

1. Indledning	s. 2
2. Refleksivitet – en udvidet indledning	s. 5
2.1. Videnskabens videnskabelige problem	s. 5
2.2. Refleksivitet og fodboldfankultur i Rom	s. 7
3. Fodbold i Italien. Den samfundsmæssige placering og betydning	s. 13
3.1. Italiensk fodbold skabes, æres og videreudvikles	s. 15
3.2. Tifoso	s. 17
3.3. Ultrà	s. 18
3.4. Tifosi eller ultrà?	s. 23
3.5. Medier	s. 27
4. I Romanisti	s. 31
4.1. Frelse	s. 35
4.1.1. Frelsesmodel	s. 36
4.1.2. Den romanistiske frelse	s. 41
4.2. Hvorfor er det smukt at være romanista?	s. 42
4.3. Stedet Rom	s. 43
4.4. AS Roma	s. 46
4.4.1. AS Roma som et <i>princip</i>	s. 48
4.4.2. Trøjen – La maglia della Roma	s. 51
4.5. Tro og forestilling	s. 55
4.6. Stadio Olimpico	s. 62
5. Ritual	s. 66
5.1. Ritualistik	s. 71
5.2. Det romanistiske ritual. Hvad foregår der?	s. 74
5.3. AS Roma mod AS Livorno	s. 80
5.4. AS Roma mod FC Inter	s. 93
5.5. Ritual og forestilling forenes. En udvidet analyse	s. 103
5.5.1. Overgangsritual?	s. 107
6. Myter og fortællinger	s. 110
6.1. Campo Testaccio	s. 114
6.2. Marco Delvecchio	s. 117
7. En sidste (empirisk) bemærkning - 54 minutters mesterskab	s. 120
8. Refleksion og diskussion	s. 123
8.1. Er fodboldfankultur religion?	s. 129
8.2. Er romanismen en religion?	s. 138
9. Afslutning	s. 142
Abstract	s. 144
Litteratur	s. 145
Appendix	s. 149

1. Indledning

Dette er en analyse af de fodboldfans, der elsker og ærer deres fodboldhold, AS Roma fra Rom i Italien. På italiensk kaldes de *I romanisti*. I romanisti – eller som jeg vil betegne dem fremover; romanisterne – har eksisteret siden AS Romas stiftelse i 1927. Siden da har meget ændret sig for romanisterne, men troen på AS Roma og håbet om et mesterskab er forblevet det samme.

At studere religion er at studere kultur, det vil sige at undersøge, beskrive og til tider forklare, hvad mennesker tænker, og hvad mennesker gør. Det er nemlig mit videnskabelige standpunkt, at religion er kulturelle systemer, hvis opståen og vedligeholdelse er betinget af menneskelig aktivitet, og at disse systemer kan antage meget forskellige former.

Religionsvidenskaben har udviklet et analytisk begrebsapparat i form af religionsfænomenologien, hvis egenskab det netop er at bidrage til at undersøge kulturelle systemer og andre beslægtede kulturformer. Med dette begrebsapparat kan man stille undersøgende spørgsmål til den menneskelige aktivitet, der er udgangspunktet for de kulturelle systemer og kulturformer. Spørgsmål, der er identiske med de, jeg vil stille i dette speciale om romanisterne: Hvad tænker de? Hvad føler de? Hvad forestiller de sig? Hvad håber de på? Hvad gør de? Og hvor gør de, hvad de gør?

Jeg vil beskrive det romanistiske tankesæt af i dag. Et tankesæt, jeg vil mene, man kunne kalde for romanismen. Denne romanisme dækker over en række af forestillinger og adfærdsformer, der til forveksling ligner dem, der kommer til udtryk inden for religiøse systemer og kulturformer, og som derfor lader sig afdække af det fænomenologiske begrebsapparat, der benyttes i religionsvidenskaben.

At beskrive romanismen kræver, som jeg ser det, et forudgående kendskab til italiensk fodbold og fankultur i almindelighed. Jeg vil derfor redegøre for udviklingen og tilstanden i det italienske fodboldunivers; fra den første fodboldklubs dannelse i 1893 over fankulturens opståen til nutidens situation.

Med afsæt i denne redegørelse vil jeg indlede min fremstilling af romanismen. Jeg vil med romanisternes egne beretninger som omdrejningspunkt beskrive deres følelser for den klub, de elsker og ærer. Jeg vil vise, hvad de tror på, hvad de håber på, og hvordan de i kraft af deres praksis på stadion forsøger at efterleve troen og påvirke håbet.

Set fra et religionsvidenskabeligt synspunkt kan troen, håbet og den rituelle praksis med fordel behandles med udgangspunkt i en teoretisk overvejelse vedrørende frelsesforestillinger. Jeg vil derfor udvikle en frelsesmodel, som vil blive benyttet på det romanistiske materiale.

Jeg vil i dette speciale benytte empiri indsamlet i forbindelse med et ophold i Rom i perioderne september til november 2006 samt december 2007. Denne empiri består af bøger, aviser, hjemmesider, TV-, og radioudsendelser samt iagttagelser fra byen Rom og på romanisternes stadion, Stadio Olimpico.

Dette speciale arbejder hverken ud fra eller hen imod en eller flere overordnede kultur- og/eller religionsvidenskabelige teorier, og hovedvægten vil lægges på det empiriske materiale, der vil blive analyseret og fortolket inden for rammerne af romanistismens egen logik.

Specialet sigter mod at levere en religionsfænomenologisk monografi, det vil sige en analyse og fortolkning af det romanistiske materiale, der henter sit udgangspunkt i et udvalg af de begreber, der benyttes i religionsfænomenologien. Jeg vil i dette speciale benytte begreberne frelse, forestilling, tro, ritual og myter til at give en beskrivelse og analyse af romanistimen.

Eftersom disse begreber – og ikke mindst definitionerne heraf – med god ret er at betragte som en videnskab i videnskaben, vil de begrebsdefinitioner, jeg vælger at benytte i dette speciale, blive præsenteret i teksten efterhånden som det analytiske behov herfor opstår.

Monografiske fremstillinger af fodboldfankultur har religionsvidenskaben foretaget meget få af, hvilket ikke umuliggør, men besværliggør en komparation. Deskription, analyse og fortolkning af romanistimen vil derfor ikke føre til en komparation, men derimod en refleksion over og diskussion af forholdet mellem fodboldfankultur og religionsvidenskab.

Specialet indeholder et appendix med de italienske tekster, der er citeret og oversat i specialets brødtekst. Der henvises til dette appendix på følgende måde: En citeret, oversat tekst vil i specialet få vedhæftet en fodnote, der vil henvide til det sidetal i appendix, hvorpå den italienske originaltekst står. I tilfælde af, at flere originaltekster står på samme side, adskilles de via fodnotenummer.

Bagest i dette speciale er vedlagt en cd. På denne ligger der videoklip, lydclip samt digitale udgaver af fire aviser. Specialet kan udmærket læses uden at gøre brug af indholdet på denne cd, men det vil kunne bidrage med at nuancere det skriftlige indhold. Jeg vil henvide til denne cd, efterhånden som behovet herfor opstår.

Jeg vil gerne sige tak til Det Danske Institut i Rom for ophold og stipendium i efteråret 2006, min vejleder Mikael Rothstein for engageret og rammende vejledning, idéhistoriker Jens Viggo Nielsen for hård kritik og oversættelseskorrektur, Erling Strudsholm fra Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet for stor hjælpsomhed, Chistoffer Heie og Jacob Moesgaard for inspiration, Bjørn Erik Niss for behændig korrekturlæsning, samt min familie for støtte og nærvær.

2. Refleksivitet – en udvidet indledning

Den franske sociolog Pierre Bourdieu har aldrig underkendt sin egen videnskabs politiske og videnskabelige problemer. Gennem hele sit videnskabelige liv har Bourdieu forsøgt at vise, at samfundsvidenskaben ikke er objektiv, men at den kan legitimere sin forskning ved netop at erkende sine begrænsninger - for på den måde at ophæve selvsamme. Samfundsvidenskaben må lære sig selv bedre at kende, den må reflektere over sin videnskabelige berettigelse. Eller med Bourdieus ord: 'En videnskabelig praksis, der undlader at sætte spørgsmålstejn ved sig selv, aner i virkeligheden ikke, hvad den foretager sig'.¹ Det, Bourdieu kræver af samfundsvidenskaben, er videnskabelig refleksivitet og selvrefleksivitet.

Grunden til, at jeg nævner dette, er, at jeg her indledningsvis selv ønsker at udsætte min egen videnskabelighed for refleksiv gennemlysning. Jeg mener nemlig, at religionsvidenskaben med god ret også hører ind under videnskabsgrenen samfundsvidenskab – hvis ikke af navn, så af gavn. Desuden er mit genstandsområde i dette speciale den moderne fodboldfankultur; et fænomen, der lever og eksisterer i den verden af i dag, som jeg både som privatperson og som en del af videnskaben er påvirket af – og påvirker. Men før jeg for alvor kan gå refleksivt til værks, vil jeg uddybe Bourdieus forestillinger om refleksivitet, da det er retningslinierne herfor, jeg vil følge i dette speciale.

2.1. Videnskabens videnskabelige problem

At undersøge sin egen verden er set fra et videnskabeligt og forskningsmæssigt synspunkt ikke uproblematisk. Ifølge Bourdieu sker der nemlig ofte det, at forskerens praktiske og videnskabelige viden sammenfalder. Ved praktisk viden skal forstås den viden, som forskeren gennem hele sit civile liv har indoptaget og kropsliggjort ved almindelig omgang med verden, det vil sige gennem socialiseringsprocesser. Den videnskabelige viden, derimod, er den viden, som forskeren tillærer sig gennem studier, det vil sige begreber, metoder, teorier etc.

Det problematiske i, at praktisk viden og videnskabelig viden sammenfalder, er, at disse to former for viden er og skal være to forskellige tilgange til verden. Videnskabens begreber, teorier

¹ Bourdieu 2001:218.

etc. er rene konstruktioner, der skal bruges til at undersøge virkeligheden. De er ikke virkeligheden. De er modeller² og har udelukkende relevans som videnskabelige begreber.

En konsekvens af dette oplagte møde mellem praktisk viden og videnskabelig viden er, at kategoriseringer og klassifikationer fra begge videnssystemer gensidigt og ubevidst projiceres over i hinanden³, hvilket medfører, at subjektive og objektive strukturer sammenfalder. Man glemmer den distance, der er og skal være mellem den kropsliggjorte praktiske viden og den videnskabelige, tillærte rekonstruktion af denne viden.⁴ Samfundsvidenskaberne må derfor operere på grundlag af en forståelse, der rummer erkendelsen af denne distance.⁵

Målet, ifølge Bourdieu, er derfor en frisættelse af den videnskabelige viden fra den praktiske.⁶ Dette kræver, før noget andet, at man gør op med den forudindtaget, der kan forstyrre forskningen. Bourdieu nævner tre overordnede typer: For det første er der de forestillinger om virkelighedens beskaffenhed, som forskeren har fra sin praktiske viden. For det andet er der den undersøgte verdens forestillinger. Man kan nemlig ikke bare ukritisk overføre eller "oversætte" de begreber, forestillinger etc., som aktørerne i den sociale verden benytter, til videnskabelig brug. For ét er virkeligheden, som den er forstået af aktørerne i den sociale verden, noget andet er den *model* af virkeligheden, som det ifølge Bourdieu netop er samfundsvidenskabens opgave at konstruere.⁷

Den tredje type er internt videnskabelig. Forforståelser er nemlig ikke kun et spørgsmål om et givent forhold til virkeligheden. Forforståelser forekommer ligeledes inden for de enkelte videnskabelige grene. Hvert et studium af den sociale verden er særegent, da de relationer, der har relevans i én del af den sociale verden, ikke nødvendigvis har relevans i en anden. Derfor må hver enkelt analysegenstand konstrueres på en sådan måde, at den udelukkende tager højde for det udvalgte empiriske materiale. Man kan ikke bare ukritisk vælge og vrage mellem allerede eksisterende teorier, metoder, begreber etc. Disse har jo ikke altid eksisteret, men er udviklet til brug i videnskabelige analyser, hvor allerede eksisterende ditto har vist sig som mangelfulde. Og problemet opstår netop dér, hvor man låner teorier, metoder og begreber, der ukritisk tvinges ned over et empirisk materiale, som de slet ikke er skabt til at behandle.⁸

Man skal med andre ord være opmærksom på, hvor præcist de udvalgte værktøjer magter at indfange de empiriske data, der i sidste ende skal udgøre en model af den sociale verden, da det

² Järvinen 1998:9.

³ Bourdieu 2001:217.

⁴ Järvinen 1998:8.

⁵ Bourdieu 2001:62.

⁶ Ibid., s. 226.

⁷ Ibid., s. 62.

⁸ Ibid., s. 218.

ikke er uproblematisk at bruge begreber, som de empiriske data ikke har været med til at generere og omvendt.⁹

Refleksivitet bliver den betegnelse, Bourdieu bruger til at skærpe opmærksomheden på samfundsvidenskabernes ikke uproblematisk forhold til det videnskabeligt set afgørende begreb, objektivitet. Refleksiviteten for Bourdieu indebærer både en teoretisk bevidsthed og en praktisk udførelse.

Den teoretiske bevidsthed omhandler denne videnskabelige problematik. Samfundsvidenskaberne studerer det samfund, de selv er en del af. Dette indebærer en vanskelighed ved at kunne skelne virkeligheden fra den model af virkeligheden, som det er videnskabens opgave at konstruere. Dertil kommer, at de værktøjer, der benyttes til denne modelkonstruktion, ligeledes opfattes som selvfølgheder med det resultat, at virkeligheden ikke behandles retmæssigt.

Alle disse aspekter anfægter selvsagt forestillingen om objektivitet i samfundsvidenskaberne. Den teoretiske bevidsthed, hvad angår refleksivitet, går derfor ud på at indse problematikkerne.

Refleksivitet handler ikke om at opgive det samfundsvidenskabelige projekt trods vanskelighederne. Refleksivitet handler heller ikke om afmagt overfor problemet med at nå frem til den objektive sandhed.¹⁰ Det handler om at vise denne bevidsthed ved at overføre den til og vise den i den konkrete forskning. På den måde kan samfundsvidenskaben legitimere sin rolle som både videnskab og offentlig ekspert.

2.2. Refleksivitet og fodboldfankultur i Rom

Som nævnt er det ifølge Bourdieu i selve konstruktionen af analysegenstanden, at man som forsker skal udvise et overblik over de muligheder og begrænsninger, som det at studere sin egen verden medfører for det givne forhold mellem forsker og empirisk materiale.

Analysegenstanden for dette speciale er romersk fodboldfankultur, nærmere betegnet de fodboldfans, der støtter, elsker og ærer fodboldholdet AS Roma, der har hjemme i Rom i Italien.¹¹ Fodboldfankultur er ikke det genstandsfelt, som religionsvidenskaben beskæftiger sig mest med. Om det skyldes en gængs religionsvidenskabelig opfattelse af, at fodboldfankultur ikke er et legitimt objekt, eller om det skyldes manglende indsigt i/viden om dette emne, var jeg ikke klog på,

⁹ Ibid., s. 210.

¹⁰ Ibid., s. 194.

¹¹ Som det vil fremgå af dette speciale, kan AS Roma omtales med flere navne. Jeg vil benytte betegnelsen AS Roma.

da jeg tog til Rom 1. september 2006 for at indsamle materiale til dette speciale. Og dog; jeg havde stiftet bekendtskab med enkelte forskere, der i teoretisk øjemed nødvendigvis måtte hævde, at fodbold ikke besidder hverken struktur, form eller indhold, der er relevant for religionsvidenskaben. Men mere om det senere.

Faktisk var det religionsvidenskaben selv, der fungerede som inspirationskilde for mit ønske om at undersøge fodboldfankulturen:

Da jeg i året 1999 startede med at læse religionsvidenskab, diskuterede vi en af de allerførste undervisningsgange begrebet ”religion”. Vores underviser, Mikael Rothstein, kom den dag med et par eksempler på, hvad han mente, der kunne være/tangere religion som legitimt genstandsfelt. Og han sagde noget i retning af: ”... og jeg vil da heller ikke afvise, at det sagtens kunne retfærdiggøres rent religionsvidenskabeligt at tage ud på Faxe-tribunen på Brøndby Stadion for at undersøge, hvad de egentligt har gang i derude”. Jeg prøvede hverken at argumentere for eller imod, da jeg vist ikke forstod, hvad Mikael Rothstein mente.

Hvad end det skyldtes Mikael Rothsteins udsagn eller andre faktorer, er jeg gennem min studietid stille og roligt blevet drevet mod et ønske om at undersøge fodboldfankultur. Ikke så meget for fankulturens skyld – mere for religionsvidenskabens skyld. Det lyder måske selvhøjtideligt, men årsagen er den, at jeg altid har været fascineret af religionsvidenskabens åbenlyse vanskeligheder ved at bestemme (definere) grænserne for sit objekt. Denne fascination driver mig naturligt ud mod de mulige grænseflader – ikke for at finde disse, men snarere for at nuancere dem. Kunne fodboldfankulturen måske bidrage hertil?

Jeg har aldrig selv været den største fodboldfan. Men kender man eventuelt en dedikeret fodboldfan, eller har man med bare en smule observation været til stede på et stadion til en stor og vigtig kamp, kan man fornemme, at det at være fodboldfan indeholder aspekter, der kunne siges at overskride ikke-religiøse forestillinger om det at være til. Og når man bliver slået ihjel af at nærme sig et af rivalernes stadions i Istanbul i egen klubtrøje, når Trinidad and Tobagos præsident udråber dagen for succesfuld VM-kvalifikation til nationaldag, når man i Rom er enten Lazio’er eller Roma’er fra fødslen, når en tysker har forretningsmæssig succes med at fremstille kister i éns holds klubfarver, ja så begynder vi så småt at have fat i noget, der minder om noget, som religionsvidenskaben måske burde beskæftige sig med. Med andre ord: Fodbold er af grundlæggende betydning for rigtig mange mennesker i verden – for mange måske endda det vigtigste. Hvis ikke vores fag skulle undersøge dette, hvem så?

Jeg tilbragte 3 måneder i Rom i efteråret 2006, hvor jeg havde fået tildelt ophold på Det Danske Institut. Da jeg i foråret 2006 skrev ansøgning om optagelse på instituttet, lød min projektbeskrivelse (i uddrag) således:

'Mit kildemateriale skal indsamles september, oktober og november 2006 i Italien, nærmere betegnet Rom. Italiensk, og i særdeleshed romersk, fodboldfankultur er, set fra mit religionsvidenskabelige synspunkt, det på alle måder bedst egnede kilde- og materialeobjekt. Det er vist ikke ukendt for alle, der har boet i Italien, at fodbold er et afgørende element for mange italieneres identitet og selvforståelse. Men for at trænge helt ind til det afgørende identitetsniveau, skal det studeres på klubfniveau. Jeg tager til Rom, da jeg intetsteds kan finde dette bedre end i spændingsfeltet mellem det at være tilhænger af enten AS Roma (Associazione Sportiva Roma) eller SS Lazio (Società Sportiva Lazio). Det er det ypperste og historisk set mest interessante arvefjendeopgør i Europa. Hvad jeg dermed ønsker at studere i Rom, er dagligdagens selvforståelse som enten Roma'er eller Lazio'er. De tre måneder, jeg ønsker at bruge i Rom, kommer til at foregå som et antropologisk feltstudium i forbindelse med sæsonstarten i den højstrangerede italienske fodboldliga, Serie A. Mine data skal derfor indsamles i den virkelighed, som den romerske fodboldfan lever i og forstår sig selv ud fra; sportsaviser, TV, radio, fanhjemmesider, klubblade, kampe på stadion, samtaler på caféer etc. Jeg skal være til stede på gadeplan og i øjenhøjde med den virkelighed, der skaber den romerske fodboldfans kultur, identitet og selvforståelse.'

Da jeg først var til stede i Rom, gik det op for mig, at det at være fan af enten AS Roma eller SS Lazio i allehøjeste grad var både meget mere og meget andet end "spændingsfeltet mellem det at være tilhænger af enten AS Roma eller SS Lazio". Jo, rivaliseringen mellem de to klubber har naturligvis en betydning, men for den største part ingen *afgørende* betydning. For at få det mest brugbare materiale med hjem, tvang jeg derfor mig selv til efter 14 dage at træffe et valg. Jeg måtte skifte fokus fra spændingsfeltet mellem tilhængerne af de to klubber til simpelthen at koncentrere mig udelukkende om tilhængere fra den ene af de to klubber. Men hvem skulle jeg vælge? AS Romas eller SS Lazios?

Jeg havde ingen positive præferencer for fankulturene eller holdene i hverken AS Roma eller SS Lazio. Jeg var bekendt med en enkelt spiller på Romas hold, Francesco Totti, og jeg havde kendskab til, at den mest magtfulde fanfraktion blandt Lazios fans var og er den nyfascistiske fraktion, "I Irriducibili" (da: "De ikke-reducerbare"/"De ubøjelige"). De to klubber spiller på samme stadion, Stadio Olimpico, og SS Lazio træner på træningsanlægget Formello, 30 km. nord for Rom, mens AS Roma træner på træningsanlægget Trigoria, 30 km. syd for Rom, så hverken stadion eller træningsanlæg havde indflydelse på mit valg.

Det havde de geosociale forhold til gengæld. Det viste sig nemlig, at AS Romas tilhængere i udpræget grad kommer fra selve byen Rom, mens SS Lazios tilhængere er mere spredt ud i den provins, hvori Rom ligger, og som hedder Lazio. Da jeg boede i centrum af Rom, forekom det mig

mest naturligt at fokusere på det hold, der blev støttet og æret af de folk, der var mine naboer. Fra i udgangspunktet at skulle studere klubrivalisering, skulle jeg nu til at studere en mere eller mindre homogen gruppe, der forholdsvis set havde de samme mål, de samme værdier, de samme håb og den samme kollektive historie og bevidsthed. Fra i udgangspunktet at skulle koncentrere min undersøgelse omkring begreber som *mytologisering* og *identitetsdannelse* i kraft af et spændingsfelt, skulle jeg grave flere og fortrinsvis fænomenologiske begreber frem. Nu stod jeg nemlig med en reel monografisk undersøgelse, der krævede en anden tilgang. Fokus nu var at undersøge den fodboldfankultur, der omgiver klubben AS Roma, kendt som *I romanisti*, romanisterne.

Mit ændrede fokus fik mig til at justere min metode. Ifølge Bourdieu må hver enkelt analysegenstand som anført konstrueres på en sådan måde, at den udelukkende tager højde for det udvalgte empiriske materiale. Jeg mente stadig, at en meget velegnet måde at indsamle empirisk materiale på var at forholde mig observerende i den virkelighed, som den romerske fodboldfan lever i og forstår sig selv ud fra; sportsaviser, tv, radio, fanhjemmesider, klubblade, kampe på stadion, den løse snak på caféer, i busser, hos grønthandleren etc. Jeg ville være til stede på gadeplan og i øjenhøjde med den romerske fodboldfans kultur, identitet og selvforståelse.

Dog så jeg mig nødsaget til at fravælge en anden del af min metode, nemlig kvalitative personinterviews med fans fra både AS Roma og SS Lazio. Formålet med disse interviews skulle have været at få konkretiseret det identitetsskabende i forholdet *mellem* fans fra AS Roma og SS Lazio. Da dette ikke længere var mit hovedfokus, men kun en mindre del af mit nye fokus, vurderede jeg, at jeg kunne bruge tiden og kræfterne mere konstruktivt på emner, der udgjorde vigtigere elementer i mit nye fokus.

Jeg overvejede, om jeg måske alligevel stadig skulle interviewe AS Romas fans – ikke om forholdet til SS Lazio, men om deres selvforståelse. Dog var grunden til, at jeg overhovedet skiftede fokus netop, at det diskursive materiale om (selv)forståelsen af at være *romanista*¹² var og er så omfangsrigt og facetteret, at kvalitative personinterviews ikke ville kunne give mig noget, som jeg ikke kunne læse mig til og observere i den romerske virkelighed.¹³

Jeg kan derfor nu skitsere min metode, mit genstandsområde og mit empiriske materiale, der er aktuelt for dette speciale:

¹² ”I romanisti” er flertalsbetegnelsen. ”Romanista” er entalsbetegnelsen i både hun- og hankøn.

¹³ Denne holdning fandt jeg yderligere næring til i mine kundskaber, hvad angår det italienske sprog. Jeg kan læse italiensk relativt problemfrit og tale det til hverdagsbehov. Begrænsningen i mundtligheden går ved den nuance, der netop skulle være årsagen til alligevel at gennemføre personinterviews, fokusændringen til trods.

- Min *metode* er antropologisk observation samt deltagerobservans; jeg var til stede i byen og på stadion, jeg købte og læste aviser, bøger og hjemmesider om både romanisterne, deres historie og om selve klubben, AS Roma. Min deltagende adfærd var dog reguleret af omstændighederne – jeg forholdte mig passivt, hvad angår læserbreve, læserkommentarer i aviser samt kommentarer i debatfora på internettet. Jeg har med andre ord ikke givet min mening til kende i offentligheden og har derved ikke påvirket mine omgivelser. Jeg forholdt mig derimod aktivt på mine i alt 6 ture til Stadio Olimpico, det vil sige, jeg har haft et AS Roma-halstørklæde på og sunget med efter bedste evne. Dette har jeg ikke gjort for at påvirke stemningen (hvilket jeg hverken evnede eller følte mig berettiget til), men simpelthen fordi det er god kutyme. Jeg føler selv, at jeg har forholdt mig afbalanceret hvad angår mine deltagende observationer.

- Mit *genstandsområde* er *I romanisti*, det vil sige den store og forholdsvis homogene gruppe af mennesker, der elsker og ærer fodboldholdet AS Roma fra Rom i Italien.

Tilgangen til dette genstandsområde vil være deskriptiv. Det er en analyse af romanisterne uden det mål at være hverken forklarende eller komparativ. Fokus vil derfor kredse om spørgsmål såsom: Hvad tænker de? Hvad føler de? Hvad forestiller de sig? Hvad håber de på? Hvad gør de? Og hvor gør de det?

En indkredsning af denne (selv)forståelse af det at være romanista vil blive sat ind i en historisk, geografisk og kulturel ramme, hvis fixpunkter vil være byen Rom, klubben AS Roma og holdet AS Roma samt italiensk fodbold og fodboldkultur generelt.

- Mit *empiriske materiale* vil som nævnt være bøger, aviser, hjemmesider, TV- og radioudsendelser samt iagttagelser i byen Rom og på Stadio Olimpico i perioden september til november 2006 samt december 2007.

Denne noget løse betegnelse af mit empiriske materiale skyldes, at romanisterne på ingen måde er en velafgrænset eller panorganisatorisk størrelse. Jeg kan derfor ikke pege på et særligt materiale, der i romanistisk selvforståelse er 'mere værd' eller væsentlig mere 'autoritativt' end andet. Romanismen lever og vedligeholdes netop i kraft af mange kilder.

Jeg har dog valgt at koncentrere mig særligt om tre dele af det empiriske materiale, Fanavisen "Il Romanista", internetfora samt iagttagelser på Stadio Olimpico. Tre dele, der med god ret kan kaldes for specialets kildemateriale;

- "Il Romanista", en 20-siders fanavis, der udkommer dagligt, og hvis primære emne er AS Roma. Avisen har én målgruppe: Romanisterne. "Il Romanista" indeholder detaljerede kampanalyser, billeder og interviews med romanister og spillere, referater fra træningsanlægget, læserkommentarer etc. Avisen bringer på de sidste seks sider læsestof, der omhandler byen Rom: Nyheder, kulturtilbud, vejrudsigt etc. Den koster 1 euro og kan købes i alle Roms mange avisstande. Det er også muligt at abonnere på en online-udgave af avisen. "Il Romanista" udkommer i 25.000 eksemplarer og har 50.000 online-abonnenter. Den er uafhængig af både klubben AS Roma og de mange romanistiske fanfraktioner.¹⁴

- Internetfora. Internettet rummer et utal af hjemmesider, der beskæftiger sig eksplicit med AS Roma. En hurtig optælling gav 150 forskellige italienske sider af varierende kvalitet. De fleste sider er efter min vurdering uegnede til brug som videnskabeligt kildemateriale. Dog er særligt internetfora'er meget velegnede, da intentionen udelukkende er at skabe et (virtuelt) rum, i hvilket brugere kan lade deres holdninger, følelser og værdier komme til skue. Jeg har iagttaget romanisternes debattrafik i de to velbenyttede foraer www.lupocattivo.net og www.romanisti.it/forum. Lupocattivo.net havde i en 2½ måneders periode fra 21/3 til 3/6-2008 i alt 250.000 visninger af de i den periode 17.720 indlæg om AS Roma fordelt på 699 emner (også kaldet "tråde"). Romanisti.it har siden september 2006, hvor jeg startede mine undersøgelser, og frem til 3/6-2008 haft 1.300.000 visninger af 52.784 indlæg om AS Roma fordelt på 612 tråde.

- Iagttagelserne af romanisternes aktivitet på Stadio Olimpico i Rom. Hovedvægten er her lagt på at iagttage, hvad der foregår på Olimpico, dog gælder det primært om at iagttage, hvad der synges, hvornår det synges, og hvorfor det synges. I alt overværede jeg seks kampe på Stadio Olimpico.

Det er vigtigt at pointere, at fokus for dette speciale er romanisterne. Hvad medier, spillere, træner, klubrepræsentanter, fodboldforbund og andre tænker og mener, har udelukkende fået min opmærksomhed i det omfang, det har genereret en holdning, mening, handling eller værdi for romanisterne. Denne sondring er afgørende, da der ikke må være tvivl om min analysegenstand.

¹⁴ På den medfølgende cd til dette speciale ligger fire komplette eksemplarer af "Il Romanista" i pdf-format. Jeg vil gøre opmærksom på disse, efterhånden som enkelte eksemplarer aktualiseres i specialets tekst.

3. Fodbold i Italien. Den samfundsmæssige placering og betydning

Det er ofte blevet sagt, at fodbold er 'mere end bare fodbold'. Hvad der ligger i og bag denne formulering, kan der gives ligeså mange forslag til, som der findes fodboldfans. Hver har, med god ret, sin egen forestilling herom.

At italiensk fodbold lever op til ovenstående formulering, er hævet over enhver tvivl. I et land, hvor 26,2 ud af samlet 56,9 millioner italienere i 2001 erklærede sig selv som fodboldfans¹⁵, er det uundgåeligt, at fodbold på et ikke ubetydeligt plan interagerer med politik, økonomi og anden kultur. I Italien er fodbold ikke blot 'mere end bare fodbold' på grund af den store betydning for befolkningen; den er en særdeles tung aktør på samfundets scene.

Clifford Geertz har foreslået, at man kan opfatte spil som skjulte metaforer for et samfunds værdier, strukturer eller indretning; at betydningsbærende spil, "deep play", er en vej til at forstå et samfunds særegenhed.¹⁶ Og at en af spillets funktioner er at dyrke, videregive og ventilere følelser.

Hvis der findes en passende spilmetafor i Italien, så er det ifølge den engelsk-italienske historiker Paul Ginsborg fodbold.¹⁷ Italiensk fodbold reflekterer, som fodbold i resten af verden, det samfund, hvori det udspilles. Den i Italien bosiddende engelske journalist Paddy Agnew er enig: 'Italian football offers a unique looking glass through which to observe modern Italy'.¹⁸ At se italiensk fodbold som en 1:1 metafor for det italienske samfund er dog ifølge Ginsborg forsimplende.¹⁹ Alligevel mener han, at metaforen kan bruges med henblik på at udstille vigtige værdier og strukturer i det italienske samfund:

- 'Football is an ideal game for a family-centred nation, because it links almost effortlessly childhood and adulthood, both within the same person (who remembers his own kickabouts or youth games while watching the professional game), and within the family, especially in relations between fathers and sons.'²⁰

- '[Football] can be seen as one of the many representations of a strongly male-dominated culture. On the field, and off it, aggression and violence are controlled with some difficulty. The nature of football requires, as Finn writes, that "hard men who leads by example are made captains"²¹. Football is a man's world, often a "real" man's world.'²²

¹⁵ Foot 2006:303.

¹⁶ Geertz 1973:412-453 (særligt 448-53).

¹⁷ Ginsborg 2003:113.

¹⁸ Agnew 2006:13.

¹⁹ Ginsborg 2003:113.

²⁰ Ibid.

²¹ Ginsberg citerer fra G. P. T. Finn: "Football violence: a societal psychological perspective" i Giulianotti, Bonney and Hepworth (red): *Football, Violence and Social Identity*, s. 90-128.

²² Ginsborg 2003:113.

- 'Reactions to the game's rules and refereeing can be seen as a mirror of wider reactions to authority in contemporary Italian society...[.]...What constitutes a foul, what justifies a penalty, whether or not a player is offside, is often difficult to discern. In other words, the rules exist, but they are not easy to interpret.'²³

Jeg vil mene, at endnu et vigtigt punkt kunne nævnes, nemlig holdenes store lokale betydning. Staten Italien er nemlig stadig ung. Foreningen af landet foregik for så relativ kort tid siden²⁴, at kun få føler særlig tilknytning til enheden Italien. Begrebet "campanilismo" er derimod en vigtig del af den italienske bevidsthed. "Campanilismo" betyder lokalpatriotisme og henviser til, at italienerne til stadighed ønsker at samles om byens klokke (campana), det vil sige klokketårnet, enhver italiensk bys mest centrale sted. Landet er derfor stadig den dag i dag et mix af provinsialisme og kosmopolitanisme i ét, hvor man efter smag, behov og alder kan vælge blandingen i den grad, man ønsker.²⁵

I dette valg får klubholdene en særlig rolle. Sociologen Rocco De Biasi og historikeren Pierre Lanfranchi skriver i artiklen "The Importance of Difference: Football Identities in Italy", at i Italien har klubben, holdet, byen og fansene en tendens til at smelte sammen. De enkelte enheder kommer, til trods for deres individuelle selvstændighed, til at udgøre en symbiose. Tilknytningen til klubholdet får provinsialismen til at overleve i en sådan grad, at De Biasi & Lanfranchi direkte kalder den 'dismissive of the idea of national unity'.²⁶

At det overhovedet lader sig gøre at opstille italiensk fodbold som en metafor for det italienske samfund, viser meget om fodboldens rolle i Italien. Men dét, at metaforen kan benyttes, betyder ikke nødvendigvis, at fodbold udelukkende er et destillat eller kondensat af samfundet. De to elementer interagerer og virker ind på hinanden, hvilket gør fodbolden til en betydningsfuld aktør i det italienske samfund og dets selvforståelse.²⁷ Dette afsnit om italiensk fodbold generelt betragtet vil forsøge at illustrere dette synspunkt.

²³ Ibid.

²⁴ Det er vanskeligt at sætte et præcist årstal på foreningen af Italien, da den foregik over en længere årrække. Dog virker der til at være enighed om at markere året 1871 som det afsluttende år for foreningsprocessen til trods for, at de sidste områder (Trentino, Sydtyrol, Trieste, Istria og Fiume) først efter 1. verdenskrig kom ind under kongeriget Italien.

²⁵ Jones 2003:12.

²⁶ De Biasi & Lanfranchi 1997:88.

²⁷ Jones 2003:9; Ginsborg 2003:115; De Biasi & Lanfranchi 1997:87; Foot 2006:xxii.

3.1. Italiensk fodbold skabes, æres og videreudvikles

Der har været spillet en afart af fodbold i Italien i mange år. Kirkebogsoptegninger fra Pisa fra omkring år 1300 viser, at boldspil blev gjort forbudt på katedralens trapper.²⁸ Og spillet *Gioco del Calcio* (også kaldet *Calcio Fiorentino*) er med sikkerhed blev spillet i Firenze i det 15., 16. og 17. århundrede.²⁹ I *Gioco del Calcio* er der 27 mand på hvert hold, og med hænder og fødder gælder det om at få en bold skubbet over modstandernes mållinie.³⁰ Det spilles stadig den dag i dag i Firenze på den oprindelige plads, Santa Croce, dog i en rekonstrueret og remodelleret version, genskabt efter et par hundrede års pause af den italienske diktator Benito Mussolini i slutningen af 1920'erne i forsøget på at tillægge det gamle italienske spil en særlig plads i den moderne fodbolds historik. Før Mussolini så at sige ”genopfandt” *Gioco del Calcio*, havde det moderne fodboldspil i Italien, som i resten af verden, navnet ”football”.

De første moderne, organiserede fodboldklubber i Italien blev grundlagt af englændere i slutningen af det 19. århundrede. Først kom Genoa Cricket & Football Club i 1893, og hurtigt efter blev adskillige klubber dannet af især englændere i primært den nordlige del af landet, hvor de engelske forretningsfolk og det engelske diplomati på daværende tidspunkt hørte til, blandt andet Juventus FC fra Torino (1897) og Milan Cricket & Football Club (1899). Året efter fulgte SS Lazio (1900), og stridigheder i Milan Cricket & Football Club førte til, at Internazionale (FC Inter) i Milano blev dannet (1908). Det italienske fodboldforbund grundlagdes i 1898 – samme år som det første nationale, italienske mesterskab blev spillet og vundet nærmest symbolsk af landets første fodboldklub, Genoa CFC.

Mussolini var, ifølge Paddy Agnew, blandt de første til at opdage fodboldens betydning og signalværdi.³¹ I slutningen af 1920'erne relancerede Mussolini ikke kun det gamle *Gioco del Calcio*, men nationaliserede ligeledes det moderne fodboldspil, blandt andet ved at lave én national liga, Serie A. Førhen blev der spillet i to ligaer; de rige klubber i nord (AC Milan, FC Inter, Juventus FC, Torino FC, Bologna FC, Genoa CFC etc.) havde én liga, og de mindre rige klubber i syd- og mellemitalien (AS Roma, SS Lazio, AS Bari, SSC Napoli etc.) en anden.³²

²⁸ Foot 2006:2.

²⁹ Dunning 1994:7.

³⁰ Foot 2006:3.

³¹ Agnew 2006:56.

³² En beskrivelse af disse forkortelser er på sin plads; AC, som i eksempelvis AC Milan, er forkortelse for ”Associazione Calcio”; FC, som i FC Inter, er for ”Football Club”; AS, som i AS Roma, er for ”Associazione Sportiva”; SS, som i SS Lazio, er for ”Società Sportiva”; SSC, som i SSC Napoli, er for ”Società Sportiva Calcio”. Oversat betyder alle disse navne enten fodbold- eller sportsklub.

Mussolini prøvede samtidig at indprente over for sin befolkning, at fodbold *ikke* stammede fra England, men netop var en videreudvikling af det originale florentinske *calcio*³³, ligesom han senere hen dikterede navneændringer i klubnavne, der klingede engelsk, eksempelvis Milans navneændring i 1938 fra Milan Cricket & Football Club til det mere nationalt lydende Associazione Calcio Milano (der i dag har blandingsnavnet AC Milan).

Dele af Mussolinis nationaliseringsproces lykkedes. For det første kom fodbold ganske særegent til at hedde og hedder stadig den dag i dag *calcio* (italiensk: spark), mens spillet i resten af verden i udpræget grad er lokale fonetiske oversættelser af det engelske ”football”: fodbold (dansk), fussball (tysk), fotboll (svensk), futebol (portugisisk), futbol (spansk), voetbal (hollandsk) etc. For det andet mærkede det italienske samfund følelsen af enhed, da det italienske fodboldlandshold blev verdensmestre i både 1934 og 1938 samt olympiske mestre i 1936.³⁴ Siden de to VM-triumfer i 1934 og 1938 har italienerne været betaget af fodbold som af intet andet.³⁵ Set i lyset af en nationaliseringsproces var relanceringen af fodbolden i Italien en kæmpe succes. Italienerne elskede spillet, og allerede i 1937 var der 52.000 licensspillere i Italien³⁶:

‘In just three decades, Italian football had moved on from a few tubby Englishmen kicking a heavy ball around on the dockside to a mass sport, which attracted millions of followers. Italian football had come a long way, in a short time, and it was never to look back.’³⁷

Efter den gyldne fodboldperiode i 30’erne, oplevede italiensk fodbold rent sportsligt ingen international succes fra 1938 og frem til 1963, hvor AC Milan som det første italienske hold vandt Europacuppen. Derimod var årene mellem 1963 og 1970 store for italiensk fodbold. AC Milan og FC Inter vandt tilsammen 4 europæiske titler.³⁸ Det italienske landshold vandt Europamesterskabet i 1968 og var i VM-finalen mod Brasilien i 1970. Siden 1970 har både italiensk lands- og klubholdsfodbold været forholdsvis succesrig med VM-sejre til landsholdet i 1982 og 2006 samt masser af europæiske titler til både AC Milan og særligt Juventus FC.

Ét er succes på banen for de enkelte spillere og titler til de enkelte klubhold. Noget andet – og det for denne opgave centrale – er den fankultur, der omgiver selve spillet.

³³ Ibid.

³⁴ Verdensmesterskabet i fodbold spilles hvert 4. år. Det første verdensmesterskab i 1930 blev vundet af værtsnationen, Uruguay, der som regerende olympiske mestre blev tildelt værtsrollen.

³⁵ Ginsborg 2003:113.

³⁶ Agnew 2006:60.

³⁷ Foot 2006:41.

³⁸ Europacup (nu: Champions League) og Cupwinners Cup (nu: Uefa-Cuppen).

3.2. Tifoso

Næsten lige siden sportens indtog i Italien i 1893 har italienerne været grebet af fodbold. I Italien har man et ord for en sådan person. Han eller hun kaldes en *tifoso*. Hvornår begrebet opstod første gang vides ikke, men ifølge de italienske historikere Antonio Papa og Guido Panico begyndte dette slang-begreb at cirkulere på tilskuerpladserne allerede inden første verdenskrig.³⁹ Betydningen er ganske klar: En tifoso er én, der er så bidt af fodbold, at han eller hun minder om én, der har tyfus, der på italiensk hedder ”tifo”⁴⁰. I bladet ”Il Calcio” skriver journalisten Giovanni Dovara i 1923 følgende i artiklen, ”Il tifo”:

’Det er heldigvis ikke den forfærdelige infektionssygdom, som vi vil tale om nu, men, som de fleste nok har forstået, sportssygdommen, som mere eller mindre har inficeret fodboldens tilhængere i denne sæson. Et heftigt begærsfænomen, der i nogle tilfælde i nogle personer antager et punkt af usædvanlig karakter, i de særeste forekomster, nærmest patologiske. Enhver af os har det i sig; når vi bliver grebet af noget, er vi ikke længere de samme; en flok af venner, af bekendte, forandret, uigenkendelige.’⁴¹

Fodbold var, som citatet viser, allerede i 20’erne ikke længere ”bare fodbold”. Det blev taget meget seriøst og udviklede sig til ikke kun at være et gribende fritidsfænomen, men ligeledes et socialt og politisk refugium. Soldati, en nuværende Juventus-tifoso, beskriver Juventus’ rolle i hans liv under fascismen således:

’Juventus was a serious matter, it was, maybe, at that time the most serious in life. We could not dedicate ourselves to politics anymore, we were not allowed to think anymore, and it seemed there was no hope Fascism could end.’⁴²

Efter krigen og fascismens fald fik fodbolden set fra tifosi⁴³-perspektiv en ny funktion. På grund af Mussolini og krigen viste Italiens nationale enhed sig ikke fra sin mest levedygtige side. Dette gav næring til den føromtalte følelse af lokal identitet, hvis udfoldelse i høj grad skete og sker gennem byen eller det lokale fodboldhold.⁴⁴ Fra at være et tiltrængt politisk fristed fik det lokale stadion

³⁹ Papa & Panico 2002:120-121.

⁴⁰ Tyfus er en infektionssygdom, der resulterer i blodforgiftning. Var ikke ukendt i Italien på daværende tidspunkt. Symptomerne ligner dem, man så og ser hos fodboldfans: feber, svedeture, op- og nedture. Et karakteristika: Smitsomhed (Foot 2006:302).

⁴¹ Papa & Panico 2002:121. Originaltekst: Appendix 2, Andre tekster s. 159.

⁴² Biasi & Lanfranchi 1997:94.

⁴³ ”Tifosi” er flertalsbetegnelsen for ”tifoso”.

⁴⁴ Biasi & Lanfranchi 1997:96.

rollen som geopolitisk identitetskatalysator. Dette var ikke nødvendigvis med til at øge interessen for fodbold i Italien, men det var med til øge *betydningen* af fodbold.

I 50'erne og 60'erne udviklede de økonomiske, teknologiske og industrielle rammer sig for fodboldens udfoldelsesmuligheder, hvilket var med til at intensivere både interessen og betydningen. Professionalismen, der havde været en del af italiensk fodbold fra de allerførste år, tog til og lokkede Europas største stjerner til Italien, landsdækkende TV-kampe blev regelmæssige, og den udviklende infrastruktur muliggjorde, at alle kunne komme til stadion, hvad end det drejede sig om hjemme- eller udebanekampe.

I slutningen af 60'erne opstod i kølvandet på disse udvidede rammer et fænomen, der på mange måder radikaliserede italiensk fodboldfankultur. Her fødtes nemlig den italienske *ultrà*.

3.3. Ultrà

At fans organiserede sig og stod sammen til kampe af sociale eller familiære årsager var ikke et nyt fænomen i Italien i slutningen af 60'erne. Men hvad man ikke havde set før var, at grupper af særligt unge drenge og mænd organiserede sig og reserverede en særlig plads på stadion til sig selv. Dette var oftest på de billige ståpladser bag et af målene, i det, der i Italien grundet latinske stadions ofte amfiteatrale form kaldes for en *curva* (da: kurve). Årsagen til denne udskillelse var, at de mente, at de var i stand til at udtrykke et mere levende, larmende og farverigt udtryk for deres passion til spillet og holdet.⁴⁵

Dette udtryk, der både kan betegnes som støtte til holdet og som en stor grad af selviscenesættelse, bestod af alt lige fra koordinerede sange, bannere med diverse udsagn, kæmpemæssige rulleflag, brug af tørklæder, trommer, romerlys etc. De italienske *ultrà*, som de kaldte sig selv, skabte – med inspiration hentet i den britiske brug af sang og tørklæder og den brasilianske brug af trommer – et skue, man ikke havde set før, men som i dag er standard til fodboldkampe overalt i verden.

⁴⁵ Roversi 1994:367.

Italienske *ultrà* på arbejde. AS Roma mod Ascoli Calcio ⁴⁶

De første italienske *ultrà*-grupper var Fossa dei Leoni (Løvernes hule) med tilknytning til AC Milan, Granata Ultras (Ultra-granaten) med tilknytning til Torino FC, Commandos (Kommandotropperne) med tilknytning til Bologna FC, Brigate Gialloblu (Den gul-blå brigade) med tilknytning til Hellas Verona AC og Boys (Drengene) fra både FC Inter og AS Roma. Deres lidt særprægede navne hentede – som deres tøjstil og brug af politiske symboler, slogans etc. – sin inspiration i tidens primært venstreorienterede terror- og guerillagrupper. Ifølge Biasi og Lanfranchi skulle dette overordnet set ikke anses som et forsøg på at overføre den politiske debat og diskurs til fodboldstadions. Formålet var et andet, nemlig at legitimere *ultrà*gruppernes form og attitude; et forsøg på at overføre terror- og guerillagruppernes ”barskhed”, dog blottet for det politiske indhold.⁴⁷

Denne tolkning er de to italienske fodboldforskere, Carlo Podaliri and Carlo Balestri ikke enige i. De inddeler i artiklen ”The Ultras, Racism and Football Culture in Italy” *ultrà*-historien i fire faser og mener netop, at *ultrà*grupperne i opstartsfasen (1968-77) havde forbindelser til de

⁴⁶ Eget foto, d. 25/10-2006.

⁴⁷ Biasi & Lanfranchi 1997:96.

politiske og socialpolitiske bevægelser, der opstod i Italien og andre europæiske lande på den tid⁴⁸, og at det først var i tredje fase (1983-89), at lokal stolthed afløste national politik som det overvejende og udtryksmæssige princip.⁴⁹

Begge forskerpar er dog enige om, at det var magten, de første ultragrupper gik efter. Og denne skulle bruges til at genere, intimidere og skræmme modstandere i en sådan grad, at det ville tage sig ud som en støtte til éns eget hold.⁵⁰

Ultragrupperne har fra dengang til i dag i vid udstrækning fastholdt formen i deres støtte til den klub, de støtter, elsker og ærer. Italienske fodboldkampe af i dag er i den grad stadig levende, larmende og farverige. Mange vil måske endda sige *for* levende, larmende og farverige. Der er voldelige ultrà-episoder i forbindelse med stort set hver eneste fodboldkamp i de 4 øverste divisioner i Italien, og ikke få gange er det endt i drab. Dette til trods for, at det italienske politi bruger enorme summer på at komme volden til livs.⁵¹

Alene i 2007 var der 2 dødsfald, der relaterede sig til ultràs fra klubber i den bedste italienske række, Serie A: Den 2. februar i Catania på Sicilien, hvor en 38-årig politibetjent blev dræbt af en hjemmelavet bombe, samt den 11. november på en rasteplads, hvor en Lazio-ultrà blev dræbt af politiet i forbindelse med et sammenstød med rivaliserende ultragrupper fra Juventus FC.

Hver gang dette sker, råber offentligheden og alle medier: ”Vergogna!” (da: Skam!), men ugen efter spilles der videre, som om befolkningen og offentligheden har resigneret i kampen mod volden. Personligt oplevede jeg til en kamp mellem AS Roma og FC Inter, at fyldte flasker (som man kan købe på stadion) fløj målrettet og uden ophold mellem FC Inter-ultrà og AS Roma-ultrà i den sektor på stadion, hvor FC Inters medrejsende tifosi havde fået anvist plads. De to holds ultrà var adskilt af både glasmure og en ”demilitariseret” zone, hvor der ingen andre tilskuere sad. De kunne med andre ord ”kun” skade sig selv og hinanden. Det absurde ved hele begivenheden var, at der i denne demilitariserede zone opholdt sig omkring 50 kampklædte betjente, der var betydelig mere interesseret i fodboldkampen end i flaskekampen. De greb ikke ind på noget tidspunkt, til trods for, at det var de selvsamme kampklædte betjente, der inden hver kamp kropsviserer alle – for at undgå netop flasker og andre enheder, der kunne fungere som kasteskyts!

⁴⁸ Podaliri & Balestri 1998:89-90.

⁴⁹ Ibid., s. 94-95.

⁵⁰ Roversi 1994:367.

⁵¹ I 2003 brugte politiet 31 millioner euro på at holde ro og orden til italienske fodboldkampe (Foot 2006:308). Denne regning betales af staten.

Historier som denne viser, at vold mellem ultragrupper er en legitimeret del af ultrakulturen. Det er naturligvis ikke alle ultrà, der deltager i disse aktioner, men volden er nærværende i italiensk fodbold.

Efter 35 år med fodboldvold tog det italienske fodboldforbund et par tiltag efter det føromtalte drab på en Lazio-ultrà 11. november 2007. Det blev besluttet, at det ikke længere skulle være muligt for ultragrupper at stå for at arrangere fællesture til udekampe, hvilket ellers har været kutyme i italiensk fodboldkultur i mange, mange år. Desuden blev romerlys forbudt til kampene, ligesom det blev besluttet, at det ikke længere skulle være tilladt at medbringe de lange bannere (på italiensk kaldet "striccioni"), der er så karakteristiske for italiensk fodbold. På disse er skrevet kommentarer, hvis primære sigte (ud over morskaben) enten er at ære sit eget hold eller nedværdige modstanderholdets spillere eller tifosi. Et eksempel:

På dette står der: "MEJO N'ANNO DE GALERA CHE LAZIALE PE NA'SERA". Det er skrevet af AS Romas tifosi i romersk dialekt og henvendt til SS Lazios tifosi under et lokalopgør. Her står: "Hellere et år i fængsel end laziale⁵² for en aften". Motivet til fra officiel side at forbyde bannere som disse har været, at de i deres udtryk kan virke opildnende til vold.

Ultrakulturen har modtaget de skærpede regler ved at boykotte adskillige kampe, hvilket unægtelig har gjort stemningen på stadion betydelig mindre farverig. De italienske ultrà bliver derfor betragtet med lige dele kærlighed og had. Kærligheden kommer af deres evner til at iscenesætte de fodboldkampe, alle italienere elsker, og mange beundrer ultragruppernes dedikation og voldsomme kærlighed til byens hold. Man beundrer deres evne til virkelig at kæmpe for det, de elsker; fodboldspillet og holdet.

Hvad ultragrupper kæmper for, er nedfældet i de såkaldte ultrà-manifester. Til trods for, at de enkelte ultragrupper på tværs af klubberne hader hinanden, kan de dog blive enige om disse manifester. De er sågar organiseret i bevægelsen 'Movimento Ultras' (Ultras-bevægelsen)⁵³, hvis

⁵² "Laziale" er det italienske udtryk for en Lazio-tifoso.

⁵³ Denne organisatoriske bevægelse tæller pr. 19/7-2004 i alt 84 ultragrupper og ca. 8000 personer. Se eventuelt mere på www.noalcalciomoderno.it.

hovedbudskab, ”NO AL CALCIO MODERNO” (’Nej til moderne fodbold’), er til at få øje på i nedenstående manifest, der er en argumenterende punkttopstilling af ultrås politiske mærkesager:

- 1) **Køb og salg af spillere må kun ske før og efter en sæson; aldrig i løbet af en sæson**
- 2) **Frihed til at udtrykke glæde efter et scoret mål**
- 3) **Alle kampe skal spilles på samme dag og på samme klokkeslæt**
- 4) **Begrænsning af udenlandske spillere, da de fratager lokale spillere muligheden for at spille**
- 5) **Karantæne på ét år til spillere, der vil forsøge at skifte i løbet af en kontrakt, fordi et andet hold vil give ham mere i løn**
- 6) **Det skal ikke være muligt for en præsident i én klub at have aktier i eller eje en anden klub**
- 7) **Genskabe den gamle Europacup for Mesterhold; det er absurd, at et hold, der ikke har været national mester, kan spille med i Champions League**
- 8) **Numrene på spillertrøjerne skal være fra 1 til 11**
- 9) **Forbud mod at klubberne tildeler rejsebureauer (de få) billetter til udekampe**
- 10) **Fasthold den samme trøje hver sæson – og vis klubbens sande farver også på udebanetrojer**
- 11) **Ingen navne på trøjerne**⁵⁴

Hadet, derimod, til ultrågrupperne bunder i den evige vold, der altid er på og omkring stadion, men også den magt, som ultrågrupperne besidder set i forhold til, hvor mange – eller nærmere hvor få – de faktisk udgør af den samlede tilskuermængde. Hos AS Roma, for eksempelvis, udgør ultrågrupperne ca. 2.500-3.000 af de i alt 25.000, der fast står i Curva Sud (Syd-kurven).

Et glimrende eksempel på denne magt er det afblæste lokalopgør fra marts 2004 mellem AS Roma og SS Lazio, hvor fodbold- og fanmaskinen for et kort øjeblik tog magten i byen: Et par minutter inde i anden halvleg var banen dækket af røg fra de romerlys, der blev tændt, da anden halvleg skulle starte. Dette sker tit i Italien, og den normale procedure er lige at vente, til røgen er forsvundet, så spillet kan fortsætte. Men denne gang blev spillet aldrig sat i gang igen.

AS Romas anfører, Francesco Totti, fortalte dommeren, at de ikke kunne spille videre. Tre talsmænd fra ultrå med tilknytning til AS Roma, der på forunderligvis havde fundet adgang til den løbebane, der omkranser selve banen på Stadio Olimpico, ville ikke tillade, at kampen skulle fortsætte, fordi rygter (der senere viste sig at være falske) ville vide, at politiet havde dræbt en ung

⁵⁴ Dette manifest er hentet på den apolitiske romanistaside: <http://www.asromaultras.it/manifesto.html>, d. 14/5-2007. Det er derfor at betragte som et gennemsnitligt eksempel.

romanista inden kampen. TV-billeder viser, at Totti snakkede med de tre, men endnu den dag i dag ved ingen præcis, hvad der blev sagt mellem dem.

Hvad man derimod ved, er, at da Totti passerede udskiftningsbænken for at tale med dommeren igen, sagde han til sin træner, Fabio Capello: 'Se giochiamo adesso, questi ci ammazzano', hvilket betyder: 'Hvis vi spiller videre nu, slår de os ihjel.'

Roms politidirektør, der var til stede på stadion, invaderede banen for at fortælle, at kampen skulle gennemføres af hensyn til den offentlige ro og orden. Han havde på ingen måde behov for at se tusindvis af vrede ultrà sluppet løs i gaderne førend kampen var slut og hans mandskab klar.⁵⁵ Et absurd scenarium fulgte da, hvor politidirektøren, AS Romas anfører Totti, SS Lazios ditto Mihaljovic samt dommeren stod og snakkede sammen. Men det var ikke kun de fire, der gav deres mening til kende. Dommeren havde fået en mobiltelefon i hånden, og i den anden ende af røret var præsidenten for det italienske fodboldforbund, Adriano Galliani. De fik en lille snak, mens millioner af TV-seere og 80.000 tilskuere på Olimpico fulgte optrinnet. Kort efter blæste dommeren (magt)kampen af. Fan- og fodboldmaskinen vandt slaget over de offentlige hensyn.

Der har været bred enighed om, at episoden i den grad var iscenesat af den italienske ultràmaskine. Rammen for en magtdemonstration kunne ikke iscenesættes smukkere: 80.000 romere på Olimpico, millioner af TV-seere verden over, et enormt medieopbud samt vigtigst af alt: Alle de tunge aktører i italiensk fodbold var involveret i konfrontationen; tifosi og ultrà, spillerne (som repræsentanter for klubben), fodboldforbundet samt politiet (som repræsentanter for statsmagten). Man kan næsten ikke, set fra ultrà-perspektiv, tænke sig til et bedre set-up til at vise sin magt.

3.4. Tifosi eller ultrà?

Som nævnt tidligere udgør ultrà ikke en stor del af den samlede mængde italienske tifosi. En forklaring på forskellen mellem ultrà og andre tifosi er derfor på sin plads:

Alle italienske fodboldfans går under betegnelsen tifosi. Også ultrà. Fælles for alle tifosi, herunder ultrà, er deres dedikation til et fodboldhold. Udgangspunktet for italienske tifosi er som regel det samme. I Italien bliver man tifoso i en meget tidlig alder. Som regel før man kan læse eller skrive, er man allerede *juventino* (Juventus FC-tifoso), *milanista* (Milan-tifoso), *interista* (FC Inter-

⁵⁵ Det skal siges, at lokalderbyet mellem SS Lazio og AS Roma er et af de mest intense i verden – både hvad angår selve kampen og voldelige episoder før og efter kampen blandt ultrà.

tifoso), *laziale* (Lazio-tifoso) eller *romanista*. Hvad der knytter én til sit hold, kan skyldes flere faktorer; at man ønsker at ære sin hjembys hold; at man vil ”vinde” noget stort og derfor vælger et hold, der er geografisk langt væk, men titelmæssigt tæt på. Men som oftest skyldes det, som Paddy Agnew beskriver det, ’strictly observed family tradition’.⁵⁶ Man ”arver” med andre ord sit hold; af familien eller af byen.

Med tiden vælger mange tifosi at organisere sig i forskellige tifosi-grupper. Til hver af de større fodboldklubber i Italien findes der et utal af sådanne tifosi-grupper, der drives ganske privat og frivilligt. Disse tifosi-grupper har ingen organisatorisk, økonomisk etc. tilknytning til selve fodboldklubben. De er så at sige udelukkende forbundet gennem holdet, der spiller på banen – eller nærmere; forbundet ved spillertrøjen. Men mere om det senere.

At vælge sig en tifosi-gruppe sker ud fra samme logik som valg af hold, hvilket vil sige, at sociale, geografiske eller familiære forhold har indflydelse på, i hvilken tifosi-gruppe, man ender. Disse grupper består af alt fra børn til ældre, og af kvinder såvel som mænd. Mange af grupperne får lavet eget logo, egne tørklæder, t-shirts etc. På denne måde viser man sit tifosiiske tilhørsforhold. Langt størstedelen af disse grupper fungerer som fællesskaber, hvis formål, udover fællesskabet, er fodboldholdet, de ærer.

Hvor tifosi *til tider* vælger at organisere sig, er et af kendetegnene ved ultrà, at de *altid* organiserer sig. Denne organisation er hos ultrà hierarkisk opbygget, da de enkelte ultrà-grupper har en særegen profil at varetage. Disse profiler kan være bestemt af (fodbold)politisk ståsted, holdning til vold etc.

Der er andre kendetegn ved ultrà-grupper: Det er typisk for ultrà-grupperne, at de har et nøjagtigt afgrænset område på stadion, typisk i én af curvaerne. Disse afgrænsede områder ved ikke kun de, men alle i en given curva, hvor er. Personligt oplevede jeg til en kamp mellem AS Roma og Manchester United i Champions League d. 12. december 2007, at der i Curva Sud på Stadio Olimpico var tydeligt afgrænsede områder, der var unormalt tomme. Dette skyldes, at et antal af ultrà-grupperne havde boykottet kampen i protest mod, at de var blevet forbudt at medbringe flag på stadion til netop dén kamp.⁵⁷

At ultrà har særlige stadionafsnit, hvori de opholder sig, adskiller sig ikke nødvendigvis fra tifosi-grupperne. Hvad man kan sige er, at ultrà-gruppernes forhold til netop deres stadionafsnit er

⁵⁶ Agnew 2006:3.

⁵⁷ Dette forbud, der stak udover de normale restriktioner i italiensk fodbold, skyldtes, at sidst Manchester United besøgte Rom, blev adskillige supportere fra Manchester United tævet ganske voldsomt – ikke af Roma-tifosi, men af det romerske politi. Forbudet mod at medbringe flag blev derfor af flere Roma-ultrà betragtet som diskriminerende.

mere rigidt og omgæret af en særlig autoritet. Man betræder ikke en ultragrupperes område, hvis de ikke er til stede på stadion.

Det er som oftest også ultragrupperne, der står for de koreografiske iscenesættelser på stadion, ligesom det er dem, der besidder den *capo-tifo*, der koordinerer, hvad der synges hvornår. En *capo-tifo*, der betyder ”hoved-tifo” eller ”tifo-leder”, ser kun momentvis kampen forfra, da han med megafon er beskæftiget med at synge en hel *curva* op. Hvad der synges hvornår, er af stor betydning og vil blive behandlet senere i dette speciale.

Desuden er det ultragrupperne, der står for udvikling, produktion og salg af al det (uofficielle, men af klubberne tilladte) merchandise, der kan købes foran de enkelte stadions i forbindelse med kampe. Dette merchandise består af flag, t-shirts, klistermærker, tørklæder etc.:

Fanbod foran Olimpico ⁵⁸

Fanbod foran Olimpico ⁵⁹

Indtjeningen fra dette salg går til at finansiere koreografien, der udføres på stadion, samt til at yde bidrag til de organiserede busture, som ultragrupperne indtil december 2007 har arrangeret til udekampe.

De enkelte ultragrupper producerer ud over merchandise ligeledes magasiner, hvori grupperne giver udtryk for holdninger, fodboldpolitisk ståsted etc. Disse magasiner, der oftest trykkes på avisepapir, indeholder ligeledes oplysninger om busture til udebanekampe og reklamer for det merchandise, den pågældende gruppe fremstiller. Magasinerne uddeles foran stadion inden kampene og er som oftest gratis.

Voldeligheden er også et punkt, hvorpå ultrà adskiller sig fra andre tifosi. Deres tilgang til og fortolkning af det at være tifoso er til tider ganske radikal. De skyr få midler, som tidligere omtalt.

⁵⁸ Eget foto, d. 20/9-2006.

⁵⁹ Eget foto, d. 1/10-2006.

Sluttelig kan jeg nævne, at hvor den gennemsnitlige tifoso er jævnt repræsenteret, hvad angår alder og køn, er et karakteristika for ultrà, at det næsten udelukkende er unge mænd mellem 15 og 30 år.

Man kan opsummere forskellen mellem ultrà og andre tifosi ved at hævde, at ultrà i kraft af deres organisation og attitude besidder en magt, der evner at sætte sig igennem stadionpolitisk (i deres styring af curvaen) og økonomisk (salg af uofficielt merchandise).⁶⁰ De har med andre ord stor indflydelse på, hvordan resten af tifosi agerer og tænker i givne situationer. Deres magt rækker vidt, hvilket tilfældet med det afblæste lokalopgør mellem AS Roma og SS Lazio med al tydelighed viste.

Det er fristende at spørge, om der mellem ultrà og andre tifosi eksisterer en gradsforskel i dedikation til et givet hold. Som nævnt tidligere bliver de italienske ultrà betragtet med lige dele kærlighed og had. Man beundrer deres evne til virkelig at kæmpe for det de elsker – fodboldspillet og holdet – mens man samtidig afskyr dem, når denne kamp går over stregen.

Jeg mener ikke, at der kan gives et entydigt svar på dette spørgsmål. Man kan sige, at ultrà yder en større arbejdsindsats og er villige til at gå langt i deres bestræbelser. Der bliver lagt mange frivillige arbejdstimer i at male bannere, sy flag, arrangere busture, producere og sælge merchandise etc. Men om dette skyldes en større dedikation til holdet, eller om det skyldes andre faktorer, eksempelvis ønsket om et identificerende, organiseret fællesskab, har jeg i mit kildemateriale ikke fået et klart svar på. Jeg har i hvert fald ikke noget belæg for at sige, at dedikationen og kærligheden skulle være mere intens eller kraftfuld hos ultrà end hos andre tifosi.

Når jeg senere i dette speciale analyserer romanisterne, er det derfor med dette for øje; at jeg ikke vil skelne mellem AS Romas ultrà og andre tifosi fra AS Roma. Genstandsområdet for dette speciale er romanisterne betragtet som ét hele. Der eksisterer naturligvis ganske divergerende opfattelser internt blandt romanisterne af, hvad det vil sige at være romanista, men dette speciales formål er at præsentere religionsvidenskaben for det generelle romanistiske tankesæt; hvad tænker de? Hvad føler de? Hvad forestiller de sig? Hvad håber de på? Hvad gør de? Hvor gør de det? Og hvorfor gør de, hvad de gør?

Før jeg når dertil, vil jeg beskæftige mig kort med et vigtigt punkt i den italienske fodboldbevidsthed; medierne.

⁶⁰ En af SS Lazios ultràgrupper, "I irriducibile", sælger ikke kun uofficielt merchandise, men har ligeledes fået hjemmel til at sælge klubbens officielle merchandise, hvilket er en særdeles indbringende forretning.

3.5. Medier

De italienske medier gør ikke meget for at dæmpe lysten til at interessere sig for fodbold. Der findes tværtom et utal af lokale og landsdækkende TV- og radiostationer, der alle vil være en del af det italienske fodboldmaskineri – og dette ses særligt i mængden af de programmer, som de italienske TV-stationer viser. Den enkelte italiener har nemlig ikke længere automatisk adgang til at se fodbold i TV om søndagen. Det private, italienske TV-selskab SKY ejer rettighederne til samtlige ligakampe, hvilket udelukker de tifosi, der ikke har råd til at smide et stort beløb om året for at se sit hold. Tiden, hvor alle samledes på den lokale bar for at se kampen sendt af den statslige TV-kanal, RAI-Uno, er forbi. I stedet må man trækkes med lokalprogrammerne, hvor som oftest et panel på ca. 6-8 mennesker sidder og diskuterer en kamp, der speakes via radiosignal til TV-studiet. Med andre ord: ingen billeder. Man ser fodbold uden at *se* fodbold. Og disse programmer findes der mange af. Bare i Rom-området ”transmitterede” lokalkanalerne T9, TeleRoma, TeleVista og RomaUno alle kampe på denne måde.

Aviserne, derimod, er de mest respekterede af de italienske sportsmedier:

‘...[they] offer Italian football fans not only news, but abstract and complex reflections upon matches and surrounding events. An Italian football spectator is thus often a sort of ‘theorist’ on his favourite sport, equipped with a sophisticated lexicon, exercised at a high level of abstraction.’⁶¹

I Italien er der tre landsdækkende sportsaviser, der alle udkommer dagligt: Corriere dello Sport, La Gazzetta dello Sport og TuttoSport. De forskellige aviser hører til i de tre store fodboldbyer henholdsvis Rom, Milano og Torino. Til trods for dette geografiske tilhørsforhold findes der versioner af aviserne, der henvender sig til forskellige byer i landet – den version, man køber af eksempelvis La Gazzetta Dello Sport i Rom, er ikke lig den version, man kan købe i Napoli eller Milano.

I forbindelse med mit ophold i Rom lavede jeg en mindre kvantitativ analyse af to af de tre store sportsaviser, La Gazzetta dello Sport og Corriere dello Sport, for at undersøge deres respektive vægtning af stof og indhold. Årsagen til denne analyse var, at jeg i min daglige gang i Rom observerede sportsavisernes betydning for både italiensk fodbold og de italienske tifosiers viden om italiensk fodbold.

⁶¹ De Biasi & Lanfranchi 1997:87.

Analysen omfattede i alt 3 dage; mandag den 18. september 2006 (dagen efter en stor fodboldsøndag i Italien), onsdag den 20. september 2006 (dagen op til en runde i den bedste italienske fodboldrække, Serie A, og dagen efter en runde i de to næstbedste fodboldrækker, Serie B og Serie C), samt torsdag den 21. september 2006 (dagen efter en runde i Serie A).

Analysen viste, at vægtningen i indhold var meget identisk i de to aviser. Omtrent halvdelen af de gennemsnitligt 40 sider, som hver af de to aviser udgiver dagligt, omhandlede den bedste italienske fodboldrække, Serie A, og yderligere 6-8 sider behandlede Serie B og Serie C. En sammenregning viste, at 70% af avisstoffet omhandler italiensk fodbold, hvilket giver den italienske tifosi 85 mere eller mindre relevante avissider dagligt om fodbold.⁶² Er man tilmed romanista, tilbyder avisen "Il Romanista" 20 sider om holdet AS Roma. Der er med andre ord ca. 105 tilgængelige avissider at læse for en romanista. Dagligt.

Det må siges at være meget i et land, hvor der i gennemsnit udlånes en halv bog pr. indbygger om året på landets biblioteker.⁶³ På den måde kommer fodbold og viden om fodbold til at udgøre, for nu at bruge en Bourdieusk term, en kulturel kapital – en kapital, der i et land, hvor andre kapitalformer som økonomisk kapital eller politisk kapital er forbeholdt de få, bliver kapitalen for de mange.

De italienske sportsaviser opfatter sig og bliver opfattet som ligeværdige til de mere politikorienterede aviser. Fodbold i Italien bliver set på med allerstørste alvor, hvorfor man ikke – som i eksempelvis den engelske sportspresse – oplever paparazzibilleder etc. Der er ingen billeder og historier fra de enkelte spilleres natte- og privatliv. Derimod er der masser af billeder fra træningsbanen i de enkelte aviser. Sportsaviserne er præget af høj faglighed med kamp- og taktikanalyser, og spillere er kun offentlige personer i den grad, de selv ønsker at være det. Så længe man gør sit arbejde på banen.⁶⁴

Jeg vil nu alligevel mene, at man trods alt skal være varsom med at sidestille avisernes umiddelbare seriøsitet med objektivitet. Et eksempel fra slutningen af 80'erne viser dette; Diego Maradona blev hentet til SSC Napoli for at genetablere en smule stolthed i byen – hvilket også lykkedes med mesterskaber til SSC Napoli i både 1987 og 1990. Udenfor banen, derimod, festede Maradona, så snart chancen bød sig, men i sportspressen handlede det aldrig om hans privatliv, før

⁶² I dette tal indgår ligeledes sideantallet fra TuttoSport, der i omfang og indholdsvægtning stort set ligner La Gazzetta dello Sport og Corriere dello Sport.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Agnew 2006:162.

efter han var rejst, selvom alle kendte til hans udskejelser. Ifølge Agnew lod den lokale presse ham simpelthen ”gå fri” i forbindelse med pressekonferencer. Hans voksende kokainforbrug, hans glæde for fester samt hans forbindelse til den napolitanske mafia, Camorraen, var alle offentlige hemmeligheder. Det var som om, at en udtalt aftale var indgået mellem pressen og Maradona: Hvis han giver dem mesterskabet, så lader de være med at undersøge forholdene nærmere.⁶⁵

Dette får mig igen til at vende tilbage til et afgørende aspekt ved italiensk fodbold. Et sociologisk blik på fankulturen i Italien afslører nemlig, at fodboldfanatisme i udgangspunktet hverken handler om ”rig mod fattig” eller ”arbejdere mod kapitalister”. Fodbold er i udpræget grad det lokales område; det er by mod by, og i lokalopgørens tilfælde: Bydel mod bydel. At identificere sig med sit hold er at identificere sig med sin by eller bydel. Set fra det perspektiv kan fanspektet ved fodboldkampe betragtes som ritualiserede og symbolske regionale krige – ikke kun mellem geografiske områder, men også mellem kulturelle universer.

Når den napolitanske presse i slutningen af 80’erne derfor ikke bruger sin viden til at afsløre Maradonas ulovligheder, så skyldes det ifølge Agnew, at den gerne tilsidesætter sin journalistiske integritet for et mesterskab til det lokale hold.⁶⁶ Man er, før man er napolitansk journalist, napolitansk tifoso. Og der er ingen grund til at tro, at dette kun gælder for journalister i Napoli. Man kan sandsynligvis opleve lignende blandt andre faggrupper rundt omkring i de italienske byer. Den føromtalte episode med de kampklædte betjente, der ikke greb ind trods den massive flaskeregn i kampen mellem AS Roma og FC Inter, er et muligt eksempel herpå; deres opgave var netop at gribe ind, men det virkede til, at de hverken havde tid eller lyst til dette midt i en kamp med deres lokale hold, AS Roma.

At man kan problematisere avisernes objektivitet betyder ikke, at de ikke kan anvendes i det videnskabelige arbejde. Dette speciale benytter meget materiale fra avisen ”Il Romanista”. Denne avis er en udpræget romanistisk fanavis, hvilket den ikke forsøger at skjule. Den er med andre ord aldeles velegnet til at videregive oplysninger om det romanistiske univers.

Efter denne gennemgang af tifosi, ultrà og medier, er det på sin plads nu kort at opsummere italiensk fodbolds historiske og samfundsmæssige betydning og placering. Italiensk fodbold har siden englænderes introduktion af sporten i 1893 udviklet sig til at være en økonomisk og social magtfaktor i det italienske samfund. De største klubber omsætter for milliarder af euro årligt,

⁶⁵ Agnew 2006:69/70.

⁶⁶ Ibid.

hvilket genererer masser af arbejdspladser. Ikke kun i fodboldverdenen, men ligeledes i de industrier, der omgiver den, herunder medierne, tøjindustrien og diverse infrastrukturelle elementer.

Men italiensk fodbold er mere end det. Det er lykkedes 'sportssygdommen, som mere eller mindre har inficeret fodbolden', at få så meget tag i folk, at 26,2 ud af samlet 56,9 millioner italienere i 2001 erklærede sig selv som værende tifosi. Som dette afsnit forhåbentlig har fremvist, er den italienske tifosi-kultur veludviklet og rodfæstet i den kulturelle selvforståelse på en måde, der er fremmed for en iagttager, der henter sin viden om fodboldfankultur i en dansk kontekst.

Jeg vil afslutte dette afsnit om fodbold i Italien med at uddybe og nuancere begrebet 'tifoso': Det forholder sig nemlig således, at der på italiensk findes et verbum for det 'man nu gør, når man er tifoso'. Verbet hedder i infinitiv 'tifare' og kan ikke på passende vis oversættes til dansk. Det tætteste, man kommer en oversættelse, er 'at være tilhænger af', 'være fan af', 'støtte', 'heppe på', men alle disse oversættelser er, mener jeg, ikke dækkende, da de ikke er i stand til at indfange alt det, der ligger i det italienske verbum 'tifare'.

Denne iagttagelse er vigtig på et rent refleksivt niveau, da dette understreger, at en læsning af italiensk tifosi-kultur netop ikke må bero på en forudtagethed, der henter sit udgangspunkt i dansk fodboldfankultur. De to ting er ikke sammenlignelige, hvilket gør, at man i læsningen af det romanistiske materiale hverken må eller kan overføre forståelser og kategorier 'herhjemme fra' til brug for analyse og konstruktion af analysegenstanden.

De følgende sider skulle gerne forståeliggøre, hvad der ligger i det italienske verbum 'tifare'. Jeg har dog følt mig nødsaget til at gøre brug af en neologisme, da der bliver behov for at oversætte ordet 'tifare' i de kommende kildetekster. Jeg har valgt at begrebsliggøre ordet på dansk til 'at tifosiere'. Jeg finder med andre ord denne neologisme passende, da de aktive subjekter bag verbet er de italienske tifosi, og fordi det betegner det, som de gør.

Dette speciale har til formål at bringe substans bag dette begreb set fra et religionsvidenskabeligt synspunkt. For hvad vil det egentlig sige at være tifoso? Hvad tænker de? Og hvad gør de? Jeg vil med romanisterne som analyseobjekt eksemplificere dette ved at vise, hvilke forestillinger og handlinger, der kommer til udtryk.

4. I Romanisti

Stadio Olimpico, Rom, kl. 21.40. En onsdag aften i september 2006. AS Roma mod FC Inter. Dommer Rizzoli har fløjtet; der er straffe til FC Inter. 60.000 romere skriger: ”Coma La Juve, voi siete come La Juve, come La Juve, voi siete come La Juve” – “Som Juventus, I er som Juventus, som Juventus, I er som Juventus”. Juventus FC, der plejer at vinde, fordi de er rige, fordi de er stærke, og fordi de snyder, mener man. Juventus FC spiller i denne sæson ikke med i den bedste fodboldrække i Italien, Serie A. Ikke fordi de var dårlige året før. Faktisk vandt de det hele. Men de snød. Og blev opdaget. FC Inter plejer også at vinde, fordi de er rige. Og nu, på Stadio Olimpico i Rom, er der enighed om, at FC Inter gør som Juventus FC; bestikker dommerne til at dømme til deres fordel. Ingen af romerne på Stadio Olimpico så, at AS Romas Phillippe Mexes skulle have gjort noget ulovligt mod FC Inters Hernan Crespo. Der var *ikke* straffe, mener alle romere, men dommer Rizzoli dømte det alligevel. ”Voi siete come La Juve”. I er som Juventus.

FC Inters Zlatan Ibrahimovic står klar til at sparke. En massiv pibekonzert finder vej ned mod ham. Ibrahimovic forsøger at distancere sig fra denne ved at tage et par skridt frem og rette på bolden, der allerede ligger klar på pletten. Pibekonzerten tager til. AS Romas chilenske midtbanespiller David Pizarro følger uden held dommer Rizzoli ind i feltet for at få ham til at indse sin fejltagelse. Zlatan Ibrahimovic står klar. AS Romas målmænd Doni er klar. Dommeren har fået afvist Pizarro og er klar. 2000 medrejsende FC Inter-tifosi er klar. De eneste, der ikke er klar, er 60.000 AS Roma-tifosi. Men der er ikke noget at gøre. Om lidt sparker Zlatan.

Zlatan med et kort tilløb. Tre små skridt. Stadio Olimpico holder vejret og stirrer ned mod straffefeltet i den ene ende. Zlatan sparker ned i venstre hjørne, men Doni strækker sig og griber Zlatans spark. Zlatan brænder, Doni redder, Roma lever. Stadio Olimpico bryder ud i øredøvende jubel. De lever.⁶⁷

Det er ikke alle spark, der er tæller for det samme i fodbold. Nogle spark er mere betydningsladede end andre. Zlatans spark var i den grad betydningsladet. Betydningen er måske ikke så stor for hverken Zlatan Ibrahimovic eller AS Romas målmænd Doni. De har prøvet dette før. Den er måske heller ikke så stor for folk med kun perifær interesse i denne kamp. Men for de 60.000 romere på

⁶⁷ Dette straffespark kan ses som videoklip på den til specialet medfølgende cd under filnavnet ”Straffespark. AS Roma mod FC Inter. Videoptagelse (egen). 20. september 2006”.

Stadio Olimpico og de andre romanisti⁶⁸ i Rom og resten af verden er netop dette spark af voldsom betydning. Udfaldet heraf rækker længere end til selve sparket.

Netop dette øjeblik rækker tilbage i tiden og inddrager den romanistiske historie og selvfortælling. Romanisterne mindes alle de gange, de er blevet snydt af Juventus FC, blandt andet i sæsonen 1980-81, hvor AS Romas Maurizio Turone til alles fuldkomne forundring fik et mål annulleret for offside i kampen mod Juventus FC i tredjesidste spillerunde. Dette mål, der sandsynligvis havde givet AS Roma mesterskabet dét år, står for romanisterne som det største tyveri til alle tider. Ja, de er blevet snydt mange gange af Juventus FC, men aldrig som dengang. Og nu, her i 2006, er FC Inter dette års Juventus FC; rige, stærke og mesterskabsfavoritter. Man føler sig snydt på Stadio Olimpico – igen. Man husker, gør man.

Zlatans spark rækker også frem i tiden. Denne kamp mellem AS Roma og FC Inter er af alle tifosi fra både AS Roma og FC Inter samt pressen udråbt til mesterskabskampen i sæsonen 2006-07. Dette til trods for, at kampen kun er den tredje af i alt 38 i kampen om det italienske mesterskab. Men et mesterskab er håbets endelige genstand. Om Doni redder Zlatans spark har derfor betydning for, hvad man skal tro på i den nærmeste fremtid som romanista; er AS Romas styrke tilstrækkelig? På hvilken måde skal håbet mobiliseres, hvis Doni redder? Kan håbet og troen overhovedet mobiliseres, hvis *ikke* han redder?

I denne nutid, mellem fortid og fremtid, sidder romanisterne på skuepladsen Stadio Olimpico i deres elskede by, Rom. Fanget af tid, sted og selvforståelse er alle berørt og forført af dét at være romanista; af historien, af håbet, af troen, af Stadio Olimpico, af byen Rom, af følelsen af netop alt dette. Dette speciale har til formål at komme denne følelse nærmere; hvad vil det sige at være romanista?

Jeg har for klarhedens skyld udviklet et analytisk begreb, der kan dække over ”det at være romanista”. Et sådan begreb eksisterer nemlig ikke - hverken i kildematerialet eller den romanistiske bevidsthed. Jeg synes, at en passende betegnelse er *romanistisme*⁶⁹. Dette begreb er naturligt at vælge, da de tænkende og handlende aktører bag begrebet er *I romanisti*, romanisterne. Begrebet er derfor mere specifikt end de to navne- og meningsbeslægtede begreber *romanità* og *romanismo*;

⁶⁸ Som nævnt er *Romanisti* flertalsbetegnelsen for én romanista. Om jeg benytter de italienske betegnelser ’romanisti’ og ’romanista’ eller de danske betegnelser ’romanister’ og ’romanist’ på de kommende sider, vil være kontekstafhængigt. Rent forståelsesmæssigt er begreberne identiske.

⁶⁹ En Google-søgning på ordet gav ét hit; til en bog, der handler om romantisme og ikke som fejlagtigt angivet ved Google-søgningen, romanistisme.

Romanità betyder direkte oversat ”romanitet”⁷⁰, det vil sige romersk ånd/tradition/kultur og henviser både til Romerrigetets kultur og ånden af i dag. Begrebet kunne ligeledes oversættes til ”det at være romer”.

Romanismo er et lingvistisk lokalbegreb og kan bedst beskrives med italienernes egne ord: ’amore per Roma, la sua storia e la sua cultura’ (kærlighed til/begejstring for Rom, hendes historie og hendes kultur).⁷¹ Jeg vil mene, at det ville kunne oversættes til ”romanisme”.

Begrebet romanistisme er derfor det mest passende til at dække over romanisternes tankesæt og praksis, da det analytisk set vil være istand til adskille sig fra de relaterede begreber romanità (romanitet) og romanismo (romanisme). At de tre begreber til en vis grad hænger sammen i den romanistiske bevidsthed vil ligeledes fremgå af dette speciale.

Den følgende analyse vil tage romanismen med ind i religionsvidenskaben. Eller nærmere: Den vil tage religionsvidenskaben med til romanismen. Der må nemlig ikke være tvivl om, at det er mig som religionsforsker, der vælger at analysere og fortolke de romerske tifosi forestillinger og praksis ud fra en tilgang, der er bestemt af den religionsvidenskabelige begrebsfænomenologi.

Førend jeg begynder dette arbejde, er det passende at forsøge at give et tilnærmet overblik over det samlede antal romanister, hvilket ikke nødvendigvis er nemt. For det første er romanisterne ikke organiseret i én samlet organisation, men derimod i et væld af mindre tifosi- eller ultragrupper. Og selv i disse er det vanskeligt at medlemsbestemme, da tilknytningen kan være løs. Man oplever heller ikke, som i eksempelvis Spanien og Portugal, at tilhængerne er medlemmer af selve fodboldklubben og derved får medindflydelse i forbindelse med klubpræsidentvalg. Desuden ville et medlemstal af klubben ikke være rammende for den samlede mængde tifosi. Verdens mest medlemsrige klub, portugisiske Benfica, har 160.398 medlemmer⁷², men med garanti flere tilhængere.

For det andet er graden af dedikation svingende. Vurderingen af, hvem der er romanista (og ikke mindst, hvem der *ikke* er) er subjektiv. Spørger man en ældre herre på 80 år, kan han muligvis mene, at kun de, der levede under AS Romas grundlæggelse, er romanister. Spørger man en tilfældig nuværende ultragruppe, vil de givetvis mene, at de – og kun de og deres 75 medlemmer – er sande romanisti. Spørger man derimod en håbefuldt ung 8-årig romersk knægt, vil han muligvis

⁷⁰ Gyldendals røde ordbøger. Italiensk-Dansk.

⁷¹ Dizionario interattivo della lingua italiana.

⁷² Tal pr. 10. november 2006. Fra: http://www.guinnessworldrecords.com/gwrday/portugal_teameffort.aspx, 20/6-2007.

mene, at de må være rigtig, rigtig mange, måske millioner, for alle, han kender, er romanister. Jeg vil nu alligevel prøve at indkredse antallet en smule.

En bred, folkelig definition kunne være antallet af folk, der fatter bare den mindste smule sympati for klubben. Den tidligere landsholds- og Juventustopscore, Paolo Rossi, har udtalt, at 'In Italy, 90 per cent of people are crazy about football. The other 10 per cent say they are not interested...and then you see they too like to sneak a look at the sports papers, just to check the results.'⁷³ I Rom Centrum, der i overvejende grad er domineret af AS Roma-tifosi, bor der ifølge en opgørelse fra 2006 2.697.817 mennesker⁷⁴, hvilket efter Paolo Rossis temmelig fodboldvenlige model vil give omkring 2,4 millioner romanisti udelukkende i det centrale Rom. Hertil ville så komme romanisti fra andre dele af provinsen Roma og regionen Lazio⁷⁵, samt (i dog relativ ubetydelig grad) fra resten af verden.

Skulle man for illustrationens skyld komme med et bud på en meget snæver og elitær definition, så kunne det være antallet af tifosi, der har årskort til kampe på Stadio Olimpico. Det ville for sæsonen 2006-07 give 24.000 romanisti⁷⁶. Det ville dog ikke være at yde det faktiske antal romanisti retfærdighed kun at kalde årskortholdere for romanisti. Stadionsdeltagelse er vigtig, men på ingen måde en forudsætning for at være romanista. At støtte AS Roma i hverdagen er ligeså vigtigt som at støtte AS Roma i 2x45 minutter om søndagen. Desuden er det dyrt at have årskort til Stadio Olimpico⁷⁷, man sidder langt fra fodboldbanen på grund af arenaens atletikbane, og mange fra de ældre generationer, der tidligere har kommet meget på stadion føler, at de har taget deres ture derud.

Jeg vil mene, at det er et sted inden for disse to antalsdefinerede yderpunkter, 90 % af indbyggerne i det centrale Rom og de faste stadiongængere, at man skal finde det faktiske antal romanisti, det vil sige et sted mellem 24.000 og 2,4 millioner.

Det kunne måske give en antydning af det reelle tal at se på antallet af solgte fanaviser – her tænker jeg særligt på "Il Romanista" – ligesom antallet af hits på de mest centrale og brugte fanhjemmesider og debatfora samt TV-forbrug kunne indikere en given trafik. Dog finder jeg ikke sådanne parametre, der er udledt af medieforbrug, egnede til antalsbestemmelse, da forbrug af medier er bestemt af vanskeligt bestemmelige faktorer; alder, kultur, tradition, uddannelse, købekraft etc.

⁷³ Agnew 2006:16.

⁷⁴ [http://da.wikipedia.org/wiki/Rom_\(Italien\)](http://da.wikipedia.org/wiki/Rom_(Italien)), d. 20/6-2007.

⁷⁵ Rom ligger i provinsen Roma, der ligger i regionen Lazio.

⁷⁶ La Gazzetta dello Sport, d. 7/9-2006.

⁷⁷ Et årskort kostede for sæsonen 2006-07 €235. Til sammenligning kostede et årskort hos AC Milan €123.

Bedste bud er sandsynligvis et par statistiske undersøgelser fra henholdsvis 2006 og 2008. 2006-undersøgelsen er foretaget af det italienske analyseinstitut Doxa. Den fortæller, at ud af Italiens samlede selverklærede tifosi på 26 millioner, er 6% af dem, det vil sige 1.440.000, romanisti⁷⁸. Undersøgelsen fra 2008 er foretaget af de to italienske analysebureauer Ipsos og Stage Up, der opgør antallet af romanisti ved udgangen af 2007 til 1.531.000⁷⁹.

De to tal, 1.440.000 og 1.531.000, er tilpas tæt på hinanden til, at man kan bestemme antallet af romanisti til at udgøre omkring 1.500.000. Og heraf kommer den langt overvejende del fra Rom.

Som nævnt vil den følgende analyse tage religionsvidenskaben med til romanismen. Jeg vil på de kommende sider behandle romanismen ud fra begreberne frelse, tro og forestilling, ritual samt mytologi og fortælling. Jeg vil indlede med at præsentere en model over begrebet frelse i min formening om, at denne model vil være et velegnet afsæt for en videre analyse og fortolkning af romanismen.⁸⁰ Denne model formår, som jeg ser det, ikke kun at ”åbne” det empiriske materiale, men ligeledes at opsummere det igen mod slutningen.

4.1. Frelse

Det gælder for et begrebs integritet og anvendelighed, at disse forøges, hvis begrebets kriterier er identificeret. Dette gælder også for de religionsvidenskabelige fænomener. Alle fænomener udledes på den ene eller den anden måde induktivt, da religionsvidenskaben opererer i kraft af en konstant vekselvirkning mellem empirisk induktion fra den religiøse verdens fænomener og teoretisk deduktion fra de videnskabelige begreber.

Hvordan videnskabelige begreber og fænomener defineres, er bestemt af de deduktive processer, hvis næring igen hentes i den empiriske induktion. Fænomenerne udvikles og anvendes over tid. Det handler derfor om at gøre sig klart, hvad man vil med de enkelte fænomener; hvordan vil man definere dem, og hvordan vil man bruge dem.

⁷⁸ <http://espresso.repubblica.it/dettaglio-archivio/163496>, d. 20/6-2007.

⁷⁹ ”Il Romanista”, d. 12/2-2008.

⁸⁰ Denne model har jeg udviklet i forbindelse med en opgave med titlen ”Frelse”, afleveret på Afdeling for Religionshistorie, Københavns Universitet, 2005. Modellen vil her blive elaboreret.

Der lader til at være enighed om, at frelsesbegrebet først begyndte at fange religionvidenskabens interesse i tiden omkring Første Verdenskrig.⁸¹ Før krigen havde hverken den dominerende religionshistoriske retning, den evolutionistiske skole, eller andre haft fokus på dette begreb, men i stedet koncentreret sig om at udvikle det evolutionistiske teori- og tankesæt ved at studere samfund på den kulturelle evolutions laveste trin, de for dem såkaldte primitive samfund. Og i denne teoriudvikling var det myter og ritualer, der havde evolutionisternes interesse, ikke spørgsmålet om frelse.

Efter Første Verdenskrig udvikler religionsvidenskaben på baggrund af komparative studier teorier om frelsesbegrebet og frelsesreligioner, det være sig kristendommen eller kulterne for Mithras eller Kybele. Det empiriske materiale, der skabte grobund for denne komparativitet – og dermed en udvikling af frelsesbegrebet – var ifølge Willard Oxtoby netop studier af de nytestamentlige tekster og hellenistiske kulturer.⁸²

Som nævnt øges et begrebs anvendelighed og et fænomens tilgængelighed, hvis dets kriterier er bestemt, det vil sige, hvis man ved, hvad man vil med de enkelte begreber og fænomener; hvordan vil man bruge dem, og hvordan vil man definere dem.

4.1.1. Frelsesmodel

Jeg vil bruge begrebet ”frelse” til at skabe en model, der kan åbne mit empiriske materiale om romanismen. Hvordan, jeg vil definere begrebet, er en anden sag. Det ville være oplagt at gå på opdagelse i religionvidenskaben for at finde en passende definition, jeg kunne benytte i udviklingen af denne model. Men det viser sig, at der i religionvidenskaben ikke eksisterer nogen monografiske værker eller større undersøgelser, der går i dybden med begrebet ”frelse” og studerer det som generelt fænomen betragtet. Fænomenet behandles naturligvis i artikler og i forbindelse med detailstudier, som så derpå eventuelt samles i antologier, men et større værk om begrebet findes ikke.

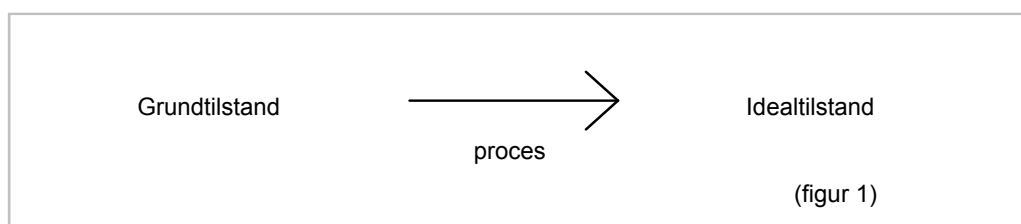
Jeg mener derfor, at det er nødvendigt at udarbejde en frelsesmodel i og med indkredsningen af en frelsesdefinition, og et godt udgangspunkt er at se på andre forskeres definitioner og beskrivelser af begrebet:

⁸¹ Oxtoby 1973:31; Davies 1977:86.

⁸² Oxtoby 1973:34.

- 'Livet eller tilværelsen i sin helhet er noe mennesket må frigjøres fra.'⁸³
- 'Målrettet bevegelse fra mangel til oppfyllelse af mangel. Frelse innebærer en overgang fra en tilstand til en annen. Denne overgangen er en kvalitativ overgang i positiv retning.'⁸⁴
- 'Man's mastery over, or reconciliation to, the limitations of his condition.'⁸⁵
- 'Bestemte, avgrensede områder av livet og tilværelsen er ikke som de skal være, og religionen tilbyr en endring af forholdene. Livet i sin helhet er ikke noe ondt; snarere forutsetter de en idé om hva livet er når det er på sitt beste.'⁸⁶

Kan man ud fra disse eksempler udlede definatoriske fællestræk? Ja, man kan konstatere, at ovenstående beskrivelser og definitioner koncentrerer sig om tilstande og tilstandsændring; frelsen indebærer en *grundtilstand* (livet som helhed, mangel, begrænsning etc.), en *proces* (frigørelse, overgang, forsoning, ændring) og en *eventuel idealtilstand* (opfyldelse af mangel, livet på sit bedste). På baggrund af denne opskrivning og de formalistiske definitioner kunne man opstille en model:

Skal man følge definitionerne og modellen, ser det ud til, at det processuelle får en central placering, ikke kun figurativt, men som bindeled mellem en grundtilstand og en eventuel idealtilstand. Finnestad er inde på det samme: '...det gjør oppmerksom på et forløp – en bevegelse fra noe til noe, en overgang, en prosess, en endring.'⁸⁷

Anders Hultgård mener, at man i forhold til begrebet frelse udelukkende skal fokusere på grundtilstanden og processen: 'Begreppet frälsning (*nota bene* som religiös term) bör som grund-element ha idén om "befrielse, räddning från något". Detta något kan variera till sitt innehåll men

⁸³ Finnestad 1986:5.

⁸⁴ Gilhus 1986:14.

⁸⁵ Oxtoby 1973:28.

⁸⁶ Finnestad 1986:6.

⁸⁷ Finnestad 1986:9.

ses såsom ont eller negativt.⁸⁸ Han fortsætter: 'Man bör icke föra in under frälsningsbegreppet det tillstånd som följer efter befrielsen från det onda. Frälsning innebär ett skeende, icke ett tillstånd.'⁸⁹

Hultgård mener altså ikke, at man i det religionsvidenskabelige arbejde skal koncentrere sig om en idealtilstand. Dette er jeg ikke nødvendigvis enig i, da en analyse af en bevægelse, en hændelse, et skeende, en proces, kan fremstå blind uden en forestilling om bevægelsens mål. Enten må man vælge at fokusere udelukkende på en grundtilstand – eller vælge at inddrage *både* proces og en eventuel idealtilstand.

Begrebet idealtilstand er dog et noget flyvsk begreb. Man kunne derfor overveje at elaborere dette begreb. Som jeg ser det, må man forsøge at skelne mellem det, man kunne kalde en forestillet *transcendent* idealtilstand og det, man kunne kalde en erkendt *immanent* idealtilstand.

En forestillet *transcendent* idealtilstand kunne være de konkrete forestillinger, man gør sig om en (kommende) virkelighed, der transcenderer den nærværende virkelighed. Det være sig forestillinger om nirvana eller paradisiske forestillinger.

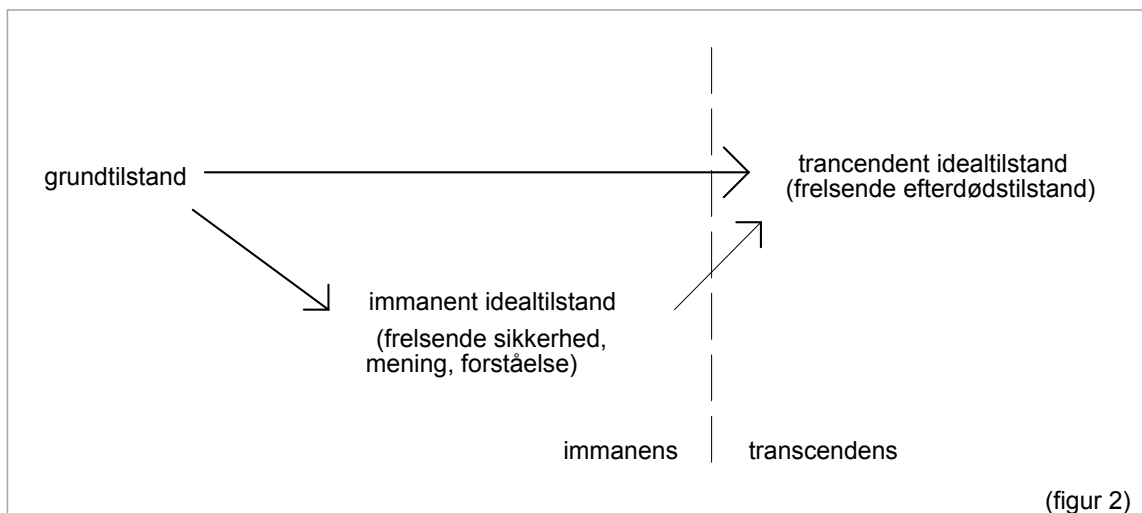
En erkendt *immanent* idealtilstand kunne derimod omhandle det at give sikkerhed, mening eller forståelse i den nærværende virkelighed, det immanente liv. Denne sikkerhed, mening eller forståelse i dette liv kan i mange religiøse tilfælde omhandle netop transcendentale forestillinger og tro på et andet liv. Men analytisk bliver man, så vidt jeg ser det, nødt til at skelne.

Formålet med at opdele en eventuel idealtilstand i en forestillet transcendent og en erkendt immanent er, at frelsesbegrebet ikke må simplificeres. Der kan være flere tilstande og processer i gang samtidig, og analytisk må man have for øje, hvilke af disse tilstande og processer, man vil beskæftige sig med.

Skulle man derfor udvide den konstruerede model (figur 1) til at omfatte både en erkendt, immanent idealtilstand og en forestillet transcendent idealtilstand, kunne den se ud på følgende måde:

⁸⁸ Hultgård 1986:26.

⁸⁹ Ibid., s. 27.

Denne opgave vil fortsætte ud af det immanente spor, om man vil. Den vil benytte en frelsesmodel, der tager højde for en processuel bevægelse fra en grundtilstand hen mod en immanent idealtilstand, hvis frelsende perspektiv er sikkerhed, mening eller forståelse. Men kan man komme denne immanente idealtilstand lidt nærmere? Hvori består den, og på hvilken måde kan man kalde den en idealtilstand?

I henholdsvis bogen “Meaning and Salvation in Religious Studies“ og artiklen “The Notion of Salvation in the Comparative Study of Religions” har Douglas Davies forsøgt at vise en sammenhæng mellem frelsesbegrebet og meningsbegrebet. Hans teoretiske antagelse er, at frelsesprocesser er lige så universalistiske som ønsket om at skabe mening.⁹⁰ Udgangspunktet for begge er utilfredshed med éns værende situation i verden. Utilfredshed og frelse kan derfor fortolkes indenfor rammerne af meningsbegrebet, da Davies mener, at der er en vis lighed mellem religiøse frelsesprocesser og det generelle ønske om at skabe mening i verden.⁹¹ Faktisk er selve religionens rolle denne:

‘Religious systems contextualize the problem areas of life within a wider doctrinal and ritual framework which, if it does not explain them, at least enables man to cope with them.’⁹²

Idéen med at bruge meningsbegrebet som grundtese i religionsteorier er med andre ord, at religioner selv er dynamiske meningskonstruktioner, hvis fokus flytter sig i takt med samfundets syn på mening⁹³; samfundssystemer og religiøse systemer co-eksisterer, de udveksler mening.

⁹⁰ Davies 1984:1.

⁹¹ Ibid., s. 2/3.

⁹² Davies 1977:93.

Davies fremsætter sin definition af frelse på baggrund af det, man kunne oversætte til *sandsynlighedsteorien* (Plausibility Theory). Denne teori, som Peter Burger og Thomas Luckmann fremsætter i “Den samfundsskabte virkelighed” (1966), går på, at de meninger og værdier, som man lærer tidligt i livet, har stor holdbarhedseffekt, og deres gyldighed accepteres uden spørgsmål.⁹⁴ Disse meninger og værdier, det vil sige det *sandsynlige* verdensbillede, er lig med “...suspension of doubt and adoption of a non-critical acceptance of apparent reality”.⁹⁵

Som jeg forstår Davies, er dette en ønskelig tilstand, da mennesket ønsker at skabe mening af sine omgivelser.⁹⁶ En frelsesproces er derfor lig en bevægelse hen mod denne meningskabelse. Davies’ frelsesdefinition kommer da til at lyde:

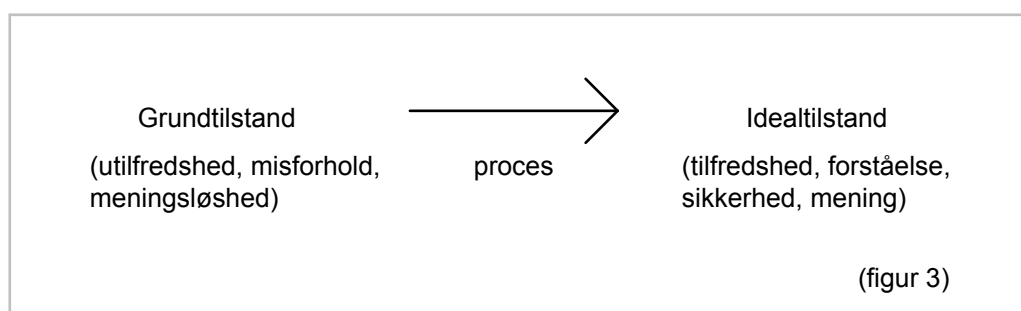
‘Salvation is a state of cognitive and effective well-being within the currently available system of world interpretation.’⁹⁷

Og mere formelt:

‘Salvation is that state of sufficiency of durable plausibility existing for an individual or group, under given ideological and social structural conditions, such that no alternative is sought.’⁹⁸

Jeg vil mene, at en sådan definition af frelse er brugbar i forsøget på at forklare, hvad en immanent idealtilstand kunne være; den er en tilstand af veltilpashed inden for det tilgængelige system for verdensfortolkning; en sådan tilstand, at ingen alternativer søges, en tilstand af tilfredshed.

Den model (figur 3), som den analytiske del af dette speciale vil tage sit udgangspunkt i, ligner den grundlæggende frelsesmodel (figur 1), dog en anelse uddybet:

⁹³ Davies 1984:33.

⁹⁴ Davies 1977:89.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid., s. 90.

⁹⁷ Davies 1984:32/33.

⁹⁸ Ibid.

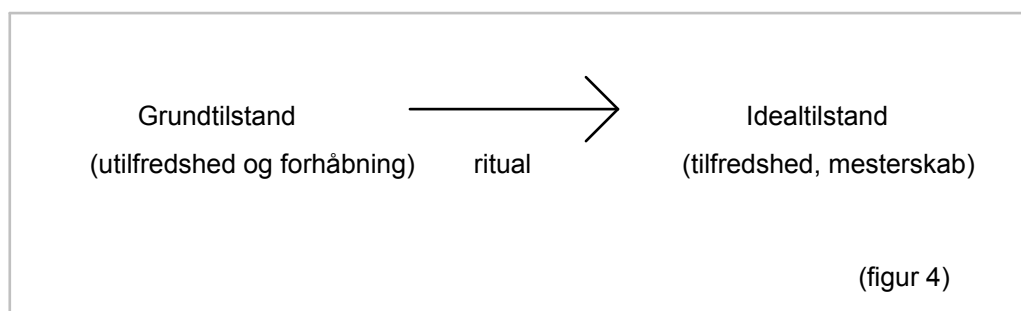
Det er med tanke på ovenstående model samt Davies frelsesdefinition: ‘Salvation is that state of sufficiency of durable plausibility existing for an individual or group, under given ideological and social structural conditions, such that no alternative is sought’⁹⁹, at jeg vil analysere romanistismen.

Man kan spørge, om begrebet ”frelse” er et passende begreb at anvende i en analyse af romanisterne. Jeg mener i høj grad, at det er brugbart, både praktisk set, hvilket jeg vil vise nu, og i teoretisk henseende; hvor begrebet “soteriologi” er forblevet en særegen kristen term, har det mere generelle begreb “frelse” derimod forankret sig som et komparativt begreb.¹⁰⁰

4.1.2. Den romanistiske frelse

Som tidligere nævnt forstår jeg på linie med Bourdieu videnskabelige begreber, teorier og modeller som konstruktioner, der skal bruges til at undersøge virkeligheden. De er ikke virkeligheden, men har udelukkende relevans som videnskabelige begreber.

Dette gælder også for den frelsesmodel, der her vil blive benyttet til at åbne og læse det tankesæt og den praksis, der tænkes og udføres af de romerske romanisti; romanisterne indtænker ikke følgende model som en del af deres virkelighed, men det er min (videnskabelige) påstand, at den følgende bevægelse er nærværende – og om ikke i den romanistiske bevidsthed, så i hvert fald i den romanistiske praksis:

Som jeg forstår romanistismen, opererer den analytisk set med et centralt placeret rituelt element, hvis formål det blandt andet er at være bindeleddet mellem en forhåbning om et mesterskab og selve mesterskabet. Grundtilstanden er præget af utilfredshed over ikke at besidde dette mesterskab,

⁹⁹ Davies 1984:33.

¹⁰⁰ Gillis 1989:106.

mens idealtilstanden er bestemt ved netop at være i besiddelse heraf; af at være i en 'state of sufficiency of durable plausibility... [...]... such that no alternative is sought.'

Det bliver da i rituallet, at denne forbindelse skal etableres. At være romanista er nemlig ikke et spørgsmål om at være passiv iagttagere af en fodboldkamp på en græsplæne. At være romanista handler om at være en aktiv deltager i forsøget på at nå et mesterskab. Et mesterskab er ikke noget, som spillerne på AS Romas hold henter hjem på egen hånd, men en tilstand, som romanisterne søger at opnå sammen med spillerne – eller rettere; det er en tilstand, som romanisterne forsøger at bringe sig selv i via spillerne på banen. Spillerne er ikke målet for den romanistiske praksis, men derimod midlet til at opnå en ønsket idealtilstand.

At det rituelle element er centralt placeret i ovenstående frelsesmodel skyldes, at den romanistiske praksis er centralt placeret i romanismen. Det er derfor fristende at begynde det ritualanalytiske arbejde allerede nu. Dog mener jeg, at det vil gavne ritualanalysen, hvis denne bliver understøttet af en bred og uddybende præsentation af romanismen og dens lokationer (byen Rom, Stadio Olimpico), samt dens forestillinger (følelser, tro).

4.2. Hvorfor er det smukt at være romanista?

At være romanista er at være knyttet til en særlig fodboldklub, AS Roma, i en særlig by, Rom, på en særlig måde og på et særligt tidspunkt. Disse elementer griber ind i hinanden og interagerer på en sådan måde, at de enkelte elementer ikke nemt lader sig adskille i den enkelte romanistas forestilling om det at være romanista.

I efteråret 2006 spurgte den daglige romerske fodboldfanavis "Il Romanista" sine læsere: "Perché è bello essere romanista?". "Hvorfor er det smukt at være romanista?". Læserne, det vil sige romanisterne, sendte i løbet af efteråret og starten af vinteren 2006 deres svar skriftligt til avisen. Spørgsmålet var så åbent, at den enkelte romanista har haft muligheden for at udtrykke sig efter eget ønske og behov. Nogle af svarene er følelsesbetonede og spontane, andre velovervejede og eftertænksomme. Eneste begrænsning var, at de maksimalt måtte fylde 1800 anslag.

Den 7. og 8. januar 2007 bragte avisen de 30 svar, som den mente gav det bredeste og mest inderlige udtryk for de romanistiske følelser. Avisen valgte at bringe disse personlige bidrag i januar, hvor Serie A holdt vinterpause, da 'de [bidragene] gør godt for sjælen, udfylder tomrummet

efter den sande og gamle fodbold, dæmper den sult efter Roma, der i disse dage hersker'.¹⁰¹ Disse bidrag vil danne stammen i det følgende. Tilsammen efterlader de et oprigtigt udtryk og indtryk.¹⁰²

4.3. Stedet Rom

Romanismen er på makroplan knyttet til et ganske særligt geografisk sted, nemlig byen Rom i Italien. Her spiller AS Roma kampe på Stadio Olimpico, her har societetet bag fodboldholdet AS Roma hovedsæde, her træner AS Roma, her bor romanisterne. Byen Rom udgør den overordnede fysiske ramme, inden for hvilken der handles og tænkes. Det er også stedet, hvor langt hovedparten af alle romanister vokser op og har levet hele deres liv.

Rom udgør ikke kun en fysisk, men ligeledes en mental ramme. Set i lyset af byens og det lokales til stadighed store betydning i den italienske selvforståelse, får det at være fra Rom en værdi ud over byens geografiske rammer; der knytter sig til det at være fra Rom en særlig ære og stolthed.

Byfølelsen og tilknytningen til Rom er udtalt hos romanisterne. Antonio, der lader os forstå, at han er født i 1957, skriver følgende om, hvorfor det er smukt at være romanista:

'Af én født i 1957, der har støttet AS Roma siden 1970. Først støttede jeg Internazionale¹⁰³. Nu har jeg forladt dem for et liv på sydsiden af Tiberen. For at få mig til at skifte idé, tog min far mig med op på Pincio og sagde til mig: Se her og fortæl mig så, hvordan du dog kan støtte et hold fra nord. Jeg forstod, og siden dette øjeblik har jeg forbundet holdet med byen; et smukt binomium – andet er der ikke at sige til det.'¹⁰⁴

Pincio er ikke et hvilket som helst sted i Rom. I dag udgør Pincio et af de smukkeste udsigtssteder i byen. Oppe fra Pincio, der ligger i den folkelige park, Villa Borghese, er der et nærmest panoptisk skue ud over hele byen. Startende fra venstre ser man Colosseum; Forum Romanum; Palantinerhøjen, hvorpå byen ifølge en legende blev grundlagt af Romulus og Remus i år 753 fvt.; det store monument til ære for kong Vittorio Emanuele II, der samlede Italien i slutningen af det 19. århundrede; Pantheon; Vatikanet og Peterskirken. Og lige neden for Pincio ligger Piazza del Popolo, folkets plads, der blev skabt af Napoleons folk, da de for en kort bemærkning indtog Rom i 1798. Hertil kommer Tiberen og alle byens mange andre kirketårne og hustage.

¹⁰¹ "Il Romanista", d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 150.

¹⁰² Eftersom disse bidrag udgør en betydningsfuld del af dette speciales kildemateriale, ligger de eksemplarer af 'Il Romanista', hvorfra bidragene er hentet, på den medfølgende cd i pdf-format under navnene "'Il Romanista'. 7. januar 2007. Perché è bello essere romanista. Bidrag 1-15" og "'Il Romanista'. 8. januar 2007. Perché è bello essere romanista. Bidrag 16-30".

¹⁰³ FC Inter.

¹⁰⁴ Af Antonio, "Il Romanista", d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 150.

Pincio er med andre ord et sted, fra hvilket man kan lade sit blik vandre i takt med knap 2800 års kultur og historie; fra den grundlæggende legende og kejsertidens store bygningsværker og symboler over katolicismens sejrsgang til monumentet for det forenede og stadig unge Italien. Man mærker Roms historiske betydning som verdenscentrum, Caput Mundi, som man står der på Pincio og får det hele i ét eneste blik.

En anden romanista, Emiliano, går en smule mere i detaljer vedrørende Roms betydning for det at være romanista:

'At forsøge at fortælle, hvorfor det er smukt at være romanisti er lidt som at prøve at forklare, hvorfor man vil sin mor det godt; det er så naturligt, at det bliver svært at beskrive. Man kan prøve at gøre det ved at forklare, at det at være fra Rom er smukt, fordi det ikke er et valg, men en naturlig tilskyndelse; fordi du med sikkerhed ikke vokser og bliver romanista fordi du har vundet meget, men fordi du er født i denne by, der igen blev født for næsten 3000 år siden. Det er ikke smukt, fordi dit præmieskab er fyldt, men fordi dét, der er deri, alt sammen i den grad er velfortjent; og på trods af, at vi ikke har vundet meget, taler alle om dit hold før deres eget. Men måske det smukkeste aspekt ved at være romanista findes i det faktum, at midt i det gulrøde folks heterogenitet føler enhver sig som den største tifoso af alle, men i realiteten er enhver det netop på sin egen måde.'¹⁰⁵

Emiliano giver her netop udtryk for, at man bliver romanista, "fordi du er født i denne by". Det bliver dermed ikke et valg, men en naturlig tilskyndelse at være romanista. Skal man forstå Emiliano ret, er udgangspunktet for at være romanista og dermed at kunne bekende sig til denne romanistisme ganske enkelt at være født i byen Rom.

Eugenio radikaliserer byens betydning og inddrager en historisk genealogi. Han mener, romanismen er til stede i det romerske folk i kraft af en særlig genetik; det er i éns DNA; enten er man romanista, eller også er man det ikke:

'Der findes sådanne spørgsmål, som det ikke er muligt at give svar på, eller man kunne sige, at der eksisterer retoriske spørgsmål, som ikke har noget svar, fordi de allerede indeholder svaret i sig. Hvordan kan man svare på et spørgsmål som dette: Hvorfor er det smukt at være Romanista? Måske med et andet spørgsmål? Letfærdig, retorisk fremgangsmåde, men det er ikke nok. Og nu gør vi brug af en afgrænsning, måske en stærk én, stærk, som de farver den skal afgrænse. At være romanista er smukt, på samme måde som en dråbe blod er smuk, intens som sin farve. Det er som denne by, hvor der er stærke lidenskaber, stærke følelser, stærke hengivelser, men også en voldsom indifferens og store modsætninger. Hvor der er kærlighed, masser af det, men også desillusion og bevidsthed herom. Romer og romanista; enten er man det, eller er man det ikke. Du fødes gulrød, eller du fødes ikke gulrød, og hvis du bliver det, er det fordi, det allerede var til stede i din DNA, og at det ikke ventede på andet end at komme ud. Det er noget, du bærer med dig, og som afslører sig for dig ved første lejlighed, måske når du mindst venter det, som en stor kærlighed, og den forlader dig ikke, og det smukke er, at det

¹⁰⁵ Af Emiliano De Pietro, "Il Romanista", d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 150.

netop er dig, der ikke vil, at den forlader dig, heller ikke hvis den får dig til at lide (og ja, du kan tro, at du lider!), hør her, dette er det smukkeste øjeblik, dette der forener og forstærker. Som når man taber, men din stolthed siger: ”nej, du har spillet godt, du var bedst, du har gjort det, der var muligt”, men det gik ikke godt, og alle taler skidt – ikke kun om Roma men også om Rom, om romerne, om den romerske måde at leve på, om det at være romer. Og dér er vi, stolte, måske som de eneste, nervøse, men holder sammen, forenet, klar til kritik men også til at fortsætte med at flygte fra nogle slag mod os, bevidste om vores fejltagelser, men også om vores styrke, som bærer denne fantastiske bys navn. Og kan det så passe, at vi endnu spørger os selv, hvorfor det er smukt at være romanista?¹⁰⁶

At jeg vælger at fremlægge byen Rom som ramme for romanismen, førend at jeg vælger beskrive fodboldklubben AS Roma, skyldes ud over ønsket om at placere romanismen rent geografisk, at jeg forstår romanisternes lyst og vilje til at støtte AS Roma som værende bundet til det at være fra Rom. Man fornemmer, at der i den romanistiske bevidsthed spøger de føromtalt begreber romanitet (romanità) og romanisme (romanismo); at den romerske ånd og kærligheden til byen Rom lever i romanisterne.

En navngiven leder¹⁰⁷ fra fanfraktionen AS Roma Ultras giver i interviewbogen, ’A Guardia Di Una Fede - Gli ultras della Roma siamo noi’ (’På vagt for en tro – vi er Romas ultras’) et meget radikalt bud på, hvad begrebet romanisme (romanismo), det vil sige kærlighed til byen Rom, dækker over:

Principielt set vil jeg sige, at romanisme er intet andet end at tifosere ASR 1927¹⁰⁸. Men det er ikke muligt at reducere det til bare dette: som ASR-tifosi føler vi os som repræsentanter for byen Rom og for alt det, som det står for...årtusinder af historie og kultur...og et navn, Romanavnet, måske til tider ligefrem altoverskyggende, men jeg er sikker på, at ingen vil kunne betragte sig fritaget fra en sådan forpligtelse og ære. Som arvinger af et imperium, som børn af ulven, som romanske folk tager vi stolte rundt i Italien og Europa for at støtte vores holds farver og især vores by, den smukkeste i verden. Fascinerende og udødelig; et strålende udtryk for en forening af historie og modernitet. Romanisme kan betragtes som en del af romaniteten.¹⁰⁹

Den navngivne ultra beskriver her, at kærligheden til Rom (romanismo) kan betragtes som en del af den romerske ånd (romanità) og at denne kærlighed for ham består i at tifosere AS Roma.

At kærligheden til byen Rom er stor, betyder ikke, at byfølelsen nødvendigvis overtrumfer klubfølelsen. Som Antonio nævnte det for et par sider tilbage: ’...siden dette øjeblik har jeg forbundet holdet med byen; et smukt binomium.’ Der gør sig nemlig det forhold gældende i Rom, at AS Roma ikke er det eneste store fodboldhold, der er knyttet til byen. Også SS Lazio spiller

¹⁰⁶ Af Eugenio Romano Bertolino, ”Il Romanista”, d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 150.

¹⁰⁷ Medlemmer af ultra optræder sjældent under eget navn. Kilden bruger her pseudonymet ’X’.

¹⁰⁸ Ultra-slang for klubben AS Roma, der blev grundlagt i 1927.

¹⁰⁹ Garcia 2004:21. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 158.

hjemme på Stadio Olimpico. Romanisti og laziali – afskyr hinanden, og lokalopgøret mellem AS Roma og SS Lazio hører til et af de mest intense arvefjendepgør i verden.

De to holds navne får her rent diskursivt en betydning, der er med til understrege et geografisk tilhørsforhold. Byen Rom ligger nemlig i regionen, der hedder Lazio. Disse to navneforhold afspejles i det faktum, at AS Roma er indre Roms hold, mens SS Lazio i overvejende grad følges af tifosi i de lidt rigere dele nord for Rom i Lazioregionen. Dette geografiske tilhørsforhold er udtalt i romanisternes selvforståelse. Man føler sig i høj grad knyttet til byen, dens historie, dens monumenter, den daglige gang etc. Man er romer. Og tifoserer dermed byens hold, AS Roma.

4.4. AS Roma

Fodboldklubben AS Roma er grundlagt i 1927, hvor de tre romerklubber, SS Alba-Audace, Fortitudo-Pro Roma og AS Roman blev lagt sammen til AS Roma, Associazione Sportivo Roma. AS Roma opstod faktisk på befaling fra det fascistiske styre, der ønskede et modspil i hovedstaden til de rige og dominerende klubber i Norditalien.¹¹⁰ Men bag fusionen lå ligeledes den fascistiske grundtanke om indre harmoni, det vil sige styrke og lokal stridsløshed.

Personligt var Mussolini meget begejstret for hovedstadens på daværende tidspunkt eneste konkurrencedygtige hold, SS Lazio, som han var medlem af. Alligevel kom SS Lazio ikke med i den sammenslutning, der blev til AS Roma. Trods truslen imod alle de romerske klubber om, at de ville blive udslettet, hvis ikke de deltog i det fælles hovedstadelige projekt, nægtede SS Lazio. De ville fortsætte med at være sig selv og spille deres kampe på deres for dem kære, gamle træstadion, La Rondinella. Dette kunne kun lade sig gøre i kraft af en højtstående Lazio-fascists insisteren på både SS Lazios selvstændighed samt fordelene ved at have to og ikke kun ét stærkt hold i og omkring Rom.¹¹¹

Det var naturligt for societetet AS Roma at vælge Roms byfarver, gul og rød. Disse to farver havde været byens farver siden dengang, hvor byen ikke kun var en by, men selveste verdens centrum. Der var med andre ord bundet historie, stolthed og ære op på disse farver.

Roms historie blev også inddraget i valget af emblem, der kom til at indeholde symbolet på Roms grundlæggelse. Sagnet fortæller, at en hunulv finder, ammer og derved redder tvillingerne Romulus og Remus, der af kong Numitors broder, Amulius, var blevet sat hjælpeløse i en båd i

¹¹⁰ Jul Hansen 2004:14.

¹¹¹ Ibid., s. 23-25.

Tiberen. Romulus og Remus vokser op med hjælp fra blandt andet hyrden Faustulus og grundlægger Rom d. 21. april 753 fvt. – samme dag, hvor Romulus nødsaget af omstændighederne ser sig kaldet til at slå sin broder ihjel. Hunulven, der ammer og bærer Romulus og Remus er derfor i den romerske selvforståelse både et tegn på og selve muligheden for Roms grundlæggelse, eksistens og siden hen styrke.

AS Romas første emblem

AS Romas emblem har skiftet udseende gennem årene. Hovedreglen har dog været, at enten indgår ulven og/eller farverne gul og rød. Men også farverne gul og rød samt den grafiske udformning af bogstaverne ASR har skiftet en anelse gennem årene – i takt med modens skiften. AS Romas emblem har siden midten af 90'erne set således ud:

AS Romas nuværende emblem

Af de tre fusionerede klubber spillede kun AS Roman i gul og rød. SS Alba-Audace spillede i grøn og hvid, Fortitudo-Pro Roma bar mørkeblå og orange trøjer.¹¹² Det var også de riges klub, AS Roman, der leverede pengene, mens SS Alba-Audace og Fortitudo-Pro Roma leverede de fleste spillere og tifosi.¹¹³

Hvis der ellers eksisterer en vis grad af overensstemmelse mellem tifosi, spillere og klubledelser, kan det være ganske fordrende at få tre klubber fra tre forskellige steder i en by til at fusionere; man bliver nemt byens hold. Således er det også gået med AS Roma. Det har nok heller ikke skadet AS Romas popularitet, at man valgte at placere det første stadion, Campo Testaccio, i den sydlige del af centrum i det folkelige område Testaccio, hvor ingen af de tre fusionerede klubber i udgangspunktet hørte til. Tæt på Tiberen og en anden folkelig bydel, arbejderkvarteret Trastevere. Man havde derved fået placeret AS Roma og deres hjemmebane forholdsvis centralt i byen, så alle uden de store vanskeligheder kunne komme til stadion. Og på en sådan måde, at man havde opbakning fra de fleste områder i byen; man havde tifosi, hvilket er et godt udgangspunkt for en klubs evne til at mobilisere styrke og popularitet.

4.4.1. AS Roma som et *princip*

Jeg har indtil nu primært omtalt AS Roma som en fodboldklub. En fodboldklub, der tifoseres af romanisterne. En sådan beskrivelse kræver, set fra romanistisk perspektiv, en nuancering.

Når AS Roma omtales i dagligdagen af tifosi, medier, spillere, trænere og andre i og uden for fodboldmiljøet, henvises til AS Roma, som en konkret genstand, der kan iagttages i kraft af et større antal enkeltelementer, det være sig spillerne, ledelse, klubbens historie, stadion, holdets kampe, træningsanlæg, klubbens tifosi etc. Men jeg vil alligevel argumentere for, at AS Roma for romanisterne er mere end dette. AS Roma er ligeledes at betragte som et *princip*, der i den romanistiske bevidsthed transcenderer de forgængelige elementer og eksisterer i kraft af AS Romas nutid og fortid, dets historie og mytologi.

Det er nemlig ikke alene spillere, societetet, stadion, træningsanlæg etc., som romanisterne tifoserer. Alle disse elementer kan strengt taget være væk, når solen står op næste gang. Jovist, man glæder sig naturligvis over dygtige og pålidelige spillere og en eventuel kompetent ledelse af

¹¹² Pozzoni 2005:192-93.

¹¹³ Jul Hansen 2004:26.

societetet, men det er ikke dem eller dem alene, der er den egentlige genstand for lovprisning. Det er tillige AS Roma – som princip betragtet.

At beskrive AS Roma som et princip set fra romanistisk synspunkt kræver ganske forståeligt en uddybelse, da det er en tolkning, jeg foreslår ud fra mit materiale og mine erfaringer i Rom.

Som princip betragtet italesættes AS Roma som en enhed eller en størrelse, der kan både omtales eller tildales. De mest benyttede omtalebetegnelser er: AS Roma, La Roma, Roma eller som ultrà-medlemmet omtalte det: ASR 1927. Men disse betegnelser fortæller alligevel ikke meget rent analytisk, fordi en påstand om, at AS Roma er at betragte som et princip, der manifesterer sig konkret under navnet AS Roma, er en sær cirkelslutning, der ikke bidrager yderligere til forståelsen af dette princip.

En romanista, der kalder sig Er Parabbola¹¹⁴, beskriver 'princippet AS Roma' på anden vis i dette indlæg om, hvorfor det er smukt at være romanista:

'Hvorfor er det smukt at være Romanista? Fordi helbredet har forladt mig...men ikke Du! Fordi min kone har forladt mig...men ikke Du! Fordi kun når jeg ser dig spille får du mig til at føle at jeg lever uanset resultatet. Fordi på stadion får du mig til at være genkendt blandt fantastiske venner. Fordi hver gang, jeg tager på Verano¹¹⁵ lægger jeg to roser: en rød og en gul ved siden af mine forældre for at takke dem for alt og for at have lært mig at elske disse farver. Fordi mine to børn vokser godt og sundt op fordi de er romere og fordi... jeg elsker Dig!'¹¹⁶

Er Parabbola66 henvender sig i denne tekst til en enhed, der beskrives som "Du" eller "Dig" (it: Tu). Enheden "Du" takkes, fordi denne i modsætning til helbredet og konen ikke har forladt ham. Når enheden spiller, føler Er Parabbola66 sig levende, og han slutter af med ordene 'Ti amo' – 'jeg elsker Dig'.

Ordene 'Ti amo' er ytring, der ofte ses på bannere på Stadio Olimpico, som afslutning af debatindlæg i internetfora, på T-shirts, på flag eller skrevet som graffiti på en mur et sted i Rom.

¹¹⁴ Hvad dette pseudonym dækker over, er ikke helt klart. 'Parabbola' er en romersk dialekt for det italienske 'parabola', der har mange (og i denne sammenhæng ligeegyldige) betydninger. Tallene '66' er måske hans lykketal, fødeår eller andet. De indledende 'Er' er romersk dialekt for 'il', der i italiensk sprog er den bestemte artikel (sing. mask.). 'Er Parabbola66' skal her udelukkende betragtes som et stedfortrædende navn.

¹¹⁵ En af Roms kirkegårde.

¹¹⁶ Af Er Parabbola66, "Il Romanista", d. 9/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 151.

Som man fornemmer ud fra ovenstående flag, kan dette ”Dig” kobles sammen med AS Roma, hvilket giver mening set i lyset af Er Parabbola66s beskrivelse af, at dette ”Du”/”Dig” spiller på Olimpico.

Denne enhed/størrelse, der her tiltales med den direkte form Du/Dig, kan ligeledes omtales i 3. person, hvilket betegnelserne AS Roma, La Roma, Roma eller ASR 1927 alle er. Og når disse betegnelser italesættes som et princip, sker det med begrebet ”Hende” eller ”hende”:

’Hvorfor er det smukt at være romanista? Fordi du uden at blinke gerne ville bytte et verdensmesterskab for det italienske pokaltrofæ... og når nu jeg tænker over det, ville jeg også gerne bytte et derby¹¹⁷ som 5-1 derbyet med et verdensmesterskab! Det er smukt at være romanista, fordi jeg føler mig som en del af en stor familie... en familie med folk i alle aldre og alle dele af samfundet, altid klar til – uden at kende hinanden personligt – at omfavne og ”eksplodere” sammen efter et mål fra magica. Det er smukt at være romanista, fordi når du kører rundt i hovedstadens gader, så føler du dig hjemme; fordi når du ser Colosseum, ser du det gulrødt; fordi vi har en præsident¹¹⁸, der har dedikeret sit liv til denne Trøje; fordi der til kamp på tribunerne er adskillige romere og romanisti, og fordi de andre så vel har forstået, hvordan den romerske ånd og mentalitet er, og de har taget den til sig uden forbehold; fordi hvis Magica¹¹⁹ vinder, tager hver en tifoso på arbejde, i skole eller til træning med en ny og anden ånd. Det er smukt at være romanisti, fordi Roma, på trods af hendes 79 år, stadig er den smukkeste og udødeliggøres af hundredevis af personer for hver en dag, der går, og hun er ikke ”en gammel dame”¹²⁰, og jeg tilføjer til ”gammel” også ”træt og tilsmudset” af 1000-vis af velbegrundede polemikker. Det er smukt at være romanista, fordi vi ofte læser om, at aviserne er kritiske over for vores tifosi, og at folk fra de andre byer altid peger på vores frækhed og arrogance og ”aggressivitet”... dem om det!... det er smukt at være romanista, fordi vi er dem, der kan tillade os at være således, de andre ved ikke en gang, hvad det vil sige, de sejler deres egen sø...eller som man siger i Rom...’DE FORTÆRES (indefra)!!! Jeg elsker Roma, Rom og romaniteten, derfor er det smukt at være romanista.’¹²¹

¹¹⁷ Et ”derby” er en anden betegnelse for et ”lokalopgør”.

¹¹⁸ Her refereres til Franco Sensi, præsident i AS Roma på det tidspunkt, hvor dette bidrag er skrevet. Nu afdød.

¹¹⁹ ”Magica”, et af AS Romas kælenavne. Egentlig et adjektiv, der betyder magisk, fortryllende, vidunderligt etc.

¹²⁰ Her refereres til fodboldklubben Juventus FC, hvis kælenavn er ’Den gamle dame’.

¹²¹ Af én, der kalder sig CIVIS ROMANUS SUM (Lat: Jeg er romersk borger), ’Il Romanista’, d. 8/1-2007.

Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 151.

At AS Roma omtales som ”hende” og ligeledes her som ”hun”, refererer direkte til AS Roma. Det er fristende at tolke denne reference som værende udelukkende en sproglig reference til det sproglige ord ”Roma”, der i sig selv er hunkøn. Men jeg mener, at en sådan tolkning er for simpel – alene af den grund, at det som beskrevet er muligt at omtale Roma eller AS Roma med andre ord.

Når ordet ”hende” eller ”Dig” bruges, viser det, at der er et behov for/lyst til at omtale AS Roma ved hjælp af ord, der konkretiserer dette begreb og differentierer det fra det faktiske AS Roma – det AS Roma, der kan iagttages i kraft af et større antal enkeltelementer, det være sig spillerne, ledelsen, klubbens historie, stadion, holdets kampe, træningsanlægget, klubbens tifosi etc.

Det er altså, som tidligere nævnt, ligeledes at forstå som et *princip*, der i den romanistiske bevidsthed transcenderer de ovenstående forgængelige elementer og eksisterer i kraft af AS Romas fortid, nutid og fremtid.

4.4.2. Trøjen – La maglia della Roma

At AS Roma af romanisterne på denne måde også betragtes som et princip, der transcenderer de faktiske, registrerbare størrelser, betyder imidlertid ikke, at det må betragtes som værende en transcendent entitet. En sådan tolkning og forståelse ville være en overfortolkning. Dette til trods mener jeg ikke desto mindre, at det kan observeres ud fra det romanistiske materiale, at romanisterne opfatter princippet AS Roma som værende en evig størrelse – det vil sige en størrelse eller enhed, der for mange romanister altid har eksisteret, og for endnu flere altid vil eksistere. Der er med andre ord tale om en opfattelse af, at størrelsen eller princippet ’AS Roma’ er udødeligt og altid vil bestå.

Dette kom til udtryk i ovenstående indlæg hos CIVIS ROMANUS SUM, der beskrev, at ’det er smukt at være romanisti, fordi Roma, på trods af hendes 79 år, stadig er den smukkeste og udødeliggøres af hundredevis af personer for hver en dag, der går’, og en anden romanista, Antonio, skriver følgende:

’Hvorfor er det smukt at være romanista? Fordi ”Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man”. Dette er for mig essensen ved at være romer og romanista. Følelser videregivet til mig fra min far – sammen med fodboldkulturen som lidenskab – som har fulgt mig og forstærket sig med tiden. Udødeligheden ved dette hold – symbolet på min by – Roma. Vores hold er det eneste hold, der er Magica, og det er ikke fordi, holdet laver mirakler eller illusionsnumre, der er så

typisk for vores tid. Nej, simpelthen fordi det er sandt og ægte - til alle tider. Forza Roma, Forza Lupi¹²², som Lando Fiorini¹²³ sang.¹²⁴

Vi har altså med en opfattelse af AS Roma at gøre, der er mere eller andet end klubben, spillerne og romanisterne selv; en enhed eller størrelse, der kan italesættes som ”Du”, ”Dig” eller ”Hende”, og som af flere af romanisterne her opfattes som en udødelig eller evig størrelse.

Jeg vil mene, at der er en relation mellem princippet AS Roma og AS Romas spilletrøje, kaldet La Maglia della Roma, eller bare La Maglia.¹²⁵ Og at dette forhold set fra analytisk perspektiv består i, at spilletrøjen er den konkrete manifestation af det transcenderende princip.

AS Romas første trøje 1927

AS Romas trøje 1941-42

AS Romas trøje 1982-83

AS Romas trøje 2000-01¹²⁶

En sådan analytisk tolkning er mulig, fordi spilletrøjen forener alle de afgørende elementer i det romanistiske forestillingsunivers. Den indeholder – eller nærmere er – det hele: Den har farverne gul og rød og/eller emblemet på brystet med den digende hunulv, hvilket refererer til byen Rom. Den har altid eksisteret, og den vil altid eksistere. Og vigtigst af alt: Den er i kamp. Denne pointe er afgørende og vil blive behandlet indgående i afsnittet om det romanistiske ritual.

Romanisten CIVIS ROMANUS SUM nævnte, at ’Det er smukt at være romanista, fordi når du kører rundt i hovedstadens gader, så føler du dig hjemme; fordi når du ser Colosseum, ser du det gulrødt; fordi vi har en præsident, der har dedikeret sit liv til denne Trøje’.

¹²² ’Lupi’ betyder ’ulvene’. Er et kælenavn for AS Roma og refererer til AS Romas embleme, der indeholder hunulven, som diger Romulus og Remus.

¹²³ Lando Fiorini (f. 1938). Italiensk folkesanger og skuespiller. Erklæret romanista, og hyldede AS Roma i 2001 med sangen ’Forza Roma’.

¹²⁴ Af Antonio, ’Il Romanista’, d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 151.

¹²⁵ ’Maglia’ betyder trøje.

¹²⁶ Alle fire billeder af AS Romas trøje er hentet på: <http://www.asromaultras.it/>, d. 25/6-2008.

Trøjen er her omtalt med stort bogstav, hvilket gør den til mere end bare trøje, og Fabrizio Ciano fortæller, at han har kærlighed til trøjen:

'At være romanista er smukt, fordi det gør mig glad at tifosere disse farver; det er smukt, fordi, dem, der ikke tifoserer Roma, ikke kan forstå den unikke følelse, som man føler ved at være ét med sit hjertenshold. At være romanista er så smukt, at jeg kan smile selv efter et nederlag, fordi det der tæller er, at Roma er og fylder mit liv under enhver omstændighed. At være romanista er smukt, fordi det vil sige at kunne bevæges, når "Roma Roma Roma"-hymnen lyder, hver en gang altid lydende som den første gang. At være romanista er smukt, fordi det får mig til at føle mig krænket, når andre tillader sig at kritisere il Capitano¹²⁷, næsten som havde de rørt én fra min familie. At være romanista er smukt, fordi jeg kan kigge min far, som har givet mig kærligheden til denne trøje, i øjnene og hurtigt forstå, hvad han tænker på før, under og efter en Roma-kamp uden at skulle spørge ham om det. Det er smukt at være romanista, fordi jeg hver dag går rundt med hovedet stolt hævet som den, der altid har en grund mere end andre til at smile og med lysten til råbe til hele verden om den kærlighed, jeg har til disse farver. At være romanista er smukt, fordi selvom jeg altid går i jakke og slips, bærer jeg med stolthed mit gule og mit røde armbånd om håndleddet med de to indskrifter: Il Romanista og Tutta la Vita¹²⁸... fordi tiderne skifter, moden skifter, min alder ændrer sig og mit fysiske udseende ændrer sig, men kærligheden til dette hold kan aldrig ændre sig... indtil døden os skiller.'¹²⁹

Jeg finder ligeledes næring til denne tolkning hos den italienske fodboldforsker, Stefano Pozzoni. I introduktionen til bogen 'Dove sono gli Ultras?' ('Hvor findes Ultras?'), der omhandler det generelle italienske tifosi- og ultràunivers, skriver han følgende om La Maglia:

'For tifosi eksisterer der en ægte og passende drejebog, som samlet set ikke har ændret sig meget i næsten 40 år. Man ankommer til stadion, hænger bannerne op, forbereder koreografi ved at uddele eller anbringe pap, karton, papir, balloner eller lignende, stemmerne hæves, trommerne fastgøres, "de ægte" og "de vigtige" tifosi finder deres pladser. *Curva* fyldes af folk, alle ens i deres forskellighed; alle har den samme måde at sætte tørklædet om halsen, bære trøjen og holde flaget i hænderne. Man begynder at synge tydelige kor og vers, som alle kender indgående, især når det handler om sange mod modstandernes tifosi. Koreografien bliver først opsat ti minutter før spillerne kommer på banen og først, når det fyldte stadion kan beundre den. Til sidst, kulminationen kommer, når holdet, "gladiatorerne", "lejesoldaterne" kommer på banen. I realiteten handler det hele om trøjen: Det er for den, at hele dette scenarium iscenesættes i *curvaerne*.'¹³⁰

Skal man forstå Pozzoni ordret, er det trøjen, der i italiensk fodboldkultur hyldes, og efterlader spillerne som 'lejesoldater' – for trøjen. Dette ses også afspejlet i de tidligere omtalte Ultràmanifeste (jf. s. 22). Her var punkt 8, 10 og 11 i det udvalgte manifest følgende; 8) Numrene

¹²⁷ Her refereres til Francesco Totti, der i skrivende stund er holdets Capitano, hvilket er anfører/leder. (Se senere)

¹²⁸ 'Tutta la Vita' betyder 'Hele livet'.

¹²⁹ Af Fabrizio Ciano, 'Il Romanista', d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 151.

¹³⁰ Pozzoni 2005:125. Originaltekst: Appendix 2. Andre tekster, s. 159.

på spillertrøjerne skal være fra 1 til 11; 10) Fasthold den samme trøje hver sæson – og vis klubbens sande farver også på udebanetrøjer; 11) Ingen navne på trøjerne.

Jeg læser disse tre punkter som udtryk for ønsket om at hylde den 'rene' trøje. Det er nemlig blevet kutyme blandt fodboldspillere at spille med et nummer på trøjen, som de selv vælger, ligesom det af kommercielle årsager er blevet mere og mere accepteret, at klubberne får designet nye trøjer hvert år for at øge indkomsten på salg af spillertrøjen. De ovenstående ultrà-punkter er, som jeg læser det, netop et udtryk for et ønske om at standse denne devaluering af trøjen. Trøjen er nemlig ikke til for spillernes personlige selvhævdelse (punkt 8 og 11) eller for klubbernes økonomi (punkt 10), men omvendt; spillere og klub er til for trøjen, der er et mål i sig selv.

Denne påstand stemmer overens med et aspekt af det, jeg finder i mit empiriske materiale: Spillere er nemlig sjældent genstand for persondyrkelse, men ses primært som bærere af trøjen. Den ikoniske status, som enkelte spillere til tider opnår, er et resultat af ærværdiggørelse i kraft af deres evne til at bære trøjen med ære. Romanisterne benævner disse ærværdige bærere af trøjen som "I mitici". Direkte oversat betyder det "de mytiske" eller "de legendariske". Set ud fra et religionsvidenskabeligt perspektiv er formuleringen "de legendariske" her at foretrække, da begrebet "mytisk" besidder religionsvidenskabelige konnotationer, der ikke er de bedst egnede i denne sammenhæng. Her tænker jeg særligt på forestillingen om "tid"; bærerne af AS Roma-trøjen er fra en nær fortid, ikke en fjern urtid. At bruge en betegnelse som "mytisk" er ikke nødvendigvis fejlagtig, men mere grobund til forvirring.

Hvad der muliggør at blive betegnet som "un mito", en legendarisk bærer af La Maglia della Roma, er ikke formaliseret og er derfor betinget af en stor grad af romanistisk subjektivitet. At blive erklæret "mitico" kan skyldes mange faktorer, så som; flest spillede kampe, flest mål, flest derbymål, afgørende mål i afgørende kampe, *capitano* i sæsoner med titler, særlig figtherånd etc. Dog er det afgørende, at der er knyttet bånd mellem romanisterne og spilleren, hvilket gør, at der udover en eller flere af ovenstående faktorer ligeledes kræves en længere karriere som spiller i AS Romas trøje for at blive erklæret "mitico".

Ser man på forskellige fanfraktioners lister over dem, de har valgt at betegne som 'I mitici', ser man, at flere fanfraktioner udelukkende vælger spillere fra tidligere tider. Eksempelvis har tifosigruppen *AS Roma 1927 S.P.Q.R* valgt følgende 17 spillere som 'I mitici'¹³¹: Attilio Ferraris IV (Bærer af AS Romas trøje fra 1927-34), Rodolfo Volk (1928-33), Fulvio Bernardini (1928-39), Guido Masetti (1930-43), Amedeo Amadei (1936-38, 39-43, 44-48), Alcides Ghiggia (1953-61),

¹³¹ <http://roma1927.altervista.org/mitiroma.htm>, d. 27/6-2008.

Giacomo Losi (1954-69), Dino Da Costa (1955-59), Pedro Manfredini (1959-65), Francesco Rocca (1972-81), Paulo Falcao (1980-85), Agostino Di Bartolomei (1972-75, 76-84), Roberto Pruzzo (1978-88), Bruno Conti (1973-75, 76-78, 79-90), Rudi Voeller (1987-92), Giuseppe Giannini (1983-96), Aldair Nascimento do Santos (1990-2003).

Hjemmesiden www.romanisti.it har som deres 10 udvalgte legender Amedeo Amadei (1936-38, 39-43, 44-48), Giacomo Losi (1954-69), Francesco Rocca (1972-81), Paulo Falcao (1980-85), Agostino Di Bartolomei (1972-75, 76-84), Roberto Pruzzo (1978-88), Bruno Conti (1973-75, 76-78, 79-90), Rudi Voeller (1987-92), Giuseppe Giannini (1983-96) samt den nuværende spiller Francesco Totti (1994-).

Som det fornemmes, er der delvis enighed, men ikke konsensus blandt romanisterne omkring, hvor mange eller hvem, der er at regne blandt "I mitici". Ovenstående to lister viser, at størstedelen (og i mange tilfælde alle) af disse "mitici" er tidligere spillere, hvis legendariske status er overleveret gennem mundtlig og skriftlig historiefortælling, videoklip, statistik etc. Deres status forplanter sig gennem generationer via deres ærværdige bedrifter i La Maglia della Roma, der på den måde binder fortid, nutid og fremtid sammen.

Jeg har indtil nu forsøgt at redegøre for betydningen af den romanistiske frelse, AS Roma som princip samt La Maglia della Roma som en konkret manifestation af dette princip. Hvordan disse tre elementer hænger sammen, kan belyses ved at indkredse, hvad romanisterne tror på og forestiller sig.

4.5. Tro og forestilling

Som nævnt indledningsvis er romanisterne ikke en velafgrænset eller panorganisatorisk størrelse, og muligvis er det blandt andet herfor, at det ikke er muligt at redegøre for eksistensen af et fast sæt af autoritative læresætninger eller lignende, der forplanter sig inden for romanistismen. Der er ingen tekster eller 'stemmer', der har patent på at udstikke gældende doxa eller praksis. Ultrà-manifesterne er et forsøg herpå, men grundet ultràs begrænsede medlemsantal, tjener disse manifester ikke som et sandfærdigt udtryk for den generelle romanistismes tro og forestilling.¹³²

¹³² Ud over manifesterne forsøger ultràgrupperne ligeledes at give udtryk for holdninger, fodboldpolitisk ståsted etc. gennem de tidligere omtalte magasiner, der uddeles ved stadion inden kampene. Selv fik jeg syv forskellige magasiner tildelt til mine 6 kampe på Olimpico. Et eksempel på et sådan magasin er 'Cuore Romanista' ('Romanistisk Hjerte'); 8 sider, trykt på avispapir. Det er produceret siden 1987 og udgives af gruppen "Unione Tifosi Romanisti".

Men dette betyder omvendt ikke, at der ikke eksisterer særlige vendinger og sætninger, som romanisterne benytter og vedkender sig. Disse vendinger eller sætninger kondenserer grundtankerne i det romanistiske univers og giver udtryk for, hvad romanisterne tror og forestiller sig. Jeg har særligt hæftet mig ved og observeret tre vendinger, der forekommer ofte; på bannere på Olimpico, i indlæg i aviser, blade og internetforas, på plakater, T-shirts etc.

Disse tre vendinger er 'Ti Amo', 'Roma non si discute, si ama' samt 'Finché morte non ci separi'. De betyder henholdsvis 'Jeg elsker Dig', 'Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man' og 'Indtil døden os skiller'.¹³³

Alle tre har optrådt i de indlæg, der indtil nu har berettet om, hvorfor det er smukt at være romanista (henholdsvis s. 49, 51, 53). 'Jeg elsker Dig' er en direkte kærlighedserklæring til AS Roma og bruges i mange sammenhænge, når behovet for at udtrykke denne følelse opstår. 'Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man' kunne man kalde en understregning af netop 'Jeg elsker Dig'. Den er mindre direkte end 'Jeg elsker Dig', da Roma omtales i 3. person. Til gengæld er den mere uforbeholden, da den opfordrer til blot at elske AS Roma – og lade være med at kritisere spillere og ledelse, da dette er områder, der ligger uden for romanisternes indflydelsesområder. Denne tankegang – at AS Roma skal elskes og støttet uanset hvad – ses også i den romanistiske praksis på Olimpico. Mere om det senere.

Den sidste vending, 'Indtil døden os skiller' kan tolkes på flere måder. Den kan forstås som en erklæring fra den enkelte romanista til AS Roma om at være tro for altid. Det var i denne sammenhæng, at Fabrizio Ciano brugte det i sit indlæg tidligere: '...fordi tiderne skifter, moden skifter, min alder ændrer sig og mit fysiske udseende ændrer sig, men kærligheden til dette hold kan aldrig ændre sig... indtil døden os skiller'.

Men jeg har også set det brugt i andre sammenhænge. Eksempelvis så jeg til en kamp på Olimpico en mindre ultragrube med denne indskrift på ryggen af deres trøjer:

¹³³ Den ordrette oversættelse af 'Finché morte non ci separi' er egentligt 'Så længe døden ikke adskiller os'. Jeg har valgt at oversætte det til 'Indtil døden os skiller', da det er dette, vi bruger på dansk – og meningen er den samme.

Finché morte non ci separi. AS Roma mod Empoli ¹³⁴

Hvad denne ultragrube hedder eller står for, ved jeg ikke, da de stod på den anden side af en glasvæg og derfor var utilgængelige. Men at en ultragrube vælger dette udtryk, fortæller mig, at det kan have en anden betydning, da det ikke er normal ultrà-praksis at indoptage og bruge de vendinger og betydninger, som andre ”almindelige” romanister også benytter.

Jeg mener, at udtrykket her har en dobbelt betydning; at det refererer til AS Roma, men også til det broderskab, som er en nødvendighed i det ofte voldelige ultràmiljø, hvor døden til tider aktualiseres. Det er et udtryk for, at de som gruppe står sammen. Som gruppe. For AS Roma.

Dette ”os” i ’Indtil døden os skiller’ kan med andre ord referere til forskellige relationer; både til relationen mellem romanisterne og princippet AS Roma samt til den interne relation romanisterne og i særlig grad ultràs imellem.

Udover sætninger og vendinger, som blandt andet de netop analyserede, ’Jeg elsker Dig’, ’Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man’ og ’Indtil døden os skiller’, eksisterer der ligeledes en mere indforstået ’tro’. Trods fraværet af transcendent størrelser i det romanistiske univers, må romanisterne siges at have en form for genstandsorienteret tro. Som jeg ser det, peger den romanistiske tro i flere retninger, hvilket vil blive beskrevet i det følgende. Men først Claudia Porzi:

¹³⁴ Eget foto, d. 1/10-2006.

'Jeg er født i 1980. Jeg husker at mine fætre, siden de var små, fik lov til at tage på stadion sammen med tusindvis af andre – og meget ældre end dem – at dele kærligheden til Romatrøjen. For mig var det forbudt: jeg var en lille pige og stadion – dette magnetiske helvede, dette farvede dyb – blev af mine forældre betragtet som et farefuldt sted: "Du kan tage med, når du bliver ældre", sagde de til mig. Men min far og mor havde ikke denne "tro", altså de forstod den ikke. Roma var for mig et simpelt spørgsmål, som at tage de første skridt. Jeg eksisterede, og den gule og den røde farve, der fulgte mig overalt og altid var til stede samtidig, var en virkelighed, der bogstaveligt eksisterede som mig, uden for mig og inden i mig. Og det var smukt! Det var smukt at følge reportagen i radioen om søndagen, vente på at den gul-røde fortælling ville begynde. Jeg løb frem og tilbage på mit lille værelse, håbende at Balbo¹³⁵ havde smækket bolden ind i den antipatiske sfære, som ikke ville vide af den. Hvilke paniske øjeblikke! Hvilken iver og energi man fik, også når de tabte, når jeg tænkte på: "Når alt kommer til alt, er vi her, når alt kommer til alt er vi, os romanisti!". Vi har lidt, vi har frydet os. Vi har identificeret os med spillerne, vi har identificeret os med hinanden. Fordi det at være romanista er smukt på grund af følgende: I sejrusrusen og nederlagets smerte mærker andre det gulrøde ligesom dig, og de føler, hvad du føler. Denne magi er en ting inde i os, en ting i det romanistiske folk, som er umulig at beskrive – som om noget alkymistisk finder sted. At være romanista er smukt, fordi det ikke udelukkende er en passion. At være romanisti er at indeholde en del af en helhed, et organ i en krop, måske et gen. Det er en ting, der er indeni, og som du ikke kan glemme eller fornægte, det er naturligt, det er simpelt, en kendsgerning, en konstant feber. At være romanista er smukt, fordi det er naturligt. Eller også har jeg endnu ikke fået det sagt... og måske er det smukt netop på grund af dette.'¹³⁶

For det første er troen rettet mod AS Roma som *princip*. Som beskrevet overskrider (transcenderer) dette princip den faktiske eksistens af klubben AS Romas (forgængelige) enkeltelementer, det være sig spillerne, ledelse, stadion, træningsanlæg, klubbens tifosi etc.

For det andet er troen rettet mod AS Romas nuværende styrke, kaldet La Forza della Roma (Romas styrke). Romanisterne lever i troen på, at det nuværende AS Roma besidder en given styrke.

La tua Forza, la nostra fede. Din styrke, vores tro.¹³⁷

La tua Forza, la nostra fede. Din styrke, vores tro.¹³⁸

¹³⁵ Tidligere Roma-spiller.

¹³⁶ Af Claudia Porzi, "Il Romanista, d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 152.

¹³⁷ Banner på Stadio Olimpico. AS Roma vs. FC Inter. 3/5-2006.

¹³⁸ Fra www.asromaultras.it, d. 1/7, 2008 (tid og lokation ukendt).

Denne tro er bundet i nutiden og er aktiv på den måde, at romanisterne i kraft af den rituelle praksis selv bidrager til at forøge dens genstand: Romas styrke. Ved at synge ned mod holdet til kampe er man med til at styrke forestillingen om AS Roma. Dette meget vigtige element vil fremgå af den rituelle analyse, der følger i afsnittet 'Det romanistiske ritual. Hvad foregår der?'

Og for det tredje er troen rettet mod en idealtilstand, der er nært knyttet til forestillingen om mesterskabet. Troen på, at det kan lade sig gøre. AS Roma – og dermed romanisterne – har, til trods for at have eksisteret i over 80 år, kun vundet 3 mesterskaber og 9 pokaltitler¹³⁹. Det første mesterskab, eller *scudetto*¹⁴⁰, som man kalder det i Italien, kom i krigsåret 1942. Der er og var i Italien enighed om, at denne *scudetto* ikke skulle have været spillet, da man var en krigsførende nation. Men den blev gennemført for at give befolkningen et signal om normalitet – at alt var i skønneste i orden til trods for, at man lå i krig med stort set hele Europa.¹⁴¹

Med på holdet dengang var angrebslegenden Amedeo Amadei (1921-). Amadei er den fjerde mest scorende i AS Roma gennem tiden med 111 mål.¹⁴² Han husker både overraskelsen i sejren samt et andet lille lyspunkt midt i krigshelvedet: 'Ingen regnede med os – heller ikke os selv'. 'Som en præmie fik jeg 25 dages orlov fra militæret', så det var 'en sejr, der reddede mig fra fronten.'¹⁴³

Der skulle gå 41 år fra det første *scudetto* i 1942 til det andet i 1983 og derefter yderligere 18 år til det seneste i 2001, der blev fejret af millioner af romanisti på og omkring Circus Maximus; den gamle antikke væddeløbsbane fra kejsertiden, der i dag er en blanding af en smule ruiner og en gigantisk græsplæne. Sagt med Daniela Baldini:

'Hvorfor er det smukt at være romanista? Det hele startede i 753 f.kr. Denne dato er skrevet på skuldrene af Romulus, Romas emblem. Det er tilstrækkeligt at se på historien for at forstå, hvad det betyder at være født i en fantastisk by, Caput Mundi og Italiens hovedstad. Du kommer til verden, og uden at vide det indtager du den gulrøde mælk. Forældrene, før de lærer dig at tale, lærer de dig at sige "Forza Roma"¹⁴⁴. Og hvis du er heldig, så træder du i 2-3 års alderen ind på Olimpico, på skuldrene af en onkel eller fætter. Det er fantastisk: du ser kun morgengryets farve – eller solnedgangens! Og når det går godt, så tager du ind til Circus Maximus for at fejre et mesterskab. Og du finder ikke vanære i dér at høre dig selv sige: "Hvad siger du så, Laziole!"

¹³⁹ Tal pr. 1/7-2008.

¹⁴⁰ *Scudetto* betyder direkte oversat 'skjold'. Man kalder et mesterskab for en *scudetto*, eftersom vinderen af den italienske serie A får lov til at bære et våbenskjold med den italienske trikolor på deres trøje i den efterfølgende sæson.

¹⁴¹ Bovaio 2004:16.

¹⁴² Tal pr. 1/7-2008.

¹⁴³ Bovaio 2004:19.

¹⁴⁴ Betyder 'kom så, Roma, fremad'.

Og hvis det går dårligt i en kamp, tænker du: ”Det laver vi om næste gang”. Men hvis det går godt, lever du ”af renterne” i en uge, og du ser kun smilende ansigter, også den usympatiske underbo, som, når du normalt kommer alene hjem, end ikke hilser på dig - han viser dig samtlige 32 tænder! Og så er der hende, trøjen, som kun de store har båret; fra de Sisti til Totti, over il Principe og Falcao, Pluto og Rudy, Tancredi og Bruno Conti, Ago og Tommasi, Candela og Delvecchio, Cufre, Perrotta, De Rossi¹⁴⁵: alle folk, der fortjener at være medregnet blandt de bedste spillere i Magica!

Om vinteren, når det er 2-3 grader under frysepunktet, beslutter du dig for at gå i de små gyder i Trastevere og Testaccio for at se gader og bygninger malet i Gulrøde farver; og uden at du bemærker det, er du pludselig i gang med at nynne: ”Roma, Roma, Roma, gialla come er sole, rosso come er core mia”¹⁴⁶ (Roma, Roma, Roma, gul som solen, rød som mit hjerte). Forza Roma.¹⁴⁷

Det lyder ikke af meget kun at have vundet tre mesterskaber i et land, hvor et scudetto for romanisterne er langt mere ærefuldt end eksempelvis et verdensmesterskab. Man er med andre ord ikke forvænt med mesterskaber i AS Roma til trods for, at AS Roma faktisk siden klubbens første mesterskab for 64 år siden er det femte oftest scudettovindende hold. Kun Juventus FC, AC Milan, FC Inter og det store Torino FC-hold fra slut-40’erne har vundet flere gange siden 1942.

AS Roma hører i den forstand til den kategori af klubber i Italien, som historikeren Rocco De Biasi og sociologen Pierre Lanfranchi kalder for ”the others”.¹⁴⁸ Denne ikke særlig præcise kategori dækker over de klubber, der hverken hører til *le grandi* (the big clubs) eller *le provinciali* (the small provincial clubs). *Le grandi* er de tre store klubber; Juventus FC, AC Milan og FC Inter. Med mindre noget ”går galt”, vinder én af dem mesterskabet. *Le provinciali*, de små klubber i primært syditalien, ”will never win the League”.¹⁴⁹ En kontant, men historisk og statistisk set realistisk beskrivelse.

Sammen med et par få andre klubber, SS Lazio og Fiorentina, udgør AS Roma den lille gruppe af klubber, for hvem det faktisk kan lade sig gøre at vinde et af de så forjættede mesterskaber – med mange års mellemrum, men muligheden er der. Og hvor der er mulighed, er der også tro og forhåbning.

Man kan sige, at troen på fremtiden (idealtilstanden) henter sin næring fra troen på fortiden (AS Roma som et princip, der altid har eksisteret) samt i troen på nutiden (AS Romas styrke).

Romanisten Andrea mindes fortiden, lever i en lidenskabelig nutid og tror og håber på en stor fremtid:

¹⁴⁵ Store Romaspillere fra for- og nutid.

¹⁴⁶ AS Romas hymne. Den gennemgås senere (s. 76).

¹⁴⁷ Af Daniele Baldini, ”Il Romanista”, 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 152.

¹⁴⁸ Biasi & Lanfranchi 1997:90.

¹⁴⁹ Ibid.

'Jeg hedder Andrea, er fra Venedig og 32 år gammel... jeg var kun 4-5 år gammel, da min onkel fra Rom, en til alle tider stor gulrød tifoso, overdængede mig med fanudstyr; plakater, bolde, medaljer, med Falcao, Tancredi – og med tiden – Desideri, Boniek¹⁵⁰... lidt efter lidt begyndte jeg at elske og følge dette hold, for selv til sidst at blive en stor tifoso, der ser de kampe, de spiller i Veneto¹⁵¹, og jeg både lider og begejstres da. Jeg har også prøvet at frigøre mig fra holdet i tider, hvor det er gået skidt (i tiden omkring konkurserne), og hvor man lod som ingenting... når alt kommer til alt, er det et fodboldhold, og de er millionærer, men nej, sådan er det ikke, og hvis jeg ikke følger dem, har jeg det ikke godt... det er meget mere end spillere (som med få undtagelser kommer og går), det er en tro, det er en lidenskab. Jeg tror nu på projektet om, at vi bliver store igen, FORZA ROMA. Dette er for mig at være Romanista.'¹⁵²

Den foreslåede frelsesmodel gør det processuelle til bindeleddet mellem forhåbning og idealtilstand. Men dette er udelukkende modelbegreber. Skulle de oversættes til begreber, der kan benyttes i en religionsvidenskabelig analyse af det empiriske materiale i dette speciale, giver det, at det rituelle bliver bindeleddet mellem forhåbningen om mesterskabet og selve mesterskabet. Hovedvægten af analysen i dette speciale vil derfor blive lagt på det rituelle.

Sammen med byen Rom udgør AS Roma den fysiske og mentale ramme, inden for hvilken romanismen tænkes og udleveres. Man kan sige, at hvor Rom udgør den konkrete del af denne ramme, er forestillingen om AS Roma som klub nærmere et *princip*, der både udfylder og overskrider den fysiske ramme. Et princip forstået på den måde, at det ikke nøjagtigt lader sig italesætte, hvad AS Roma som klub *er*. Spillerne? Ledelsen? Klubbens historie? Klubbens sejre? Træningsanlægget? Klubbens tifosi? Det hele på én gang? Eller intet af det?

Som romanista er byen og klubben forbundne, og meget i bybilledet i Rom forener by og klub; et Roma-flag i et vindue, unge mænd og drenge i Roma-trøjer, ældre mænd med Roma-kasketter, klistermærker i bilernes ruder, Roma-bøger i boghandlerne, Roma-graffiti på byens mure, træningsanlægget Trigoria, bysbarnet og AS Roma-anføreren Tottis hjem i det centrale Rom, de gule og røde farver og statuerne rundt omkring i byen, der viser hunulvens ammen af Romulus og Remus. Ét konkret sted i byen har dog mere betydning end mange andre, for her skrives de store og mest betydningsfulde dele af AS Romas historie. Stadio Olimpico.

¹⁵⁰ Tidligere AS Roma-spillere.

¹⁵¹ Italiensk region.

¹⁵² Af Andrea, "Il Romanista", d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 152.

4.6. Stadio Olimpico

Om Stadio Olimpico hedder det hos romanisten Alberto Mengoni:

'At være romanisti er smukt fordi, det er metafysisk. Det får dig til at føle dig, som var du på et andet plan og i en anden virkelighed, noget andet end de flokke af tifosi, der løber efter Savoia-præsten¹⁵³, og som kun er meget stærke, fordi de forfalsker spillets normer. At være romanista er smukt, fordi det får dig til at føle dig unik, også selvom der findes mindst andre to millioner – som dig. At være romanista er som at være tæt på Mars, Jupiter, Hercules, Diana, Romulus og se alle tilskuerne omkring dig med Scipios¹⁵⁴ hjelm på hovedet og jernsværdet i hånden! At være romanista er smukt, fordi du ved, at din by er Caput Mundi, og at dit hold bærer dens gyldne navn, og at der ikke er andre hold, der kan gøre det. At være romanista er smukt, fordi du, når den forgyldte sol står op, ser dit holds farver, og når du ser Circus Maximus, tænker du på, hvornår du igen vil være med til at fylde det med 1½ millioner festende mennesker, og når du ser Roma oppefra, så tænker du, at denne bys største særpræg er Olimpico. Og endelig er det smukt at være romanista, fordi man kun er ægte romanista, hvis man støtter Roma!¹⁵⁵

Stadio Olimpico ligger i den nordlige del af det centrale Rom. Navnet fik det i forbindelse med De Olympiske Lege i 1960 i Rom. Inden da havde arenaen, hvis grundkonstruktion blev påbegyndt i 1928, haft flere navne og størrelser. I forbindelse med OL i 1960 kunne Stadio Olimpico rumme 65.000 siddende tilskuere, men i forbindelse med VM i fodbold i Italien i 1990 blev Stadio Olimpico påny udvidet. I dag er arenaen, med en tilskuerkapacitet på 82.922 siddende tilskuere, én af de større i Europa.

Stadio Olimpico set oppefra ¹⁵⁶

Stadio Olimpico udefra ¹⁵⁷

¹⁵³ Savoia er kongefamiliens navn – her må menes en hentydning til det italienske landshold, der spiller i kongeblát.

¹⁵⁴ General og legende fra kejsertiden.

¹⁵⁵ Af Alberto Mengoni, "Il Romanista", d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 153.

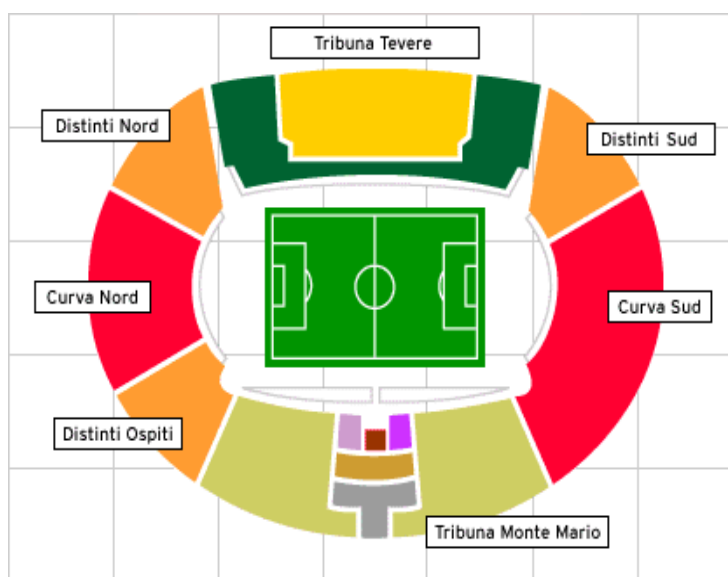
¹⁵⁶ Fra http://www.osservatoriosport.interno.it/primo_piano/dicembre_2007/olimpico_roma.jpg, d. 18/6-2008.

¹⁵⁷ Eget foto, d. 20/9-2006.

AS Roma rykkede sammen med SS Lazio til Stadio Olimpico i 1953, og arenaen har siden da udgjort de to holds hjemmebane.¹⁵⁸ Det er her på Olimpico, at man i bil, på scooter eller med sporvogn nr. 2 fra Piazza Flaminio i 55 år har kunnet tage ud for at se AS Roma vinde og tabe; man har set mesterskaber og pokaltriumfer; man har set unge lovende spillere for første gang – både dem, der blev til noget, og dem, der ikke blev til noget. Man har set mål, og man har set dramaer.

Set fra fanperspektiv fordrer en arena, der deles med én af de største rivaler, SS Lazio, i den grad et tilhørsforhold til et særligt afsnit eller sektor herpå, der kan føles som ”hjemme”. Og langt størstedelen af AS Romas tifosi hører til i den sydlige ende af stadion, i *Curva Sud* (Syd-kurven).

I forbindelse med derbys, altså kampe mod SS Lazio, deles stadion på midten langs midterlinjen, AS Roma får billetterne til den ene halvdel (ned mod *Curva Sud*), og SS Lazio får til den anden (ned mod *Curva Nord*)¹⁵⁹:

Sektorinddeling på Stadio Olimpico¹⁶⁰

Til alle andre hjemmekampe er romanisti fordelt jævnt ud over Olimpico – dog med en koncentration på cirka 20.000 romanisti, heraf mange ultràs, placeret i den altid fyldte *Curva Sud*. Denne curva er for AS Romas årskortholdere, der via deres årskort har adgang til alle hjemmekampe.

¹⁵⁸ Dog midlertidigt afbrudt af en ombygning på Stadio Olimpico i forbindelse med VM i fodbold i 1990. AS Roma og SS Lazio spillede derfor sæsonen 1989-90 på Stadio Flaminio.

¹⁵⁹ Det lyder meget dansk, *Curva Nord*. Men det er italiensk. De 4 verdenshjørner på italiensk hedder Nord, Sud, Est, Ovest.

¹⁶⁰ <http://www.romacaputmundi.com/societa/>, d. 18/6-2007.

Stadio Olimpico i almindelighed og Curva Sud i særdeleshed udgør altså rammen omkring AS Romas kampe. Hvor det blot er resultatet af kampene, der går ind i de statistiske årbøger, er det kampens helhed, det vil sige dens aktører (spillere, trænere), dens kontekst (mod hvem, i hvilken turnering), dens betydning (ligakamp, finale), dens placering (hvornår på året) samt dens rammer (Stadio Olimpico, Curva Sud), der kommer til at gå ind i historiebøgerne. Som tifosi på Olimpico er man ikke bare vidne til historien; man er selv med til at skrive den. Mere om det senere. Først David om Curva Sud:

’Det er smukt at være romanisti... fordi der ikke har været behov for at vælge... romanista, det er du indeni. Fordi første gang du træder ind i *Curva Sud* standser åndedrættet, hjertet slår hurtigere, øjnene bliver blanke. Du forelsker dig. Og hver gang derefter vil føles som første gang. Fordi Roma for os er meningen med livet. Når vi taber, ser det ud til, at vi har kæmpet mod hele verden, når vi vinder, omfavner vi alle. Fordi... ”søndag kan jeg ikke. Roma spiller!!!” Fordi vi er solen og hjertets farver. Fordi du i løbet af dagen ikke tænker på andet. Fordi vores sejr skaber triumf. Fordi vi vinder og gør nar af de andre. Fordi vi taber og gør alligevel nar af de andre. Fordi... Losi... Di Bartolemei... Gianni og nu Francesco Totti¹⁶¹. Fordi det for os ikke bare er en simpel lidenskab, det er en tro, det er vores stolthed. Fordi Calciopoli¹⁶² ikke overraskede os – det havde vi sagt i lang tid. Calciopoli overraskede os ikke, men den gjorde os stolte; vi er rene. Fordi vi i slutningen af juni begynder nedtællingen¹⁶³... der mangler Roma!!! Fordi vi er superkritiske... men Gud nåde dem, der berører hende¹⁶⁴. Fordi Roma diskuterer man ikke... Roma elsker man. Fordi af og til tænker vi: ”Tak Gud, fordi du gjorde mig til romanista.”¹⁶⁵

For romanisterne er Stadio Olimpico en primær lokation. Det er det konkrete rum, hvori romanismen bekræftes og forandres. Det er her, i kraft af AS Romas kampe, der gives næring til opretholdelsen af romanismen. Uden AS Roma ingen romanisti og dermed ingen romanistisme. Romanisternes primærlokation er dermed betinget af, hvor klubben AS Roma vælger at spille deres kampe.

Til trods for at Olimpico siden 1953 har udgjort romanisternes primærlokation, er forholdet til Olimpico dog præget af en vis grad af ambivalens; som tilfældet er med stort set alle nuværende stadions i Italien, er også Olimpico kommunalt ejet, hvilket som tidligere beskrevet betyder, at også SS Lazio hører til på Olimpico. Lazios tifosi, *I laziali*, bekræfter og opretholder dermed deres tro inden for samme konkrete rum som romanisterne. Curva Sud er derfor af stor både konkret og

¹⁶¹ Store Romaspillere gennem for- og nutiden.

¹⁶² Den store matchfixing-skandale, der ramte italiensk fodbold i sommeren 2006. 5 hold var indblandet: AC Milan, SS Lazio, ACF Fiorentina, Reggina Calcio og Juventus FC. Alle blev deklasseret. Særligt straffet blev Juventus FC, der udover at få frataget titlen som italiensk mester, blev degraderet til serie B.

¹⁶³ Nedtællingen til kampen om at blive udråbt til næste sæsons favoritter. Heri indgår AS Roma sjældent.

¹⁶⁴ ”Hende” er som omtalt AS Roma.

¹⁶⁵ Af David, ”Il Romanista”, d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 153.

symbolsk betydning – som værende det sted på Olimpico, hvor romanisterne hører hjemme. Der sidder også romanisti på alle de andre sektorafsnit på Olimpico under AS Romas kampe, men i den romanistiske bevidsthed er Curva Sud dét sted på Olimpico, der er deres – og kun deres.

Olimpico ligger placeret i den nordlige del af det centrale Rom, hvor stort set alle romanisti lever. Olimpico udgør som fast, konkret lokation et særligt fikspunkt som en integreret del af byen Rom, der i forhold til Olimpico er en mere diffus lokation, der er meget vanskeligere at afgrænse.

Trods byen Roms afgørende betydning for den romanistiske selvforståelse, er det med andre ord set fra et ritualistisk perspektiv i høj grad Stadio Olimpico, der er egnet som objekt for analyse og fortolkning af den romanistiske praksis – ikke kun i kraft af at være stedet i byen med den mest strukturaliserede praksis, men ligeledes i kraft af at være arnestedet for romanistismens bekræftelse og forandring.

5. Ritual

Meget af det, der har været skrevet indtil nu, har peget frem mod dette afsnit: Den foreslåede frelsesmodel etablerede ritualet som det processuelle bindeled mellem en forventning om et mesterskab og en idealtilstand, hvori mesterskabet er realiseret, og Stadio Olimpico er netop blevet beskrevet som den afgørende lokation i forankringen af romanismen. Dette afsnit vil forsøge at underbygge disse påstande ved at analysere det romanistiske ritual, som det kommer til udtryk i to kampe; AS Roma mod AS Livorno og AS Roma mod FC Inter.

Førend analyserne kan påbegyndes, vil jeg redegøre for begrebet ”ritual” samt det beslægtede begreb ”ritualistik”.

I den omfattende bog om ritualer, ”Ritual – Perspectives and Dimensions”, skriver Catherine Bell indledningsvis:

‘To anyone interested in ritual in general, it becomes quickly evident that there is no clear and widely shared explanation of what constitutes ritual or how to understand it. There are only various theories, opinions, or customary notions, all of which reflect the time and space in which they are formulated.’¹⁶⁶

Det, Catherine Bell mener, er, at der ikke findes *den* rigtige måde at anskue et ritual på, men at anskuelsen er kontekstafhængig. Nu er denne betragtning ikke nødvendigvis original, men den får hos Catherine Bell en særlig dybde set i lyset af hendes værks empiriske rigdom. Bells ærinde i bogen er nu heller ikke et forsøg på at nå frem til én og kun én ritualdefinition, der kan bruges til alt, men netop at give en panoptisk præsentation af begrebet ”ritual”.

Det burde i Bells omfattende værk ikke være vanskeligt at finde en definition på fænomenet ”ritual”, der kunne være brugbar for dette speciale. Men som nævnt tidligere er jeg ikke interesseret i at spore mit empiriske materiale ind på en kurs, der er bestemt af andres fænomenologiske definitioner. Jeg fornemmer, at mit empiriske materiale er bedst tjent med en bred definition, der kan åbne – og ikke låse – mit materiale. Jeg ønsker derfor at fremsætte min egen definition: Ved ritual forstår jeg en (social) praksis, der enten bekræfter, skaber eller fornyer én eller flere (kollektive) repræsentationer og/eller forestillinger. Jeg vælger at sætte *social* og *kollektive* i parentes, da ritualer kan udføres inden for systemer med kun én eller få deltagere.

¹⁶⁶ Bell 1997:x.

Inspiration til denne definition har jeg hentet hos den italienske sociolog, Davide Sterchele, der har foreslået, at man i stedet for at forstå ritualer som noget, der udelukkende fejrer en kollektiv repræsentation, som ligger forud for ritualen, kan se på ritualer som sociale praksisser, der derimod går forud for disse kollektive repræsentationer, og som skaber (forny eller erstatter andre) kollektive repræsentationer.¹⁶⁷

Jeg finder i mit kildemateriale begrundelse for at benytte en definition af ritual, der magter at se den romanistiske praksis som *både* en manifestation og kreation af kollektive repræsentationer. Derudover mener jeg, at den valgte definitions bredde gør, at den videnskabeligt set egner sig til studier af de fleste former for ritualer, herunder religiøse. Jeg ser ingen særlig grund til rent formelt at skelne mellem studiet af religiøse ritualer og andre ritualer. Jeg mener nemlig, at Jørgen Podemann Sørensen har ret, når han siger, at det er måden, hvorpå formen og indholdet italesættes, der gør udtryk til *religiøse* udtryk¹⁶⁸:

'Hele dette udstyr til iscenesættelse og understregning af en talesituation hinsides det menneskeligt mulige betragter jeg som retoriske virkemidler. Urtid, dommedag, ja endog Guds ophøjede majestæt, er ikke emner for religiøse udtryk, men midler til at bringe dem i stand. De religiøse udtryk der betjener sig af disse retoriske virkemidler er konstituerende for religion.'¹⁶⁹

Man kunne sige, at forskellen på *religiøse* ritualer og andre ritualer er bestemt af den diskurs, i hvilken de italesættes. Denne påstand giver naturligvis kun mening rent videnskabeligt, men er passende til brug for dette speciale.

Når man skal undersøge ritualistikken i romanismen må man stille de spørgsmål, som er kendetegnende for indledende ritualundersøgelse: Hvor? Hvor ofte? Hvornår? Hvor længe? Hvad foregår der? Med hvilket formål?

Disse spørgsmål kunne også stilles i en anden rækkefølge, men jeg finder den ovenstående velegnet. Før jeg stiller disse spørgsmål, vil jeg præcisere, hvad jeg forstår ved et romanistisk ritual: Et romanistisk ritual er den praksis, der udføres af *I romanisti*, når AS Romas trøje er i aktion.

Nu er AS Romas trøje et forholdsvis vidt begreb, da den bæres af alle i kamp fra de 5-årige mikroputter over kvindelige juniorer til det mandlige førstehold. Principperne bag praksissen, der udføres i forbindelse med alles kampe, er i grundtanken den samme. Jeg vil dog indkredse dette aktionsfelt – ikke kun for overskuelighedens skyld, men ligeledes for relevansens skyld. Jeg vil

¹⁶⁷ Sterchele 2007:213.

¹⁶⁸ Podemann Sørensen 2003:45.

¹⁶⁹ Ibid., s. 46.

derfor udelukkende koncentrere mig om de praksisser, der udføres af romanisterne, når AS Romas trøje er i kamp og bæres af det mandlige førstehold, da stort set al praksis er centreret omkring dette hold.

Det romanistiske ritual. Hvor og hvor ofte?

Spørgsmålet: 'Hvor udføres romanistismens ritualer?' kan egentlig besvares simpelt: 'Hvorend trøjen er i kamp.'

Man kan i dette svar observere en mangel på præcision, hvad angår den konkrete lokalitet. Dette skyldes, at de lokationer, der danner ramme for ritualerne i romanismen, skifter fra år til år – afhængigt af hvor trøjen skal i kamp. I sæsonen 2006-07 udgjorde antallet af lokationer 24; 19 i Italien i forbindelse med kampe i Serie A¹⁷⁰, Coppa Italia¹⁷¹ og SuperCoppa Italia¹⁷² samt 5 i Europa i forbindelse med den paneuropæiske turnering, Champions League.

Der er dog én lokation, der på alle måder overgår de 23 andre, nemlig Stadio Olimpico i Rom. Her spillede AS Roma 29 kampe af de i alt 57, som holdet spillede i sæsonen 2006-07¹⁷³. Til disse 29 kampe på Stadio Olimpico deltog i alt over en million romanisti, mens der tilsvarende var knap 50.000 romanisti i alt fordelt på de andre 23 lokationer.

Jeg vil i dette speciale primært koncentrere min fortolkning af den romanistiske ritualistik på baggrund af aktiviteterne på Stadio Olimpico. Dette har flere årsager. Som ovenstående tal illustrerer, er ritualerne på Olimpico de oftest udførte og har de fleste deltagere, hvilket gør dem til de mest velegnede videnskabeligt set. Dertil kommer, at Stadio Olimpico som tidligere beskrevet udgør en afgørende del af den nuværende romanistiske bevidsthed. Og et sidste argument for at koncentrere mig om Stadio Olimpico er, at jeg selv så alle kampe, der blev spillet på Olimpico i den 3-måneders periode, jeg opholdt mig i Rom – fem blev overværet fra forskellige sektioner på stadion, mens de resterende blev set live i TV.

¹⁷⁰ Den højest rangerede italienske fodboldliga.

¹⁷¹ Den italienske pokalturnering.

¹⁷² En enkelt kamp, der spilles mellem sæsonens ligamester og sæsonens pokalvinder.

¹⁷³ Næstflest kampe blev spillet på San Siro i Milano, hvor AS Roma var i kamp 4 gange.

Hvornår?

Siden AS Romas fødsel i år 1927 og frem til midten af sæsonen 1999-2000 lå det romanistiske ritual på et fast tidspunkt; søndag kl. 15. Der kunne – hvis AS Roma spillede med i de europæiske turneringer – forekomme yderligere kampe i midtugen, oftest onsdag. Men søndag var altid fast, hvis ikke på deres eget stadion, Campo Testaccio (frem til 1940), Stadio Nazionale (1940-1953) og siden 1953 på Stadio Olimpico, så på et af de andre rundt om i Italien: Søndag kl. 15.

Siden år 2000 er søndag kl. 15 ikke nødvendigvis det eneste tidspunkt for romanistisk praksis. I dag spilles der i Serie A på forskellige tidspunkter. Som hovedregel spilles der en runde i Serie A i løbet af en weekend; to kampe lørdag aften (kl. 18 og 20.30), syv kampe søndag kl. 15 samt én kamp søndag aften kl. 20.30. Desuden har det italienske fodboldforbund besluttet at spille en fuld runde i Serie A på et udvalgt antal onsdage kl. 20.30 i løbet af sæsonen, ligesom kampe i de europæiske turneringer kan forekomme tirsdage, onsdage og torsdage.

Man kan sige, at hvor hovedregelen før år 2000 var, at der altid var romanistisk praksis søndag eftermiddag, er hovedregelen nu, at mandag og fredag er de eneste dage, hvor der ikke er romanistisk praksis på Olimpico eller andre stadions rundt om i Italien eller Europa.

Denne ændring i praksis skyldes den voksende interesse, som de private, italienske og europæiske TV-medier har vist for både italiensk og europæisk fodbold. Direkte TV-billeder fra store kampe er en stor forretning – ikke kun for TV-stationerne, men også for klubberne. Societetet AS Roma tjente i sæsonen 2006-07 104,5 millioner euro på direkte TV, hvilket udgjorde i alt 66% af de 157,6 millioner euro, som societetet omsatte for i 2006-07.¹⁷⁴

Trods denne indtægt til societetet bag den klubtrøje, som romanisterne elsker, er modstanden hos dem stor mod ændringen af denne semi-institutionaliserede tradition i det italienske samfund, det faste spilletidspunkt søndag kl. 15. Særligt hos ultragrupperne er modstanden voldsom. De har, som nævnt tidligere (jf. s. 22), et punkt på deres ultràmanifest, der hedder, at 'alle kampe skal spilles på samme dag og på samme klokkeslæt'. Dette punkt eksisterede ikke som manifestpunkt før ændringen i år 2000, men blev indlemmet som et punkt, der er værd at kæmpe for.

De sidste to sæsoner har AS Romas kampe i Serie A på Olimpico fordelt sig således; i 2006-07 spillede holdet én kamp lørdag kl. 18, to kampe lørdag kl. 20.30, 11 kampe søndag kl. 15, tre kampe søndag kl. 20.30 samt 2 kampe onsdag kl. 20.30. For sæsonen 2007-08 var tallene; fire

¹⁷⁴ "Il Romanista", 15/2-2008.

kampe lørdag kl. 18, fire kampe lørdag kl. 20.30, ni kampe søndag kl. 15, én kamp søndag kl. 20.30 samt én kamp onsdag kl. 20.30.

Hvor længe?

Epicentralt for al romanistisk praksis står den fodboldkamp, som AS Roma spiller. En fodboldkamp varer i udgangspunktet 90 minutter fordelt på 2 dele af hver 45 min. Disse 2 gange 45 minutter udgør grundsubstansen for ikke kun romanistisk praksis, men for alle dele af det romanistiske tankesæt, og må derfor regnes som den mest intense og betydningsbærende fase – også set fra et praksisperspektiv.

For en stor del af de romanisti, der står fast i Curva Sud, herunder mange ultragrupper, starter praksis ca. 2 timer før kampstart og varer til ca. 15-30 minutter efter kampslut, hvilket forlænger ritualet til at have en samlet længde på omkring 4 timer. Dertil kommer forberedelsen til kampen, hvilket for mange ultragrupper udgør mange timer i løbet af ugen.

Det er nu muligt at opstille i punktform de mere formelle dele af det romanistiske ritual:

Hvor: Stadions rundt om i Italien og Europa, dog primært Stadio Olimpico i Rom.

Hvor ofte: Mellem 50 og 60 gange på et år – afhængigt af AS Romas internationale succes.

Hvornår: Alle ugedage, dog ikke mandag og fredag. Det primære tidspunkt er stadig søndag kl. 15.

Hvor længe: 90 minutter.

5.1. Ritualistik

Efter denne formelle gennemgang er det nu oplagt at stille de mere substantielle og funktionelle spørgsmål: Hvad foregår der? Og med hvilket formål?

Men førend jeg begynder at analysere det rituelle indhold for at se, hvad de romanistiske ritualer fortæller om romanismen, er det imidlertid en god idé at træde et skridt baglæns og overveje, hvad ritualer set fra et religionsvidenskabeligt synspunkt er for en størrelse. Formålet med denne lille operation har ikke som målsætning at redefinere begrebet ”ritual”. Ønsket er derimod at betragte ritualistikken, det vil sige det religionsvidenskabelige studium af den religiøse verdens ritualer, for at forsikre mig om, at jeg i behandlingen af mit materiale er på ret kurs.

Nu gælder det for begrebet ”ritualistik”, at definitionen heraf er lige så kontekst- og formålsbestemt som alt andet definitionsarbejde i religionsvidenskaben. Jørgen Podemann Sørensen har foreslået følgende sætning:

’Ritualistik er studiet af den rituelle dynamik der består i et særegent samspil mellem betydning og handling, studiet af betydning som middel i en resultatorienteret proces.’¹⁷⁵

Podemann Sørensen forankrer denne karakteristik historisk ved at skrive efterfølgende, at:

’Vor karakteristik af en sådan rituel dynamik er ikke egentlig ny, men reformulerer ansatser og indsigter fra de sidste 100 års religionshistoriske og antropologiske litteratur.’¹⁷⁶

Skal man følge Podemann Sørensens bestemmelse af ritualistikken, er min opgave nu at beskrive den dynamik, der opstår i mødet mellem betydning og handling. Men ikke kun det; mødet mellem betydning og handling er ikke kun et mål for analysen, men ligeledes et middel, hvorfor processen, som handlingen indgår i, får indflydelse på fortolkningen af det analyserede materiale.

Man kunne opsummere ovenstående til følgende: At studere ritualer handler om at blotlægge, hvordan formålsbestemt betydning udledes af handling(er).

En sådan bestemmelse af ritualistik har begrebet ”betydning” centralt placeret, og det er min forståelse af Podemann Sørensen, at dette begreb analytisk set er beslægtet med begrebet ”symbolik” (el. ”symboler”). En sådan forståelse kan læses ud fra Podemann Sørensen betegnelse af et ritual som ’...en symbolsk handling eller serie af handlinger, der tænkes at bevirke noget’¹⁷⁷, eller ritualer som ’...repræsentative handlinger, der er udformet til at ændre eller opretholde deres objekt. Herved afgrænses ritualer over for alle andre former for kommunikation, men også over for alle andre former for handlinger’.¹⁷⁸

Jeg er enig med Podemann Sørensen i, at ritualistik er studiet af den rituelle dynamik der består i et særegent samspil mellem betydning og handling, og at studiet af ritualer derfor må forsøge at udlede betydninger, der fungerer som middel i en resultatorienteret proces.

Det er min erfaring fra det romanistiske materiale, at der i den romanistiske rituelle praksis ligeledes er et formål med, hvad man gør på Olimpico og på andre lokationer. Symboler i form af

¹⁷⁵ Podemann Sørensen 2003:96.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid., s. 83.

¹⁷⁸ Ibid., s. 95.

trøjer, tørklæder, flag og bannere udgør et vigtigt visuelt, performativt og identificerende element i det romanistiske ritual og har dermed betydning for ritualets effektivitet.

De mest betydningsfulde dele af det romanistiske ritual er korsangene. Et par af dem er centreret omkring et netop symbolsk, repræsentativt eller allegorisk univers og er derved velegnede analysegenstande i den ritualistisk, som Podemann Sørensen foreslår. Størstedelen af korsangene er dog ikke symbolorienterede. Alligevel er disse ladet med betydning og eksisterer i høj grad som et middel i en dynamisk, resultatorienteret proces, hvilket den kommende analyse vil vise.

Jeg vil derfor mene, at det er fristende at undersøge, om en anden tilgang end en symbolsk tilgang til studiet af ritualer kan bruges i forbindelse med det romanistiske materiale. Ikke fordi jeg ikke agter at udføre symboltolkning i den kommende analyse, men udelukkende fordi jeg mener, at det er muligt at studere ritualer og blotlægge *betydning* uden at have analyse og fortolkning af symboler som centralt omdrejningspunkt.

I den udmærkede artikel, "Riot in the Curva" læser kulturforsker Matthew Guschwan den romerske fankultur (romanisti og laziali) ud fra forestillingen om fankultur som "cultural performance". Guschwans hovedfokus er som mit fankulturen og kun sekundært spillerne eller klubben.¹⁷⁹ Han definerer "cultural performance" som 'a temporally and spatially bounded event that is literally or figuratively staged by members of a society.'¹⁸⁰ Guschwan henter inspiration til det performative blik på romersk fankultur hos Richard Bauman og Pamela Ritch, der i artiklen 'Informing Performance: Producing the Coloquio in Tierra Blanca' indledningsvis skriver, at "performances" er attraktive som antropologiske studieobjekter, da de besidder følgende fire karakteristika¹⁸¹:

1. 'performances are *artful*, the locus of aesthetic behaviors, forms, responses, and values, as enacted in social life.'
2. 'performances are *reflexive*, cultural forms about culture, social forms about society, communicative forms about communication, in which meanings and values are cast in symbolic form and placed on display before an audience.'
3. 'performances are *performative*, they are consequential and efficacious ways of accomplishing social ends.'
4. 'performances are both *traditional* and *emergent*, contexts in which the already done is done anew, recontextualized, shaped by and shaping the unfolding agendas of the here and now.'

¹⁷⁹ Guschwan 2007:251.

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Bauman & Ritch 1992:255.

Bauman og Ritch opsummerer disse karakteristika således: 'In simple terms, then, we look to performances as sources of insight into art, meaning, values, social efficacy, and the dynamics of tradition and creativity.'¹⁸²

Jeg mener, at Guschwan læser den romerske fankultur på en interessant og rammende måde ved at læse den ud fra en analytisk vinkel, der tager udgangspunkt i Bauman og Ritch's bestemmelse af begrebet "cultural performance". Som jeg ser det, er alle ovenstående karakteristika registrerbare i Rom og på Olimpico, og den valgte ritualdefinition i dette speciale; 'et ritual er en (social) praksis, der enten bekræfter, skaber eller fornyer én eller flere (kollektive) repræsentationer og/eller forestillinger', kunne på en passende måde samspille med en performance-betragtning.

Dette til trods, mener jeg ikke, at en performance-betragtning er den rette for dette speciale. Hvor Guschwan læser fankulturen fra et italiensk samfundsperspektiv – man kunne fristes til at sige, at han læser den *udefra* – er formålet med dette speciale at læse romanistismen *indefra*. Forskellen i disse to betragtningformer ligger mere i indhold end i form; de meninger, værdier og traditioner, som Guschwan ser udlevet, forankret og transformeret i fankulturen og på Olimpico er dem, der hersker i det italienske samfund, og særligt de romerske ultrà har Guschwan's interesse.¹⁸³

Fokus i dette speciale er et andet, nemlig de meninger, værdier og traditioner, der lever i og med romanistismen. Disse vil, som alle andre kulturprodukter, naturligvis være afledt af de meninger, værdier og traditioner, der eksisterer i det samfund, de omgives af, men det kan jeg for nærværende ikke tage højde for. Guschwan læser den romerske fankultur *udefra*, og jeg læser den *indefra*. Begge betragtninger er videnskabeligt set legitime.

Efter denne gennemgang af både definitionen af "ritual" (praksis), og overvejelserne angående ritualistikken (studiet af praksis), er det blevet tid til at føre dem sammen, førend selve ritualanalysen begynder; tilgangen til den romanistiske praksis vil være hermeneutisk, det vil sige interpretiv inden for rammerne af romanistismen, med det til formål at udlede betydninger, der fungerer som middel for en resultatorienteret proces – en proces, hvis formål det er at bekræfte, skabe eller forny én eller flere (kollektive) repræsentationer og/eller forestillinger.

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Guschwan 2007:254.

5.2. Det romanistiske ritual. Hvad foregår der?

Som tidligere beskrevet overværede jeg fem kampe på Olimpico i efteråret 2006 samt en kamp i december 2007. Af de seks kampe har jeg valgt to ud, som jeg vil behandle indgående i dette afsnit om det romanistiske ritual; AS Roma mod AS Livorno d. 9. september 2006 og AS Roma mod FC Inter d. 20. september. Jeg har valgt disse to kampe, da det er to meget forskellige kampe i både betydning og udvikling. Det er min vurdering, at de to kampe tilsammen vil give et passende overblik over det romanistiske ritual.

Den overvejende del af den romanistiske praksis består af korsang, som kan foregå både siddende og stående. Dog står alle op i Curva Sud, hvorfra det i udgangspunktet dikteres, hvad der synges, og hvornår det synges. I Curva Sud, hvori 20.000 romanister er placeret, synges der uden pause i de første 45 minutter, derefter en pause på 15 minutter, og så igen 45 minutters sang. Pausen er bestemt af det ophold, der er i den kamp, hvori AS Roma deltager.

I løbet af de tre måneder, jeg studerede romanisterne på nært hold i primært Curva Sud, registrerede jeg i alt 59 forskellige korsange sunget på Olimpico til ni forskellige kampe, af hvilke jeg overværede de fem på stadion og resten i TV. De resterende romanister, det vil sige dem, der er placeret i andre sektorer end Curva Sud, synger ikke med på alle korsange, men deltager efter lyst og behov.

Ud over korsang kan man til den romanistiske praksis registrere, at romanisterne medbringer tørklæder, AS Roma-trøjer og flag i AS Romas farver. Næsten alle tilstedeværende bærer tørklæde, der svinges eller holdes strakt ud i forbindelse med nogle særlige korsange. AS Roma-trøjen og flaget har ingen konkret brugsfunktion til praksis; trøjen er mere at betragte som et symbol på den trøje, der er i kamp, og flagets bidrag er den visuelle effekt. Særligt synlige er 10 store flag på ca. 2x4 meter, der i den nedre del af det centrale Curva Sud svinges uden stop gennem hele kampen.

Den mest iøjenfaldende og analytisk set mest betydningsbærende del af den romanistiske praksis er korsangene. Hvad der synges i løbet af disse to gange 45 minutter er betinget af mange faktorer. Det kunne være faktorer så som følgende variable størrelser:

- Spillets udvikling på banen.
- Holdet AS Romas aktuelle situation.
- Det historiske forhold til det hold, AS Roma er i kamp mod.
- Turneringen, den aktuelle kamp spilles i; Serie A, Coppa Italia, Champions League.
- Hjemmekamp eller udekamp.
- Forholdet til societetet AS Roma.
- Spillere, der er på banen.
- Spillere, der ikke er på banen,

eller faktorer som de mere invariable størrelser:

- Den generelle kærlighed til og tro på AS Romas trøje.
- Trøjens historie og mytologi.

Det ikke muligt at opstille en fast sangrække, der følges ved hver kamp, da disse faktorer (særligt de invariable) tilfører det romanistiske ritual elementer af spontanitet, improvisation og dynamik. To sange bliver dog sunget fast ved al romanistisk praksis på Olimpico, nemlig sangene 'Roma, Roma' samt 'Quando l'inno si alzerà' ('Når hymnen tager til'). Disse to sange vil grundet deres rituelle placeringer og betydninger blive gennemgået mere nøje på de følgende sider, og derefter vil følge en analyse af sangene fra kampene mod AS Livorno og FC Inter.

'Roma, Roma'

'Roma, Roma' er AS Romas musikalske hovedhymne. Den blev skrevet af den italiensk-romerske folkesanger, Antonello Venditti (f. 1949), i forbindelse med AS Romas andet scudetto (mesterskab) i 1983. Venditti er kendt for sin kærlighed til både holdet AS Roma og især til byen Rom. 'Roma, Roma' bliver spillet på Olimpico ca. 1½ minut før AS Romas trøje skal i kamp. Den varer 2.14 minutter, så de sidste ca. 45 sekunder af sangen bliver sunget i de første 45 sekunder af kampen. Den bliver spillet ud gennem Olimpico's højtaleranlæg med Vendittis stemme hen over musikken. Sangen er skrevet i romersk dialekt og lyder således:

'Roma, Roma'

Roma Roma Roma core de 'sta Città unico grande amore de tanta e tanta gente che fai sospirà. -	Roma Roma Roma denne bys hjerte den eneste store kærlighed for mange, mange mennesker, som du får til at længes -
Roma Roma Roma lassace cantà, da 'sta voce nasce n'coro so' centomila voci ci'hai fatto 'nnamorà. -	Roma Roma Roma lad os synge af disse stemmer fødes et kor hundredetusinde stemmer fik du til at forelske sig -
Roma Roma bella, t'ho dipinta io gialla come er sole rossa come er core mio -	Roma smukke Roma jeg har malet dig gul som solen rød som mit hjerte -
Roma Roma mia nun te fà 'ncantà tu sei nata grande e grande hai da restà -	Roma mit Roma lad dem ikke forhekse dig du blev født til noget stort og stor vil du forblive -
Roma Roma Roma core de 'sta Città unico grande amore de tanta e tanta gente m'hai fatto 'nnamorà	Roma Roma Roma denne bys hjerte den eneste kærlighed for mange, mange mennesker som du har fået til at forelske sig

Når 'Roma, Roma' bliver spillet på Olimpico, rejser alle tifosi sig op og begynder at synge, mens de tager deres halstørklæde af og holder det hævet i strakte arme.¹⁸⁴

Teksten til denne hymne er en kærlighedserklæring til AS Romas hold, der besynges som Roms hjerte og 'den eneste kærlighed for mange, mange mennesker'. Særligt beskrivelsen af at være Roms hjerte har betydning for romanisterne, da denne sætning hylder det Rom/AS Roma-binomium, som romanisterne indtænker sig i.

¹⁸⁴ Hvordan det ser ud, kan ses som videoklip på den medfølgende cd til dette speciale. Klippet er optaget fra den sektor på Olimpico, der hedder Distinti Sud (se s. 63). Denne sektor grænser op til Curva Sud, hvori man på videoen kan se de mange flag. Klippet ligger på cd'en under filnavnet "Hymnen 'Roma Roma'. AS Roma mod Empoli Calcio. Videoptagelse (egen). 1.oktober 2006".

Som nævnt er 'Roma, Roma' AS Romas musikalske hovedhymne. Den er skrevet til holdet, men konsumeret af societetet AS Roma. Når den spilles på Olimpico ud gennem højttalerne, er det derfor ikke et initiativ taget af romanisterne, da disse ikke har adgang til Olimpicos højttalersystem. Det er en beslutning truffet af societetet.

Når jeg alligevel vælger at behandle den i dette speciale, der omhandler romanisterne – og i ingen særlig grad holdet eller societetet bag holdet, skyldes det, at hymnen godtages af romanisterne som værende en del af det liturgiske repertoire. Den er accepteret af langt størstedelen af romanisterne og synges til tider på udebane, dog uden højttalerakkompagnement. Accepten skyldes – udover den tekstuelle kærlighedserklæring – den kontekst, hvori sangen opstod. Den blev som nævnt skabt i forbindelse med 1983-scudetto'et. En begivenhed, som alle romanister havde ventet på i 41 år. Hver gang 'Roma, Roma' spilles, er den et minde, en fortælling om en (mytologisk) ideel fortid, hvis indhold alle romanister ønsker sig som nærværende nutid.

Set fra et religionsvidenskabeligt perspektiv er det ikke uproblematisk at afgøre 'Roma, Roma's rituelle placering;

- Den er ikke – som alle andre tekster, der synges – skabt af romanisterne, men de synger den alligevel.
- Det er societetet AS Romas valg at spille den på Olimpico ca. 1½ minut inden kampstart, men romanisterne synger den alligevel.
- Reelt set starter sangen inden kampen, men den er også det første, der synges *i* kampen, da den fortsætter ind over kampens start.

'Roma, Roma' har betydning for romanisterne, men som jeg fornemmer det, er det mere af symbolsk betydning. For det første refererer den indirekte til en idealtilstand, hvilket nærmest gør den til en allegori over tiden omkring det andet scudetto. For det andet er den det første, der synges, når bolden triller på Olimpico.

Denne symbolske betydning bliver bekræftet af det faktum, *at* romanisterne overhovedet synger med. Havde de været modstander af at få deres eget sangrepertoire overtruffet af sange "udefra", havde romanisterne vist deres magt og overladt 'Roma, Roma' til udelukkende at komme ud over højttaleranlægget, hvilket på kort sigt sandsynligvis ville betyde en afvikling af 'Roma, Roma' som spillet sang på Olimpico.

Jeg vil mene, at man må bestemme 'Roma, Roma' som værende en så vigtig og symbolsk indledning til det romanistiske ritual, at den nærmest bliver en del af ritualet selv.

'Quando l'inno si alzera'

Dårligt har Antonello Vendittis toner i 'Roma, Roma' forstummet sig, førend romanisterne går i gang med den praksis, der historisk og traditionelt set er deres egen; egne sange på selvvalgte tidspunkter. En praksis, der reelt set udgør dét, der set fra et religionsvidenskabeligt perspektiv bør omtales som det romanistiske ritual.

Den sang, der åbner ritualet, er 'Quando l'inno si alzera' ('Når hymnen tager til'). Den synges på tonerne af dele af den franske nationalsang, La Marseillaise. Romanisterne har brugt de første 5 linier af verset samt de sidste 3 linier af omkvædet af Marseillaisen til at skabe melodien til 'Quando l'inno si alzera' – eller som den omtales i folkemunde 'Canteremo' ('Vi vil synge'), da dette ord indgår i teksten. Sangen lyder således:

'Quando l'inno si alzera'

Quando l'inno si alzerà tutto il mondo tremerà. Canteremo fino alla morte innalzando i nostri color che ci vien dal profondo del cuor... (der klappes) Alé, alé, alé Roma alé alé, alé alé	Når hymnen tager til, hele verden vil skælve. Vi synger indtil døden, idet vi hæver i vejret vore farver, som kommer fra hjertets dyb... (der klappes) Alé, alé, alé, Roma alé alé, alé, alé
--	--

Ifølge den pålidelige, meget omfangsrige og mest velbesøgte romanista-hjemmeside, Curva Sud ¹⁸⁵, er 'Quando l'inno si alzera' sunget som første sang til alle kampe siden 1977 – samme år, den blev skabt. ¹⁸⁶

'Quando l'inno si alzera' er på mange måder sigende for den romanistiske tankegang og ritualistik. Jeg vil derfor analysere teksten nærmere, linie for linie ¹⁸⁷:

¹⁸⁵ Curva Sud har webadressen: <http://www.asromaultras.it/> (12/3-2008). Den kalder sig en personlig hjemmeside, dvs. den tilhører hverken en ultragrube eller en tifosigrube. Siden har siden 31/3-1999 haft over 6 millioner hits.

¹⁸⁶ <http://www.asromaultras.it/canti77-89.html>, d. 12/3-2008.

¹⁸⁷ 'Quando l'inno si alzera' kan høres som lydfil på den til specialet medfølgende cd under filnavnet "Hymnen 'Quando l'inno alzera'. Lydoptagelse. Dato ukendt".

- **Når hymnen tager til**, er selvrefentielt. Den hymne, der henvises til, er hymnen selv.
- **hele verden vil skælve** af frygt for styrken i hymnen, styrken hos romanisterne, styrken hos AS Roma. For i og med at hymnen lyder, er AS Roma på banen og romanisterne ved deres side. Denne kombination får verden til at skælve – af frygt og ærefrygt.
- **Vi vil synge indtil døden**. Denne formulering er meget betydningsmættet og besidder betydninger, der peger i flere retninger. Romanisterne vil med denne indledende hymne gøre opmærksom på, hvad det er, de vil, nemlig synge. Dette bliver hermed og herefter gjort uden stop, *indtil døden*, de næste 2 gange 45 minutter. Men *indtil døden* er ikke kun en midlertidig hensigtserklæring om at synge i 2 gange 45 minutter. Det er ligeledes en troserklæring om at synge for altid og for hver gang, AS Romas trøje er i kamp.
- **idet vi hæver i vejret vore farver**, er en beskrivelse af, hvad romanisterne vil ud over at synge, nemlig løfte AS Romas farver, rød og gul, i vejret i form af enten halstørklæde eller flag.
- **som kommer fra hjertets dyb**, er forklaringen på, hvorfor romanisterne vil synge til døden og løfte farverne, nemlig af dybtfølt kærlighed for AS Roma. En kærlighed, der kommer fra det inderste af hjertet.
- **Alé, alé**
Alé, Roma, alé
Alé, alé, alé. Ordet alé er en italiensk transkribering af det franske "allez" (inf. "aller"), der direkte oversat betyder "I går (fremad)" (2. pers. plur), men som også bruges som imperativ, hvilket er aktuelt her. Det giver betydningen "gå fremad!" eller bare "fremad". Dette imperativ er rettet primært mod de spillere på banen, der bærer AS Romas trøje, men er også en selvopfordring til de tifosi på stadion, der støtter spillerne på banen.¹⁸⁸ Når der synges "alé" – hvilket der gøres ofte i mange af romanisternes sange – er det med den hensigt at videregive motivation. "Alé" deler dermed betydning med andre motiverende tifosi-begreber som "dai" (giv dem!), "avanti" (fremad!) og "forza" (forcér!/kom så!).

Det er værd at knytte et par kommentarer til valget af den melodi, Marseillaisen, hvorpå 'Quando l'inno si alzera' synges. Langt størstedelen af romanisternes sange er tekster digtet på i forvejen eksisterende melodier, det være sig melodier fra folke-, pop- og rocksange samt temaer fra klassisk musik. Dette skyldes, at muligheden for at indlære lange, nye melodistykker for en curva på 25.000 mennesker er begrænset. De af romanisternes sange, der ikke benytter i forvejen kendte melodistykker, kompenserer derfor ved derimod at benytte en meget simpelt ordbrug, hvilket jeg vil vise senere.

En anden bemærkning til valget af Marseillaisen er, at netop denne hymne i den originale tekstlighed og funktion fremviser paralleller til en afgørende del af hele det romanistiske projekt, nemlig støtten til de spillere, der på banen forsvarer og kæmper for AS Romas trøje og ære.

¹⁸⁸ <http://www.asrtalenti.altervista.org/?a=cori.htm>, d. 12/3-2008.

Marseillaisen er den franske nationalmelodi, og den kan tekstuelst tolkes som en reaktion på Østrigs krigserklæring i 1792. I både melodi og tekst er den en klassisk marchhymne, der imperativt opfordrer alle patrioter til at gribe våben og marchere ud i landet for at forsvare det.

Lighederne til romanistisk tankegang er mange; 'Quando l'inno si alzera' lyder: Når hymnen tager til/hele verden vil skælte/Vi synger indtil døden/idet vi hæver i vejret vore farver/som kommer fra hjertets dyb.../Alé, alé/Alé, Roma, alé/Alé, alé, alé. Det er ikke vanskeligt at forstå udfordringen fra et andet hold, forsvar af trøjen/byen Rom, sang indtil døden og alé alé som en allegori over den franske situation; krigserklæring, forsvar af flaget og landet Frankrig, kamp til døden og marcher marcher. AS Roma er i kamp, og 'Quando l'inno si alzera' er den indledende opfordring til at kæmpe herfor.

'Roma, Roma' og 'Quando l'inno si alzera' er de faste, indledende punkter ved al romanistisk praksis på Olimpico. Hvad der synges herefter, er, som tidligere beskrevet, afhængigt af mange faktorer. Hvad der synges hvornår og hvorfor, vil jeg i det følgende gøre rede for; først en beskrivelse af sangene sunget under kampen mod AS Livorno og FC Inter.

5.3. AS Roma mod AS Livorno

9. september 2006. AS Roma mod AS Livorno, Stadio Olimpico, til stede ca. 40.000 romanisti. Kampen mod Livorno var den første kamp, der blev spillet på Olimpico i sæsonen 2006-07, hvilket gjorde dette til den første romanistiske praksis i 3 måneder.

Første del af ritualet (45 minutter): De to første sange, der blev sunget, var de netop gennemgæede 'Roma, Roma' og 'Quando l'inno si alzera'. Derefter fulgte¹⁸⁹:

'Questa sera parto subito' ('Denne aften tager jeg straks af sted')
'Forza Roma, Roma Campione' ('Fremad Roma, Roma som mestre')
'Dai rioni, dai quartieri' ('Fra distrikterne, fra kvartererne')
'Po-po-po (biancazzuro bastardo)' ('Po-po-po (hvid-blå bastard)')

Jeg vil gennemgå disse korsange i nævnte rækkefølge herunder og i forlængelse af hver korsang beskrive, hvad den handler om, og give en forklaring på, hvorfor den synges på netop dét tidspunkt i kampen.

¹⁸⁹ Hvilke korsange, der synges til de enkelte kampe, er tilgængeligt på romanistiske internetsider, ligesom avisen "Il Romanista" opremser sangene i rubrikken 'CronoCurva' ('Tiden i curvaen'), der i udgaven dagen efter en kamp gennemgår aktiviteterne i Curva Sud.

- 'Questa sera parto subito' ('Denne aften tager jeg straks af sted'):

'Questa sera parto subito'

Questa sera parto subito, prendo il treno delle 11. Il biglietto non ce l'ho ...caricherò.	Denne aften tager jeg straks af sted, jeg når toget kl. 23.00. Jeg har ingen billet, men jeg kommer ind på min egen måde.
---	--

Denne korsang er en erklæring om, at uanset om man ikke har nogen billet til kampen, eller om AS Roma spiller så langt væk, at man skal tage toget aftenen før klokken 23, så skal man nok komme og støtte holdet. Det er med andre ord en sang om den ubetingede støtte, som AS Roma-holdet kan forvente i den sæson 2006-07, der indledes ved kampen mod AS Livorno.

- 'Forza Roma, Roma Campione' ('Fremad Roma, Roma som mestre'):

'Forza Roma, Roma Campione' er en korsang, hvis dynamik er bygget op omkring et samspil mellem på den ene side en "capotifo" ("hovedtifo"), det vil sige en slags forsanger, der ved hjælp af en megafon midlertidigt dikterer slagets gang i curvaen, og på den anden side hele resten af curven, der gentager capotifo. Sangen er bygget op om følgende 3 linier:

Forza Roma! Roma campione! Forza Roma la Roma alé	Fremad Roma! Roma som mestre! Fremad Roma, Roma alé
---	---

I det dynamiske samspil mellem capotifo og curvaen, giver det følgende opbygning:

Fremad Roma! (sunget/markeret af capotifo)
[Stilhed...ingen synger i ca. 3 sekunder]
Fremad Roma! (capotifo)
Roma som mestre! (curven)
Fremad Roma, Roma! (capotifo)
Fremad Roma, Roma alé (curven)
-
(fortsættes næste side)

Fremad Roma! (capotifo)
Fremad Roma! (curven)
Roma som mestre! (capotifo)
Roma som mestre! (curven)
Fremad Roma, Roma alé! (capotifo)
Fremad Roma, Roma alé! (curven)

'Forza Roma, Roma Campione' er bestemt til at blive udført i perioder, hvor et mesterskab enten lige er opnået eller er inden for realistisk rækkevidde. Udtrykket "Roma Campione" (Roma som mestre) refererer til en idealtilstand, hvis tidsmæssige indtræfning er nær. Når den som i dette tilfælde synges i første runde af den nye turnering, skyldes det, at vurderingen set fra et romanistisk perspektiv er, at et mesterskab i den indeværende sæson er en realistisk mulighed. Håbet lever.

'Forza Roma, Roma Campione' er skabt i perioden 1977-89, sandsynligvis i tiden lige omkring det andet scudetto i 1983.¹⁹⁰

- 'Dai rioni, dai quartieri' ('Fra distrikterne, fra kvartererne')

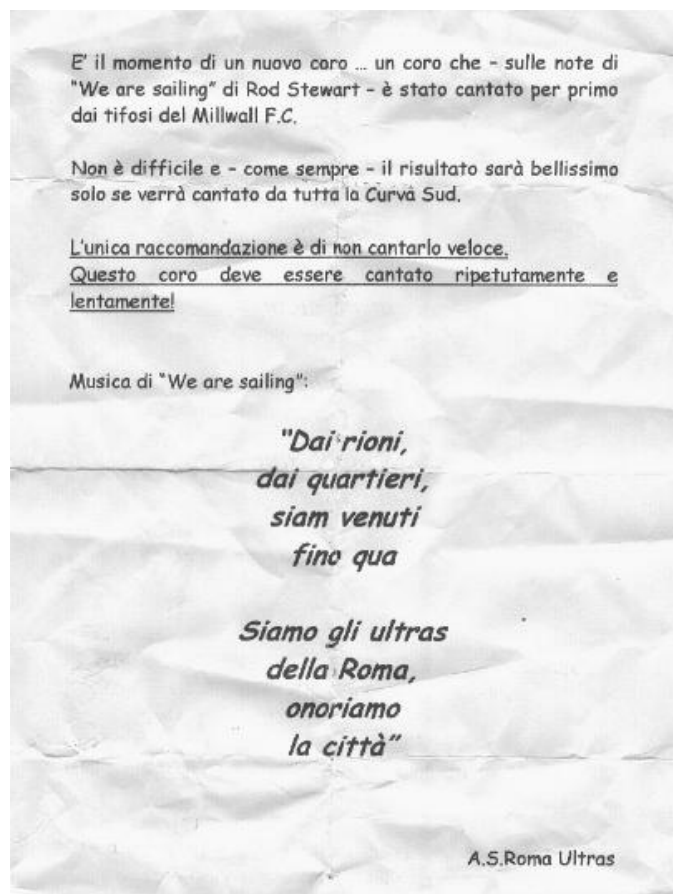
'Dai rioni, dai quartieri' er en korsang, der fortæller, hvorfra romanisterne kommer. Den udtrykker identitet og tilhørsforhold, samt ikke mindst en erklæring til holdet på banen om, at det er hele byen (distrikterne og kvartererne), der bakker op om AS Roma – at AS Roma er byens hold. Den lyder:

'Dai rioni, dai quartieri'

Dai rioni, dai quartieri siamo venuti fino qua, siamo gli ultras della Roma Onoriamo la città	Fra distrikterne, fra kvartererne er vi kommet hertil, vi er Romas ultras, vi ærer denne by
--	--

Den er sunget over melodien i verset af den kendte popsang, 'We are sailing'. Den er skabt i sæsonen 2001-02, det vil sige i året efter det tredje scudetto i 2001. For at give et indtryk af, hvordan sådanne sange opstår, følger her en indscannet løbeseddel, der lå i Curva Sud inden kampen, den første gang 'Dai rioni, dai quartieri' blev sunget:

¹⁹⁰ <http://www.asromaultras.it/canti77-89.html>, 19/3-2008.

Teksten siger:

'Det er tiden til en ny sang ... en sang der – til melodien i "We are sailing" af Rod Stewart – blev sunget første gang af Millwalls tifosi.

Den er ikke vanskelig og – som altid – bliver resultatet kun virkelig smukt, hvis den bliver sunget af hele Curva Sud.

Den eneste anbefaling er, at den ikke synges for hurtigt. Denne sang skal gentages flere gange og synges langsomt.'

Som skrevet står, er den første gang sunget af Millwalls tifosi.¹⁹¹ På Millwalls stadion, The New Den, har de siden starten af 80'erne¹⁹² sunget samme melodi, men med en anden tekst. Her hedder det: No one likes us, no one likes us/No one likes us, we don't care./We are Millwall, Super Millwall/We are Millwall/from The Den!

Sættes Millwalls tekst og den romanistiske tekst op over for hinanden i oversættelse giver det:

¹⁹¹ I Italien bruges begrebet "tifosi" om alle, der støtter et hold. I Danmark ville vi om Millwalls støtter bruge begreber som "fan" og "supportere" – eller i tilfældet Millwall eventuelt begrebet "hooligan".

¹⁹² <http://www.millwall-history.co.uk/Origins-7.htm>, 22/3-2008.

No one likes us	Dai rioni, dai quartieri
Ingen kan lide os, ingen kan lide os, ingen kan lide os, men vi er ligeglade. Vi er Millwall, super Millwall, Vi er Millwall fra The Den! ¹⁹³	Fra distrikterne, fra kvartererne er vi kommet hertil, vi er Romas ultras, vi ærer denne by

Det er ikke nemt at finde paralleller rent tekstligt, udover en referencen til det respektive hold, der æres, nemlig Millwall og AS Roma. Millwalls tekst handler rent tematisk om, at ingen i starten af 80'erne kunne lide Millwalls fans grundet deres hooliganistiske tendenser – og at de faktisk var ligeglade, medens romanisternes tekst som tidligere omtalt er en erklæring til holdet om, at det støttes af alle distrikter og kvarterer i byen Rom.

Når romanisterne vælger at adoptere Millwalls sang, er det ikke, fordi de finder en tekstlighed, der tilsvare det, de selv ønsker at udtrykke. De vælger Millwalls sang, fordi den virker! Det virker, når 25.000 mennesker synger korsang til netop den melodi. Og så længe melodien virker, kan teksten skabes som ønsket.

- 'Po-po-po (Biancazzuro bastardo)' ('Po-po-po (Hvid-blå bastard)'):

Historien om korsangen 'Po-po-po' begyndte den 15. februar 2006 kl. 22.02 (lokaltid, Belgien) og er ganske bemærkelsesværdig. Men først teksten, sunget på det basrif, der indleder den amerikanske rockduo The White Stripes' nummer, 'Seven Nation Army':

'Po-po-po (Biancazzuro bastardo)'

Po po po po po pooo po	Po po po po po pooo po
Po po po po po pooo po	Po po po po po pooo po
Biancazzuro bastardo	Hvid-blå bastard
Biancazzuro bastardo	Hvid-blå bastard
Po po po po po pooo po....	Po po po po po pooo po....

Den 15. februar 2006 var AS Roma på besøg i Brügge i Belgien for at spille den første af to kampe mod Club Brügge i den europæiske UEFA-cups 16-dels finaler. I det 61. minut udlignede Club Brügges Javier Portillo til 1-1 til stor glæde for størsteparten af de 27.138 tilskuere på Stadion Jan Breydel i Brügge. Ud af højtaleranlægget på stadion blev spillet i forbindelse med scoringen det

¹⁹³ Millwalls stadion før The New Den (1993) hed The Den.

indledende basrif til 'Seven Nation Army', og Club Brügges fans sang med i en fonetisk udgave af basriffet. Det lyder mest som et "åhh", der bruges til at lyde som en baslyd.¹⁹⁴

Romanisterne, der var til stede på Stadion Jan Breydel den dag i februar, blev så imponeret over den melodiske mulighed i dette basrif – og ikke mindst i udført version på stadion – at de tog det med tilbage til Rom og introducerede det for resten af Curva Sud 11 dage senere i forbindelse med lokalderbyet mod arvefjenderne fra SS Lazio.¹⁹⁵ En kamp, der ud over at være et højprestigeopgør, ligeledes kunne give AS Roma rekorden som det første hold i den italienske Serie A's historie til at vinde 11 kampe i træk.

Romanisterne nøjedes ikke med at kopiere Club Brügges version. De gjorde det fonetiske "åhh" til et "po" og tilføjede i anledningen af derbyet ordene "biancazzurro bastardo" (hvid-blå bastard), hvilket er et smædeudtryk rettet mod tifosi tilknyttet SS Lazio, der spiller i hvide shorts og himmelblå trøje.

At det kunne lade sig gøre at få hele Curva Sud til at synge med, skyldtes, at man blandede et genkendeligt og gentageligt melodistykke med et genkendeligt (og i romanistiske kredse tilbagevendende) begreb, nemlig "biancazzurro bastardo".

Dette melodistykke blev en så hurtig succes i Curva Sud, at romanisterne valgte at bruge det i kampe mod andre hold end SS Lazio. Her fjernede man så ordlyden "biancazzurro bastardo", da smædesange og smædeudtryk som dette kun bruges mod det hold, der spilles mod. Man sang derfor kun 'Po-po-po'. Romanisterne tog denne korsang med til andre arenaer i Italien, hvor den i løbet af foråret 2006 havde fået så meget fat i tifosi fra hele Italien, at den blev en såkaldt "colonna sonora" i forbindelse med VM i sommeren 2006, der som bekendt blev vundet af det italienske landshold. "Colonna sonora" betyder "lydspor", og i denne sammenhæng skal det forstås således, at 'Po-po-po' blev sunget så meget af alle italienske landsholdstifosi i forbindelse med VM, at den efterhånden er blevet synonym med landsholdets tifosihymne.

I den italienske fodboldbevidsthed bliver 'Po-po-po' med andre ord efter VM i 2006 associeret med det italienske landshold – og ikke længere AS Roma. Af frygt for at fremstå som hyldere af det italienske landshold, som i langt overvejende grad ikke interesserer romanisterne, har de derfor droppet denne korsang i deres repertoire efter bare tre måneder og trods stor såvel intern som ekstern succes.¹⁹⁶ "Deres" sang er blevet kuppet af landsholdet, menes der.

¹⁹⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=8clnJEeKFBg>, 20/3-2008.

¹⁹⁵ <http://www.asrtalenti.altervista.org/?a=cori.htm> d. 20/3-2008.

¹⁹⁶ http://www.asromaultras.it/canti_nuovocorso.html d. 20/3-2008.

Når romanisterne alligevel vælger at synge 'Po-po-po' den 9. september 2006 i den første kamp i Serie A efter Italiens VM-sejr, skyldes det, at netop denne korsang, romanisternes gamle korsang, nu hele Italiens VM-korsang, var den perfekte måde, hvorpå man kunne hylde AS Romas tre verdensmestre, Daniele De Rossi, Simone Perrotta og Francesco Totti. Så da Daniele De Rossi i det 45 minut scorer det første mål i det nye sæson med nye håb, bryder Curva Sud ud i en fælleshyldest, der dermed ikke kun bliver en hyldest til de tre verdensmestre, men ligledes en hyldest til romanisterne selv for deres "italienske opfindelse" af 'Po-po-po'.

Anden del af ritualet (45 minutter): Her blev følgende sange sunget:

'C'e solo un capitano' ('Der er kun én leder')
 'Maciniamo' ('Vi rejser')
 'Correte, scappate' ('Løb, flygt')
 'La societa' dei magnaccioni' ('Samfundet af alfonser')
 'Grazie Roma' ('Tak, Roma')

- 'C'e solo un capitano' ('Der er kun én leder'):

2 minutter inde i anden del nedlægges AS Romas Alessandro Mancini i straffesparksfeltet. Straffespark til AS Roma. AS Romas måske største ikon gennem tiden, Francesco Totti, skal sparke, som han har gjort det adskillige gange før. Når AS Roma spiller, diskuterer man ikke, hvem der sparker straffe. Det gør Totti – også selvom han brænder mange gange i træk. Totti løber til bolden og sparker. Forbi, til højre for målet. Alligevel runger det ned mod selve arenaen fra Curva Sud:

'C'e solo un capitano'

Un capitano, c'è solo un capitano, un capitaaaaano, c'e solo un capitano	Èn leder, der er kun én leder, én leder, der er kun én leder
---	---

Francesco Totti er AS Romas nuværende *capitano*, det vil sige anfører og leder på banen. Det har han været i mange år, og han nyder ubetinget støtte fra samtlige romanister. Ubetinget. I AS Roma er der kun én leder, Francesco Totti. I en biografi om Totti skrevet af journalisterne Franco Bovaio og Cristiano Ditta citeres en unavngiven romanista for denne forklaring på den ubetingede støtte fra Curva Sud:

'Totti er den, vi altid har drømt om. Han er håbet, der kommer os til undsætning i de dårlige øjeblikke på en dag. Han er med til at skabe os. Han er romer som os. Han taler som os. Han lider som os, når holdet ikke vinder. Han er vores bannerfører, fordi han er en tifoso, der kæmper for de farver, han elsker. Det er derfor, vi ikke kun tifoserer ham, men spiller med ham.'¹⁹⁷

Francesco Totti er født i 1976 i Porta Metronia-kvarteret i den sydlige del af det centrale Rom. Som dreng var han romanist og han spillede kun én ungdomssæson som 12-årig i klubben AS Lodigiani, før han som 13-årig i 1989 skiftede til AS Romas ungdomsafdeling. Totti debuterede som 16-årig på AS Romas Serie A-mandskab i en kamp mod Brescia Calcio den 28. marts 1993.¹⁹⁸

Francesco Totti i scudetto-året 2001

Totti har 1993 til skrivende stund (august 2008) spillet over 500 kampe for AS Romas Serie A-mandskab (klubrekord), scoret over 200 mål (klubrekord), og er anfører på 10. år (klubrekord). Han har med AS Roma vundet mesterskabet i 2001, Coppa Italia i 2007 og 2008 og Supercoppa Italia i 2001 og 2007. Med det italienske landshold er han verdensmester fra 2006 og ungdomseuropamester fra 1996. På det personligt-sportslige plan er han blevet udnævnt til bedste ungdomsspiller (migliore giovane) i Italien i 1999, til bedste italienske spiller (migliore italiano) i Serie A i 2000, 2001, 2003, 2004 og 2007, til bedste spiller blandt alle (migliore calciatore assoluto) i Serie A i 2000 og 2003, samt til topscorer (miglior cannoniere) i Serie A i 2007.

Der er flere faktorer, der bestemmer Tottis ikoniske status blandt romanister. De tre mest afgørende er:

- At han er romer og altid har boet i Rom.
- At han var *capitano* på det AS Roma-mandskab, der vandt mesterskabet i 2001.
- At han aldrig har forladt Rom og AS Roma.

¹⁹⁷ Bovaio & Ditta 2006:5. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 158.

¹⁹⁸ Ibid., s. 10.

Principielt set er én af ovenstående faktorer tilstrækkeligt til at blive erklæret ”mitico” (legendarisk) af romanisterne. At være ”mitico” er som tidligere beskrevet en subjektiv æresbetegnelse, som de enkelte romanister eller tifosifraktioner selv udvælger. Men at Totti hos alle kommer til at høre til blandt de ”legendariske”, når han stopper, virker der til ikke at være megen tvivl om.

Så udover at være romer og *capitano* på det hold, der indfrie alle romanisters håb i 2001 med et mesterskab, har han altid spillet i AS Roma, og har tilmed rekorden for flest kampe og flest mål. Dertil kommer, at han selv er erklæret romanista, hvilket giver ham en særlig evne til at mediere mellem klubben, spillere og romanister – instanser, der ikke altid er enige om, hvordan man forvalter AS Romas trøje bedst. En romanista, Francesco Sannicandro, skriver følgende om Tottis rolle som forener af by, hold og romanistisme:

’Det er smukt at være romanisti, fordi vores farver er blodets rød og guldets gul: blodet, der giver næring til vores passion, guldet, som farvelægger den sol, der skinner på Rom, ligesom den skinner på Roma og hendes tifosi. Man fyldes med stolthed over at tifosere Roma, fordi dette holds sjæl er inkarneret i en gladiator med en optræden og udtryk som en kejser. Han hedder Francesco til fornavn og Totti til efternavn; fordi det er holdet fra landets hovedstad, og ikke mindst den smukkeste by i verden, den eneste i stand til at samle 1 million mennesker på byens pladser for at fejre et mesterskab. Jeg er lykkelig for at være født romanista, fordi jeg tilhører et folk, der har sværget troskab til denne trøje, altid til rådighed for Hende¹⁹⁹, ligegyldigt hvad der sker. For dette, som en af mine berømte ”brødre”²⁰⁰ sagde: ”Tak Gud, fordi du har gjort mig til en romanista”.²⁰¹

Francesco Sannicandro beskriver, at Totti inkarnerer ”dette holds sjæl”. Jeg forstår denne formulering som værende en tilkendegivelse af, at romanisterne i Totti har fået den optimale mediator mellem dem selv, byen Rom, holdet AS Roma og ikke mindst trøjen, der her betegnes med både stort bogstav og som værende af hunkøn.

I sin selvbiografi fra 2006 ”Mo je faccio er cucchiaio” (’Jeg laver ”skeen” på ham’²⁰²) skriver Totti om sin rolle som både spiller og romanista:

¹⁹⁹ I dette sammenhæng kan ’Hende’ referere til både AS Roma og til AS Romas trøje.

²⁰⁰ Ved ’brødre’ menes en romanista.

²⁰¹ Af Francesco Sannicandro, ”Il Romanista”, d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 153.

²⁰² ”Skeen” er et kælenavn for et særligt teknisk vanskeligt straffespark, som Totti er berømt for at udføre. ”Mo je faccio er cucchiaio” er romersk dialekt.

'Jeg har et fantastisk forhold til romanisterne, et utroligt forhold faktisk. Når jeg tager rundt i min by og mærker den varme og glæde, som jeg gør, fra folk, der vil dig det godt, så er det en følelse, der får dig til at leve. Jeg forestiller mig, at den følelse har alle spillere på et vist niveau og med en vis berømmelse, men jeg er overbevist om, at det at være Romas romerske *capitano* og romanista giver mig mulighed for at nyde visse privilegier, som andre ikke har. Jeg er klar over, at jeg er en dygtig spiller, og jeg er klar over, at jeg har bidraget til at vinde et historisk mesterskab. Men jeg har på fornemmelsen, at folk – især inden for den seneste tid – har forstået, at når jeg siger, at jeg er mindst lige så heldig som dygtig, ja, så er jeg oprigtig.'²⁰³

Der er ingen tvivl om, at Totti, som denne udtalelse også viser, er bevidst om det ansvar, der hviler på hans skuldre, når han ifører sig AS Romas trøje og leder holdet på banen. Som romanista er han klar over, hvad der forventes. Romanister vil jo ikke have holdet til at vinde, fordi de elsker Totti, men vil have Totti til at vinde for holdet, fordi de elsker AS Roma.

Set fra et videnskabeligt perspektiv er Totti at betragte som den perfekte formidler og katalysator for romanismen. Han er med til at opfylde romanisternes håb og drømme; han er deres udsendte på banen. Han er i kraft af sin geografiske oprindelse og sine evner det tætteste romanisterne kommer på selv at være på banen. Men han er kun et menneske, der bærer AS Romas trøje – i nuværende romanisters øjne dog uden tvivl den, der mest ærværdigt, oprigtigt og opsigtsvækkende har båret AS Romas trøje gennem 80 års historie.

Når Totti derfor brænder et straffe, og 40.000 romanister den 9. september 2006 i kampen mod Livorno ærer ham med sangen "C'è solo un capitano", er det for at fortælle ham, at der kun er én leder, og det er ham. At han brænder et straffe er ikke rart for romanisterne – men et enkelt straffe er set fra et romansitisk synspunkt intet i forhold til, hvad han gennem de sidste 13 år har bidraget med i AS Roma-trøjen. For romanister er nutiden, fortiden og fremtiden nemlig forbundne. Men mere om det senere.

- 'Maciniamo' ('Vi rejser')

Sangen 'Maciniamo' er normalt en korsang, der synges på udebane. Den lyder:

'Maciniamo'

Maciniamo chilometri, superiamo gli ostacoli con la Roma In fondo al cuor	Vi rejser langt, og vi overvinder forhindringerne med Roma dybt i vores hjerte
--	---

²⁰³ Totti 2006:69. Originaltekst: Appendix 2. Andre tekster, s. 159.

Den er skabt efter '99 på melodien til Boney M's 'River of Babylon'. Teksten fortæller to ting; at hvad end modstand der er på vejen til en AS Roma-kamp, bliver den overvundet, og at dette bliver gjort med AS Roma i hjertet. At AS Roma er i hjertet giver både en *grund* til at overvinde forhindringerne (AS Roma skal i kamp) og en *vilje* til at overvinde dem (af kærlighed til AS Roma).

Når den synges på hjemmebane, skyldes det, at det er den første kamp i sæsonen. En ny æra er begyndt, og spillerne på banen kan med denne sang i ryggen vide sig sikre på støtte i resten af sæsonen, hvor end de spiller. Romanister rejser gerne langt.

- 'Correte, scappate' ('Løb, flygt')

'Correte, scappate' er én af de ældste sange, der stadig synges af romanisterne, og er fra 1977 eller før.²⁰⁴ Hvornår den præcist opstod, er usikkert, ligesom melodiens ophav er det. Den lyder:

'Correte, scappate'

Correte, scappate, arriva lo squadrone giallorosso, giallorosso	Løb, flygt, her (an)kommer det store hold Det gulrøde, det gulrøde
---	--

'Correte, scappate' er en lidt særlig korsang på den måde, at den bruges i to forskellige tilfælde. For det første synges den altid på udebane som en korsang, der gør opmærksom på, at nu er AS Roma og romanisterne i byen. Så når der i sangen henvises til 'det store hold, det gulrøde, det gulrøde', er det derfor en henvisning til både AS Roma som stort hold (kraftfuldt hold) og romanisterne som stort hold (i antal).

Derudover benyttes den i perioder, hvor AS Roma netop viser sig som værende et stort og magtfuldt hold. Den blev derfor benyttet meget i de to scudetto-år, 1983 og 2001²⁰⁵, og at den synges her ved sæsonstart skyldes, at romanisterne igen håber på en stor tid med et AS Roma-hold, der blev nummer 2 året før.

De sidste to korsange, der blev sunget til denne første kamp i 2006-07 sæsonen mod AS Livorno, som AS Roma-holdet vandt 2-0, var sejrssangene 'La societa' dei magnaccioni'' og 'Grazie Roma'.

²⁰⁴ http://www.asromaultras.it/canti_pre77.html, d. 28/3-2008.

²⁰⁵ <http://www.asrtalenti.altervista.org/?a=cori.htm>, d. 28/3-2008.

- 'La societa' dei magnaccioni' ('Samfundet af alfonser')

'La societa' dei magnaccioni' er i Italien en meget kendt folkesang fra det første årti af 1900-tallet²⁰⁶, der handler om en gruppe dovne, unge drenge fra Rom, der tilbringer aftener og nætter med at drikke, spise, lave ingenting og bare nyde livet uden at skulle bekymre sig om livets genvordigheder. Den blev genopdaget i 1960'erne af popsangerne Gabriella Ferri og Luisa De Santis, gennem hvilke sangen fik sit omninationale gennembrud.²⁰⁷

Jeg vil ikke præsentere teksten til 'La societa' dei magnaccioni' her, da den – ud over at være temmelig lang – rent tekstmæssigt ikke omhandler hverken AS Roma eller romanisterne – og dermed ikke bidrager til dette speciales ønskede indkredsning af romanistismen.

Når jeg alligevel vælger at omtale den her skyldes det, at romanisterne synger den. Og hvorfor gør de det? Det gør de, fordi den handler om nogle drenge fra Rom, der hygger sig gevaldigt. Det er med andre ord en sejrssang, der synges, når det til slut i en kamp går rigtig godt, og romanisterne (drene fra Rom) har hygget sig. Den synges både på hjemme- og udebane og har den største effekt til kampe mod italienske hold, da tifosi fra det slagne hold (gen)kender sangen og ved, hvad den handler om.

- 'Grazie Roma' (Tak, Roma)

'Grazie Roma' er som 'La societa' dei magnaccioni' en korsang, der synges ved sejr. Den er ligesom AS Romas musikalske hovedhymne, 'Roma, Roma', skrevet af den italiensk-romerske folkesanger, Antonello Venditti i forbindelse med AS Romas andet scudetto i 1983.

Der gælder det samme med 'Grazie Roma' som med 'Roma, Roma'; at den er valgt af societetet og spilles gennem højttalersystemet på Olimpico. Men hvor 'Roma, Roma' bliver spillet *før* hver kamp på Olimpico, spilles "Grazie Roma" *efter* kampen – men kun i kampe, hvor AS Roma har vundet. Teksten lyder:

²⁰⁶ <http://www.laboratorioroma.it/canzone%20romana/societ%C3%A0magnaccioni.htm>, d. 1/4-2008.

²⁰⁷ Ibid., d. 1/4-2008.

'Grazie Roma'²⁰⁸

<p>Dimmi cos', che ci fa sentire amici Anche se non ci conosciamo. Dimmi cos', che ci fa sentire uniti anche se siamo lontani. Dimmi cos' cos' che batte forte forte forte in fondo al cuore che ci toglie il respire e ci parla d'amore. Grazie Roma che ci fai piangere abbracciati ancora Grazie Roma, grazie Roma che ci fai vivere e sentire ancora una persona nuova. Dimmi cos' cos' quella stella grande grande in fondo al cielo che brilla dentro di te e grida forte forte dal tuo cuore. Grazie Roma che ci fai piangere abbracciati ancora Grazie Roma, grazie Roma che ci fai vivere e sentire ancora una persona nuova. Dimmi chi che me fa sent 'mportante anche se nun conto niente, che me fa Re quando sento le campane la domenica mattina Dimmi che chi che me fa camp' sta vita cos piena de problemi e che me da coraggio se tu non me voi bene. Grazie Roma che ci fai piangere abbracciati ancora Grazie Roma, grazie Roma che ci fai vivere e sentire ancora una persona nuova</p>	<p>Sig mig, hvad er det, der får os til at føle os som venner, selvom vi ikke kender hinanden. Sig mig, hvad er det, der får os til at føle os forenede, selvom vi er langt fra hinanden. Sig mig, hvad er det, hvad er det, der banker voldsomt, voldsomt, voldsomt i hjertets inderste, og som tager vejret fra dig og taler til os om kærligheden. Tak Roma, du får os igen til at omfavne hinanden grædende Tak Roma, tak Roma du får os til at leve igen og til at føle os som et nyt menneske. Sig mig, hvad er det, hvad er det denne store, store stjerne på himlens tæppe der stråler inden i dig og som skrider kraftigt, kraftigt fra dit hjerte. Tak Roma, du får os igen til at omfavne hinanden grædende Tak Roma, tak Roma du får os til at leve igen og til at føle os som et nyt menneske. Sig mig, hvem det er, der får mig til at føle mig vigtig, selvom jeg ikke er nogen særlig, og som gør mig til konge, når jeg hører klokkerne ringe søndag morgen. Sig mig, hvad er det, hvem er det, der får mig til at leve et liv fuld af problemer men som giver mig mod, hvis ikke du elsker mig Tak Roma, du får os igen til at omfavne hinanden grædende Tak Roma, tak Roma du får os til at leve igen og føle os som et nyt menneske.</p>
--	--

²⁰⁸ Man vil se, at flere ord i den italienske tekst er forkortet eller sammentrukket på en måde, der ikke tilsvarende korrekt grammatisk italiensk. Dette skyldes, at den er en sangtekst, der følger en given melodi. Eksempelvis i linie 1: 'Cos' ville i korrekt italiensk aldrig stå alene, men altid blive efterfulgt af 'è', da 'cos'è?' betyder 'hvad er det?'.

Man må, for at kunne forstå 'Grazie Roma', sætte sig ind i den tilstand af tomhed, der i 1983 havde domineret den romanistiske sejrsløse i mange, mange år; fra seneste mesterskab tilbage i 1942 og frem til maj 1983. Endelig at vinde mesterskabet på ny var en forløsning. 'Grazie Roma' er et udtryk for netop dette.

Jeg har i dette afsnit gennemgået 11 af de mest betydningsfulde korsange, der blev sunget i kampen mod Livorno den 9. september 2006 på Stadio Olimpico i Rom. Jeg vil for god ordens skyld nævne, at der blev sunget andre og flere sange end ovenstående, men disse vil af prioriteringshensyn ikke blive gennemgået. Dog vil jeg gerne nævne dem kort:

- Diverse slagsange rettet mod dagens modstander, Livorno, og deres tifosi.
- Diverse slagsange rettet mod Juventus FC, der grundet den store Calciopoliskandale i Italien i sommeren 2006 var blevet tvangsnedrykket til serie B som straf. Juventus FC havde samme dag et kvarter inden AS Romas kamp mod AS Livorno færdiggjort deres første kamp i serie B nogensinde og spillet uafgjort mod upåagtede Rimini. Dette morede tydeligvis romanisterne. Det må i denne forbindelse også nævnes, at Juventus FC betegnes som AS Romas største fjende næst efter SS Lazio.
- En hyldestsang til AS Romas Vincenzo Montella, der blev skiftet ind i det 82. minut. Montella var en afgørende faktor på det AS Roma-hold, der vandt scudettoen i 2001. Montella hyldes derfor, når han er i aktion.

Efter denne gennemgang af korsangene sunget i kampen mod AS Livorno følger nu analysen af korsangene fra kampen mod FC Inter – en kamp, der tidligere i dette speciale er blevet refereret fra.

5.4. AS Roma mod FC Inter

AS Roma mod FC Inter, 20. september 2006, Stadio Olimpico, tilstede var 60.000 romanisti. Som nævnt blev Juventus FC tvangsnedrykket til serie B som en konsekvens af Calciopoli-scandalen. Juventus FC var ikke det eneste hold, der blev straffet. Også SS Lazio, AC Milan, ACF Fiorentina og Reggina Calcio blev straffet i forskelligt omfang.²⁰⁹

AS Roma hører som allerede nævnt til den kategori af klubber i Italien, der hverken er sikre eller umulige bud på et mesterskab forud for en sæson, og for hvem, det faktisk kan lade sig gøre at

²⁰⁹ De forblev alle i serie A, men blev fratrukket et individuelt afstemt pointantal i både den forudgående sæson, 2005-06, samt i den efterfølgende, 2006-07.

vinde et af de så forjættede mesterskaber.²¹⁰ Og med Juventus FC degraderet og AC Milan, SS Lazio og ACF Fiorentina deklasseret, lod mesterskabskampen i Italien i denne sæson, 2006-07, til at blive et opgør mellem FC Inter og AS Roma.

Denne kamp mod FC Inter var derfor af særlig betydning for romanisterne. Udfaldet af kampen havde indflydelse på graden af de forhåbninger, som romanisterne nærrede for sæsonen. En bruger af avisen ”Il Romanista”, der dagligt videreformidler omkring 30 aktuelle læserkommentarer på deres bagside, skriver på selve dagen: ’En tilskyndelse til ekstrem støtte og opbakning. Mod FC Inter gælder blot ét (op)råb: SEJR! Og at spille godt, som altid. Fremad drenge.’²¹¹

Kampens betydning blev behørigt fastslået af pressen. Sværvægteren i den objektive italienske sportspresse, La Gazzetta dello Sport, kaldte i en stor opsætning på forsiden kampen for ”La prima sfida scudetto” (den første udfordring om mesterskabet)²¹² til trods for, at det kun var den tredje af i alt 38 kampe om det italienske fodboldmesterskab.

Jeg registrerede følgende korsange i nævnte rækkefølge (de kursiverede sange blev også sunget mod Livorno den 9. september og vil ikke blive gennemgået):

’Roma, Roma’ (’Roma, Roma’)

’Quando l’inno alzera’ (’Når hymnen rejser sig’)

’Corrette, Scappate’ (’Løb, flygt’)

’Questa sera parto subito’ (’Denne aften tager jeg straks afsted’)

’Forza Ro, forza Ro, facci un gol’ (’Fremad Ro(ma), fremad Ro(ma), giv os et mål’)

’Alé, alé, alé Roma alé’ (’Kom nu, kom nu, kom nu Roma, kom nu’)

’Dai rioni, dai quartieri’ (’Fra distrikterne, fra kvarterene’)

’AS Roma AS Roma alé’ (’AS Roma AS Roma kom så’)

’Forza Roma, Roma campione’ (’Fremad Roma, Roma som mestre’)

’Forza la Roma alé’ (’Fremad Roma, kom så’)

’Dai ragazzi diamo la scossa’ (’Kom så drenge, lad os give dem det afgørende slag’)

’Tutti insieme’ (’Allesammen sammen’)

’Forza Grande Roma, forza Roma alé’ (’Fremad Store Roma, fremad Roma, kom så’)

’Noi non ti lasceremo mai’ (’Vi forlader dig aldrig’)

’Ovunque tu sarai’ (’Hvorend du er’)

’Come la Juve’ (’Som Juventus’)

’Forza Roma alé, Roma alé, Roma alé’ (’Fremad Roma kom så, Roma kom så, Roma kom så’)

’Nel cervello soltanto la Roma’ (’Jeg tænker kun på Roma’)

’Seguo l’AS Roma’ (’Jeg følger AS Roma’)

’Forza Ro, forza Ro, facci un gol’ (’Fremad Ro(ma), fremad Ro(ma), giv os et mål’)

’Sarà capitato anche a voi’ (’Det vil også hænde for jer’)

²¹⁰ Biasi & Lanfranchi 1997:90.

²¹¹ ”Il Romanista”, d. 20. september 2006 (skrevet af en bruger, der refererer til sig selv med følgende:

”www.forzaeonore.redir.it”).

²¹² ”La Gazzetta dello Sport”, d. 20. september 2006 (papirudgaven).

Det ses, at der i denne kamp mod FC Inter synges et større antal korsange, som ikke blev sunget ved den foregående hjemmekamp 11 dage tidligere mod Livorno. Valget af sange på dagen er, som nævnt, afhængigt af mange faktorer, eksempelvis holdet AS Romas aktuelle situation, spillets udvikling på banen, turneringen i hvilken kampen spilles etc. Den sangmæssige forskellighed og betingethed er ganske tydelig i de to kampe, hvilket vil blive behandlet efter dette afsnit om kampen mod FC Inter.

Syv af ovenstående sange besidder en formålsrelateret lighed, nemlig det at kalde AS Roma-holdet frem ad banen. Jeg vil ikke gennemgå dem enkeltvis her, men skematisere dem sammen for at overskueliggøre ligheder. Det skal siges, at de synges på forskellige melodier. De er herunder gengivet i deres naturlige længde. Flere af dem gentages ofte mange gange i træk, men også dette er afhængigt af faktorer såsom udviklingen på banen:

Forza Ro... forza Ro... facci un gol, facci un gol	Fremad Ro(ma), fremad Ro(ma), giv os et mål, giv os et mål
Alé alé alé Roma alé Alé alé alé Roma alé Alé Roma alé Alé	Kom nu, kom nu, kom nu Roma, kom nu Kom nu, kom nu, kom nu Roma, kom nu kom nu Roma, kom nu Kom nu
AS Roma, AS Roma, AS Roma AS Roma alé AS Roma, AS Roma, AS Roma alèèè	AS Roma, AS Roma, AS Roma AS Roma kom så AS Roma, AS Roma, AS Roma kom nu!
Forza la Roma alé forza la Roma alè Forza la Roma Roma Roma alé	Fremad Roma, kom nu Fremad Roma, kom nu Fremad Roma Roma Roma, kom nu
Alèèè Forza Roma alèè Alèèè Forza Roma alèè Alèèè Forza Roma alé Tutti insieme forza Roma alé	Kom så, fremad Roma, kom så Kom så, fremad Roma, kom så Kom så, fremad Roma, kom så Allesammen sammen, fremad Roma, kom så
Roma alé, forza Roma alé Roma alé, forza Roma alé Forza Grande Roma, forza Roma alé	Roma kom så, fremad Roma, kom så Roma kom så, fremad Roma, kom så Fremad Store Roma, fremad Roma, kom så
Alé Forza Roma alé, forza Roma alé Forza Roma alé, Roma alé, Roma alé	Kom så Fremad Roma, kom så, fremad Roma, kom så Fremad Roma, kom så, Roma kom så, Roma kom så

At romanisterne i kampøjeblikket valgte at synge AS Roma frem ad banen skyldtes kampens udvikling. I denne kamp mod FC Inter var AS Roma presset langt tilbage i starten af kampen og kom bagud i slutningen af 1. halvleg på et mål af Hernan Crespo.

Romanisterne forsøgte altså med korsange som ovenstående at få drevet AS Roma-holdet frem ad banen. Sange som disse har til hensigt at motivere holdet til at præstere. Man så derfor ikke i særlig grad tilsvarende i den forudgående hjemmekamp mod AS Livorno – af den simple grund, mener jeg, at der ikke var behov herfor. AS Roma-holdet dominerede kampen mod AS Livorno og scorede forholdsvis tidligt. Der var dermed ingen grund til at tilskynde holdet yderligere.

Som jeg forstår romanistismen, er valget af korsange som netop disse i givne kampsituationer af temmelig stor betydning rent analytisk. Man kan nemlig vurdere disse motiverende korsange fra et både praktisk og teoretisk perspektiv.

Det praktiske perspektiv er det netop gennemgåede; at disse korsange i og med deres udførsel på givne tidpunkter i en kampsituation besidder en reel funktion, nemlig at motivere holdet på banen.

Det teoretiske perspektiv stikker noget dybere og udgør ét af dette speciales analytiske fikspunkter. Romanisternes støtte og opbakning til spillerne er ikke et mål i sig selv, men derimod et middel i bestræbelserne på at ære AS Roma-trøjen. At være på stadion har til formål at bidrage til en styrkelse af AS Roma-trøjens eksistens. Spillerne på banen er udelukkende bærere af trøjen, og deres opgave er, set fra et romanistisk perspektiv, nøjagtig den samme som romanisternes; at bidrage til at ære AS Roma-trøjens eksistens og styrke dens status. Spillere og romanister er, hvad angår muligheden for at bidrage, ligeværdige, men indehaver i kraft af deres i kampøjeblikket forskellige muligheder naturligt forskellige roller. Spillernes rolle er at kæmpe på banen for at vinde, og romanisternes er at kæmpe i curvaen ved at støtte og dermed hjælpe spillerne til at vinde.

Hvorfor er det smukt at være romanista?

’Fordi vi er et hold, et stort hold! Hvor man kæmper sammen, og hvor de enkeltes egoisme ikke eksisterer! Hvor du virkelig ser ”11 atleter, som jeg vil kalde Roma”, hvis du ser i øjnene på disse drenge; de har beslutsomheden og lysten til gøre det så godt som muligt, og de giver aldrig op! Det er smukt, fordi vi spiller med hjertet, med stoltheden og værdigheden, som ingen nogensinde vil kunne tage fra os. Fordi vi har en ekstra værdi, og det er Luciano Spalletti²¹³. Fordi vi har en ungdomsafdeling fuld af ægte, unge talenter; fordi vi lykkedes med at skabe sunde drenge som Okaka og Rosi²¹⁴, som til trods for at de stadig er ungdomsspillere i et års tid endnu, allerede har fået deres debut med ”de store”, fordi vi er modige og satser på dem, som til trods for deres unge alder betaler tilbage uden frygt og med lysten til at spille, denne sunde lyst,

²¹³ AS Romas chefræner siden 2005.

²¹⁴ Ungdomsspillere i AS Roma.

som ikke engang calciopoli kan fjerne fra dem, og de vil komme til at forstå, at vores satsning bærer frugt. Fordi hver søndag er lidt af en lidelse, men hvor er det smukt, når Roma spiller, når hun løber og styrer tempoet, når Il Capitano lyser op med hæl- og andre geniafleveringer. Fordi det er smukt at se De Rossi²¹⁵ kæmpe om hver en bold, men især at se ham løbe hen og omfavne en medspiller, der kun lige er fyldt 17 år og vokset i den gulrøde ungdomsafdeling som ham selv, omfavne ham for at fejre hans første mål i serie A – dette er en af de ting, jeg aldrig nogensinde vil glemme. Fordi hvis vi fejler, så betaler vi herfor. Hvis vi erkender en fejl, gemmer vi os ikke bag et alibi. Fordi du kun på Olimpico bemærker, at der virkelig kan være magi i luften, og når du går ind, behøver du ikke engang at trække vejret, for dine øjne er fastlåst til dette Vidunder²¹⁶, og for et øjeblik mister du tidsfølelsen, og du risikerer at miste den for hele kampen i beundring over en *curva*, der ikke findes nogen steder. Det er smukt, fordi det er et syn at se mere end 5000 tifosi, der rejser fra Roma til Milano for at se pokalfinalen i Milano, og fordi vores tifosi om søndagen ikke tåler sammenligning; de synger og støtter 11 atleter, 1 trøje, 2 farver og en fantastisk by, Roma, i 90 minutter uden stop, også når det ikke går så godt, og endelig vil jeg aldrig glemme bannerne i Sud²¹⁷, især dette: ”Der findes ikke mennesker, der vinder eller taber. Der findes mennesker, der kæmper eller ikke kæmper. Vi kæmper for jer, I kæmper for os”. Jeg er forelsket i Roma, fordi jeg var og er forelsket i Rom, og dette hold bærer og ærer farverne på den by, der altid har været stor i verden og altid vil være det. Derfor er det for mig smukt at være Romanista.²¹⁸

”Vi kæmper for jer, I kæmper for os” er netop udtrykket for, at kampen set fra romanistisk perspektiv er en fælles begivenhed. Man er i den romanistiske bevidsthed udmærket klar over, at spillerne trods alt ”kun” er fodboldspillere, hvis job det er at spille fodbold, og som dermed ofte kommer og går, hvor der nu end måtte være brug for deres kvaliteter. Det bedste, man kan gøre, er derfor netop at appellere til deres lyst til at kæmpe for den fælles sag ved at bakke dem op. Naturligvis besidder spillerne ligeledes et ønske om at vinde, men sandsynligvis er motivet til at vinde ikke det samme som romanisternes – hvilket for så vidt er underordnet. Så længe de vinder.

Støtten på stadion er derfor ubetinget. Enkelte spillere eller holdet som helhed kan have mindre heldige dage i deres bestræbelser på at vinde. Dette ændrer aldrig støtten fra *curvaen*, da den fælles kamp ikke kan vindes, hvis begge parter opgiver. Støtten fra *curvaen* er derfor total, uophørlig, ubetinget. Hvad, der menes om spillernes bidrag på selve dagen, er aldrig til diskussion undervejs i et kampforløb. Denne ”snak” må føres andetsteds på et andet tidspunkt. Der er fremdeles vægt bag ét af de romanistiske ordsprog, når AS Roma er i kamp: ’Roma non si discute, si ama’ (’Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man’).

²¹⁵ Daniele De Rossi. Nuværende AS Roma-spiller. Er som Totti romer og har spillet i AS Roma siden de unge teenage-år. Går under tilnavnet ’Capitano futuro’, det vil sige ’fremtidens leder’.

²¹⁶ Jeg forstår ’Vidunder’ som en samlet betegnelse for både det at træde ind på Olimpico, synet af romanisterne på Olimpico samt holdet AS Roma på Olimpico.

²¹⁷ Curva Sud.

²¹⁸ Af Fiorenza di Battista, ”Il Romanista”, d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 153.

Den ubetingede støtte må siges at kunne registreres under den pågældende kamp mod FC Inter. AS Roma-holdet leverer en meget lidt opmuntrende indsats i første halvleg, og da Crespo som nævnt scorer for FC Inter i minuttet inden pausen, ser romanisternes nødsaget til at lede AS Roma-spillere ned til pause med sangen 'Noi non ti lasceremo mai' ('Vi efterlader dig aldrig'). Den lyder:

'Noi non ti lasceremo mai'

Noi non ti lasceremo mai Noi non ti lasceremo mai al tuo fianco sempre noi saremo AS Roma alè	Vi vil aldrig forlade dig Vi vil aldrig forlade dig, vi vil altid være ved din side AS Roma, kom så
--	--

Denne korsang har en dobbeltfunktion. Nemlig både den at fungere som kærlighedserklæring til AS Roma og som i dette tilfælde at fortælle spillerne, at de, trods måden hvorpå de har forvaltet AS Romas trøje i de 45 minutter, stadig kan forvente den ubetingede opbakning fra curvaen efter pausen.

Ti minutter efter pausen får FC Inter straffe, hvilket resulterer i, at Olimpico bryder ud i sangen 'Come la Juve'²¹⁹:

'Come la Juve'

Come la Juve voi siete come la Juve come la Juve voi siete come la Juve	Som Juventus, I er som Juventus, som Juventus, I er som Juventus
--	---

Juventus FC er en institution i italiensk fodbold. Klubben har vundet scudettoet 27 gange (senest 2002-03) og blevet nummer to 19 gange. Der er med andre ord tale om det mest succesrige hold i den italienske fodboldhistorie. *For* succesrige, mener alle andre end tifosi fra Juventus FC. Der er i Italien en generel fornemmelse af, at Juventus FC er og bliver favoriseret af alle; dommere, fodboldforbund, presse etc. Og den fornemmelse blev delvist bekræftet, da Juventus FC grundet bestikkelse (Calciopoli-skandalen) blev tvangsnedrykket til Serie B efter sæsonen 2006, hvor de ellers havde vundet Serie A og dermed mesterskabet.

²¹⁹ Straffesparket kan ses eller genses på det videoklip, der ligger på den medfølgende cd: "Straffespark. AS Roma mod FC Inter. Videoptagelse (egen). 20. september 2006." At gense klippet giver muligvis en nuanceret forståelse af romanstismen. Klippet er nemlig optaget i Curva Nord, der er den mere folkelige og knap så fanatiske curva.

Italiensk fodbold er gennemsyret af en konstant mistro over for det vindende hold. Altid. Indtil andet er bevist, er det scudetto-vindende hold i alle andres bevidsthed altid blevet hjulpet til den endelige sejr. Tidligere måtte en dommer ikke komme fra samme by, som et af de to hold, der spillede – den regel eksisterer ikke længere. I dag må dommeren ikke engang komme fra den provins, hvori et af de to hold kommer fra.²²⁰ Dette skyldes en voksende opfattelse af, at dommeren i udgangspunktet altid er korrump, og indtil han beviser det modsatte på banen, bliver denne opfattelse stående.²²¹ De mekanismer, der afgør, hvilke dommere, der er til hvilke kampe, er derfor til konstant debat blandt alle; tifosi, trænere, præsidenter og spillere.

Denne opfattelse af autoriteter har dybe rødder i den italienske historie og i det omkringliggende italienske samfund, hvor korrupsion og beskyttelse af særinteresser er noget, mange med glæde deltager i, hvis det kan komme dem selv til fordel. De ved derfor, at muligheden for, at korrupsion også hersker i fodbold og dermed hos deres modstandere, både er nærværende og nærliggende.

Som jeg ser det, er forestillingen om et korrump fodboldforbund og en korrump dommerstand ikke mindst en måde at retfærdiggøre nederlag på. Vinder man ikke, har man ikke tabt til det vindende hold, men været ofre på korrupsionens bål som led i et større spil, der foregår i magtens korridorer. Vinder man til gengæld, er det, fordi holdet og tifosi i fællesskab har formået at bekæmpe alt og alle – også korrupsionen. Dette er tankegangen i italiensk fodbold, og det er derfor en del af hverdagen i italiensk fodbold at udstille sin egen offerstatus som midlet til andres succes.

At Juventus FC er blevet favoriseret på vejen til deres i alt 27 mesterskaber gennem de sidste 103 år (1905-2008), vil man derfor rigtig gerne opretholde troen på, da det dermed retfærdiggør de scudettoer, man ikke selv vandt – eller burde have vundet, hvis der ellers var retfærdighed til!:

'Hvorfor er det smukt at være romanista... det er det, fordi da jeg var lille, var alle de, der snød i kortspil eller matador, eller sågar prøvede at snyde også i "sten, saks, papir", ja, de støttede næsten alle Juventus, Milan eller Inter, og Lazio-tifosi fandtes ikke rigtigt; det er det, fordi mine børn er det; det er det, på grund af det drømmende blik fyldt af forventning, som du finder i øjnene på de små, stille ulve indhyllet i gulrøde halstørklæder, der med far i hånden skynder sig for at komme ind på stadion; det er det, fordi du indeni føler en dirren af stolthed, når du tænker på Roms historie; det er det, for alle de gange, vi har skullet underkaste os uretfærdighed, men efter sejrene havde vi en meget sød smag i munden; det er det, fordi det udgør en del af min måde at være til på og at leve på, og det kan jeg ikke give afkald på... Den Romanistiske Drømmer.'²²²

²²⁰ Foot 2006:46.

²²¹ Ibid., s. 49.

²²² Af Emilio Ciuffardini, "Il Romanista" d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 154. Betegnelsen 'Den Romanistiske Drømmer' må være forfatterens selvbetegnelse.

Da 60.000 romanister ved straffesparket brød ud i spontan korsang af 'Come la Juve', skyldtes det som tidligere omtalt en fælles romanistisk forståelse og enighed om, at FC Inter gør som Juventus FC; bestikker dommerne til at dømme til deres fordel. Der var *ikke* straffe, mente alle romere, men dommer Rizzoli dømte det alligevel: "Voi siete come La Juve". I er som Juventus FC. Zlatan Ibrahimovic brændte straffesparket, AS Romas målmand Doni reddede, AS Roma lever. Romanisterne levede. Håbet levede.

Når håbet lever, og troen på AS Romas styrke er på sit højeste, bryder romanisterne ud i en særlig af de syv nævnte Forza-korsange (jf. s. 94), nemlig den sidstnævnte, 'Forza Roma alé'. Rent tekstmæssigt minder den en del om de seks andre, men melodien er meget kendt og benyttet i fodboldverdenen grundet dens patos og volumiøsitet, nemlig Triumfmarchen fra Verdis opera "Aida" (2. akt, scene 2), også kendt som Indgangsmarchen eller Den Store March.

Da Doni reddede, var der ingen tvivl om sangvalget. Jubelbrølet ovenpå det reddede straffe blev omgående fulgt af 'Forza Roma alé' sunget på Triumfmarchen. Meget tyder på, at denne benyttes, når romanisterne oplever en særlig stærk tro på, at det snart går deres vej; i dette tilfælde er troen på, at AS Roma, selvom de er bagud 0-1, kan komme tilbage. Troen herpå opstår med andre ord ikke som konsekvens af AS Romas spil på banen, der har været meget lidt chanceskabende, men som en konsekvens af, at Doni redder, og de trods alt ikke er bagud 0-2.

Den benyttes også, når AS Roma har været spilstyrende og chanceskabende, men (endnu) ikke er foran. Den er, som jeg ser det, den mest spontane af alle de romanistiske korsange og udtrykker en kortsigtet forventning om indfrielse af håb – I modsætning til en korsang som 'Forza Roma, Roma Campione'. Hvor 'Forza Roma, Roma Campione' udtrykker ønsket om et mesterskab, er 'Forza Roma alé' ønsket om en scoring i indeværende kamp.

De sidste fire korsange, der blev sunget i kampen mod FC Inter, var 'Ovunque tu sarai' ('Hvorend du er'), 'Nel cervello soltanto la Roma' ('Jeg tænker kun på Roma'), 'Seguo l'AS Roma' ('Jeg følger AS Roma'), 'Sara capitato anche a voi' ('Det vil også hænde for jer').

'Ovunque tu sarai'

Ovunque tu sarai noi non ti lasceremo mai AS Roma dâi, vinci per noi, AS Roma dâi, vinci per noi. E battiamo le mani noi da veri romani E battiamo le mani AS Roma alè	Hvorend du er, vil vi aldrig efterlade dig alene. Kom nu, AS Roma, vind for os, Kom nu, AS Roma, vind for os. Og vi klapper med hænderne, som de ægte romere, vi er. Og vi klapper med hænderne, AS Roma, kom nu
--	--

'Ovunque tu sarai' er en forholdsvis ny korsang, skabt i sæsonen 2004-05.²²³ Til alle hjemmekampe, som denne mod FC Inter, er det sædvane at synge mindst én korsang, der foregriber næste uges kamp, der som oftest efter en hjemmekamp bliver en udekamp. 'Ovunque tu sarai' er denne uges korsang fra romanisterne til AS Roma-trøjen om, at de ikke vil efterlade hende alene i Parma 4 dage efter denne kamp.

De sidste tre sange, 'Nel cervello soltanto la Roma' ('Jeg tænker kun på Roma'), 'Seguo l'AS Roma' ('Jeg følger AS Roma') og 'Sara capitato anche a voi' ('Det vil også hænde for jer') minder rent tematisk en del om 'Ovunque tu sarai'. De er også kærlighedserklæringer til AS Roma-trøjen og betoner – dog ikke så direkte som 'Ovunque tu sarai' – at AS Roma bliver fulgt overalt:

'Nel cervello soltanto la Roma'

Nel cervello soltanto la Roma il mio cuore batte per te Per il mondo seguendo la Roma nessun mai ti amerà più di me... per la Roma alè per la Roma alè per la Roma alè alè alè per la Roma alè alè	Jeg har kun Roma i tankerne, mit hjerte slår kun for dig. Over hele verden vil jeg følge Roma Ingen vil nogensinde elske dig mere end jeg... for Roma alé for Roma alé for Roma alé alé alé for Roma alé alé
---	---

'Seguo l'AS Roma'

Seguo senza tregua sempre e ovunque i miei color, seguo l'AS Roma lalla lallalla lalalala dài Roma	Jeg følger uden ophør altid og overalt mine farver, jeg følger AS Roma lalla lallalla lalalala Gi' dem, Roma
---	---

'Sara capitato anche a voi'

Sarà capitato anche a voi di seguire l'AS Roma in Italia, nel mondo, in Europa Sempre insieme a te saremo'	Det vil også hænde for jer at komme til at følge AS Roma i Italien, i verden, i Europa Vi vil altid være (sammen) med dig.
---	---

²²³ http://www.asromaultras.org/canti_nuovocorso.html, d. 14/4-2008.

Jeg har nu gennemgået korsangene til to kampe på Olimpico. To kampe med forskellige forudgående betydninger samt forskellige udviklinger på banen. Jeg har foregrebet denne diversitet, som jeg vil behandle mere indgående.

Til begge kampe blev følgende sunget:

- Den indledende hymne: 'Roma, Roma' ('Roma, Roma'), som altid på Olimpico.
- Den indledende korsang/kærlighedserklæring: 'Quando l'inno si alzera' ('Når hymnen rejser sig'), som altid på Olimpico.
- Støtteerklæring: 'Questa sera parto subito' ('Denne aften tager jeg straks afsted').
- Forventningssang: 'Forza Roma, Roma campione' ('Fremad Roma, Roma som mestre').
- Sang om tilhørsforhold og identitet: 'Dai rioni, dai quartieri' ('Fra distrikterne, fra kvarterene').
- Sang om AS Romas og romanisternes styrke: 'Correte, scappate' ('Løb, flygt').

Kategorierne, de er inddelt i – den indledende hymne, den indledende korsang/kærlighedserklæring, støtte erklæring etc. – er tematiske kategorier, som jeg af analytiske årsager har valgt at inddele sangene i dette afsnit i. Disse tematiske kategorier er bestemt af sangenes hensigter samt deres tekstuelle tematik.

Til kampen mod AS Livorno blev der særegent for denne kamp sunget:

- Hyldestsange: 'Po-po-po' til de tre verdensmestre, Daniele de Rossi, Simone Perrotta og Francesco Totti, samt en hyldestsang til den indskiftede Vincenzo Montella.
- Tillidserklæring: 'C'e solo un Capitano' ('Der er kun én leder').
- Støtteerklæring: 'Maciniamo' ('Vi rejser').
- Sejrssange: 'La Societa' dei magnaccioni' ('Samfundet af alfonser') og 'Grazie Roma' ('Tak Roma').
- Smædesange: Mod Livorno, Livornos tofosi og mod Juventus FC.

Til kampen mod FC Inter blev der særegent for denne kamp sunget:

- Forventningsange/Støttesange: De syv Forza-sange.
- Støtteerklæringer: 'Ovunque tu sarai' ('Hvorend du er') og 'Noi non ti lasceremo mai' ('Vi forlader dig aldrig').
- Kærlighedserklæringer: 'Nel cervello soltanto la Roma' ('Jeg har kun Roma i tankerne'), 'Seguo l'AS Roma' ('Jeg følger AS Roma') og 'Sara capitato anche a voi' ('Det vil også hænde for jer').
- Smædesange: Mod FC Inters fans og FC Inter, blandt andet 'Come la Juve' ('Som Juventus').

Sangvalgene til de to kampe viser ligheder og forskelle, der relaterer sig til kampens betydning og udvikling på banen. Kampen mod AS Livorno var præget af begejstring og forventninger til den netop påbegyndte sæson, hyldest til de hjemvendte verdensmestre samt sejrssange. Kampen mod FC Inter var præget af en anden alvor og betydning. Spillet på banen var ikke godt, og romanisterne måtte med deres Forza-sange drive AS Roma-holdet frem ad banen. Da slaget var tabt, måtte romanisterne ved kærlighedserklærende korsange ære AS Roma-trøjen. Mesterskabet, idealtilstanden, var rykket fjernere, men kærligheden til trøjen var intakt.²²⁴

5.5. Ritual og forestilling forenes. En udvidet analyse.

Jeg indledte ritualafsnittet med at definere "ritual" som 'en (social) praksis, der enten bekræfter, skaber eller fornyer én eller flere (kollektive) repræsentationer og/eller forestillinger.' På hvilken måde kommer dette til udtryk ved den romanistiske praksis? Hvordan hænger begreberne "ritual", "forestilling" og "tro" sammen hos romanisterne? For at kunne uddybe dette vil jeg meget kort opridse, hvad det egentlig er, som romanisterne tror på og forestiller sig.

Synlige i den romanistiske bevidsthed er de tre vendinger 'Jeg elsker Dig', 'Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man' og 'Indtil døden os skiller'. Ud over disse vendinger eksisterer der ligeledes en genstandsorienteret tro; en tro rettet mod AS Roma som *princip*, en tro rettet mod AS

²²⁴ På medfølgende cd til dette speciale har jeg lagt de to eksemplarer af "Il Romanista", der udkom dagen efter henholdsvis sejren over AS Livorno og nederlaget til FC Inter. De to aviser giver et udmærket indtryk af 1) den romanistiske reaktion på henholdsvis en sejr og et nederlag, 2) avisen "Il Romanista", som den tager sig ud dagligt. De to eksemplarer forefindes på cd'en under filnavnene: "Il Romanista' 10. september 2006. Dagen efter AS Roma mod AS Livorno" samt "Il Romanista' 21. september 2006. Dagen efter AS Roma mod FC Inter".

Romas nuværende styrke, kaldet La Forza della Roma samt en tro på en mesterskabelig idealtilstand – på at det kan lade sig gøre.

Kommer disse vendinger, forestillinger og trosaspekter til udtryk i den romanistiske praksis? Eller nærmere: På hvilken måde kommer disse til udtryk i den romanistiske praksis?

Man kan sige, at vendingerne 'Jeg elsker Dig', 'Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man' samt forestillingen om AS Roma som *princip* alle er at betragte som kærlighedserklæringer. De bliver bekræftet i de kærlighedserklærende korsange som 'Nel cervello soltanto la Roma' ('Jeg har kun Roma i tankerne'), 'Seguo l'AS Roma' ('Jeg følger AS Roma') og 'Sara capitato anche a voi' ('Det vil også hænde for jer') – ikke kun i kraft af disse korsanges tekstlige og betydningsbærende indhold, men ligeledes i kraft af tidspunktet, hvorpå de bliver sunget.

Vendingen 'Indtil døden os skiller' kunne ligeledes betragtes som værende udtrykt i de kærlighedserklærende korsange, da denne vending er en decideret kærlighedserklæring. Men den er mere end det. Den er også en støtteerklæring, hvilket kommer tydeligst til udtryk i den indledende hymne 'Quando l'inno si alzerà' ('Når hymnen tager til'), hvori der synges 'Canteremo fino alla morte' ('Vi synger indtil døden'). Hymnens rituelle placering som indledning foregiver, at tilstedeværelsen på Olimpico *overhovedet* er betinget af kærligheden til AS Roma, men ligeledes af ønsket om at støtte AS Roma – ikke kun den ene dag, men til alle tider, hvilket også korsangene 'Questa sera parto subito' ('Denne aften tager jeg straks afsted'), 'Maciniamo' ('Vi rejser'), 'Ovunque tu sarai' ('Hvorend du er') og 'Noi non ti lasceremo mai' ('Vi forlader dig aldrig') alle er udtryk for.

Troen på AS Romas nuværende styrke, La Forza della Roma, blev i de to kampe på Olimpico, der her er analyseret, markeret af romanisterne via sangen 'Correte, scappate' ('Løb, flygt') med teksten 'Løb, flygt, her (an)kommer det store hold, det gulrøde, det gulrøde' samt ikke mindst i de syv Forza-sange, hvis tekstlige formål det netop er at drive AS Roma frem ad banen – i troen på AS Romas styrke.

Som tidligere nævnt er denne tro aktiv på den måde, at romanisterne i kraft af disse Forza-sange selv bidrager til at forøge AS Romas styrke. Ved at synge ned mod holdet med Forza-sangene er man med til at styrke forestillingen om, at AS Roma besidder en styrke, da sangene medfører en muligt registrérbar forstærket indsats – ikke kun af AS Roma-holdet på banen, men ligeledes blandt romanisterne på Olimpico. Forza-sangene er dermed ikke kun henvendt til holdet. De er i høj grad selvreferentielle og henvendt til alle romanisterne på Olimpico, en henvendelse om at delagtiggøre sig i at støtte det AS Roma-hold, der hjælper romanisterne til at opfylde deres forhåbninger.

Man kunne kalde Forza-sangene for korsange om *midlertidig* støtte, det vil sige støtten til AS Roma-holdet og romanisterne i den tid, den pågældende kamp er i gang. Forza-sangene er nemlig betinget af spillets udvikling på banen – i modsætning til de *permanente* støttesange, som de foromtalte 'Questa sera parto subito' ('Denne aften tager jeg straks afsted'), 'Maciniamo' ('Vi rejser'), 'Ovunque tu sarai' ('Hvorend du er') og 'Noi non ti lasceremo mai' ('Vi forlader dig aldrig'), der alle i tekst og betydning rækker ud over selve kampens udvikling.

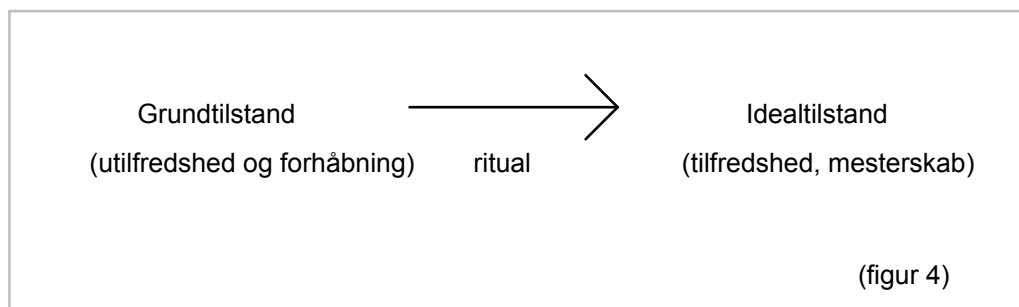
Troen på en mesterskabelig idealtilstand er den af de romanistiske forestillinger, der vanskeligst lader sig komme til udtryk i de romanistiske korsange. To af korsangene fra det empiriske materiale markerer denne tro: Sangen 'Forza Roma, Roma campione' ('Fredad Roma, Roma som mestre') er en korsang om et ønskeligt mesterskab, og sejrssangen 'Grazie Roma' ('Tak, Roma') udtrykker en tilstand i form af forløsning og lykke i tiden efter et mesterskab.

Til trods for, at troen på og ønsket om en mesterskabelig idealtilstand kun udtrykkes eksplicit i begrænset grad til den romanistiske praksis, mener jeg analytisk set, at dette er et af de mest afgørende punkter i romanismen. Som jeg iagttager, læser og dermed forstår praksis på Olimpico og særligt i Curva Sud, er troen på et mesterskab implicit i selve tilstedeværelsen. At være på Olimpico er i høj grad betinget af, at man som romanista ved at være til stede og synge iklædt de gule og røde farver ønsker at bidrage til at opnå det, man tror og håber på; nemlig sejre og mesterskab.

Allerede den indledende hymne 'Når hymnen tager til' viser dette; romanisterne lover her at synge 'til døden'. Ikke fordi de er blevet pålagt det, men fordi de ved, at denne form for aktivitet er med til at støtte og motivere det AS Roma-hold på banen, der set fra et romanistisk perspektiv skal vinde kampen for/til romanisterne.

Forza-sangene viser ligeledes dette. De blev sunget i den såkaldte mesterskabskamp mod FC Inter på et tidspunkt, hvor det var nødvendigt at synge AS Roma-holdet frem ad banen, hvis ikke det skulle ende med nederlag. Og hvis ikke romanisterne støttede på Olimpico eller rejste med til andre arenaer rundt om i Italien, ville det AS Roma-hold, der skulle spille, uden tvivl være mindre motiveret, hvilket ville besværliggøre, og måske endda umuliggøre, at romanisterne ville opleve den største glæde en romanista kan opleve, nemlig et mesterskab.

Det er oplagt nu at vende tilbage til den elaborerede frelsesmodel, jeg præsenterede indledningsvis. Den så således ud:

Denne model, der er udviklet med afsæt i den religionsvidenskabelige diskussion af begrebet ”frelse”, er for så vidt hverken original eller kompliceret. Til gengæld formår den at illustrere et vigtigt element i romanismen, nemlig ritualets afgørende betydning i den romanistiske forestilling om mesterskab.

Modellen, som ovenstående romanistiske model tager sit udgangspunkt i, har elementerne grundtilstand, proces og idealtilstand som delementer. De er i modellen her underbygget af elementerne utilfredshed/forhåbning, ritual og tilfredshed/mesterskab. Jeg mener nemlig, at ritual, det vil sige den romanistiske praksis, udgør det dynamiske bindeled mellem forhåbning og mesterskab, hvilket udtrykt i religionsvidenskabelige modeltermer betyder, at det romanistiske ritual bliver det processuelle bindeled mellem en *utilfredsstillende* grundtilstand og en *tilfredsstillende* idealtilstand, en tilstand, der med Davies’ ord blev beskrevet som en ’... state of sufficiency of durable plausibility existing for an individual or group, under given ideological and social structural conditions, such that no alternative is sought’.²²⁵

Den rituelle praksis på Olimpico bliver selve forudsætningen for, at den procesuelle bevægelse overhovedet gennemføres. Romanismen lever i hele Rom, men er betinget af aktiviteten på Olimpico. Det er her, at de romanistiske forestillinger bekræftes, skabes og fornyes – fra kamp til kamp.

²²⁵ Davies 1984:32/33.

5.5.1. Overgangsritual?

Religionsvidenskaben er ikke kendt for sine omfattende analyser af fodboldfankultur. Enkelte eksisterer dog, og det er derfor værd at forsøge at se, om disse allerede eksisterende undersøgelser kan nuancere de analyser, jeg har foretaget ud fra det empiriske materiale fra Rom.

Med udgangspunkt i Arnold Van Genneps model for analyser af overgangsriter og særdeleshed Victor Turners viderebearbejdning af den liminale fase har Lise Joern forsøgt at overføre denne model og dens principper på fodboldfankulturen.²²⁶

Joern arbejder med Turners bearbejdning af det liminale: Ifølge Turner er det muligt at gradsinddele den rituelle midterakt (det liminale), i hvilket ritualets objekter er separeret fra deres tidligere socialitet og endnu ikke optaget i deres kommende socialitet, i to; det liminale og liminoide.²²⁷ Og da denne del af ritualet udspiller sig i en afgrænset sfære, giver det to mulige gradsinddelte rum, i hvilke overgangen finder sted; et liminalt rum og et liminoidt rum.

Et liminalt rum er ifølge Joern kendetegnet ved, at dét, der udspiller sig, har en særlig rekurs til det sociale eller kulturelle fællesskabs dagligdag. Ritualerne, der udføres, er derfor ofte af kollektiv eller cyklisk karakter.²²⁸

Et liminoidt rum er ifølge Joern kendetegnet ved, at dét, der udspiller sig, ikke besidder samme grad af rekurs; det kollektive er marginaliseret, og de aktiviteter, der udspiller sig, er individuelle eller bundet til mindre grupper.²²⁹ Det liminoide kan, i kraft af den samfundsmæssigt set relative betydningsfuldhed, spille på æstetiske og performative kvaliteter, og ritualets slutprodukt er ikke nødvendigvis fastlagt.²³⁰

Med udgangspunkt i en interviewundersøgelse foretaget i den hårdere del af det danske fanmiljø redegør Joern i bogen 'Homo Fanaticus' for, at en modeladaptation er passende på den moderne supporterkultur, herunder fodboldfankulturen. Hun nævner²³¹, at sportsbegivenheder har sit eget tidssystem; at disciplinerne har egne regler; at supporterkulturen har egne regler; at spillerne bærer uniformer, hvilket er med til at udviske personligheden; at de fleste supportere ligeledes bærer en form for uniform, hvilket gør personligheden neutral og usynlig; at der etableres gentagelsespraktikker, såsom fælles kampråb etc.; at samtalekulturen, sproget på lægterne, har en anden karakter, end den vanligvis har i andre livssfærer. Tonen er rå og ligefrem.

²²⁶ Lise Joern er cand.mag. i dansk og religion samt ph.d-studerende ved Institut for Idræt ved Aarhus Universitet.

²²⁷ Joern 2006:67.

²²⁸ Ibid.

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Ibid., s. 68.

²³¹ Ibid., s. 68/69. Alle opremsninger i dette afsnit er fra disse to sider.

Denne gennemgang er af Joern udarbejdet på baggrund af en accept af Turners karakteristik af, at i 'ritualet udfordres det strukturelle, der leges med det kaotiske, det absurde og det ikke normative'.²³²

Det er fristende at teste forestillingen om det liminoide rum på det romanistiske materiale. Jeg har nemlig registreret adskillige elementer på Olimpico, der taler for denne test; 1) at det, der udspiller sig på Olimpico, kan betragtes som rituel adfærd, 2) at romanistisk aktivitet i Curva Sud kan betragtes fra et både æstetisk og performativt perspektiv, 3) at ritualets slutprodukt ikke nødvendigvis er fastlagt.

Jeg kan i Joerns gennemgang af liminoide elementer genkende alle fra Olimpico – på nær ét, nemlig karakteristikken af, at 'de fleste supportere ligeledes bærer en form for uniform, hvilket gør personligheden neutral og usynlig'.²³³

Dette er ikke min oplevelse fra Olimpico. Jeg forstår romanismen som havende sit udgangspunkt, sin forankring og videreførsel i netop praksis på Olimpico. For romanisterne er Olimpico det konkrete rum og primære sted, inden for hvilken romanismen bekræftes og forandres. Aktiviteterne på Olimpico er stærkt strukturerede, og hverken elementer af antistruktur, det kaotiske, det absurde eller det ikke-normative kommer til syne. Romanisterne på Olimpico og i særdeleshed i Curva Sud fremstår umiddelbart hverken "betwixt" eller "between". Personligheden udviskes ikke, men træder netop i karakter.

Dette bekræftes af en unavngiven leder²³⁴ fra fanfraktionen AS Roma Ultras. I interviewbogen, "A Guardia Di Una Fede - Gli ultras della Roma siamo noi" (På vagt for en tro – vi er Romas ultras) svarer han netop på spørgsmålet om hvorvidt kurven, Curva Sud, kan opfattes som en 'frizone':

Kurven er hverken en 'lyksalighedens ø' eller noget 'område'. Kurven er verden, som vi lever den, og som vi forsøger at gøre til den bedst mulige; det siger sig selv, at begrebet "det gode" skal kontekstualiseres, og for os er verden, i hvilken man ræsonnerer på *ultra*-måden, smuk... en verden, i hvilken man lever *ultra* – med regler, der tilhører denne levemådes udtryksform, og som alle desværre ikke tager til sig.²³⁵

²³² Ibid., s. 68.

²³³ Ibid., s. 69.

²³⁴ Som tidligere nævnt optræder *ultra* ofte under pseudonym. Kilden omtales i interviewet som 'X'.

²³⁵ Garsia 2004:16. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 158.

Når jeg vælger ikke at benytte Van Gennep og Turners model på romanismen, skyldes det dette speciales grundforudsætning, ifølge hvilken tilgangen til analysen af romanisterne er monografisk. Nærværende speciale er en beskrivelse af romanisterne set ud fra deres egen logik, egne værdier, egne strukturer. Jeg beskæftiger mig med andre ord ikke med den *relation* til samfundet, som en overgangsrituel optik ofte er betinget af.

Havde jeg derimod valgt at betragte fankulturen fra et generelt romersk samfundsperspektiv, kunne man med god ret overveje at betragte ritualerne, der udføres på Olimpico, som både liminale og/eller liminoide. I så fald ville det måske være muligt at spore en 'en identitetsmæssig udviskning af den status, der hersker uden for stadion'. Men dette lades ude af betragtning her, fordi mit fokus er romanistisk tankesæt og praksis set indefra.

6. Myter og fortællinger

Myten og dens væsen er gennem de sidste 150 års religionshistorie blevet belyst både oppe-, nede-, inde- og udefra. Der har været detailstudier af eksempelvis myters oprindelse (Frazer, Tylor), myters funktion (Durkheim), myters struktur (Levi-Strauss), myter som prævidenskabelig mentalitet (Lévi-Bruhl), myter som metaforer (Campbell, Max Müller), myters forskellighed fra legender, sagn og folkeeventyr (Lincoln, Bascom), myters forskellighed fra historie (Wiesel), myters udvikling i tid/sandhed/metaforik (Honko, Doty, Waardenburg) og så videre. Og dertil kommer et utal af definitioner.

Men er det problemfrit at udvælge sig noget af dette myteteoretiske materiale, når man beskæftiger sig med en kultur, der ærer en fodboldklub skabt i 1927?

Svaret på dette afhænger naturligvis af, hvordan man betragter begrebet 'myte'. Jørgen Podemann Sørensen definerer en myte set fra et religionsvidenskabeligt perspektiv som

'...en fortælling om nuværende forholds allerførste begyndelse i urtiden, dengang verdens grundvold blev lagt. Det kan mennesker umuligt vide noget om, og myten sætter derved en særlig religiøs talesituation. Det der fortælles i denne talesituation får da en særlig vægt. Nogle myter skildrer, hvordan hele det større verdensbillede, naturen, samfundet og kulturen blev til ved en differentierings- og ordningsproces.'²³⁶

Hvis udgangspunktet bliver taget i en sådan definition, er det romanistiske mytemateriale en halvtrist affære; kosmogonien, eksempelvis, ville omhandle den fascistiske skrivebordsaftale (ordningsprocessen), der i en knap så fjern urtid i 1927 gjorde klubberne SS Alba-Audace, Fortitudo-Pro Roma og AS Roman til AS Roma. Slut.

Man kunne også vælge at gradbøje begrebet "kosmogoni" og til en sådan yderligere indregne byen Roms ikke helt kedelige historie og dermed vise, hvordan denne bys tidligere storhed (i en knap så fjern urtid) havde genereret den særlige og registrerbare stolthed og forpligtelse hos nutidens romanister til at kæmpe nutidens kampe for byens ære. Dog ville ingen af disse to foreslåede kosmogonier indskrive sig som prototyper i religionsvidenskaben.

Antropogonien ville være en mere vanskelig sag at redegøre for, hvis begrebet "antropogoni" skal forstås som den fysiske skabelse af det romanistiske menneske. Jeg er i hvert fald ikke stødt på fortællinger, der kunne retfærdiggøres som klassiske antropogonier.

²³⁶ Podemann Sørensen 2003:77.

Hvad gør man så? Man kunne enten vælge at aflyse en mytologisk tilgang til romanismen – eller man kunne finde en alternativ måde at betragte den videnskabelige forståelse af begrebet/fænomenet ”mytologi”. Begrebet ”myte” kan risikere at blive udvandet som religionsvidenskabeligt fænomen, hvis ovenstående beskrivelse af skabelsen af AS Roma indtages som en kosmogoni. Men samtidig mener jeg, at vores videnskab er fleksibel nok til at angribe materiale fra ganske nulevende og relativt nyskabte kulturer, herunder fodboldfankultur. Hvilket kræver, at fokus flyttes fra det substantielle begreb ”myte” til det mere processuelle begreb ”mytologisering”.

I bogen ”Inventing Popular Culture (2003)” viser professor i kulturstudier John Storey, hvordan moderne selvforståelse skabes i spændingen mellem hukommelse og ønske (eller mere klingende på engelsk, mellem ”roots” og ”routes”).²³⁷ Selvforståelse er ikke en fast og sammenhængende størrelse, men et konstrukt i en konstant tilblivelsesproces:

‘Although identities are clearly about ‘who we think we are’ and ‘where we think we came from’, they are also about ‘where we are going’. Identities are always a narrative of the self *becoming*. If you ask who I am, I will tell you a story.’²³⁸

Vi skaber med andre ord forståelsen af os selv ved at fortælle historier om, hvorfra vi tror, vi kommer (hukommelse/”roots”) og hvor, vi gerne vil hen (ønske/”routes”). ’Tror’ er et vigtigt ord. Med udgangspunkt i Maurice Halbwachs mener Storey nemlig, at hukommelsen (ligesom identiteter) ikke er en fast størrelse; at huske er både at repræsentere, men også at rekonstruere fortiden.²³⁹ Når vi husker, genkalder vi ikke den ”rene” fortid. Vi har nemlig ikke adgang til den rene fortid, for den er som sådan tavs. Hvad vi derimod gør, er at fortolke fortiden med henblik på at give mening til nutiden: ’memories do not take us into ”the past”, rather they bring ”the past” into ”the present”’.²⁴⁰ Det er med andre ord nutidens interesser, der afgør, hvad, hvordan og hvorfor, der huskes. Og dette gælder for både den individuelle hukommelse og den kollektive hukommelse: ’memories live with our interests and with them they change’.²⁴¹

Jeg tror ikke, at Jørgen Podemann Sørensen ville være uenig i Storeys betragtning af, at fortiden fortolkes med henblik på at give mening til nutiden. Religiøse myter, herunder eksempelvis

²³⁷ Storey 2003:79.

²³⁸ Ibid., s. 80.

²³⁹ Ibid., s. 82.

²⁴⁰ Ibid., s. 84.

²⁴¹ Ibid.

kosmogonier og antropogonier, fortælles naturligvis kun videre i det omfang, de stadig giver mening i nutiden for de personer eller kulturer, til hvem myterne fortælles.

Jeg vil derfor overtage dette fokus; at det romanistiske verdensbillede og den romanistiske selvforståelse af i dag skabes og er blevet skabt ud fra et sæt af kollektive fortællinger fra både nutid og fortid. Denne tilgang tager udgangspunkt i Storeys forestillinger om, at selvforståelse er et konstrukt i en konstant tilblivelsesproces.

Det kræver dog – for at kunne give den passende beskrivelse af disse kollektive fortællinger – at der redegøres for det romanistiske tidsbegreb, som det forstås fra et analytisk perspektiv. Det forholder sig nemlig således, at to former for tidsopfattelser eksisterer parallelt; en lineær og en cirkulær tidsopfattelse:

Til at dato- og årstalsbestemme benyttes den gregorianske kalender.²⁴² Denne kalender er som bekendt lineær og lig den, det resterende italienske samfund bruger. Romanisterne sætter derfor året AS Roma blev skabt til 1927.

Til at fastsætte forløbet af en sæson benyttes den italienske fodboldkalender. Denne kalender er cirkulær på en sådan måde, at en sæson gentager sig igen og igen. Første spillerunde hedder ”giornata 1” (”spillerunde 1”/”dag 1”) og sidste spillerunde hedder ”giornata 38”. En sæson starter, fortsætter og slutter, hvorefter en ny tager over. Igen og igen. Denne kalender er betydningsmæssigt uafhængig af den lineære gregorianske kalender, der dog benyttes til at bestemme på hvilke (gregorianske) dage, de enkelte spillerunder bliver placeret.

Til at bestemme det enkelte kampforløb benyttes tidsenheden ”minut”. Et kampforløb varer to gange 45 minutter, som beregnes fortløbende. Efter 1. minut følger 2. minut, 3. minut osv. Vigtige begivenheder i en kamp henvises til disse minuttal.

Hvordan hænger begreberne om fortællinger, narrativer og mytologisering sammen med de forskellige former for tid? Jo, hver kamp er sin egen fortælling, der i handlingsforløb og hukommelse er knyttet til de begivenheder, der udspiller sig på banen i løbet af de to gange 45 minutter. Enhver kamp er *potentiel* forstået på den måde, at den som fortælling har mulighed for at få kollektiv betydning undervejs og retrospektivt, afhængigt af kampens betydning, begivenhederne på banen, kampens udfald etc.

Den analyserede mesterskabskamp mellem AS Roma mod FC Inter i ”giornata 3” er et fint eksempel på dette. Kampen var på forhånd tillagt stor betydning, da der var enighed om, at den var slaget om mesterskabet. Men at denne mesterskabskamp blev tillagt betydning, skyldes ikke

²⁴² Ifølge den gregorianske kalender har året 365,24 døgn.

nødvendigvis *at* den blev spillet, men *udfaldet* heraf. De vindende tifosi ville stå styrket i deres forhåbninger om et mesterskab.

Undervejs i kampen forsøgte romanisterne at drive AS Roma-holdet frem ad banen med deres Forza-sange. Både undervejs og særligt i perioden lige efter AS Romas målmand Doni reddede Zlatans Ibrahimovics straffespark. I det øjeblik Doni reddede, levede romanisterne igen i håbet – om i første omgang at vinde kampen og på længere sigt mesterskabet.

De meget begejstrede scener blandt romanisterne i sekunderne efter det reddede straffespark (jf. klip på medfølgende cd) var ikke kun rettet fremad i tid, det vil sige mod kampens udfald og sæsonens udfald. De begejstrede scener var ligeledes følelsesmæssigt forankret i historien og var bundet til den følelse af uretfærdighed, romanisterne føler sig udsat for. 'I er som Juventus' blev sunget spontant af 60.000 romanister, da FC Inter fik straffespark. At 60.000 romanister spontant bryder ud i denne sang er et tegn på, at uretfærdigheden, der ifølge romanisterne selv altid rammer dem, er lagret som en fortælling i den kollektive romanistiske hukommelse via andre (potentielle) kampe i fortiden, der viderefortælles gennem generationer:

'Most serious Italian fans are well aware of the date of foundation of their club, its record, its founders and its historic players, managers and even the various stadiums where the club has played. All these historic features are a strong part of a civic religion – adherence to which is a crucial aspect of fan-identity. Founding myths, legends and stories permeate this self-styled football history, as tales are handed down from generation to generation. These stories are a key part of every fan's collective identity.'²⁴³

Doni reddede straffesparket, men AS Roma vandt hverken kampen eller mesterskabet. Men det er analytisk set underordnet. For i selve øjeblikket blev der trukket tråde til både nutid, fortid og fremtid. Havde AS Roma vundet kampen og senere i sæsonen mesterskabet, havde Doni sandsynligvis kandideret til en plads blandt "I Mitici" ("De legendariske"), og 55. minut i 'giornata 3' i året 2006 havde muligvis været et øjeblik værd at huske – men kun måske. Andre begivenheder i andre kampe kunne have overtrumpet Doni redning. Hvem ved? Men øjeblikket var i den grad *potentielt* betydningsfuldt for den kollektive hukommelse.

De romanistiske "roots" får dermed betydning for de "routes", ud fra hvilke romanisterne forstår sig selv. Men ikke kun det. De får ligeledes betydning for måden, hvorpå de agerer på Olimpico, hvilket sangen før straffesparket, 'Come La Juve', samt sangen efter, 'Forza Roma Alé', begge var et udtryk for.

²⁴³ Foot 2006:28.

6.1. Campo Testaccio

En af de fortællinger fra fortiden, der i den grad lever hos nutidens romanister, er fortællingen om Campo Testaccio.

Campo Testaccio var AS Romas første stadion. Det eksisterede kun i 11 år (1929-1940) og står ikke længere som stenfundament og trætribuner i Testaccio-området. Men i den romanistiske bevidsthed er Campo Testaccio fortidens uindtagelige fort, der ikke "bare" er et tidligere stadion, men fortællingen om en mytisk fortid om ønskelig storhed i fremtiden.

Campo Testaccio blev bygget i 1929 og var dermed klar til kamp, da den nye nationale liga, serie A, var en realitet samme år. Campo Testaccio blev konstrueret med inspiration hentet hos det engelske hold Evertons nuværende hjemmebane, Goodison Park²⁴⁴; en rektangulær trækonstruktion malet i holdets farver – i AS Romas tilfælde gult og rødt.²⁴⁵

At Campo Testaccio fylder meget i den romanistiske bevidsthed skyldes flere faktorer. For det første var det AS Romas første selvstændige stadion – og sidste. I 1940 blev også SS Lazios træstadion, La Rondinella, revet ned. Siden da har begge klubber delt stadion. Først Stadio Nazionale (Stadio Nazionale Partito Fascista – sidenhen omdøbt til Stadio Torino til ære for Torino FCs store fodboldhold, Grande Torino, der alle døde i et flystyrt over bjerget Superga i 1949), og siden 1953 på Stadio Olimpico. At dele et stadion med andre, endda de værste rivaler, er ikke nemt for romanisterne. Man savner Campo Testaccio – til trods for, at flertallet af nutidens romanister aldrig har set det i brug eller sat et ben derpå.

For det andet fortæller legenden, at Campo Testaccio var et uindtageligt fort, det vil sige et sted, hvorfra ingen udefra kunne tage sejrrikt hjem; AS Roma kunne ikke besejres på Campo Testaccio. Slår man op i Francesco Valitutti og Massimo Izzis 506 sider store *Cronologia della Grande Roma*, der i tal gennemgår AS Romas historie dag for dag fra de første forhandlinger om klubfusionen den 6. juni 1927 til dagen for bogens deadline 18. januar 2004, giver talmaterialet et lidt andet billede af Campo Testaccio.

I de 11 sæsoner, AS Roma spillede på Campo Testaccio, blev klubbens placering i serie A henholdsvis 6, 2, 3, 5, 5, 4, 2, 10, 6, 5, 7.²⁴⁶ I alt 175 hjemmekampe, af dem 27 nederlag og ingen mesterskaber.²⁴⁷ Uindtageligt? Nej. Men det er jo bare tal. I bevidstheden er Campo Testaccio

²⁴⁴ Goodison Park blev indviet 24. august 1892.

²⁴⁵ Pozzoni 2005:193.

²⁴⁶ Valitutti & Izzi 2004:504.

²⁴⁷ Ibid.

legendarisk og uindtageligt – og legender kan man ikke punktere eller underløbe med talmateriale og andre ligegyldigheder!

For det tredje blev Campo Testaccio bygget af den nu afdøde Silvio Sensi, farfaderen til den nuværende præsident i AS Roma, Rosella Sensi.²⁴⁸ AS Roma er dermed i hænderne på den familie, der skabte Campo Testaccio, hvilket ikke kun er med til at styrke den nuværende præsident, men ligeledes mindet om Silvio Sensi. Det er opfattelsen, at Sensi-familien vil AS Roma det bedste; Silvio Sensi gav klubben Campo Testaccio, Franco Sensi gav klubben deres tredje mesterskab i 2001. Fader og søn får en symbiotisk betydning. De har hver især skabt noget stort, der kun forstærkes af, at de netop er i familie.

Denne familiære kærlighed til klubben, der går i arv, er en særlig del af det at være romanista. Så i en nutid, hvor antallet af tifosi, der faktisk var på Campo Testaccio, og som dermed kan fortælle erindringer og bekræfte legenden, af naturlige årsager formindskes, bliver fortællingen om Campo Testaccio betydningsgjort i lyset af følelsen af broderskab og familiære bånd.

For det fjerde lå Campo Testaccio i området Testaccio, tæt på Trastevere. Disse to områder er stadig i dag et centrum for romanisterne, til trods for, at klubben spiller kampe på Stadio Olimpico i den nordlige del af byen og træner på anlægget Trigoria ca. 30 kilometer syd for den centrale del af Rom. Mange romanister har deres daglige gang i og omkring området, hvor Campo Testaccio lå. Særligt Testaccio-området er ligeledes fyldt med tifosi-klubber, der udelukkende beskæftiger sig med AS Roma. Her kan man så diskutere holdet samt ikke mindst se samtlige udekampe, der sendes i TV. Her er det Roma Club Testaccio, der ligger på hjørnet af Via Giovanni Branca og Via Marmorata i bydelen Testaccio:

²⁴⁸ Rosella Sensi (f. 1971) overtog præsidentsædet d. 17/8-2008, samme dag, hvor hendes fader og præsident i AS Roma siden 1993, Franco Sensi (1926-2008), afgang ved døden.

Eget foto, 15/10-2006

Campo Testaccios betydning kan opsummeres således: Som med andre legender ønsker man måske ikke nødvendigvis det univers tilbage, i hvilken legenden udspiller sig. I dag ønsker og glæder man sig mere over dét, som Campo Testaccio symboliserer: Selvstændighed, styrke, uovervindelig, familiære bånd og byfølelse.

Når AS Roma omtales i dagligdagen af tifosi, medier, spillere, trænere og andre i og uden for fodboldmiljøet, henvises til AS Roma, som var det en konkret genstand. Men for romanisterne er det som anført mere end dette. Det er et princip, der i den romanistiske bevidsthed transcenderer de forgængelige elementer og eksisterer i kraft af AS Romas af mange elementer, herunder historie og mytologi. Campo Testaccio er et eksempel herpå. Campo Testaccio står ikke længere i sten og træ i Testaccio-området. Men i den romanistiske bevidsthed er Campo Testaccio netop fortidens uindtagelige fort, der ikke "bare" er et tidligere stadion, men fortællingen om en fortidig storhed, der ønskes genoprettet i nutiden.

Et andet eksempel på den nutidige brug af fortidens fortællinger kan findes i historien om den daværende Ascoli Calcio-spiller Marco Delvecchio, der i en kamp, jeg overværede på Stadio Olimpico i 'giornata 8' mellem AS Roma og Ascoli Calcio, fik en ganske særlig behandling.

6.2. Marco Delvecchio

Marco Delvecchio er tidligere AS Roma-spiller og bar AS Roma-trøjen i 10 sæsoner, fra 1995 til 2005. Delvecchio, med kælenavnet 'SuperMarco', nåede i de 10 år at spille 280 kampe for AS Roma, hvilket har gjort Delvecchio til den i skrivende stund 17. mest spillende og 8. mest scorende i AS Romas historie med 81 mål.²⁴⁹

Delvecchio regnes blandt flere romanister, dog ikke alle, som værende "mitico", legendarisk. Bag denne betegnelse ligger to faktorer. For det første er han den mest scorende, kaldet capocannoniere (topscorer), gennem tiderne i det betydningsmættede derby mod SS Lazio. Delvecchio nåede op på 9 mål i alt mod SS Lazio og deler derby-topscorerværdigheden med den i AS Roma ligeledes legendariske Da Costa. Ingen fra Lazio har gennem tiderne lavet 9 mål i derbyerne.

For det andet var Delvecchio en ikke ubetydelig del af det AS Roma-hold, der i 2001 vandt klubbens tredje scudetto. I det år under træner Fabio Capello udgjorde Delvecchio en fast part i tremandsangrebet i AS Roma, der bestod af Francesco Totti, Gabriel Batistuta og så Delvecchio.

Delvecchios mange år i klubben, men især hans mange mål mod Lazio og hans betydning for holdet i scudetto-året, gør, at ingen af de romanisti, der levede, elskede og ærede AS Roma i og omkring dette år, glemmer Delvecchio. Og det er ikke kun en ære, der tilfalder Delvecchio, men alle de, der var en betydningsfuld del af det AS Roma-hold, der vandt mesterskabet i 2001. Dog er Delvecchios popularitet og memorabilitet yderligere forstærket af, at han af romanisterne – udover den omtalte Derbytopscorerværdighed – mindes som havende et imødekommende væsen og et stort figtherhjerte.

Den 25. oktober 2006 kom Marco Delvecchio tilbage til det stadion, hvor romanisterne hylkede ham gennem 10 sæsoner. Men hans tilstedeværelse skyldtes, at han nu spillede for den klub, som AS Roma den dag mødte, Ascoli Calcio.

Under opvarmningen blev Delvecchio kaldt ned til Curva Sud. Han blev æret med en sang dedikeret til ham, der blev klappet af ham, og nogle romanister havde fremstillet bannere med hans

²⁴⁹ Valitutti & Izzi 2004:503.

nummer og kælenavn. Under stadionspeakerens navneopråb inden kampen modtog Delvecchio større jubelbrøl og applaus end det spillende ikon, Francesco Totti. Dette er ikke sket i mange år.

I det 22. minut af kampen løber de to AS Roma-spillere, Rodrigo Taddei og Matteo Ferrari, ind i hinanden i AS Romas forsvar. Pludselig dukkede Delvecchio op og scorede til 0-1 til Ascoli Calcio i Curva Sud-enden. Han jublede ikke, men rakte armen nærmest lidt undskyldende op mod hans ”gamle” sektor, Curva Sud, og hans mål modtages på Stadio Olimpico og særligt i Curva Sud med klapsalver og stående ovationer.

23 minutter inde i anden halvleg udskiftedes Marco Delvecchio, endnu engang til begejstring for Stadio Olimpico, og efter kampen blev Delvecchio kaldt ned til Curva Sud og tiljublet og æret.

Hvad gør denne beretning særlig? Da jeg oplevede romanisternes behandling af Marco Delvecchio på Stadio Olimpico, var jeg umiddelbart overrasket. Jeg kunne forstå, at Delvecchio inden kampen blev begejstret modtaget som den hjemvendte helt fra fortidig storhed. Det gav mening at mindes – både ham og den fortid, han qua sin tilstedeværelse repræsenterede. Men det gav ikke mening at hylde ham for at score et mål mod AS Roma, der i det øjeblik potentielt set var med til at besværliggøre realiseringen af romanisternes drøm om et mesterskab.

Dagen efter kampen, der endte 2-2 og derved i nogen grad dæmpede romanisternes forventninger, blev Delvecchio ligeledes kommenteret i debatfora og i læserbreve. En læser af ’Il Romanista’, skrev i et indlæg: ’Hvilken [fantastisk] Delvecchio, der efter målet undskyldte over for Curva Sud’.²⁵⁰ Trods Delvecchios mål havde intet forandret sig; Delvecchio er og vil for altid være husket som legenden fra 2001-scudettoet, hvilket også reaktionerne i Curva Sud efter kampen viste.

Jeg synes, at forløbet med Delvecchio er interessant. Umiddelbart viser det, at en mesterskabelig idealtilstand forplanter sig i romanisterne på en sådan måde, at denne tilstand – trods det, at den ligger 5 år tilbage i tiden – evner at overtrumfe den umiddelbare stræben efter en lignende tilstand. De værdier og forestillinger, som den indeværende sæson har fostret, fremstår ophævet til fordel for kollektivt at mindes den fortidige tilstand.

En sådan tolkning er oplagt, men ikke nødvendigvis fyldestgørende. Jeg mener nemlig, at det er en mulighed, at fejringen af fortiden via Delvecchio ikke udelukkende ophæver nutidens værdier og forestillinger, men i stedet forstærker disse ved at italesætte og reaktualisere den idealtilstand, der ifølge analysen i dette speciale trods alt er værdiernes og forestillingernes endelige genstand. Det er ikke usandsynligt, at forhåbningen om et mesterskab ikke hæmmes, men derimod styrkes i kraft af den kollektive hukommelse.

²⁵⁰ Af én, der kalder sig Francys73. ’Il Romanista’, d. 26/10-2006. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 154.

Kampe kan ligeledes være af betydning for den individuelle hukommelse. Romanisten Antonio Mazzei mindes denne kamp i 'giornata 4' i sæsonen 1971-72:

'Hvorfor er det smukt at være Magica-tifoso? Et sådan spørgsmål må besvares, sådan som Snoopy gør, da han begynder og slutter sit essay "Hvorfor er hunde katte overlegne" med et klart og præcist: "Sådan er det bare!". I mit tilfælde vil det dog ikke være tilstrækkeligt at tale om dette som "Sådan er det bare!", for at forklare denne passion, som begyndte 31. oktober 1971, da min far for første gang tog mig, en dreng på 10 år, med på Olimpico. Fodbolden forstod jeg ikke meget af: jeg forstod ikke alle disse manifestationer af glæde og desperation, alt afhængig af et mål fra eller til, og min far, der var en del af den politistyrke, der allerede fra klokken 4 om morgenen på Termini tog sig af specielle tilrejsende tilskuere, kaldet tifosi, der ikke udviste megen sympati for hverken ordensmagten eller hovedstadens fodboldhold. Nå, men den sidste søndag i oktober var jeg på Olimpico, hvor Inter, italienske mestre og ubesejret i 26 kampe i træk i mesterskabet, indfandt sig. De havde ikke tabt siden 8. runde i 70/71-sæsonen. Roma vandt 3-1 på mål af Rosa, Cappellini og Salvori. På dette hold spillede også Franzot og Zigoni, som jeg derefter kom til at se i Hellas Verona, da min far i december 1972 blev forflyttet til Verona. Min tro var og er dog forblevet denne: Den gulrøde. Selvom også de²⁵¹ besejrede Boninsegna og co.²⁵², var jeg nu blevet romanista, fordi disse tifosi allerede havde vundet – også mig – med en lidenskab, der netop også er en måde at være på. At være Magica handler nemlig om at kunne acceptere bitterhed, skuffelser, lidelser; det handler om forene pessimismens historiske grunde med optimismens fra de ikke alt for mange succeser; det handler om at huske ærværdige spillere også som mennesker, fra Aldair til Tommasi²⁵³; det handler om at kunne læse – enestående i Italien – vores egen avis; det handler om at se Francesca (mit elskede lille barn) tage i skole her i Verona, stolt og veltilfreds over at have sit gulrøde tørklæde på, som jeg har taget med fra Rom; det handler om, som jeg har sagt til Totò, at være tifosi "uanset hvad".'

²⁵⁴

De romanistiske fortællinger er forankret i aktiviteterne på Olimpico. Det er, når AS Roma-trøjen er i kamp, at fortællingerne skabes og bruges. Det romanistiske ritual bliver dermed den dynamiske kraft bag den mytologiseringsproces, der for romanisterne placerer sig mellem deres hukommelse ("roots") og deres ønsker ("routes").

Netop begrebet "mytologisering" fremstår egnet til brug på det romanistiske materiale. Set fra et religionsvidenskabeligt synspunkt kan det nemlig virke vanskeligt at se det religionsfænomenologiske begreb "myte" manifestere sig i de romanistiske fortællinger, hvilket sandsynligvis skyldes, at det romanistiske materiale er ungt.

Til gengæld er det dynamisk, hvilket både fortællingen om Marco Delvecchio og situationen omkring straffesparket viste.

²⁵¹ Hellas Verona.

²⁵² FC Inter.

²⁵³ Tidligere AS Roma-spillere.

²⁵⁴ Af Antonio Mazzei, "Il Romanista", d. 7/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 154.

7. En sidste (empirisk) bemærkning – 54 minutters mesterskab

Søndag d. 18. maj 2008 blev ”giornata 38”, den sidste runde i sæsonen 2007-08, spillet. De foregående år havde FC Inter stort set ført fra start til slut og punkteret det romanistiske håb allerede tidligt på sæsonen. Året inden, eksempelvis, blev de romanistiske forhåbninger ødelagt, da AS Roma en regnfuld dag tabte 1-0 ude mod Empoli og måtte kigge langt op i tabellen efter FC Inter, der på daværende tidspunkt med AS Romas nederlag til Empoli og FC Inters sejr over Cagliari førte med 14 point med 14 ”giornati” tilbage. Romanisterne opgav da håbet for sæsonen 2006-07. Her i en kommentar skrevet til fanavisen ”Il Romanista” på dagen for nederlaget til Empoli:

’Jeg er fra Ciociaria²⁵⁵, jeg er 68 år og født romanista...jeg har boet 35 år i udlandet og har til alle tider fulgt ’la magica’ gennem sejre og gennem nederlag, for man kan ikke altid vinde, men ikke at kunne komme tilbage bagud 1-0 med 90 minutter tilbage, kan jeg ikke holde ud. Skal vi altså virkelig bøje os for Inter? Fremad magica!’²⁵⁶

Sæsonen 2007-08 tegnede længe til en gentagelse af dette; den 16. februar 2008 tabte AS Roma 1-0 ude til Juventus FC, medens FC Inter vandt 2-0 hjemme over AS Livorno. Afstanden mellem FC Inter og AS Roma med 15 runder tilbage: 11 point. Men man gav ikke op – hverken AS Roma eller romanisterne.

Søndag d. 18. maj 2008 var AS Roma mestre, Campioni d’Italia, i 54 minutter. Fra Mirko Vucinic’ 1-0 mål for AS Roma i 8. minut til Zlatan Ibrahimovic’ mål for FC Inter i 62. minut. Det umulige var ved at ske. Og skete ikke. Men i 54 minutter var det den faktiske virkelighed for romanisterne. De var mestre. Mestre!

Romanisterne selv havde i ugen op til denne ’giornata’ blandede forventninger til indfrielsen af deres håb til trods for, at de i 7 år aldrig havde været tættere på end netop nu. De store og mest velbenyttede internetforaer²⁵⁷ var præget af splittelse rent følelsesmæssigt mellem stille optimisme på den ene side og på den anden side desillusion og bevidstheden om, at uretfærdigheden ville ramme dem på ny. Det var jo FC Inter, nutidens Juventus FC, de kæmpede med om mesterskabet!

Ud fra en rationel betragtning mente de fleste ikke, at mesterskabet ville blive deres, og mange indlæg sluttede med bemærkningen ’Non succede ma se succede...’, der betyder ’Det sker ikke, men hvis det sker...’ Man levede i det stille håb og turde end ikke italesætte den virkelighed, der ville opstå, hvis det skete: ’Er jeg den eneste, der allerede har drømme om på søndag?’, spurgte

²⁵⁵ Italiensk landsdel.

²⁵⁶ Af Salvatore 68, ’Il Romanista’, d. 18/2-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 155.

²⁵⁷ www.romanisti.it/forum og www.lupocattivo.net.

Alessao i et forum to dage før kampen.²⁵⁸ Og nej: 'Også jeg har drømme om dagen på søndag, men jeg vil aldrig fortælle jer, hvad jeg har drømt', svarede Pliko.²⁵⁹

Dagen før kampen er stemningen stadig blandet. Èn, der kalder sig LoRiS'_aSr, starter tråden 'Se non succede...' (Hvis ikke det sker...). Han indleder den med følgende:

'Hvis det skulle gå lidt skævt... hvis vi ikke skulle have noget at fejre... er der så nogen, der alligevel vil tage med til Fiumicino²⁶⁰ for at modtage og hylde drengene?!?

Vi samler en stor gruppe... og vi tager ud for at vise vores kærlighed til trøjen og vores taknemlighed over denne fantastiske gruppe!!

Hvem vil med?!

KOM SÅ, ROMA!!'²⁶¹

I Fiumicino dukkede der søndag aften 4 timer efter kampen 4.000 romanisti op for at vise deres kærlighed til trøjen og hylde spillerne for en flot sæson og 54 minutters mesterskab.²⁶²

Den første taknemlighed begyndte allerede at florere på internettet i minutterne efter kampen. Kl. 17.08, 18 minutter efter kampen var slut, oprettede en bruger ved navn PeterPan et indlæg, hvori han skrev:

'Jeg må indrømme, at jeg drømte om scudettoet i de 40 minutter... Og ved denne tanke kom tårerne til mig... det gør mig ked af det, meget ked af det. Men vi kommer ovenpå igen.'²⁶³

PeterPan blev i minutterne efter fulgt af henholdsvis Sushila og Emiliano84: 'Det har været smukt at drømme... bare muligheden for at drømme og for at håbe...'²⁶⁴; 'også herfra: TRODS ALT TAK'²⁶⁵.

Alle delte imidlertid ikke begejstringen. Frustrationer øjnes i dette indlæg, skrevet før PeterPans, og i et andet forum:

²⁵⁸ <http://www.romanisti.it/forum/viewtopic.php?t=1410&postdays=0&postorder=asc&start=40>, d. 30/5-2008.

Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 156.

²⁵⁹ <http://www.romanisti.it/forum/viewtopic.php?t=1410&postdays=0&postorder=asc&start=40>, d. 30/5-2008.

Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 156.

²⁶⁰ Den ene af Roms to internationale lufthavne.

²⁶¹ <http://www.lupocattivo.net/public/smf/index.php?topic=7392.0>, d. 30/5-2008. Originaltekst: Appendix 1.

Kildetekster, s. 156.

²⁶² 'Il Romanista', 19/5-2008.

²⁶³ <http://www.lupocattivo.net/public/smf/index.php?topic=7426.0>, d. 2/6-2008. Originaltekst: Appendix 1.

Kildetekster, s. 156.

²⁶⁴ Ibid.

²⁶⁵ Ibid.

'Men tak for hvad??? Jeg minder jer om, at vi har mistet vores scudetto grundet vores åndsvage letsindighed... mod Empoli, mod Fiorentina, mod Livorno, mod Juve, mod Inter...

OG DET ER DERFOR, AT JEG ER GNAVEN!! Jeg takker overhovedet ikke nogen som helst, fordi det i dette øjeblik burde være interisti og laziali, der græd, og i stedet græder vi...²⁶⁶

Den gennemgående følelse kommer dog til udtryk i tråden, 'AS ROMA TI AMO' ('AS ROMA JEG ELSKER DIG'), der startes samme aften, og hvis formål er tilkendegivelse af kærlighed til AS Roma og hendes trøje. Det indledes af brugeren derossi_tuttalavita1, der skriver:

'DET ER DU FOR MIG
DET ER IKKE NEMT AT FORTÆLLE
I KUN ET ORD
DU
ER
MIT
ROMA
STOLT AF DISSE DRENGE
STOLT AF DENNE SÆSON
STOLT AF AT VÆRE ROMER OG ROMANISTA
I DAG MERE END FØR
MIT AS ROMA, JEG ELSKER DIG'²⁶⁷

Det efterfølges af disse indlæg; 'Roma, også jeg elsker dig! Uendelig meget og for altid!!! Drengene, I er de bedste!'²⁶⁸; 'Altid sammen med dig, AS Roma'²⁶⁹; 'Jeg elsker dig alligevel'²⁷⁰; 'KÆRLIGHED'²⁷¹; '100.000 stemmer fik du til at forelske sig'²⁷². Tråden slutter således:

'DU BLEV FØDT TIL NOGET STORT
OG STOR VIL DU FORBLIVE'²⁷³

Til september 2009 starter endnu en sæson for de romerske romanisti. Med håb om det forjættede mesterskab. Og sådan fortsætter det. Som en romanista, jeg mødte i København, sagde: 'Sempre Forza Roma'. Kom så, Roma, fremad. Til alle tider.

²⁶⁶ <http://www.romanisti.it/forum/viewtopic.php?t=1417>, d. 2/6-2008. Originaltekst: Appendix 1, Kildetekster, s. 156.

²⁶⁷ <http://www.lupocattivo.net/public/smf/index.php?topic=7447.0>, d. 2/6-2008. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 157.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Ibid.

²⁷⁰ Ibid.

²⁷¹ Ibid.

²⁷² Ibid. – indlægget har hentet sin inspiration i hymnen 'Roma, Roma' (jf. s. 76).

²⁷³ Ibid.

8. Refleksion og diskussion

Jeg har siden starten på dette projekt i september 2006 været klar over, at afslutningen herpå uundgåeligt måtte blive en diskussion om emnets berettigelse i en videnskab som religionsvidenskaben – og at det oplagte spørgsmål ville være: Er fodboldfankultur *religion*? Dette spørgsmål er blevet stillet før, men eftersom nærværende speciale kan opfattes som et bidrag i denne diskussion, er det på sin plads at starte med at opsummere specialets empiri samt analysen og fortolkningen heraf.

Jeg har fundet frem til, at romanisterne lever i forhåbningen om at vinde et mesterskab, og at denne forhåbning er knyttet til et sæt af forestillinger og en praksis.

Forestillingerne kommer til udtryk i særlige vendinger og sætninger, såsom 'Jeg elsker Dig', 'Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man' og 'Indtil døden os skiller', samt i en mere indforstået "tro". Denne "tro" er genstandsorienteret og rettet mod AS Romas nuværende styrke (La Forza della Roma), mod troen på et mesterskab samt mod AS Roma som et *princip*, hvis manifestation kan forstås som AS Roma-trøjen.

Praksis er i primær grad centreret omkring aktiviteterne på Stadio Olimpico. Med korsang som det overvejende og mest betydningsbærende element italesætter romanisterne her deres forhåbninger og forestillinger. Men ikke kun det; netop i kraft af italesættelsen bidrager romanisterne selv til at indfri forhåbningerne, da formålet med en del af korsangene er at drive AS Roma-trøjen fremad. Spillerne, det vil sige bærerne af AS Roma-trøjen på banen, er dermed både middel og mål for korsangene – et middel i kraft af at de udelukkende er bærere af AS Roma-trøjen, og et mål netop i kraft af, at de er bærere af AS Roma-trøjen, der i kraft af dens manifestation af *principet* AS Roma formår at ophæve umiddelbarheden og indfange både fortid, nutid og fremtid i en enkelt aktion.

Dette efterlader den romanistiske praksis som et element, der forbinder romanisternes forestillinger og tro med både fortidens fortællinger ("roots") med nutidens og fremtidens forhåbninger og forventninger ("routes"). Olimpico må derfor opfattes som det konkrete rum, hvori romanismen bekræftes og forandres. Det er her, i kraft af AS Romas kampe, at romanismen bekræftes, skabes og fornyes.

Denne analyse og fortolkning er foretaget ved hjælp af det religionsvidenskabelige begrebsapparat. Med begreberne frelse, forestilling, tro, ritual og myte har jeg indfanget, hvad jeg opfatter som de betydningsbærende dele af romanismen. At jeg valgte netop disse

religionsfænomenologiske begreber, skyldtes disse begrebers vægtighed samt det empiriske materiale, da det med udgangspunkt i Bourdieu var min hensigt at konstruere min analysegenstand på en sådan måde, at den tog højde for både empiri og videnskabelige begreber og teorier samtidigt.

Netop Bourdieu tager mig videre herfra. Det er ellers fristende at stoppe fortolkningen af romanismen her; jeg har etableret en forbindelse mellem fodboldfankultur, det vil sige mit empiriske materiale, og det religionsvidenskabelige teori- og begrebsapparat. På baggrund af denne vil jeg mene, at man kan konkludere, at fodboldfankultur kan analyseres og fortolkes som ethvert andet religiøst system. Analogierne er mange, og eftersom religion opstår og vedligeholdes i kraft af menneskelige forestillinger og adfærdsformer, er der ingen grund til ikke at hævde, at fodboldfankultur er at betragte og forstå som religion.

Alligevel vurderer jeg, at det er nødvendigt at stoppe op. Jeg finder behov for at undersøge mit eget projekt – ikke fordi jeg betvivler empiriens reliabilitet, men fordi jeg mener, at en selvrefleksiv gennemlysning er oplagt i dette tilfælde, hvor jeg præsenterer religionsvidenskaben for et alternativt og relativt nyt tankesæt. Jeg må forholde mig kritisk til materialet – på samme måde, som jeg ville forholde mig kritisk til andet materiale.

Den læsning, jeg har foretaget af romanismen, har været en såkaldt lukket læsning, det vil sige en læsning, der analyserede romanismen ud fra dens egen logik, egne værdier, egne strukturer etc. En sådan læsning har sin styrke, men også sin begrænsning.

Styrken ved læsningen er, at den kan beskrive omfangsrigt og umiddelbart ustruktureret materiale med det formål at videreformidle det på en overskuelig måde. Dette kan lade sig gøre, fordi læsningen er interreferentiel og dermed holder sig inden for et givent system, hvilket giver overskuelighed over og struktur til det materiale, der i udgangspunktet var omfangsrigt og ustruktureret.

En sådan læsning fandt jeg som den bedst egnede i nærværende tilfælde, hvor jeg netop skulle videreformidle et sæt af tanker og adfærdsformer, der, ud over at være forholdsvis ukendt for religionsvidenskaben, ligeledes er præget af mangel på system og panoptisk organisation. Og eftersom den analytiske tilgang har været at benytte det religionsfænomenologiske begrebsapparat, der i sig selv fremstår strukturerende, har læsningen med andre ord været passende til at give en monografisk præsentation af romanismen.

Begrænsningen ved en lukket læsning er, at en reel sociologi har vanskeligt ved at manifestere sig i analysen og fortolkningen af materialet. Rent videnskabeligt forbliver man så at sige på det beskrivende plan og kommer ikke på en afgørende måde videre til et forklarende plan. Dette er som

sådan ikke et problem videnskabelig set, da en beskrivelse i høj grad kan eksistere som målsætning i sig selv og dermed legitimere en videnskabelig undersøgelse af et givent emne.

Men den lukkede læsning, og det ofte medførende fravær af et sociologisk blik, resulterer i, at man risikerer at måtte udelade materiale fra analysen, der kunne nuancere læsningen.

Jeg vil gerne komme med et eksempel på dette hentet fra dette speciale: Jeg har flere gange omtalt det binomium mellem AS Roma og byen Rom, som flere romanister udtrykker bevidsthed om og følelser for. Romanisten Silvio D'antino omtaler dette binomium således i et indlæg (her i uddrag) om, hvorfor det er smukt at være romanista:

'At være romanista er bevidstheden om et tilhørsforhold til noget ophøjet; det er længslen efter at identificere sig; det er ubegrundet kærlighed; det er troskab; det er at blive bevæget og rørt; det er instinktive udbrud i retning af den barnlige uskyld; det er en venden hjem; det er at føle sig sikker. Det er det, der præger vores liv, og som har fulgt os fra og i vores første skridt og kæreste tanker. Det er drømmen, der aldrig ender; det er aldrig at overgive sig; det er stoltheden over vores farver; det er ideologien om den dybtgående sammenhængskraft; det er enten "med os eller mod os"; det er den perfekte fusion mellem by og fodboldpassion; det er "den romerske mentalitet"; det er stolthed over vores oprindelse og traditioner; det er den aldrig glemte og forglemmende kultur.'²⁷⁴

Hvordan denne 'dybtgående sammenhængskraft', 'perfekte fusion mellem by og fodboldpassion' og 'den aldrig glemte og forglemmende kultur' kommer til udtryk i det daglige liv i Rom, kan antydes i den tragiske historie om Alessandro Bini:

Lørdag d. 2. februar 2008 døde den kun 14-årige fodboldspiller Alessandro Bini. Han døde i kamp, da han ramte ind i en af de vandhaner, der står en del af på de fleste (meget udtørrede) italienske amatørbaner. Alessandro spillede i den romerske klub, Cinecittà Bettini, som den lørdag spillede kamp mod klubben l'Almas, på hvis bane ulykken skete.

Alessandro var blandt venner og familie kendt som en passioneret romanista. To dage efter hans død fortalte hans fader til fanavisen "Il Romanista", at 'Min søn elskede Roma og især Totti. Men hans store idol var Candela. Han drømte om at blive som ham'.²⁷⁵ I dagene efter hans død var internetfora og fanaviser fyldt med kondolencer samt oprørthed over de ringe baneforhold, der var skyld i den unge romanistas meningsløse død.

Fire dage efter Alessandros død blev han begravet i San Gaspare del Bufalo-kirken i det kvarter, hvor han boede og levede. 2000 mennesker var til stede i kirken, heriblandt naturligvis

²⁷⁴ Af Silvio D'antino, "Il Romanista", d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 155.

²⁷⁵ Vincent Candela, franskmand, spillede i AS Roma mellem 1997 og 2005. Var venstre-back, ligesom Alessandro Bini. "Il Romanista", d. 4/2-2008. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 155.

familie, venner og bekendte. Kirken var udsmykket i gule og røde blomster, da AS Roma var Alessandros lidenskab²⁷⁶, ligesom kisten inden ceremoniens start blev dækket af AS Roma-trøjer, AS Roma-tørklæder og blomster:

Alessandro Binis kiste. Chiesa San Gaspare del Bufalo.²⁷⁷

Til stede i kirken var repræsentanter fra AS Roma; den nuværende cheftræner for det mandlige førstehold, Luciano Spalletti, der kaldte Alessandro for 'én af os alle'²⁷⁸; spillere fra AS Romas ungdomsafdeling, blandt andet de forventeligt kommende storspillere, Falco og Delfino, der på billedet ovenover ses holde societetet AS Romas officielle kirkefane²⁷⁹ samt ikke mindst Alessandro Binis store idol, den tidligere spiller Vincent Candela.

²⁷⁶ "Il Romanista", d. 7/2-2008.

²⁷⁷ Billede taget fra "Il Romanista", d. 7/2-2008.

²⁷⁸ "Il Romanista", d. 7/2-2008.

²⁷⁹ Ibid.

Flere tifosi- og ultragrupper var også repræsenteret i kirken, og da præsten slutteligt ud i forsamlingen spurgte, om der var nogen, der har lyst til at sige noget, rejste en repræsentant fra gruppen Ultras Romani, William 'Spadino' Betti²⁸⁰, sig op og sagde følgende:

'Vi er her som drengene fra Sud, og – hvis [Alessandros] moder tillader det – vil vi meget gerne dedikere vores aktiviteter under lørdagens kamp til Alessandro. Fordi lørdag er en særlig dag. Vi vil gerne mindes ham på den rette måde, og vi tror ikke, at der findes en bedre anledning til at gøre dette end til en kamp med vores elskede Roma.'²⁸¹

Avisen "Il Romanista" beskrev, hvordan hele kirken rejste sig og klappede efter dette indlæg fra 'Spadino'. Og forløbet herfra beskrev avisen således:

'Da hun hørte disse ord trillede en tåre ned ad moderens kind. Fru Delia, som indtil dette øjeblik havde skjult smerten bag sit blonde hår og holdt hænderne tæt på sin mand, kiggede disse unge mænd, så anderledes end hende, i øjnene, og hun følte sig tættere på dem end nogensinde før. 'Spadino' rejste sig derpå og omfavnede hende – for den ceremonielle kondolence, og måske også for mere end det. For i dette øjeblik, i denne omfavnelse, dér var alle Romas tifosi, dér var en hel by.'²⁸²

Repræsentanter fra andre ultragrupper rejste sig og kom med tilsvarende udsagn. Den særlige dag, der omtales af 'Spadino', det ville sige den kommende lørdag, ville Alessandro nemlig have fyldt 15 år – samme dag, hvor AS Roma skulle tage imod Reggina Calcio.

Olimpico markerede den følgende lørdag behørigt Alessandros minde. Korsangene var dedikeret til Alessandro, og hans moder, Fru Delia, fik blomster mellem de to halvlege – givet af Ultras Romani på vegne af alle romanisti i Olimpico.²⁸³ Og derudover kunne følgende bannere spottes på Olimpico den dag:

²⁸⁰ "Spadino" betyder kårde, hvilket muligvis er hans navn i ultrå-kredse.

²⁸¹ "Il Romanista", d. 7/2-2008. Originaltelst: Appendix 1. Kildetekster, s. 155.

²⁸² Ibid.

²⁸³ "Il Romanista", d. 10/2-2008.

'I dit minde, lille Alessandro, koret i Sud er (udelukkende) for dig'.²⁸⁴

'Lille, nye engel, du efterlader et stort minde, farvel Ale'.²⁸⁵

'Alessandro, du er i vore hjerter for altid, for altid 12. mand'.²⁸⁶

Det skal siges, at ikke alle afdøde romanister får samme romanistiske opmærksomhed som Alessandro. Med anslået 1,5 millioner romanister i Rom er dette ikke kun uladsiggørligt – der hersker tilmed ingen normer for eller konsensus om, hvor, hvordan eller hvornår romanister, der afgår ved døden, skal højtideligholdes og mindes.

Det er min umiddelbare vurdering, at opmærksomheden omkring Alessandros begravelse og mindehøjtidelighed i både kirken og på Olimpico sandsynligvis er et udtryk for den 'dybtgående sammenhængskraft', 'perfekte fusion mellem by og fodboldpassion' og 'den aldrig glemte og

²⁸⁴ "Il Romanista", d. 10/2-2008.

²⁸⁵ Ibid.

²⁸⁶ Ibid.

forglemmende kultur', der eksisterer - som romanisten Silvio D'antino omtalte det for lidt siden. Og i de to år, jeg har fulgt romanisterne, har jeg registreret en del andre begivenheder, der tilsyneladende har givet anledning til, at forholdet mellem by og klub er trådt frem i forreste linje og har manifesteret et fokus på samhørigheden, det vil sige en markering af det binomium, som flere romanister omtaler.

Begrænsningen ved en lukket læsning er netop, at jeg analytisk set ikke kan nå længere end til at konstatere, at opmærksomheden ved Alessandros begravelse og mindehøjtidelighed i kirken og på Olimpico *sandsynligvis* eller *tilsyneladende* er et udtryk for det omtalte binomium.

Det kunne ellers være fristende at hævde, at Alessandros død – qua et nexus af flere faktorer – var en anledning til at forankre og styrke forholdet mellem romanisternes passion og romanisternes by, nemlig; at Alessandro var passioneret romanista; at han døde i en fodboldkamp; at hans største ønske var en dag selv at spille i og ære AS Romas trøje; at fanavisen "Il Romanista" bragte historien allerede dagen efter ulykken, hvilket var med til at generere opmærksomhed i forskellige internetfora; at han bare var 14 år etc.

En lukket læsning kan beskrive, *at* der eksisterer et binomium som det omtalte, men den kan ikke forklare nærmere, *hvori* dette forhold består, da den ikke inddrager en intern romanistisk sociologi eller ekstern romersk/italiensk geosociologi. Eksempelvis kunne en nærmere undersøgelse af begrebet "campanilismo", lokalpatriotisme, være oplagt, men en sådan undersøgelse ville – hvis den skulle give mening – kalde på en større redegørelse for det historiske samt politiske og kulturelle Italien af i dag.

Der vil altid være konsekvenser af at vælge en given metode og tilgang til sit empiriske materiale. Og jeg mener, at de valg, jeg har truffet forud for og i dette speciale, har været de rette til formålet. Jeg konstaterer blot, at analysen indeholder begrænsninger – begrænsninger, der kan være vigtige at kende til, førend dette speciale vil stille det diskuterende spørgsmål: Er fodboldfankultur *religion*?

8.1. Er fodboldfankultur religion?

Som nævnt indledningsvis i dette kapitel er spørgsmålet blevet stillet før, og som man måske kunne forvente, afhænger et svar herpå naturligvis af, hvem man spørger, og hvad der menes med spørgsmålet.

I 2007 stillede TABU, et institutblad for studerende og undervisere ved Afdeling for Religionshistorie på Københavns Universitet, dette blandt flere spørgsmål til 15 undervisere fra benævnte sted. Faktisk var spørgsmålet en anelse bredere end ovenstående spørgsmål, nemlig: 'Mener du, at fodbold kan opfattes som en religion?'

Den generelle opfattelse blandt underviserne (10 ud af 15) på Afdeling for Religionshistorie fremstod på daværende tidspunkt til at være den, at fodbold ikke er religion, men at fodbold i struktur og til tider i form *ligner* noget af det, man kender fra religion. Det primære argument mod at opfatte fodbold som religion er fraværet af transcendens. Her et eksemplificerende svar fra Catharina Raudvere:

'Nej. Der kan være tale om noget, der ligner religion, men der er her blot tale om en del af den sociale menneskelighed, fx fællesskab og fælles forhåbninger. Men kernen i spillet refererer ikke til noget transcendent, og præmisserne for kampen kan ikke relateres til noget transcendent. Det betyder på den anden side ikke, at der ikke kan knytte sig religion til en fodboldkamp. Mange spillere og fans beder fx til gud før en kamp. Men det ligger udover selve kampen/spillet.'²⁸⁷

Blandt de fem undervisere, der svarede "ja" eller "tja, hvorfor ikke?" til samme spørgsmål, fremstår Lars Kjær Bruuns holdning som et direkte modargument til Catharina Raudveres svar:

'Ja, så absolut. Man skal, som sagt, passe på med at lægge en bestemt transcendens ind i religion. Religion kan bruges til hvad som helst. I nogle religioner fx tidlig kristendom og gnosticisme bruges religion til at benægte denne verdens værdi, andre religioner fx jødedom betoner især lovprisningsaspektet og tolker tilværelsen som noget, der rummer et overskud. Her er religionen primært en taksigelse for dette overskud.'

Som man kan læse ud af de to ovenstående svar hersker der ikke religionsvidenskabelig konsensus om, hvorvidt fodbold er at opfatte som en religion. Man kan håbe, at svarene er et resultat af almindelig sund, videnskabelig uenighed. Men samtidig kan man frygte, at der bag den manglende konsensus ligeledes gemmer sig en anelse uklarhed – en uklarhed der består i, at spørgsmålet om, hvorvidt fodbold er at opfatte som en religion, faktisk indeholder to delspørgsmål; hvad menes der med begrebet "fodbold"? og hvad menes der med begrebet "religion"?

Set fra et religionsvidenskabeligt perspektiv må man forvente, at opfattelsen af fodbold som religionsvidenskabeligt genstandsfelt som oftest er betinget af opfattelsen af religion. Mange religionsforskere har forholdsvis klare opfattelser af, hvad de mener med begrebet "religion", og

²⁸⁷ TABU 2007:31/32.

flere arbejder endda ud fra egne definitioner af dette begreb. Man kunne springe til det udenlandske forskermiljø og bruge franske Danièle Hervieu-Léger som et eksempel herpå. Danièle Hervieu-Léger arbejder med en definition, der siger, at religion er:

‘...an ideological, practical and symbolic system through which consciousness, both individual and collective, of belonging to a particular chain of belief is constituted, maintained, developed, and controlled.’²⁸⁸

Hervieu-Léger understreger, at det er ikke så meget kontinuiteten i sig selv, der er af betydning, mere at den er en:

‘...visible expression of a lineage that the believer expressly lays claim to and which confers membership of a spiritual community that gathers past, present and future believers.’²⁸⁹

En sådan definition får indflydelse på Hervieu-Légers opfattelse af, hvorvidt fodbold er at betragte som religion. I ”Religion as a Chain of Memory” argumenterer hun med udgangspunkt i netop hendes religionsdefinition for, at fodbold og sport ikke er religion – dertil mangler fodbold/sport traditionens legitimering af hukommelsen, det vil sige den autoritative del af traditionen. Dog kan fodbold/sport frembringe elementer, der ligner den religiøse oplevelse.²⁹⁰

Jeg finder det ganske naturligt og oplagt, at religionsvidenskaben arbejder ud fra et sæt af begreber og definitioner som ovenstående, og at det religionsfænomenologiske begrebsapparat opererer i kraft af en konstant vekselvirkning mellem induktion og deduktion af den virkelige verdens religiøse fænomener. Det er den eneste rigtige måde at arbejde på i en videnskab, der har så vanskeligt ved at definere dens eget objekt.

Men når nu vores videnskab netop udleder dens viden om de religiøse fænomener på baggrund af induktive og deduktive processer, er det fristende at spørge, hvorfra religionsvidenskabelige forskere har deres om fodbold fra?

Hvorfra kommer den viden, der gør, at religionsvidenskabelige forskere har en udpræget klar holdning til spørgsmålet om, hvorvidt fodbold er religion? Jeg vil formode, at denne holdning udelukkende baserer sig på viden om religionsdefinitioner og religionsteorier, hvilket ikke er så mærkværdigt, eftersom større, religionsvidenskabelige undersøgelser af fodbold er stort set ikke-eksisterende.

²⁸⁸ Hervieu-Léger 2000:81.

²⁸⁹ Ibid., s. 81/82.

²⁹⁰ Ibid., s. 97-106.

Det er dog efter min mening vigtigt, at man ligeledes gør sig det klart, hvad man mener med begrebet ”fodbold”, førend en diskussion om forholdet mellem fodbold og religionsvidenskab overhovedet kan begynde. Og jeg registrerer – hos både Hervieu-Léger og i de 15 svar fra underviserne på Afdeling for Religionshistorie – en mindre uklarhed omkring, hvorvidt begrebet ”fodbold” dækker over de udøvende spillere, selve spillet og dets regler eller de folk, der kigger på – eller alt dette forstået under ét samlet.

Dette speciale har analyseret et eksempel på den *fankultur*, der omgiver spillet, det vil sige de mennesker, der følger, støtter, elsker og/eller ærer en fodboldklub og denne klubs spillende (første)hold. Når nærværende speciale i det følgende vil diskutere forholdet mellem fodbold og religion, vil fankulturen derfor være det aspekt af fodbold, der vil blive diskuteret. Ikke fordi fankulturen er et mere legitimt genstandsfelt end eksempelvis selve fodboldspillet eller fodbold som motion, men fordi jeg opfatter min analyse af I romanisti som værende et bidrag til denne diskussion, hvis spørgsmål derfor må blive: Er fodbold*fankultur* religion?

Fodboldfankultur er i udpræget grad et europæisk og sydamerikansk fænomen, og forskningen i denne fodboldfankultur har derfor i overvejende grad baseret sig på empiri fra de kontinenter. Særligt europæisk fodboldfankultur har været studeret, hvorfor følgende diskussion vil koncentrere sig om forskningen herfra.

Som nævnt er antallet af religionsvidenskabelige undersøgelser af fodboldfankultur temmelig begrænset, og større undersøgelser med en religionsvidenskabelig tilgang, der udelukkende er målrettet fodboldfankulturen, eksisterer mig bekendt ikke. Derimod har beslægtede videnskaber som sociologi og antropologi studeret fodboldfankultur gennem mange år, dog i begrænset omfang. Denne forskning har mest foregået i lande som Italien, Frankrig og England, og dens resultater er bestemt anvendelige i en diskussion af forholdet mellem fodboldfankultur og religion.

Eftersom dette speciale har hentet sit empiriske materiale i Italien, vil jeg starte med at fremlægge to italienske undersøgelser, en antropologisk og en journalistisk, for at se på, hvordan disse undersøgelser korresponderer med min analyse af romanisterne. Derefter vil jeg gå videre til en fransk analyse om forholdet mellem et religiøst ritual og en fodboldkamp.²⁹¹

²⁹¹ Engelske undersøgelser vil i dette speciale ikke blive fremlagt. Dette skyldes, at fokus i disse undersøgelser i udpræget grad har været at betragte fankulturen som et samfundsaspekt, hvis opståen og eksistens var og er betinget af primært sociale forskelle. Særligt sociologer og antropologer, som eksempelvis E. P. Thompson, Raymond Williams og Stuart Hall, har siden slutningen af 60'erne haft dette fokus. Denne forskning kulminerede i 70'erne og 80'erne som et resultat af voldsomme optøjer blandt supportere i og omkring fodboldkampe. Sociologien så en nærliggende forbindelse mellem på den ene side arbejdsløsheden og den økonomiske afmatning og på den anden side fankulturens tilsyneladende ideoende vold. Med andre ord: Voldeligheden skulle *forklares*. (Se eventuelt O'Connor 1993:103).

Den italienske antropolog Amalia Signorelli fremstiller i et af kapitlerne i bogen ”Antropologia urbana” sin undersøgelse af napolitanske tifosi. Undersøgelsen sigter mod at give en beskrivelse af livet i en *curva*, som hun betegner som en ”cittá virtuale”, det vil sige en virtuel by.²⁹² Afslutningsvis skriver hun:

’Det forekommer mig ubestrideligt, at fodbold nu til dags foreslår sig selv som en verdslig ækvivalent til de store religioner, i det mindste i et aspekt; at det er et elementært, symbolsk univers, fast og elastisk på samme tid, inden for hvilket det er muligt for meget forskellige mennesker at definere sig, både i forhold til sig selv og i forhold til andre.’²⁹³

Signorelli hæfter sig ved, at både fodbold og religion tilbyder et symbolsk univers, hvis fleksibilitet netop muliggør, at personer eller grupper kan generere identitet og selvforståelse. Hun kalder fodbold, underforstået fodboldfankultur, for en verdslig ækvivalent til de store religioner, men virker ikke indstillet på at etablere en fuldstændig analogi.

I bogen ”The Italian Job” undersøger den tidligere Juventus FC- og Chelsea FC-spiller, Gianluca Vialli, og journalisten, Gabriele Marcotti, der har boet i England i mange år som korrespondent for større italienske dagblade, fodboldkulturen i henholdsvis Italien og England. Metoden er journalistisk, og Vialli udnytter sit store kendskab til spillet samt bekendtskaber til spillere, trænere, fans og journalister i begge lande til at foretage en komparation af fodboldkulturen de to lande imellem.

I afsnittet om de italienske tifosi og engelske supportere viser Vialli og Marcotti, at forskellen på fankulturen i de to lande blandt andet er forankret i den generelle tilgang til fodbold. Hvor det i England handler om at gøre en hæderlig indsats, handler det i Italien slet og ret om at vinde.²⁹⁴ En doven spiller, der scorer det afgørende mål, er bestemt ingen helt blandt supportere i England grundet dovenskaben, mens han i Italien hyldes af tifosi.²⁹⁵

Den italienske marketingsanalytiker Luca Locatelli begrundet i samme bog ovenstående kulturelle forskel således:

²⁹² Signorelli 2006:179.

²⁹³ Ibid., s. 194. Originaltekst: Appendix 2. Andre tekster, s. 160.

²⁹⁴ Vialli & Marcotti 2006:56.

²⁹⁵ Ibid., s. 368-374.

‘The English fan feels a sense of belonging to the club. He considers himself a part of it. The board, the players, the manager, they are all on the same side. The Italian fan is different. For him it’s not about identity, it’s about faith, it’s quasi-religious. His faith is toward the club as an abstract ideal. The “physical” club – the players, the board et cetera – are just caretakers of that ideal. And, as such, they can be criticized’.²⁹⁶

Vialli mener, at det religiøse aspekt er passende til italiensk fodbold. Og netop i kraft af dette trosaspekt, der er rettet mod klubben som abstrakt ideal – er man som tifoso fri til at kritisere de midlertidige (og tilfældige) ”caretakers” af dette ideal, det vil sige spillere, trænere, klubejere etc, da disse sandsynligvis kan have andre interesser i at varetage idealet. Han sammenligner denne idealtro med gudstro:

‘In the same that some people believe in God and have a strong faith but dislike or criticize the Church, the physical manifestation of that faith, so too some fans adore their club, while possibly rejecting those who physically embody it, such as the chairman and the players’.²⁹⁷

Jeg finder både hos Signorelli og hos Vialli og Marcotti lighedspunkter med aspekter af det, som min religionsvidenskabelige analyse af romanisterne viser. Det romanistiske univers er præget, men ikke domineret, af et symbolsk univers i form af primært de røde og gule farver samt emblemet og AS Roma-trøjen.

Sætninger og vendinger så som ’Jeg elsker Dig’, ’Roma diskuterer man ikke, Roma elsker man’ og ’Indtil døden os skiller’ er velkendte af langt størstedelen (om ikke alle) romanister, men er ikke autoritative og kan derfor benyttes efter eget ønske, hvilket gør dem både faste og elastiske. Det romanistiske univers tilbyder en ramme, inden for hvilken man kan forholde sig til sig selv og andre, men netop det autoritative fravær medfører, som romanisten Emiliano Di Pietro omtalte det tidligere, ’at midt i det gulrøde folks heterogenitet føler enhver sig som den største tifoso af alle, men i realiteten er enhver det netop på sin egen måde.’

I Vialli og Marcottis undersøgelser hæftede jeg mig særligt ved følgende sætninger, fremsat af Luca Locatelli: ’For [the italian fan] it’s not about identity, it’s about faith, it’s quasi-religious. His faith is toward the club as an abstract ideal. The “physical” club – the players, the board et cetera – are just caretakers of that ideal’.

Det skal siges, at Locatellis kommentar og mine analyser er opstået uafhængigt af hinanden, men korresponderer på fin vis. Jeg mener nemlig, at min analyse af det romanistiske materiale viser, at AS Roma blandt andet er at betragte som et *princip*, der i den romanistiske bevidsthed

²⁹⁶ Ibid., s. 377.

²⁹⁷ Ibid.

transcenderer de forgængelige elementer og eksisterer i kraft af AS Romas nutid og fortid, dets historie og mytologi.

Romanisterne har en tro rettet mod dette princip, der opfattes som værende en evig størrelse – det vil sige en størrelse eller enhed, der for mange romanister altid har eksisteret, og for endnu flere altid vil eksistere. Der er med andre ord tale om en opfattelse af, at størrelsen eller princippet 'AS Roma' er udødeligt og altid vil bestå.

Hvor Locatelli benytter formuleringen "abstract ideal" til at beskrive troens genstand for den italienske fan, valgte jeg begrebet "princip" til at beskrive romanisternes ditto. Jeg mener, at disse to begrebsformuleringer er så identiske, at det romanistiske materiale fremstår som et eksempel på den forståelse, som Locatelli har af et af aspekterne ved den generelle, italienske tifosos tro- og forestillingsunivers.

I Frankrig er sociologen Christian Bromberger den ledende forsker inden for studiet af fodboldfankultur. I artiklen "Allez l'O.M., forza Juve: The passion for football in Marseille and Turin", undersøger Bromberger, sammen med Alain Hayot og Jean Marc Mariottini, forskelle på og ligheder mellem de fankulturer, der knytter sig til henholdsvis Olympique de Marseille (l'OM) og Juventus FC (Juve).

Mod slutningen udforsker Bromberger forholdet mellem fodboldkampe og religiøse ritualer. Han spørger direkte:

'Do we have here a real homology or merely a simple metaphorical game which interferes, rather than enlightens, the analysis of the phenomenon?'²⁹⁸

Bromberger forsøger at svare på dette spørgsmål ved tænke sig til indvendinger, der kunne være mod en sådan homologi. Han mener, at de to mest umiddelbare problemer ved at etablere en homologi kunne tænkes at være, 1) at der mangler en tro på en aktiv tilstedeværelse af overnaturlige ('supernatural') væsener eller kræfter²⁹⁹, samt 2) at der mangler en 'menighed' (i form af et intentionaliseret fællesskab mellem to grupper), eller nærmere; at den menighed, der eksisterer på et stadion, er mere illusorisk end faktisk.³⁰⁰

Bromberger tilbageviser disse to forestillede modargumenter ved at hævde ad 1) at fodbold er et refugium for magico-religiøs praksis, og ad 2) at et intentionaliseret fællesskab mellem to grupper er til stede på stadion mellem både de to hold og de to holds fans.

²⁹⁸ Bromberger 1993:138.

²⁹⁹ Ibid., s. 141.

³⁰⁰ Ibid., s. 143.

Som man kan fornemme ud fra disse to tilbagevisninger (og som det fremgår tydeligt af analysen, der ligger forud for ovenstående spørgsmål) skelner Bromberger i sin analyse ikke mellem spillerne, fans, klub, selve spillet etc. Alle elementer, der tilnærmelsesvis minder om noget religiøst i forbindelse med en fodboldkamp, inddrages i analysen, eksempelvis spillernes overtro, inden de går på banen, følelsen af fællesskab på tribunen samt en sammenligning mellem helgener og spillere. Man har som læser ikke en klar forståelse af, om analysen omhandler en fodboldreligion eller religion i fodbold.

Analysen har desuden med overvejende sandsynlighed hentet sit religiøse sammenligningsgrundlag i en kristen tradition, hvilket begrænser den. Denne begrænsning, samt den manglende adskillelse af spillere, fans, klub, selve spillet etc., gør, at Brombergers analyse i sig selv virker interfererende på forståelsen af en mulig homologi mellem religiøse ritualer og en fodboldkamp.

At jeg vælger at inddrage denne undersøgelse skyldes, at Bromberger afslutningsvis opgiver at etablere en endelig homologi – trods inddragelsen af alle elementer med religiøse under- eller overtoner, da han mener, at analysen viser, at:

‘...the constitutive dimensions of the great religious rituals are lacking here: their strict repetition within a sequential framework, the permanence of idols – which are renewed, in the world of football, at an ever accelerating pace, to the point where a player adulated a few years ago is now hardly ever looked at (“Afterwards, he was nothing” as a supporter said to us) – but above all, as we have alluded to above, it lacks a representation of the world, transcendence, the beyond, salvation.’³⁰¹

Bromberger afslutter artiklen med at hævde, at selvom fodboldkampe på grund af ovenstående mangler ikke er religion, er fodboldkampe i dag den ritualiserede event *par excellence*, hvor en kollektivitet mobiliserer og fremfører dens sociale og symbolske ressourcer.³⁰²

At Bromberger afviser homologien mellem et religiøst ritual og en fodboldkamp er betinget af tre faktorer, der ifølge Bromberger alle er fraværende ved en fodboldkamp:

- et nøje gentagelsesmønster
- idolars permanens
- en forestilling om verden, transcendens, det hinsides, frelsen

³⁰¹ Ibid., s. 145.

³⁰² Ibid.

Fraværet af transcendens virker til at være et vægtigt argument for mange forskere, herunder religionsvidenskabelige, i diskussionen om, hvorvidt fodboldfankultur kan betragtes som en religion. Og da det er min opfattelse, at mange religioner eller religiøse systemer netop søger at legitimere deres eksistens ved en henvisning til noget transcendent, det være sig en ånd, en idé eller en entitet, finder jeg det forståeligt, at fraværet af transcendens kan bruges som argument imod at etablere fodboldfankultur som et legitimt genstandsfelt inden for religionsvidenskaben.

Dette bringer mig tilbage til den analyse, jeg har foretaget af romanisterne. Jeg mener nemlig, at jeg i fortolkningen af det romanistiske materiale viser, at AS Roma kan betragtes som et *princip*, der transcenderer forgængelige elementer og eksisterer i kraft af AS Romas nutid og fortid, dets historie og mytologi, og at dette princip opfattes som en evig, udødelig størrelse, der finder sin konkrete manifestation i AS Roma-trøjen.

Som jeg ligeledes gjorde opmærksom på i selve analysen, kan man ikke betragte dette princip som værende en entitet, men udelukkende et princip, en idé, ja, som Locatelli nævnte det, et abstrakt ideal. Men gør det det mindre transcendent end for eksempelvis et verdensalt eller en omnipotent gud?

Læser man romanismen indefra, som nærværende speciale har gjort, transcenderer princippet alle de elementer, ud fra hvilke romanisterne forholder sig, og princippets konkrete manifestation er nærværende, endda i særlig grad i forbindelse med de kampe, der fremstår som konstituerende for romanismen.

Jeg mener derfor ikke, at fraværet af transcendens i forbindelse med fodboldfankultur kan benyttes som argument imod en opfattelse af fodboldfankultur som en religion. Den analyse, jeg har foretaget i Rom af romanisterne, er et empirisk argument imod den opfattelse.

Det er ikke utænkeligt, at det netop er en mangel på empirisk materiale, der ligger til grund for den religionsvidenskabelige uvilje mod at etablere en analytisk relation mellem fodbold(-fankultur) og religion(-videnskab). Steve Bruce nævner denne mulighed:

‘Examining the parallels between football and religion can be interesting and illuminating but it is not helped at all by defining football as a religion. To do so is to establish by definitional fiat what should be demonstrated factually’³⁰³

³⁰³ Bruce 2002:201.

Jeg vil for god ordens skyld kort knytte et par kommentarer til Christian Brombergers afgørende argumenter imod at opfatte en fodboldkamp som et religiøst ritual, da mit materiale fra Rom ikke korresponderer hermed.

Hos romanisterne fandt jeg nemlig både:

- ”et nøje gentagelsesmønster” i form af særligt de to indledende, rituelle hymner, ’Roma, Roma’ og ’Quando l’inno si alzerà’.
- ”idolers permanens” i form af legendegørelsen (”I mitici”), der dog ikke må betragtes som idoliseringer, men erindringsværdige bærere af AS Roma-trøjen.
- ”en forestilling om verden” i form af det romanistiske univers.
- ”trancendens” i form af princippet AS Roma.
- ”frelsen” i form af (forhåbningen om) en mesterskabelig idealtilstand.

Med det sidste af Brombergers argumentatoriske aspekter, nemlig ”det hinsides” forholder det sig en anelse anderledes. ”Det hinsides” er nemlig et lidt uklart begreb, for hvad dækker det over? En hinsides tilstand? Eller en hinsides enhed? Jeg vil derfor undlade at kommentere på det romanistiske materiale ud fra dette begreb, da jeg ikke føler mig tilstrækkelig overbevist om, hvad Bromberger mener med begrebet.

8.2. Er romanismen en religion?

Der kan være mange årsager til, at forskere ikke betragter fodboldfankultur som et legitimt religionsvidenskabeligt genstandsfelt. De mest sandsynlige årsager er definatoriske eller teoretiske, men også manglende empiri kunne være en mulighed. I de to år, hvor min analyse og fortolkning af romanisterne har stået på, har jeg ikke læst eller hørt et klart argument, der ikke kunne tilbagevises af det romanistiske materiale. Men betyder det så, at romanismen er at betragte som en religion?

Ikke nødvendigvis. For det første er der aspekter af romanismen, som endnu ikke er videnskabeligt afdækket. Her tænker jeg særligt på sociale aspekter, men også studiet af socialkognitive og psykologiske processer kunne nuancere romanismen. Desuden har antallet af religionsvidenskabelige begrebsfænomener, der har været benyttet i dette speciales analyse, været

få. Til gengæld har de været vægtige, og valget af disse har været velovervejnet og betinget af et ønske om at lade det empiriske materiale træde frem klarest muligt.

For det andet er der ingen tydelige tegn på, at romanisterne selv opfatter romanismen som en religion. Faktisk kommer en tro på en gud til udtryk i to af de indlæg, som dette speciale har viderebragt: '... men Gud nåde dem, der berører hende', samt 'tak Gud, fordi du gjorde mig til romanista' (jf. s 64 og 88).

Det er min vurdering, at den "Gud", der henvises til, er den gud, der udgør en betydningsbærende del i katolicismen. Katolicismen er den religion i Italien med størst tilslutning, og eftersom begrebet "Gud" ikke er et internt romanistisk begreb, er det mest nærliggende at forestille sig, der henvises til (d)en katolsk(e) gud.

Er betragtningen af, at romanisterne muligvis ikke selv opfatter romanismen som en religion eller et religiøst system, lig med en demontering af forestillingen om romanismen som en religion? Eller sagt anderledes: Er det problematisk, at romanisterne muligvis ikke selv vil kalde romanismen en religion, men at videnskaben muligvis netop vil kalde den en religion?

Christian Bromberger konkretiserer denne problematik ved at påhæfte et velkendt begrebsæt, nemlig 'etic' og 'emic', til brug i overvejelserne omkring forholdet mellem et religiøst ritual og en fodboldkamp. Han skriver:

'To use the opposition introduced by K.L. Pike, football would be a ritual from an "etic" point of view – that of an outside observer – but not from an "emic" point of view – that of the participants.'³⁰⁴

Jeg vil mene, at man kunne udvide denne betragtning til ikke kun at gælde fodboldkampe betraget som et religiøst ritual, men ligeledes til at gælde romanismen betraget som en religion. Er dét et problem?

"Ja", ville religionssociolog Peter B. Andersen sandsynligvis mene. Han siger følgende i forbindelse med sit svar på, om hvorvidt fodbold kan opfattes som en religion:

'Fodbold er sport og skal analyseres som sport. Massefænomener er kun at betragte som religion, såfremt deltagerne selv opfatter dem som religiøse eller hvis de er relateret til religiøse begivenheder.'³⁰⁵

³⁰⁴ Bromberger 1993:144.

³⁰⁵ TABU 2007:95.

Dette står i kontrast til religionshistoriker Mikael Rothsteins kommentar til samme spørgsmål:

'Forskningen er et autonomt felt, hvor det er forskeren, der bestemmer. Vi kan diskutere med hinanden, men vi kan ikke lade os diktere udefra. Religionernes selvforståelse kan aldrig forpligte forskeren. Det er os, der hersker over den akademiske begrebsdannelse. Til gengæld bestemmer religionerne i deres butik.'³⁰⁶

Min egen videnskabelige holdning følger Mikael Rothsteins samt den, der kommer til udtryk hos sociologen Robert W. Coles. I artiklen "Religion as a 'Surrogate' Religion?" argumenterer Coles for, at videnskaben bør behandle fodboldfankultur som et religiøst fænomen, men at det er vigtigt at understrege, at argumentet herfor udelukkende er et sociologisk argument, det vil sige et argument, der kan benyttes i videnskaben.³⁰⁷

Dette speciale har fra begyndelsen tillagt sig Coles' argument: Med udgangspunkt i Bourdieus forestilling om, at social- og humanvidenskaben i sit arbejde ikke fremstiller virkeligheden, men udelukkende en *model* af virkeligheden, og at de videnskabelige begreber, teorier og modeller er rene konstruktioner, har jeg benyttet den religionsvidenskabelige begrebsfænomenologi til at præsentere romanismen.

Dette kom tydeligst til udtryk i den frelsesmodel, der blev benyttet til at læse romanisternes tankesæt og praksis. Romanisterne indtænker sandsynligvis ikke en bevægelse fra utilfredsstillende grundtilstand uden mesterskab hen imod en tilfredsstillende idealtilstand i form af et mesterskab som en del af deres virkelighed. At bevægelsen er nærværende var som nævnt i udgangspunktet en videnskabelig påstand.

Jeg vil tillade mig selv at få det sidste (korte) ord i denne diskussion om forholdet mellem fodboldfankultur og religionsvidenskab. Som jeg vurderer romanismen, er der ikke noget i analysen heraf, der diskvalificerer romanismen i at blive kaldt en religion. At hævde at romanismen ikke er en religion kan efter min opfattelse ikke basere sig på et empirisk eller analytisk argument, men udelukkende på et definitorisk argument, som det Peter B. Andersen fremførte. Og et sådan argument er aldeles legitimt, men efter min opfattelse begrænsende for den del af religionsvidenskaben, der arbejder med den moderne verdens fragmenterede værdisystemer og kulturformer. Hvis ikke vores videnskab skulle være den, der indkredser 'hvorfor det er smukt at være romanista', hvem så?:

³⁰⁶ Ibid., s. 48.

³⁰⁷ Coles 1975:61/62.

'At være romanista er alt. At være Roma-tifoso er at vågne om søndagen og have følelsen af, at denne dag er skabt udelukkende for at kunne se dit hold, din eneste store kærlighed, komme på banen for at lave endnu et mål mere end modstanderne. At vente med længsel til klokken 3 om eftermiddagen, som var dette øjeblik det eneste, der gjorde livet værd at leve. Og dér er du så, placeret i curvaen eller tribunen, i det du håber på, at alt vil gå som planlagt – på en sådan måde at timerne efter kampen vil gå hen og blive efterskriptet til en fantastisk dag. At være fra Rom er at synge sangene fra Sud inden i dig selv, også efter et svært nederlag, aldrig at bøje hovedet selv i de mest vanskelige tider. At være romanisti er at leve i en anden dimension; den smukkeste og den reneste. At tifosiere Magica er at udfordre kulden og frosten ved altid at være hende nær; altid at være klar til at lide, også når der måske ikke er et behov for det. Det er at identificere sig med hver enkelt spiller på banen, at føle hvad end de føler, at løbe med dem bag bolden, at spille med dem ned mod modstandernes mål, håbende, lidt naivt, at kunne – med kun et blik – ændre retningen af dette magiske, runde objekt, så det går derhen, hvor modstandernes målmand ikke kan nå. At være fra Rom er at leve en daglig drøm. Måske er det netop på grund af dette, at dem, der ikke er i stand til at drømme, misunder os.³⁰⁸

³⁰⁸ Af Davide Mancini, 'Il Romanista', d. 8/1-2007. Originaltekst: Appendix 1. Kildetekster, s. 155.

9. Afslutning

Set i lyset af analysen af romanismen og de afsluttende bemærkninger i ovenstående diskussion, er det oplagt for dette speciale at foreslå perspektiver, der kunne bidrage til en yderligere forankring af fodboldfankultur som religionsvidenskabeligt genstandsfelt.

Det er min vurdering på baggrund af mit ophold i Italien samt Luca Locatellis generelle betragtninger af den gennemsnitlige italienske tifoso, at det romanistiske materiale sandsynligvis ikke er enestående set i italiensk kontekst. Det ville derfor være relevant at lade det foreliggende romanistiske materiale stå til rådighed for en komparation af andet italiensk materiale. Et udmærket genstandsfelt at indlede en sådan komparation med kunne være romanisternes naboer og bysfæller, arvefjenderne *I laziali*. Romanister og lazialister bor i samme by, og holdet SS Lazio spiller også deres kampe på Stadio Olimpico. Men også empirisk materiale vedrørende tifosi med tilknytning til andre klubber fra andre italienske byer ville efter min vurdering være anvendeligt.

Man kunne også undersøge andre geografiske områder end Italien. Jeg tror, at Sydeuropa (Spanien, Grækenland, Tyrkiet) samt Sydamerika (Brasilien, Argentina) ville kunne levere interessant empirisk materiale, da disse landes fodboldmentalitet virker til ikke at være så langt fra den italienske, hvad angår form og udtryk. Det kunne derfor være en mulighed at udforske, hvordan indhold og struktur genereres inden for fankulturen i disse lande.

Skulle man arbejde videre med det romanistiske materiale kunne en religionssociologisk undersøgelse af romanisterne være et relevant sted at begynde. En sådan undersøgelse kunne studere en tifosi- eller ultragruppe på nærmere hold, analysere det lokalpatriotiske aspekt eller undersøge byen Rom mere indgående for at se, om den diffuse lokation *Rom* på makroplan eventuelt tilsvarende mikroplanets *Stadio Olimpico*.

Slutteligt vil jeg mene, at en komparativ analyse af den romanistiske praksis og den katolske messe er temmelig oplagt. Dette er begrundet i følgende tre forhold; at katolicismen er den mest udbredte religion i Italien og har sit centrum netop i Rom; at flere romanister som omtalt virker til at udtrykke en relation til katolicismen, og – vigtigst – at ritualer udgør det mest betydningsladede element i både romanismen og katolicismen.

Dette speciale har taget religionsvidenskaben med til Rom og romanisterne. Udgangspunktet for analysen var at strukturere og beskrive de forestillinger og den praksis, der tænkes og udføres af romanisterne i Rom og i særlig grad på Stadio Olimpico.

Jeg forstår romanismen som en forholdsvis struktureret kulturform, der kan iagttages, studeres og analyseres på linje med andre kulturformer, eksempelvis religion. Formålet med undersøgelsen har dog ikke været at beskrive religionen ”romanisme”, men derimod qua en analyse af en fodboldfankultur at søge ud mod de religionsvidenskabelige grænseflader, hvilket er lykkedes, vil jeg mene.

Dette speciale har vægtet empiri over teori, og det er min opfattelse, at det romanistiske materiale efterlader et empirisk indtryk, der burde nuancere de religionsvidenskabelige holdninger til forholdet mellem fodboldfankultur og religionsvidenskab. Alligevel har dette speciale ikke på noget tidspunkt hævdet, at romanismen er en religion. At forfægte et sådan synspunkt vil kræve yderligere og underbyggende forskning. Selv vil jeg nøjes med at sige, at der i hvert fald ikke er noget, der tyder på, at romanismen ikke er en religion.

Abstract of “Sempre Forza Roma - An analysis of italian tifosi”

In this dissertation a relation between football fan culture and the science of religion is established. With a general introduction to the historic and cultural dimensions of Italian football as the starting point, the fan culture affiliated with the Italian football club AS Roma – also known as *I romanisti* – is described by formal characteristics such as macrogeographical placement, total number and ritual location. This description leads to the analysis of *I romanisti*, which is conducted on the basis of selected concepts used in the phenomenology of religion: Salvation, conception, ideal, ritual and myth. These phenomena go separately through different aspects of the empirical material, which is obtained mainly by three sources: The fan newspaper “Il Romanista”, the Internet and the activities as they are practised by *I romanisti* at the Stadio Olimpico. The analysis focuses on this empirical material and shows that the conceptions and ideals of *I romanisti* find their foundation and expression through the ritual practice at Stadio Olimpico, which thereby makes a present practice the combining element of the narratives of the past with the hopes and expectations of the future. *I romanisti*'s high level of participation throughout the football matches, in which the AS Roma-team plays, gives rise to an analytical argumentation for the point of view that *I romanisti* by supporting the team take part in their own salvation process, for which reason a general model of salvation is created and applied to the empirical material. Due to the fact that the analysis introduces to the science of religion a subject of study which is coming into existence in the world of today, the method and concepts used in this dissertation are critically examined in the light of the concept of *reflexivity*, as it is understood in the writings of the French sociologist Pierre Bourdieu. Bourdieu calls for a critical mind and knowledge about the limitations when working with the world of today. Furthermore, since the description and analysis of a football fan culture is a relatively new subject of study in the science of religion, a discussion about the relation between this subject of study and the science is presented. It is argued that the empirical material shows no reason *not* to carry out further research on this subject within the science of religion.

Litteratur

- Agnew, Paddy 2006: *Forza Italia: A journey in search of Italy and its football*, Ebury Press, Chatham
- Bale, John 1993: *Sport, Space and the City*, Routledge, Guildford and King's Lynn
- Bauman, Richard & Pamela Ritch 1992: "Informing Performance: Producing the Coloquio in Tierra Blanca" i *Oral Tradition* no. 9 (1994), Slavica Publishers, Columbia
- Bell, Catherine 1997: *Ritual; Perspectives and Dimensions*, Oxford University Press, New York
- Bonde, Hans 1993: *Sport. En moderne kult*, Hovedland, Haslev
- Bourdieu, Pierre (et Wacquant, Loïc J.D.) 2001: *Refleksiv sociologi*, Reitzels Forlag, København
- Bourdieu, Pierre 2003 [1988]: *Homo Academicus*, Polity Press, Oxfordshire
- Bourdieu, Pierre 2004: *Science of Science and Reflexivity*, Polity Press, Cornwall
- Bovaio, Franco 2004: *Cinquanta volte Roma. Le partite più importante della giallorossa raccontate dai protagonisti*, Edizioni La Campanella, Rom
- Bovaio, Franco & Cristiano Ditta 2006: *Francesco Totti*, Giunti, Milano
- Bromberger, Christian 1993: "Allez l'O.M., forza Juve: The passion for football in Marseille and Turin" i Steve Redhead (red): *The Passion and the Fashion.*, Avebury, Vermont 1993
- Bruce, Steve 2002: *God is Dead: Secularization in the West*, Blackwell, Cornwall
- Coles, Robert W. 1975: "Religion as a 'Surrogate' Religion?" i *A Sociological Yearbook of Religion in Britain* no. 8 (1975), SCM Press, London
- Davies, Douglas James 1977: "The Notion of Salvation in the Comparative Study of Religions" i *RELIGION* no. 7, Routledge & Kegan Paul
- Davies, Douglas James 1984: *Meaning and Salvation in Religious Studies*, E. J. Brill
- De Bassi, Rocco & Pierre Lanfranchi 1997: "The Importance of Difference: Football Identities in Italy" i Gary Armstrong & Richard Giulianottis (red): *Entering the Field*, Berg, Bridgend
- Dizionario interattivo della lingua italiana* 2003, Garzanti, Milano (Cd-rom)
- Dunning, Eric 1994: "The History of Football (Soccer)" i Björn Ekblom (red): *Football (Soccer)*, IOC/Blackwell, Glasgow

- Finnestad, Ragnhild Bjerre 1986: "Innledning" i *CHAOS* no.6 ("frelse"), Museum Tusculanum, København
- Foot, John 2006: *Calcio – A History of Italian Football*, Fourth Estate, London
- Garsia, Vincenzo Patanè 2004: *A Guardia Di Una Fede - Gli ultras della Roma siamo noi*, Castelvechi. (Denne bog findes desværre kun som internetbog uden sidetal. Jeg har derfor selv givet den sidetal og lagt den som word-fil på den medfølgende cd. De to steder, jeg har citeret fra, er fremhævet med rødt.)
- Geertz, Clifford 1973: *The Interpretation of Cultures*, BasicBooks, New York
- Gilhus, Ingvild Sælid 1986: "Frelse som oppfyllelse av mangel" i *CHAOS* no.6 ("frelse"), Museum Tusculanum, København
- Gillis, Chester 1989 [1988]: *A Question of Final Belief*, MacMillan Press, New York
- Ginsborg, Paul 2003 [2001]: *Italy and it's Discontents, 1980-2001*, Penguin Press, St. Ives
- Guschwan, Matthew 2007: "Riot in the Curva: Soccer Fans in Twenty-first Century Italy" i *Soccer & Society* 8:2 (2007), Routledge, London
- Guttmann, Allen 1986: *Sports Spectators*, Columbia University Press, New York
- Gyldendals røde ordbøger. Italiensk-Dansk* 2004 [1999], Gyldendal, Viborg
- Danièle Hervieu-Léger 2000: *Religion as a Chain of Memory*, Rutgers, New Jersey
- Hultgård, Anders 1986: "Frälsning som religionsfenomenologisk begrepp" i *CHAOS* no. 6 ("frelse"), Museum Tusculanum, København
- Järvinen, Margaretha 1998: "Om Bourdieus reflexiva sociologi", *Sociologisk Rapportserie* nr. 5 (1998), Sociologisk Institut, Københavns Univesitet, København
- Järvinen, Margaretha 2000 [1996]: "Pierre Bourdieu" i Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen (red): *Klassisk og moderne samfundsteori*, Hans Reitzel, Viborg
- Järvinen, Margaretha 2002: "Arven efter Bourdieu", *Universitetsavisen* 2/2002, Københavns Universitet
- Joern, Lise 2006: *Homo Fanaticus – passionerede fodboldsupportere*, Bævnebanke, Viborg
- Jones, Tobias 2003: *The Dark Heart of Italy*, Faber and Faber, Kent
- Jul Hansen, Henrik 2004 "AS Roma – SS Lazio" i Peter Grønberg og Thomas Rasmussen (red): *ARVEFJENDER - Klassiske fodboldopgør i Europa*, People's Press, København

Krøger Andersen, Stig 2005: "Frelse". Universitetsopgave (2005), Institut for Religionshistorie, Københavns Universitet, København

Møller, Verner 2005: "Sport og karisma" i Götke, Havelund & Rasmussen (red): *Fra Buddha til Beckham: Karisma og suggestion i sport og religion*, Odense Universitetsforlag, Odense

O'Connor, Justin 1993 "Introduction" (to Brombergers "The passion for football in Marseille and Turin" i Steve Redhead (red): *The Passion and the Fashion*, Avebury, Vermont 1993

Oxtoby, Willard G. 1973: "Reflections on the idea of salvation", i Sharpe, Eric J. og Hinnells (red): *Man and his Salvation: Studies in the Memory of S. G. F. Brandon*: Manchester University Press

Papa, Antonio & Guido Panico 2002 [1993]: *Storia sociale del calcio in Italia*, Il Mulino, Bologna

Podemann Sørensen, Jørgen 2003: *Komparativ religionshistorie. Historik, Metodik, Religionens retorik* (kompendium), Københavns Universitet, København

Podaliri, Carlo & Carlo Balestri 1998: "The Ultras, Racism and Football Culture in Italy" i A. Brown (red): *Power, Identity and Fandom in Football*, Routledge, New York

Pozzoni, Stefano 2005: *Dove sono gli Ultras?*, Zelig, Milano

Roversi, Antonio 1994: "The birth of the 'ultras': The rise of football hooliganism in Italy" i Williams, John & Richard Giulianotti (red): *Game without Frontiers*, Ashgate, Vermont 1994

Signorelli, Amalia 2006 [1996]: *Antropologia urbana*, Guerini Studio, Milano

Sterchele, Davide 2007: "The Limits of Inter-religious Dialogue and the Form of Football Rituals: The Case of Bosnia-Herzegovina" i *Social Compass* vol 54 no. 2 (2007), Sage Publications, Witney

Storey, John 2003: *Inventing Popular Culture*, Blackwell, Oxford.

TABU 2007/5 (Tema om religionsdefinitioner og religionsvidenskabelig praksis), Afdeling for Religionshistorie, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet, København 2007

Totti, Francesco 2006: *Mo je faccio er Cucchiaio*, Mondadori, Milano

Valitutti, Francesco & Massimo Izzi 2004 [2001]: *Cronologia della grande Roma*, Newton & Compton, Rom

Vialli, Gianluca & Gabriele Marcotti 2006: *The Italian Job*, Bantam Books, Reading

-

Hjemmesider (den specifikke placering af brugt materiale fra følgende overordnede hjemmesider forefindes som referencer i specialets brødtekst):

www.asromaultras.it

www.asrtalenti.altervista.org

www.laboratorioroma.it

www.lupocattivo.net

www.millwall-history.co.uk

www.osservatoriosport.interno.it

www.romacaputmundi.com

www.romanisti.it

www.roma1927.altervista.org

www.youtube.com

-

Aviser (den specifikke dato/udgave af følgende aviser forefindes som referencer i specialets brødtekst):

Corriere dello Sport

Il Romanista

La Gazzetta dello Sport

Appendix

Dette appendix indeholder de italienske tekster, der er citeret i specialets brødtekst. Jeg har valgt at dele det op i appendix 1 og appendix 2.

Appendix 1 indeholder kildetekster, det vil sige tekster, der er fremsat af romanisterne selv, og som derved er genstand for analyse og fortolkning. Kildeteksterne er hentet fem steder fra: Avisen "Il Romanista", internettet, de to bøger "A Guardia Di Una Fede - Gli ultras della Roma siamo noi" ("På vagt for en tro – vi er Romas ultras") og "Francesco Totti" samt sangtekster fra Stadio Olimpico. Det er dog kun de fire første, hvorfra der er tekster i dette appendix. Sangteksterne på italiensk fra Stadio Olimpico vil nemlig figurere i selve specialets brødtekst.

Appendix 2 indeholder det, jeg har valgt at betegne som 'andre tekster'. Det er tekster, der er fremsat af forskere, spillere etc. Jeg benytter disse tekster til at beskrive, uddybe eller nuancere videnskabelige eller empiriske udsagn.

Der henvises fra originalteksterne i appendix 1 og 2 til specialets brødtekst via et notenummer, der korresponderer med brødtekstens fodnotenummersystem.

Engelske tekster er ikke oversat og vil fremstå i specialets brødtekst på originalsprog.

Appendix 1. Kildetekster

--

Fra "Il Romanista":

Note 101:

Fanno bene all'anima, riempiono il vuoto di calcio vero e antico, colmano la fame di Roma che c'è in giro in questi giorni.

Note 104:

Da uno nato nell'57 e passato a tifare AS Roma nell'anno'70. Prima ero simpatizzante Internazionale. Ora sono abbonato da una vita alla Tevere laterale Sud. E a farmi cambiare idea fu mio padre che uscendo con lui per Roma città mi portò sul Pincio e mi disse: guarda e dimmi come fai a tifare per una squadra del nord. Ed io capii e da quel momento io associai squadra e città. Bel binomio non c'è che dire.

Note 105:

Cercare di raccontare perché è bello essere romanisti è un po' come tentare di spiegare perché si vuole bene alla propria mamma, è talmente naturale che diventa difficile da descrivere. Si può provare a farlo spiegando che essere della Roma è bello perché non è una scelta ma un moto spontaneo, perché di sicuro non cresci romanista perché hai vinto tanto ma perché sei nato in questa città che a sua volta è nata quasi tremila anni fa. E' bello perché la tua bacheca non è colma ma quello che vi è sopra è tutto strameritato e perché nonostante non abbia vinto molto tutti parlano della tua squadra prima che della propria. Ma forse l'aspetto più bello dell'essere romanisti sta nel fatto che nell'eterogeneo popolo giallorosso ognuno si sente il più tifoso di tutti ma in realtà ciascuno lo è a modo suo.

Note 106:

Ci sono domande alle quali non è possibile dare una risposta, oppure si potrebbe dire che esistono domande retoriche, che non hanno risposta perché già in se stesse la contengono. Come si può rispondere ad una domanda come questa: perché è bello essere romanisti? Forse con un'altra domanda? Facile tecnica retorica, ma non basta. Ed allora ricorriamo ad una definizione, magari forte, forte come i colori che ci caratterizzano. Essere romanista è bello come è bella una goccia di sangue, è intenso come il suo colore. E' come questa Città dove ci sono forti passioni, forti sentimenti, forti abbandoni ed anche intense indifferenze e grandi contraddizioni. Dove c'è amore, e tanto, ma anche disincanto e consapevolezza. Romani e romanisti si è o non si è. Giallorosso si nasce o non si nasce e se ci si diventa è perché nel tuo Dna già qualcosa era presente ed altro non aspettava che uscire fuori. E' qualcosa che è con te e che ti si rivela alla prima opportunità, magari quando meno te lo aspetti, come un grande amore, e non ti lascia ed il bello è che sei proprio tu a non volere che ti lasci, ed anche se ti fa soffrire, (eccome se soffri!), ecco, quello è il momento più bello, quello che unifica e rafforza. Come quando si perde ma il tuo orgoglio ti dice che no, hai giocato bene, sei stato grande, hai fatto il possibile ma è non è andata bene e tutti a parlare male, non solo della Roma ma anche di Roma, dei romani, del modo di vivere dei romani, dell'essere romani. E noi lì, fieri, orgogliosi, magari da soli, nervosi ma compatti, uniti, pronti a criticare ma anche a ricominciare facendoci scappare anche qualche caustica battuta magari proprio nei nostri confronti, consapevoli dei nostri errori ma anche della nostra forza, che porta il nome di questa grande città. Ed allora, ancora stiamo qui a domandarci perché è bello essere romanisti?

Note 116:

Perché è bello essere Romanisti: perché la salute mi ha lasciato... Tu No! Perché mia moglie mi ha lasciato... Tu No! Perché solo quando ti vedo giocare mi fai sentire vivo a prescindere dal risultato. Perché allo stadio mi hai fatto conoscere degli amici meravigliosi. Perché ogni volta che vado al Verano poso due rose: una rossa e una gialla accanto ai miei genitori per ringraziarli per tutto e per avermi impegnato ad amare questi colori. Perché i miei 2 figli "crescono" bene perché sono romano e perché.....Ti amo.::-).

Note 121:

Perché è Bello essere Romanisti? Perché baratteresti senza battere ciglio la coppa del Mondo con una coppa Italia...oddio ora che ci penso anche un derby come quello del 5-1 baratterei con la coppa del Mondo! E' bello essere Romanisti perché mi sento parte di una grandissima famiglia.. una famiglia con dei componenti di tutte le età ed estrazioni sociali ma pronti ad abbracciarsi e saltare insieme,pur non conoscendosi personalmente, dopo aver assistito ad un gol della magica.è bello essere Romanisti perché quando giri per le vie della capitale ti senti a casa, perché quando vedi il Colosseo lo vedi giallorosso, perché abbiamo un Presidente che ha dedicato la sua esistenza per questa Maglia, perché in campo ci sono tra le fila numerosi Romani e Romanisti e perché gli altri hanno capito perfettamente qual è lo spirito e la mentalità Romana e l'hanno sposata senza remore, perché se la Magica vince ogni Tifoso il lunedì va a lavoro, a scuola o in palestra con un altro spirito. E' bello essere Romanisti perché, nonostante i suoi 79 anni, la Roma è bellissima e fa innamorare centinaia di persone ogni giorno che passa e non è una "vecchia signora" ed io aggiungo oltre a "vecchia" stanca ed infangata da mille polemiche fondate.E' bello essere Romanisti perché spesso leggiamo sui giornali critiche a noi tifosi e le persone di altre città ci puntano il dito contro accusandoci di strafottenza, arroganza, e "coattagine" beh.. è bello essere Romanisti perché noi ce lo possiamo permettere di essere così, gli altri neanche sanno cosa vuol dire e si cuociono nel loro brodo... o come si dice a Roma.. ROSICANO!!! Amo Roma, la Roma e la Romanità, ecco perché è bello essere Romanisti.

Note 124:

Perché è bello essere Romanisti? Perché, «la Roma non si discute si ama», questo è per me è l'essenza di essere romano e romanista.Sentimento trasmessomi da mio padre, con la cultura del calcio come passione,che mi ha accompagnato rafforzandosi nel tempo. Innamorato della propria squadra, simbolo della mia città, Roma. La nostra è l'unica squadra che è Magica, e non perché fa miracoli o quegli illusionismi tipici della nostro tempo, ma semplicemente perché è vera, al di là del tempo, delle mode e degli uomini. Forza Roma, Forza Lupi come cantava Lando Fiorini.

Note 129:

Essere romanista è bello perché tifare per questi colori mi fa sentire felice; è bello perché chi non tifa per la Roma non può capire la sensazione unica che si prova ad essere tutt'uno con la propria squadra del cuore. Essere romanista è così bello che posso sorridere anche dopo una sconfitta, perché quello che conta è che la Roma c'è e riempie la mia vita in ogni caso. Essere romanista è bello perché vuol dire potermi commuovere quando suona l'inno "Roma Roma Roma", sempre come se lo stessi ascoltando per la prima volta. Essere romanista è bello perché mi fa sentire offeso quando gli altri si permettono di criticare il Capitano,quasi come se avessero toccato una persona di famiglia! Essere romanista è bello perché posso guardare negli occhi mio padre, che mi ha trasmesso l'amore per questa maglia, e capire al volo cosa sta pensando prima, durante e dopo una partita della Roma senza dovergli chiedere nulla. Essere romanista è bello perché ogni giorno me ne vado in giro con la faccia fiera di chi ha sempre un motivo in più degli altri per sorridere e con la voglia di gridare al mondo intero l'amore che ho per questi colori. Essere romanista è bello perché anche se mi vesto tutti i giorni in giacca e cravatta, porto con orgoglio i miei braccialetti giallo e rosso al polso con due scritte: Il Romanista e Tutta la Vita...perché cambieranno i tempi, cambierà la moda,cambierà la mia età e il mio aspetto fisico,ma l'amore per questa squadra non potrà mai cambiare...finché morte non ci separi!

Note 136:

Sono nata nel 1980. Ricordo che ai cugini maschi, da ragazzini, era permesso andare allo stadio e condividere con migliaia di altri come loro, e più grandi di loro, l'amore per la maglia giallorossa. A me era proibito: ero una ragazzina e lo stadio - quella bolgia magnetica, quell'abisso di colori - veniva considerato dai miei un luogo pericoloso: "Ci andrai quando sarai più grande", mi dicevano. Ma papà e mamma non avevano quella "fede", dunque non potevano capire. La Roma per me era questione semplice come muovere i primi passi. Io esistevo e il giallo e il rosso accostati e costanti nell'accompagnarsi insieme erano una realtà che esisteva proprio come me, fuori di me e dentro. Ed era bello! Era bello la domenica ascoltare la cronaca alla radio, aspettare che cominciasse il racconto giallorosso. Percorrevo in lungo e in largo la cameretta, sperando che Balbo l'avrebbe messa dentro quella sfera antipatica che proprio non voleva saperne! Che attimi di panico! E quel calore si percepiva anche quando si perdeva, quando mi mettevo a pensare: "in fin dei conti siamo qui, in fin dei conti ci siamo, noi romanisti!". Abbiamo sofferto, gioito, ci siamo identificati con i giocatori, ci siamo immedesimati gli uni con gli altri, perché essere romanisti è bello anche per questo: nell'ebbrezza della vittoria e nello scoramento della sconfitta gli altri marchiati giallorosso come te ci sono, e provano proprio quello che provi tu. Questa magia è così dentro di noi, così dentro il popolo romanista, che sarebbe impossibile spiegare come tale alchimia possa aver luogo. Essere romanisti è bello perché non è semplice passione. Va al di là della domenica, sorpassa il campionato e sorvola i ricordi. Essere romanisti è possedere un organo del corpo in più, forse una specie di gene. E' una cosa che sta dentro, che non puoi dimenticare né rinnegare, è naturale, semplice, un dato di fatto, una febbre costante. Essere romanisti è bello perché è naturale. Oppure ancora non mi sono spiegata... e forse è bello proprio per questo.

Note 147:

Perché è bello essere Romanista? Tutto ebbe inizio nel 753 a.C. Questa data è stampata sulle spalle di Romolo, la mascotte della Roma. Ti basta studiare la storia per renderti conto di essere nato in una meravigliosa città, caput mundi e capitale d'Italia. Vieni al mondo e senza saperlo, ingerisci latte giallorosso. I genitori, prima di insegnarti a parlare, ti insegnano a dire: "Forza Roma". E se sei fortunato, a 2-3 anni, entri all'Olimpico, sulle spalle di uno zio o di un cugino. E' fantastico: vedi solo i colori dell'alba..del tramonto... E se ti dice bene, vai al circo Massimo a festeggiare lo scudetto! E non conosci l'onta di sentirti dire: "A Laziale!" E se va male una partita, pensi: "Se rifamo alla prossima!". Ma se va bene, vivi di rendita per una settimana e vedi solo facce sorridenti, e anche quell'antipatico del piano di sotto, che quando ti incontra di solito neanche ti saluta, ti sfodera un "32 denti" da copertina! E poi c'è lei, la maglia, che hanno indossato solo i grandi: da De Sisti a Totti passando per il Principe e Falcao, Pluto e Rudy, Tancredi e Bruno Conti, Ago e Tommasi, Candela e Delvecchio, Cufre, Perrotta, De Rossi: tutti si meritano di essere annoverati tra i migliori giocatori della Magica! D'inverno, poi, quando ci sono 2-3 gradi sotto zero, per scaldarti, ti basta camminare tra i vicoli di Trastevere e Testaccio, e vedere strade e palazzi dipinti di giallorosso; e senza accorgertene, ti ritrovi a canticchiare: "Roma, Roma, Roma, gialla come er sole, rossa come er core mio!". Forza Roma

Note 152:

Mi chiamo Andrea, di Venezia, ho 32 anni... Avevo solo 4/5 anni quando mio zio da Roma, grande tifoso giallorosso da sempre mi riempiva di gadget, poster, palloni, medaglie, su Conti, Falcao, Tancredi, e via via Desideri, Boniek... piano piano ho iniziato ad amare questa squadra, a seguirla, fino a diventarne un grande tifoso, che segue quando viene in Veneto per le partite, che soffre e che si esalta. Ho provato anche a staccarmene quando le cose sembravano andare male.... (il periodo dei fallimenti) facendo finta di niente... in fondo è una squadra di calcio e loro sono miliardari, ma non è così, e se non la seguo sto male... è più del giocatore (che va e viene salvo eccezioni), è una fede, è una passione. Adesso credo in questo progetto per tornare grandi, FORZA ROMA. questo per me è essere Romanista.

Note 155:

Essere ROMANISTI è bello perchè è metafisico! Ti fa sentire di un altro pianeta e di un'altra realtà, altro che i vari greggi di tifosi pecoroni che corrono dietro al pastore sabardo, che è più forte solo quando altera le regole del gioco. Essere ROMANISTI è bello perchè ti fa sentire unico, anche se poi ve ne sono altri due milioni almeno, come te! Essere ROMANISTI è come essere seduti vicino a Marte, a Giove, ad Ercole, a Diana, a Romolo, e vedere tutti gli spettatori intorno a te con l'elmo di Scipio in testa e la ferrea daga in mano!... Essere ROMANISTI è bello perchè sai che la tua città è la Caput Mundi, e la tua squadra porta il suo aureo nome, e non c'è nessun'altra squadra che può farlo! Essere ROMANISTI è bello perchè quando vedi il sole dorato che sorge scorgi i colori del tuo club, quando vedi il Circo Massimo pensi a quando lo riempirai di nuovo con un milione e mezzo di persone festose e quando vedi Roma dall'alto pensi che l'unicità di questa città è come l'unicità della tua bella Roma all'Olimpico! E, infine, essere ROMANISTI è bello perchè si è veramente ROMANISTI solo tifando ROMA!

Note 165:

E' bello essere romanisti... perchè non c'è stato bisogno di scegliere... romanista lo sei dentro. Perché la prima volta che entri in curva Sud il respiro si blocca, il cuore batte forte, gli occhi diventano lucidi. Te ne stai innamorando. Ogni volta poi sarà come la prima. Perché per noi la Roma è ragione di vita. Quando perde sembra che abbiamo litigato con il mondo interno, quando vince abbracceremmo tutti. Perché "...domenica non posso, gioca la Roma!!!!". Perché "...gialla come er sole...rossa come er core mio Perché durante il giorno non puoi non pensarci. Perché della vittoria ne facciamo un trionfo. Perché vinciamo e sfottiamo. Perché perdiamo e sfottiamo lo stesso. Perché "...Losi...Di Bartolomei... Giannini e ora Francesco Totti. Perché non è per noi una semplice passione, è una fede, è il nostro orgoglio. Perché a noi Calciopoli non ci ha sorpreso, lo dicevamo da tempo. Non ci ha sorpreso, ma ci ha inorgoglito. noi siamo puliti. Perché a fine giugno iniziamo il conto alla rovescia...ci manca la Roma!!! Perché noi siamo supercritici... ma guai a chi ce la tocca. Perché la Roma non si discute... si ama. Perché ogni tanto pensiamo "grazie dio che mi fatto romanista".

Note 201:

E' bello essere romanisti perché i nostri colori sono il rosso sangue e il giallo oro: il sangue che alimenta la nostra passione, l'oro che colora il Sole che splende su Roma come sulla Roma e i suoi tifosi, prima sorgente delle nostre ambizioni. Riempi di orgoglio tifare Roma perché l'anima di questa squadra è incarnata in un gladiatore con i modi dell'imperatore, che di nome fa Francesco e di cognome Totti, perché è la squadra della capitale d'Italia, nonché città più bella del mondo, l'unica capace di portare in piazza 1 milione di persone per la vittoria di uno scudetto. Sono felice di essere nato romanista perché appartengo ad un popolo che ha giurato su questa maglia, disposto a tutto per Lei qualsiasi cosa succeda. Per questo, come disse un mio più celebre "fratello", "grazie Dio che mi hai fatto romanista".

Note 218:

Perché siamo una squadra, una grande squadra! Dove si lotta insieme e non esiste l'egoismo dei singoli! Dove se guardi negli occhi questi ragazzi ci vedi davvero "I atleti che Roma chiamò", hanno dalla loro la determinazione e la voglia di far bene, non si arrendono mai! E' bello perchè giochiamo con il cuore, con l'orgoglio e la dignità che nessuno mai ci toglierà. Perché abbiamo un valore aggiunto ed è Luciano Spalletti. Perché abbiamo un vivaio pieno di veri giovani talenti, perché riusciamo a far crescere sani ragazzi come Okaka e Rosi, che così piccoli da circa un anno hanno già fatto il loro esordio con i "grandi", perché siamo coraggiosi e scommettiamo su di loro, che nonostante la giovane età ci ripagano senza aver paura e con la voglia di giocare, quella voglia sana che neanche calciopoli può portare via e ci fanno capire che abbiamo vinto la nostra scommessa. Perché ogni domenica è un po' una sofferenza ma quant'è bella La Roma quando gioca, quando corre e detta i tempi, quando Il Capitano ci illumina con i suoi colpi di tacco e con i suoi colpi di genio. Perché è bello vedere De Rossi combattere su ogni palla ma soprattutto vederlo correre ad

abbracciare un suo compagno, un giovane ragazzo di appena 17anni cresciuto nella primavera giallorossa proprio come lui, per festeggiare il suo primo gol in serieA e questa è solo una delle cose che non dimenticherò mai. Perché se sbagliamo paghiamo, riconosciamo l'errore e non ci nascondiamo dietro alibi. Perché solo all'Olimpico ti accorgi che c'è davvero qualcosa di magico nell'aria e quando entri puoi anche fare a meno di respirare perché i tuoi occhi stanno vedendo la Meraviglia e per un po' perdi la cognizione del tempo e rischi di perderti l'intera partita per ammirare una curva che non ha eguali. E' bello perché è uno spettacolo vedere 5000 tifosi e più che partono da Roma per andare a vedere la finale di coppa Italia a Milano, perché non hanno paragone i nostri tifosi in trasferta la domenica e che cantano e sostengono 11 atleti 1 maglia, 2 colori ed una grandissima città: ROMA per 90 min senza stancarsi anche quando le cose non vanno bene e infine perché non dimenticherò mai gli striscioni della Sud soprattutto questo: "Non esistono uomini che vincono o che perdono. Esistono uomini che combattono e non combattono. Noi combattiamo per voi, voi combattete per noi". Mi sono innamorata della Roma perché ero e sono innamorata di Roma e questa squadra porta e onora i colori di una città che è sempre stata grande nel mondo e sempre lo sarà. Ecco perché per me è bello essere Romanista.

Note 222:

Perché è bello essere romanisti... lo è perché quando ero bambino quelli che baravano a carte o imbrogliavano a Monopoli e cercavano di farlo anche a "morra" o a "figurine" tifavano quasi tutti per la Juve, il Milan e l'Inter, e i laziali non esistevano... lo è perché lo sono i miei figli... lo è per lo sguardo sognante pieno di aspettative che cogli negli occhi dei piccoli lupacchiotti infagottati di sciarpe giallorosse che mano al papà affrettano il passo per entrare allo stadio... lo è perché ti senti dentro un fremito di orgoglio quando pensi alla storia di Roma... lo è per tutte le volte che abbiamo dovuto subire ingiustizie, ma dopo le vittorie avevano un sapore più dolce... lo è perché fa parte del mio modo di essere e di vivere, e non ne posso fare a meno... Romanista Sognatore

Note 250:

Che bello Delvecchio che dopo il gol chiede scusa alla Sud.

Note 254:

Perché è bello essere tifosi della Magica? A tale domanda verrebbe da rispondere come Snoopy quando iniziò e terminò il suo saggio "Perché i cani sono superiori ai gatti" con un chiaro e netto «Perché sì». Nel mio caso questo «perché sì» non sarebbe sufficiente a spiegare una passione cominciata il 31 ottobre 1971, quando, per la prima volta, mio padre portò me, bambino di dieci anni, all'Olimpico. Il calcio non lo capivo: non capivo tutte quelle manifestazioni di gioia o disperazione per un gol segnato o meno e perché mio padre, appuntato del Corpo delle Guardie di Pubblica sicurezza, fosse costretto a recarsi alle 4 della domenica mattina alla stazione Termini ad attendere l'arrivo di spettatori particolari, chiamati tifosi, con scarsa simpatia per le forze dell'ordine e le squadre capitoline. Comunque, quell'ultima domenica di ottobre andai all'Olimpico dove scendeva l'Inter campione d'Italia, imbattuta in campionato da 26 gare utili consecutive. Non perdeva dall'8^ giornata della stagione 1970/1971: la Roma vinse 3-1 con reti di Rosa, Cappellini e Salvori. In quella squadra giocavano pure Franzot e Zigoni che avrei poi rivisto nell'Hellas, quando mio padre, nel dicembre del 1972, venne trasferito a Verona. La mia fede, però, era e sarebbe rimasta quella: giallorossa. Anche se avessero vinto Boninsegna e compagni sarei divenuto ugualmente romanista perché quei tifosi avevano comunque vinto - e mi avevano convinto - con quella passione che è pure un modo d'essere. Essere della Magica, infatti, significa accettare amarezze, delusioni, sofferenze; significa coniugare il pessimismo della ragion storica con l'ottimismo per i non molti successi; significa ricordare calciatori distinti sì pure come uomini, da Aldair a Tommasi; significa poter leggere, unici in Italia, un proprio quotidiano; significa vedere Francesca (la mia piccina adorata) recarsi nella sua scuola veronese, fiera ed orgogliosa di indossare la sciarpa giallorossa che le ho portato dalla Capitale; significa, come avrebbe detto Totò, essere tifosi «a prescindere».

Note 256:

Sono ciociaro, ho 68 anni e sono nato romanista... Ho passato 35 anni all'estero e ho seguito sempre la magica nelle vittorie e nelle sconfitte perché non si può sempre vincere, ma non poter recuperare 1-0 con 90 minuti a disposizione, non lo posso digerire. Allora ci incliniamo all'Inter? Forza magica!

Note 274:

Essere romanisti è senso d'appartenenza a qualcosa di elevato, è ansia di identificarsi, è amore gratuito, è fedeltà, è emozionarsi e commuoversi, è slancio istintivo verso l'innocenza dell'infanzia, è un ritorno a casa, è sentirsi al sicuro. E' ciò che ha scandito le nostre vite, che ci ha accompagnato fin da piccoli nei nostri passi e nei nostri ricordi più cari. E' il sogno che non finisce, è non arrendersi mai, è l'orgoglio per i nostri colori, è l'ideologia della coerenza fino in fondo, è il "con noi o contro di noi", è perfetta fusione tra città e passione calcistica, è "mentalità romana", è fierezza per le proprie origini e tradizioni, è la cultura del non dimenticare, è memoria... Ma è anche molto, molto di più. Essere giallorossi è civiltà, è senso di giustizia, è rispetto verso chi lo merita, ma soprattutto è esaltazione, è creatività, è ironia, è distinzione, è onestà, è dignità, è onore, è amore per lo sport e per le sue regole, è "giocare pulito", è il non vendersi alla politica o al denaro. E' intima soddisfazione per ciò che questa maglia rappresenta e penetrante nostalgia per chi ora vive lontano dall'amata Roma. Passano gli uomini, i campioni, i presidenti, gli allenatori ma "essere romanisti" è senza tempo e sopravvive alla storia. Per tutto questo e per molto altro ancora è bello essere romanisti!!!

Note 275:

Mio figlio amava la Roma e Totti in particolare - ma il suo primo idolo era Candela. Sognava di diventare come lui.

Note 281:

Siamo qui come ragazzi della Curva Sud e, se la mamma ce lo consente, vorremmo dedicare il tifo della partita di sabato ad Alessandro. Perché sabato è un giorno speciale. Vorremmo ricordarlo nel modo più giusto e crediamo che non ci sia occasione migliore che farlo in una partita della nostra amata Roma.

Note 282:

Nell'ascoltare queste parole una lacrima è scesa sul volto della mamma. La signora Delia, che fino a quel momento aveva trattenuto il dolore con i suoi capelli biondi e le mani sempre vicine al marito, ha guardato negli occhi quei ragazzi così diversi da lei e li ha sentiti vicini come non mai. Spadino allora è sceso e l'ha abbracciata, per le condoglianze di rito e forse per qualcosa di più. Perché in quel momento, in quell'abbraccio, c'erano tutti i tifosi della Roma, c'era una città intera.

Note 308:

Essere romanisti è tutto. Essere un tifoso della Roma è svegliarsi la domenica mattina ed avere la sensazione che quel giorno esista solo per vedere la tua squadra, il tuo unico grande amore scendere in campo e fare un gol più degli avversari. Aspettare con ansia le tre del pomeriggio, come se quel momento fosse l'unico per il quale valga la pena vivere. E stai lì, seduto in curva o in tribuna, sperando che tutto vada come preventivato, per far sì che le ore dopo la partita siano il post scriptum di una giornata fantastica. Essere della Roma è cantare dentro di te le canzoni della Sud anche dopo una sconfitta pesante, non abbassare mai la testa anche nei momenti più difficili. Essere romanisti è vivere in una dimensione a parte, più bella e più pulita. Tifare per la Magica è sfidare il freddo e il gelo per starle sempre accanto, è soffrire sempre e comunque anche quando, forse, non ce ne sarebbe neanche il bisogno. E' immedesimarsi in ognuno dei giocatori in campo, sentire ciò che loro sentono, correre con loro dietro ad un pallone, calciarlo insieme a loro verso la porta avversaria, sperando, ingenuamente, di poter correggere solo con uno sguardo la direzione di quel magico

oggetto rotondo fin dove il portiere avversario non può arrivare. Essere della Roma è vivere un sogno quotidiano. Forse, è proprio per questo che chi non è capace di sognare, ci invidia.

--

Fra **internettet**:

Note 258:

So l'unico che s'è sognato già qualcosa de domenica?

Note 259:

Anch'io ho sognato la giornata di domenica ma non vi diro' mai che cosa ho sognato....

Note 261:

Se dovesse andare tutto storto... se non dovessimo essere noi a festeggiare... c'è qualcuno che vuole venire lo stesso a Fiumicino ad accogliere ed applaudire i ragazzi?!?

Facciamo un bel gruppo...e andiamo a dimostrare il nostro amore per questa maglia e la nostra gratitudine a questo gruppo fantastico!!

Chi viene con me?!

DAJE ROMA!!

Note 263:

Devo ammettere che ho sognato lo scudetto per questi 40 minuti. Al pensiero mi venivano le lacrime...dispiace tanto, tantissimo. Ma ci rifaremo.

Note 264:

È stato bello sognare...almeno la possibilità di sognare e di sperare....

Note 265:

anche a me: COMUNQUE GRAZIE

Note 266:

ma grazie di cosa??? vi ricordo che lo scudetto lo abbiamo perso noi per le nostre stupide leggerezze...contro l'empoli, contro la fiorentina, contro il livorno, contro la juve, contro l'inter...

ED E' PER QUESTO CHE IO ROSICO!!! Io non ringrazio proprio niente perchè a quest'ora gli interisti e i laziali stavano a piagne invece piagnemo noi...

Note 267:

COSA SEI PER ME
SPIEGARLO NON E' FACILE
UNA PAROLA SOLA
TU
SEI
LA
ROMA
ORGOGLIOSA DI QUESTI RAGAZZI
ORGOGLIOSA DI QUESTA STAGIONE
ORGOGLIOSA DI ESSERE ROMANA E ROMANISTA
OGGI PIU' DI PRIMA
AS ROMA MIA, IO TI AMO

Note: 268:

Roma Ti Amo anche io! Tantissimo e per Sempre!!! Ragazzi siete i migliori!

Note 269:

Sempre con te AS Roma!

Note 270:

pure io ti amo Roma!!!!

Note 271:

AMOR

Note 272:

sò 100000 voci c'hai fatto innamorà

Note 273:

TU SEI NATA GRANDE
E GRANDE HAI DA RESTA'

--

Fra bogen “**A Guardia Di Una Fede - Gli ultras della Roma siamo noi**”:

Note 109:

In linea di principio, dovrei dire che il Romanismo non è altro che il tifare per la ASR 1927. Ma non è possibile ridurre tutto a solo questo: in quanto tifosi ASR, noi ci sentiamo rappresentanti di Roma città, e di tutto ciò che vi sta dietro ... millenni di storia e di cultura ... un nome, quello di Roma, importante, forse a volte addirittura ingombrante, ma sono sicuro che nessuno possa ritenersi esente da un simile onere (ed onore). Come eredi di un impero, come figli della lupa, come gente romana, fieri ed orgogliosi andiamo in giro per l'Italia e per l'Europa a sostenere i colori della nostra squadra e soprattutto della nostra città, la più bella del mondo. Affascinante ed immortale, splendida interprete di un connubio trastoria e modernità. Il Romanismo può essere considerato una parte della Romanità.

Note 235:

La curva non è né un'isola felice né la terra di nessuno. La curva è il mondo che viviamo e che cerchiamo di rendere il migliore possibile; va da sé che il concetto di “bene” va contestualizzato ed allora per noi è bello il mondo in cui si ragiona in maniera ultras... il mondo in cui si vive ultras, con le regole che appartengono a questo stile di vita e che purtroppo non tutti applicano.

--

Fra bogen “**Francesco Totti**”:

Note 197:

Totti è quello che noi sognamo tutti i giorni. E' la speranza che ci soccorre nei momenti più negativi della giornata. Lui ce l'ha fatta. E' romano come noi. Parla come noi. Soffre come noi quando la sua squadra non vince. E' la nostra bandiera perché è un tifoso che gioca per i colori che ama ed è per questo che noi non solo tifiamo ma giochiamo insieme a lui.

Appendix 2. Andre tekster

Fra bogen ”**Storia sociale del calcio in Italia**”:

Note 39:

Non è fortunatamente la terribile malattia infettiva di cui vogliamo parlare ma, come ognuno comprende, la malattia sportiva, onde, più o meno sono infetti in questa stagione gli appassionati del Giuoco del Calcio. Fenomeno di passione acuta a tal punto da rivestire e da assumere, in certi casi ed in certe persone, i fenomeni più strani, più patologici. Ognuno di noi ha intorno a sé, quando noi stessi non ne siamo già in preda, una schiera di amici, di conoscenti, trasformati, irriconoscibili.

--

Fra bogen ”**Dove sono gli Ultra?**”:

Note 130:

Esiste una vera e propria sceneggiatura del tifo, che tutto sommato non è mai cambiata più di tanto, in quasi quarant’anni. Si arriva allo stadio, si legano gli striscioni alla transenna, si allestisce la coreografia distribuendo o piazzando cartoncini, palloncini o altro, si monta l’impianto voce, si fissano i tamburi, gli ‘adepti’ e i ‘capipopolo’ salgono in transenna, mentre la Curva si riempie di gente, tutta simile nella sua diversità, perché tutta addobbata allo stesso modo da sciarpe al collo, magliette e stendardi in mano. Dopodiché, si comincia improvvisamente a cantare, a scandire i cori e i canti che ormai tutti conoscono a memoria, soprattutto quando al lato opposto dello stadio compaiono i tifosi avversari. La coreografia viene solitamente esposta dieci minuti prima dell’ingresso delle squadre, affinché tutto lo stadio possa ammirarla. Infine, il culmine si raggiunge quando le squadre, i ‘gladiatori’, i ‘mercenari’ (anche se non tutti), entrano in campo. In realtà ciò che conta è la maglia: è per lei tutto questo spettacolo che viene organizzato sugli spalti.

--

Fra bogen ”**Mo je faccio er cucchiaino**”:

Note 203:

Con i tifosi ho un rapporto splendido, incredibile. Girare per la mia città e sentire il calore della gente che ti vuole bene è una sensazione che ti fa vivere meglio. Immagino che sia così un po’ per tutti calciatori di un certo livello e di una certa fama, ma sono sicuro che essere il capitano della Roma da romano e romanista mi fa godere dei privilegi che altri non hanno. So di essere un bravo calciatore, so anche che ho contribuito a vincere uno scudetto storico. Ma ho la sensazione che, soprattutto negli ultimi tempi, la gente abbia capito che quando dico di essere più fortunato che bravo sono sicuro.

--

Fra bogen “**Antropologia urbana**”:

Note 293:

Mi sembra innegabile che il calcio si propone oggi come l’equivalente laico di quello che sono le grandi religioni, almeno in un aspetto: quello di universo simbolico elementare, stabile e duttile al tempo stesso, all’interno del quale è possibile per i soggetti più diversi pensare se stessi e pensarsi in rapporto agli altri.